

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

kwiecień – czerwiec 2010 r.

Spis treści

Część 1	3
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym.....	16
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego	81
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego	93
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	96
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych.....	99
VII. Wystąpienia legislacyjne	102
VIII. Opinie i stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich	103
IX. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika.....	105
Część 2	128
Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w II kwartale 2010 r.	128
Część 3	152
Wybór spraw indywidualnych.....	152

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne za II kwartał 2010 r.

Tabela 1. Wpływ do Rzecznika Praw Obywatelskich.

	II kwartał 2009	II kwartał 2010	%	Cały okres funkcjonowania instytucji RPO (1.01.1988 - 30.06.2010)
Wpływ ogółem	18 199	11 620	-36,2	1 071 014
w tym nowe sprawy	9 600	5 178	-46,1	651 632
Liczba odpowiedzi na wystąpienia RPO	5 365	4 908	-8,5	359 326

W II kwartale 2010 r. w Biurze RPO przyjęto 1431 interesantów oraz przeprowadzono 4618 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad. Wysłano 18 643 pisma w 12 099 prowadzonych sprawach, ponadto zarejestrowano 39 apeli, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 2. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	II kwartał 2010	2010
wystąpień problemowych	79	198
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z aktem wyższego rzędu	-	6

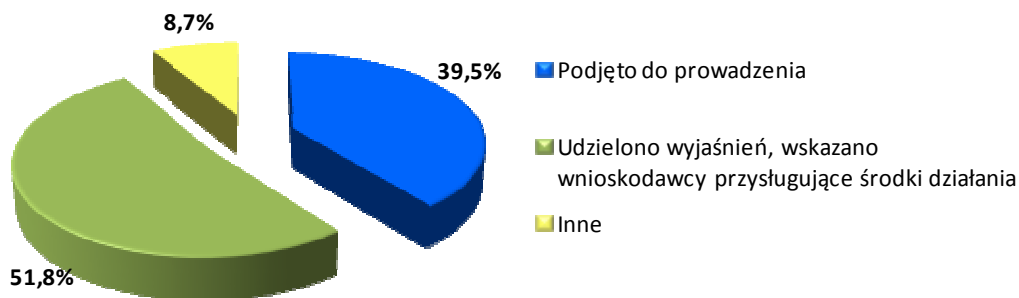
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	1	2
pytań prawnych do Sądu Najwyższego kasacji	-	2
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	22	31
wniosków do Naczelnego Sądu Administracyjnego o wykładnię przepisów	-	1
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	1	1
wniosków o unieważnienie orzeczenia	-	3
przystąpił do postępowania sądowego	-	1
przystąpił do postępowania administracyjnego	1	1
Razem	3	4
	107	250

Tabela 3. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	3588	39,5
	2	podjęto do prowadzenia	2279	25,1
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	1309	14,4
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	4710	51,8
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4710	51,8
Inne	6	Razem (7+9)	787	8,7
	7	przekazano wniosek wg. właściwości	107	1,2
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	397	4,4

	9	nie podjęto **	283	3,1
Razem			9085	100,0

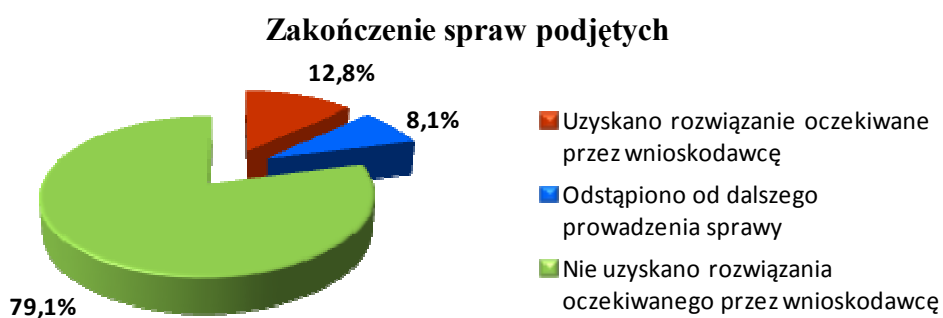
Sposób rozpatrzenia spraw

Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	%
1	2	3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1 Razem (2+3)	499	12,8
	2 Zasadność zarzutów wnioskodawcy	327	8,4
	3 Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	172	4,4
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4 Razem (5+6)	314	8,1
	5 Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	107	2,8
	6 Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	207	5,3
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	7 Razem (8+9+10)	3066	79,1
	8 Niepotwierdzenie się zarzutów	1836	47,3

		wnioskodawcy		
	9	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	1228	31,7
	10	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	2	0,1
Razem			3879	100,0

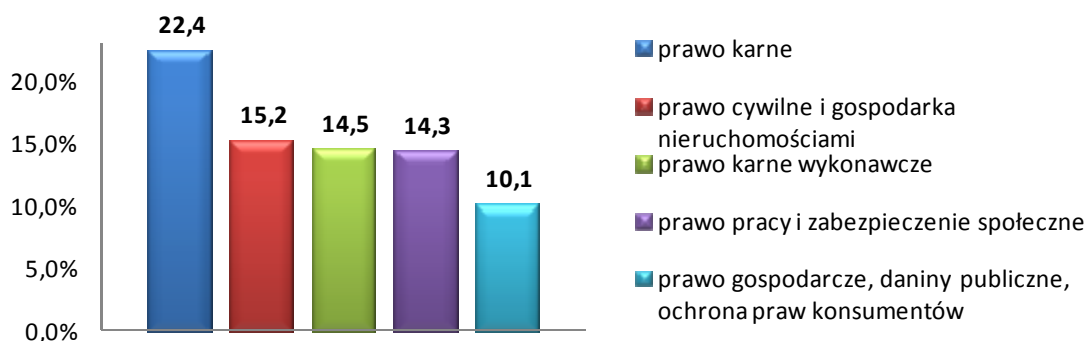

Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych)

		Liczba	%
1	prawo konstytucyjne	327	6,3
2	prawo karne	1160	22,4
3	prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	741	14,3
4	prawo cywilne i gospodarka nieruchomościami	785	15,2
5	prawo administracyjne i sprawy mieszkaniowe	417	8,1
6	prawo gospodarcze, daniny publiczne, ochrona praw konsumentów	524	10,1
7	prawo karne wykonawcze	749	14,5
8	prawa żołnierzy i funkcjonariuszy służb publicznych	75	1,4

9	administracja publiczna, zdrowie i ochrona praw cudzoziemców	341	6,6
10	inne	59	1,1
11	Razem	5178	100,0

Wiodące problematyki spraw nowych

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Zespoły Terenowe: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W II kwartale 2010 r. do Zespołów Terenowych wpłynęło 1005 pism, z czego 69 pism przekazano, zgodnie z właściwością, do Biura w Warszawie, a 107 pism przyjęto z Biura w Warszawie. Nowych spraw wpłynęło 511. Z ogólnej liczby 1431 interesantów w Zespołach Terenowych przyjęto 716. Przeprowadzono 1408 rozmów telefonicznych udzielając wyjaśnień i porad. Rozpatrzono 673 sprawy.

Tabela 6. Sprawy rozpatrzone w Zespołach Terenowych.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia *	224	33,3
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	374	55,6
przekazano wniosek wg. właściwości	18	2,7
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	24	3,5
nie podjęto	33	4,9
łącznie	673	100

Tabela 7. Wiodące problematyki spraw nowych w Zespołach Terenowych.

Przedmiot sprawy	Liczba	%
prawo karne	110	21,5
prawo cywilne i gospodarka nieruchomościami	101	19,7
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	80	15,6
prawo administracyjne i sprawy mieszkaniowe	69	13,5

*) Pojęcie "sprawy podjętej do prowadzenia" dotyczy spraw wskazujących na możliwe istnienie naruszenia praw obywatelskich, w sprawach tych Rzecznik prowadzi postępowanie wyjaśniające (art. 8 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich).

Tabela 8. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępców Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracowników Biura RPO w II kwartale 2010 r.

1.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z przedstawicielami Ambasady Stanów Zjednoczonych Ameryki nt. stanu przestrzegania praw osób o odmiennej orientacji seksualnej w Polsce i działalności RPO w tym zakresie. Warszawa	07.04.2010 r.
2.	Przyjęcia interesantów w Kłobucku przez Zespół Terenowy w Katowicach.	26.04.2010 r.
3.	Przyjęcia interesantów w Krzepicach przez Zespół Terenowy w Katowicach.	26.04.2010 r.
4.	Areszt Śledczy w Warszawie-Grochowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06.05.2010 r.
5.	Samodzielny Wojewódzki Zespół Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06.05.2010 r.
6.	Schronisko dla Nieletnich i Zakład Poprawczy w Warszawie-Falenicy – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06.05.2010 r.
7.	25 Brygada Kawalerii Powietrznej w Tomaszowie Mazowieckim – badanie stanu przestrzegania praw pilotów.	10.05.2010 r.
8.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie.	10.05.2010 r.
9.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich ze studentami Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, w ramach cyklu "Spotkanie z prawnikiem".	11.05.2010 r.
10.	Dom Pomocy Społecznej w Radomiu oraz Dom Pomocy Społecznej w Jedlance – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24-26.05.2010 r.
11.	Areszt Śledczy oraz Izba Wytrzeźwień we Wrocławiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24-27.05.2010 r.

12.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z grupą młodzieży z Gimnazjum nr 1 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Suwałkach, która wzięła udział w programie edukacyjnym "Poznaj swoje prawa z Rzecznikiem Praw Obywatelskich".	26.05.2010 r.
13.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie.	31.05.2010 r.
14.	Spotkanie Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z grupą młodzieży z Liceum Ogólnokształcącego im. płk Leopolda Lisa Kuli w Warszawie w ramach programu edukacyjnego „Poznaj swoje prawa z Rzecznikiem Praw Obywatelskich”.	02.06.2010 r.
15.	Wizytacja miejsc dotkniętych powodzią. Bieruń, Zabrze	02.06.2010 r.
16.	Wizytacja miejsc dotkniętych powodzią. Czechowice-Dziedzice	07.06.2010 r.
17.	Wizytacje lokali wyborczych na terenie Warszawy i Krakowa pod kątem ich dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.	08-11.06.2010 r.
18.	Wizytacja miejsc dotkniętych powodzią. Bochnia	09.06.2010 r.
19.	3 Skrzydło Lotnictwa Transportowego w Powidzu – badanie stanu przestrzegania praw pilotów.	10-11.06.2010 r.
20.	Samodzielny Szpital Kliniczny Nr 1 Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie oraz Areszt w Celu Wydalenia przy Pomorskim Oddziale Straży Granicznej w Szczecinie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	16-18.06.2010 r.
21.	Przyjęcia interesantów w Olsztynie przez Zespół Terenowy w Gdańsku.	18.06.2010 r.
22.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w spotkaniu z laureatami XVII Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka.	21.06.2010 r.
23.	16 Batalion Zmechanizowany w Morażu, Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie oraz Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie – badanie stanu przestrzegania praw żołnierzy i funkcjonariuszy.	21-23.06.2010 r.

24.	Salezjański Ośrodek Wychowawczy w Różanymstoku oraz Zakład Poprawczy w Białymstoku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	21-24.06.2010 r.
25.	Pogotowie Socjalne dla Osób Nietrzeźwych w Gdańsku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	30.06.2010 r.
26.	Jednostki samorządu terytorialnego w woj. lubelskim i podkarpackim - wizytacja na terenach dotkniętych powodzią.	30.06.-02.07.2010 r.

Tabela 9. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w II kwartale 2010r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Udział w posiedzeniu Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, poświęconym omówieniu sytuacji i problemów uchodźców w Polsce.	07.04.2010 r.
2.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w obchodach 70. rocznicy Zbrodni Katyńskiej pod Pomnikiem Poległych i Pomordowanych Na Wschodzie . Warszawa.	07.04.2010 r.
3.	Konferencja zorganizowana przez Polską Izbę Ubezpieczeń nt. „Prywatnych ubezpieczeń szpitalnych”. Warszawa.	08.04.2010 r.
4.	Międzynarodowa konferencja naukowa zorganizowana przez Międzynarodowe Centrum Prawa i Zarządzania Wyższej Szkoły Menedżerskiej nt. „Transformacja systemów wymiaru sprawiedliwości w państwach Europy Środkowej i Wschodniej w latach 1990-2010”. Legnica.	10-11.04.2010 r.
5.	Konferencja naukowa zorganizowana przez Uniwersytet Śląski nt. „Naruszenie praw i wolności obywatelskich na etapie wykonywania kary”. Katowice.	13.04.2010 r.
6.	Konferencja zorganizowana z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich przy współpracy Fundacji Ja Kobieta, Fundacji Polsko – Niemieckie Pojednanie oraz portalu społecznościowego Forum 50+ nt. „Odzyskać z niepamięci – 65 rocznica wyzwolenia obozu w Ravensbrück”.	23.04.2010 r.
7.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystości obchodów uchwalenia Konstytucji 3 Maja.	03.05.2010 r.

	Warszawa.	
8.	Wykład prof. Roberta P. George nt. „Prawo naturalne, Bóg i godność ludzka”, zorganizowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich, Redaktora Naczelnego „Ius et lex” oraz Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UW w ramach cyklu wykładów L. Petrażyckiego. Warszawa.	04.05.2010 r.
9.	Konferencja naukowa zorganizowana przez Helsińską Fundację Praw Człowieka nt. „Współczesna cenzura”. Lublin.	06.05.2010 r.
10.	Konferencja naukowa zorganizowana przez Uniwersytet Wrocławski nt. „Aksjologia współczesnego prawa międzynarodowego”. Wałbrzych.	12-14.05.2010 r.
11.	Posiedzenie seminaryjne Sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych poświęcone mniejszości żydowskiej. Warszawa.	20.05.2010 r.
12.	Seminarium nt. „Międzynarodowe postępowanie cywilne. Współpraca sądowa w sprawach cywilnych”. Kraków.	20-21.05.2010 r.
13.	Konferencja szkoleniowa rzeczników odpowiedzialności zawodowej lekarzy, referat przedstawiciela Rzecznika nt. „Odpowiedzialność zawodowa lekarzy w świetle działalności Rzecznika Praw Obywatelskich”. Warszawa.	21.05.2010 r.
14.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w dorocznym posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sadu Najwyższego dot. omówienia „Informacji o działalności Sądu Najwyższego w roku 2009”. Warszawa.	27.05.2010 r.
15.	Udział Zastępcy Rzecznika w 52 Zjeździe Katedr Prawa Konstytucyjnego. Międzyzdroje.	27-29.05.2010 r.
16.	Debata zorganizowana przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Blisko dziecka” nt. „Ubóstwo a niepełnosprawność”. Oporów.	04.06.2010 r.
17.	Seminarium konsultacyjne pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich dot. przygotowania Narodowej Strategii Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym. Warszawa.	09.06.2010 r.
18.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w	10.06.2010 r.

	konferencji zorganizowanej w 25 rocznicę powstania Trybunału Konstytucyjnego nt. „Ewolucja funkcji i zadań Trybunału Konstytucyjnego – założenia a ich praktyczna realizacja”. Warszawa.	
19.	Konferencja zorganizowana przez Naczelny Sąd Administracyjny oraz Polską Akademię Nauk nt. „Aktualne problemy rozgraniczenia właściwości sądów administracyjnych i sądów powszechnych”. Warszawa.	11.06.2010 r.
20.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Ekonomii i Innowacji nt. „Parlamentaryzm zracjonalizowany w projektach zmian Konstytucji”. Kazimierz Dolny.	11-12.06.2010 r.
21.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystości wręczenia prof. P. Sarneckiemu książki jubileuszowej „Prawa człowieka – społeczeństwo obywatelskie – państwo demokratyczne”. Kraków.	16.06.2010 r.
22.	Udział w posiedzeniu Zespołu ds. Romskich, Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych nt. wybranych działań Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz Romów. Warszawa.	22.06.2010 r.
23.	Konferencja zorganizowana przez Fundację Widzialni nt. „Cyfrowo wykluczeni”. Warszawa.	23.06.2010 r.
24.	Międzynarodowa konferencja zorganizowana przez Instytut Spraw Publicznych nt. „Handel ludźmi a migracja. Pomoc i reintegracja ofiar”. Warszawa.	28.06.2010 r.
25.	Międzynarodowa konferencja zorganizowana przez Ministra Sprawiedliwości nt. „Sieć pomocy ofiarom przestępstw”. Warszawa.	30.06.2010 r.

Tabela 10. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w II kwartale 2010 r.

1.	Konferencja naukowa zorganizowana przez The Federalist Society nt. „Prawo i suwerenność”. Wiedeń.	12-14.04.2010 r.
2.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji okrągłego stołu nt. „Niekonstytucyjności	24-28.04.2010 r.

	nowelizacji konstytucji”; Jerozolima oraz II Międzynarodowej Konferencji Ombudsmanów ds., Sił Zbrojnych; Wiedeń.	
3.	Szkolenie "On site visit & exchange of experiences", zorganizowanych w ramach projektu współpracy europejskich krajowych mechanizmów prewencji. Przeprowadzili je eksperci Podkomitetu do Spraw Prewencji (SPT), Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT), Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom (APT) oraz Rady Europy. Warszawa.	04-07.05.2010 r.
4.	Udział Zastępcy Rzecznika w uroczystości wręczenia Złotego Krzyża Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej przyznanego przez Prezydenta RP, Doc. JUDr. Pavelowi Kandráčowi. Bratysława.	10-11.05.2010 r.
5.	Seminarium w ramach realizacji projektu "Partnerstwo dla praw człowieka - Polska - Gruzja - Mołdowa". Kiszyniowo.	10-14.05.2010 r.
6.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystościach pogrzebowych Ombudsmana Republiki Czeskiej Otokara Motejla. Praga.	17.05.2010 r.
7.	VII Seminarium oficerów łącznikowych Europejskiej Sieci Ombudsmanów. Strasburg.	05-08.06.2010 r.
8.	Udział w misji ekspertów w ramach Europejsko-Filipińskiego Programu Wsparcia na Rzecz Sprawiedliwości (EPJUST). Manila.	05-12.06.2010 r.
9.	Warsztaty tematyczne zorganizowane w ramach projektu „European NPM Project nt.” Rola Krajowych Mechanizmów Prewencji w ochronie podstawowych praw osób pozbawionych wolności przez Policję”. Tirana.	09-10.06.2010 r.
10.	Spotkanie z Fundacją Humanity in Action na którym zaprezentowano młodzieży ze Stanów Zjednoczonych, Niemiec, Ukrainy oraz Polski działalność Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie ochrony praw mniejszości. Warszawa.	14.06.2010 r.
11.	I Warsztaty Tematyczne w ramach projektu Unii Europejskiej i Rady Europy nt. „Walka z handlem ludźmi i ochrona praw ofiar: rola Krajowych Instytucji Praw	16-17.06.2010 r.

	Człowieka”. Padwa.	
--	--------------------	--

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (RPO-638508-XVIII/10) z dnia 1 kwietnia 2010 r. – w sprawie problemu odmowy udzielania bonifikat i wypłaty odszkodowań odbiorcom energii elektrycznej w związku z awariami linii energetycznych na terenie Małopolski i Śląska.

Na tle skarg odbiorców energii elektrycznej wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz na podstawie informacji w środkach masowego przekazu, pojawił się istotny z punktu widzenia ochrony praw konsumentów problem odmowy udzielania bonifikat i wypłaty odszkodowań odbiorcom energii elektrycznej w związku z awariami linii energetycznych na terenie Małopolski i Śląska. Ostatnio środki masowego przekazu informowały o treści oświadczenia ENION S.A., z którego wynika, że spółka nie może ponosić odpowiedzialności za skutki braku dostaw energii elektrycznej będące wynikiem siły wyższej, w rezultacie czego brak jest podstaw do wypłaty bonifikat i odszkodowań odbiorcom z terenu dotkniętego brakiem dostaw energii elektrycznej. Zasady odpowiedzialności przedsiębiorstwa energetycznego związane z przerwami w dostawie energii elektrycznej określa rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną, którego przepisy jednoznacznie wskazują, iż odbiorcom należą się bonifikaty niezależnie od przyczyn awarii w przypadku wystąpienia przerw w dostawach energii elektrycznej powyżej przewidzianych dopuszczalnych okresów takich przerw. Rzecznik zwrócił się z prośbą o udzielenie wyjaśnień w przedstawionej sprawie oraz podjęcie wszelkich niezbędnych działań, które mogą przyczynić się do wypłaty bonifikat odbiorcom usług ENION S.A. w związku z przerwą dostaw energii elektrycznej na terenie Małopolski i Śląska w okresie styczeń-luty 2010 roku.

Wiceprezes Urzędu Regulacji Energetyki (06.05.2010 r.) wyjaśnił, że w stosunku do ENION Energia, w dniu 29 marca 2010 r. Prezes URE wszczął postępowanie administracyjne w sprawie wymierzenia kary pieniężnej, w związku z ujawnieniem w prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności koncesjonowanej naruszenia prawa, polegającego na stosowaniu taryfy niezgodnie z określonymi w niej warunkami, tj. nie przestrzeganiu przepisów związanych z udzielaniem bonifikat z tytułu przerw w dostawie energii elektrycznej. Z kolei wobec ENION S.A. zostały wszczęte w dniu 30 marca 2010 r. postępowania administracyjne w sprawie wymierzenia kary pieniężnej w związku z odmową uznania przerw w dostarczaniu energii elektrycznej jako podstawy udzielenia bonifikat odbiorcom posiadającym umowy kompleksowe z

ENION Energia oraz w związku z możliwością zaistnienia nieprawidłowości polegających na nieutrzymywaniu w należyłym stanie technicznym obiektów, instalacji i urządzeń.

2. Ministra Sprawiedliwości (RPO-515967-VII/05) z dnia 1 kwietnia 2010 r. – w sprawie przeludnienia zakładów karnych i aresztów śledczych.

Na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r., stwierdzającego niezgodność z Konstytucją RP art. 248 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego (sygn. akt SK 25/07), weszły w życie przepisy ustawy z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz wydanego na jej podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów. Wymienionymi aktami prawnymi wprowadzono procedury mające zapobiegać przeludnieniu jednostek penitencjarnych. Realizacja tego zadania napotyka obecnie na duże trudności, a sposób jego przeprowadzenia może budzić wątpliwości. Dla poprawy sytuacji w więziennictwie potrzebne są stałe i wysokie nakłady finansowe na jego funkcjonowanie. Przy utrzymywaniu się obecnej linii orzeczniczej sądów karnych oraz odstąpieniu od tworzenia odpowiedniej liczby nowych miejsc zakwaterowania osadzonych, stosowanie przepisów obu wymienionych aktów prawnych może przede wszystkim oznaczać masowe odraczanie wykonania kar w wymiarze nie przekraczającym 2 lat pozbawienia wolności. Ponadto osoby pozbawione wolności wskazują w rozmowach z przedstawicielami Rzecznika Praw Obywatelskich, że w celu wykonania przepisów określających maksymalny czas trwania pobytu osadzonego w przeludnionej celi, organizowane są liczne przeniesienia osadzonych pomiędzy jednostkami penitencjarnymi, które utrudniają im utrzymywanie kontaktów z osobami bliskimi lub realizację innych uprawnień lub obowiązków. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w sprawie realizacji przez resort sprawiedliwości zadań związanych z likwidowaniem przeludnienia zakładów karnych i aresztów śledczych.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (28.04.2010 r.) poinformował z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości, że kontrola przeprowadzona w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej przez Najwyższą Izbę Kontroli wykazała, iż w wyniku realizacji „Programu pozyskania 17 000 miejsc w jednostkach organizacyjnych więziennictwa w latach 2006-2009” poprawiły się warunki odbywania kary przez osadzonych, zarówno pod względem spełnienia normy powierzchni mieszkalnej w celach, jak i odpowiedniej obsady funkcjonariuszy w relacji do liczby osadzonych. Środki finansowe przyznane więziennictwu na wydatki majątkowe w ustawie budżetowej na 2010 rok, pozwolą na zakończenie w 2010 roku 8 zadań inwestycyjnych skutkujących przyrostem 1275 nowych miejsc zakwaterowania dla osadzonych. Centralny Zarząd Służby Więziennej przedłożył propozycje działań inwestycyjnych w zakresie dalszej realizacji „Programu”, a także dalszych działań

inwestycyjnych wynikających z aktualnego stanu jednostek organizacyjnych więziennictwa oraz działań związanych z prawidłowym rozmieszczeniem i zabezpieczeniem osadzonych. Stosowny dokument podlega obecnie ocenie w Ministerstwie Sprawiedliwości. Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi okresowe analizy stanu zaludnienia jednostek penitencjarnych oraz przyczyn zjawiska przeludnienia, a także przygotowało projekt ustawy o zmianie ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, mający na celu m.in. poszerzenie katalogu skazanych mogących odbywać orzeczoną karę w systemie dozoru elektronicznego.

3. Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (RPO-643300-X/10) z dnia 1 kwietnia 2010 r. – w sprawie praktyki orzekania czasowej niepełnosprawności małoletnich dotkniętych nieuleczalną chorobą lub wadą wrodzoną.

Rzecznik otrzymuje listy rodziców i opiekunów niepełnosprawnych dzieci, w których kwestionowana jest praktyka orzekania o czasowej (na okres 2 - 3 lat) niepełnosprawności w wypadku małoletnich dotkniętych nieuleczalną chorobą lub wadą wrodzoną. Zdaniem skarżących, praktyka taka w wypadku długotrwałej i nierokującej poprawy choroby lub wady, zmuszająca do okresowego (kilkukrotnego) ubiegania się o zaliczenie dziecka do osób niepełnosprawnych, jest nieuzasadniona i kłopotliwa dla dzieci i ich rodziców. Z treści przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia wynika, że przewidywany okres trwania naruszenia sprawności fizycznej lub psychicznej winien być przedmiotem oceny przy orzekaniu o niepełnosprawności małoletniego. Równocześnie brak jest jakichkolwiek ograniczeń formalnoprawnych, uniemożliwiających wydanie orzeczenia o niepełnosprawności na okres do ukończenia 16 roku życia, jeżeli stwierdzone naruszenie sprawności fizycznej lub psychicznej ma charakter trwały i nieodwracalny. Mając powyższe na względzie, Rzecznik zwrócił się z prośbą o podjęcie działań zmierzających do rozwiązania przedstawionego problemu, z korzyścią dla niepełnosprawnych dzieci oraz ich rodziców i opiekunów.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (07.05.2010 r.) nie zgodził się z zaprezentowaną w wystąpieniu Rzecznika wykładnią przepisów, w myśl której rozpoznanie wady wrodzonej skutkować winno wydaniem orzeczenia o niepełnosprawności na okres do ukończenia przez dziecko 16 roku życia, a ustalenie rokowań uwzględniałoby wyłącznie możliwość „skorygowania” zaistniałego defektu. Trudno jednoznacznie przewidzieć, w szczególności w stosunku do małego dziecka, jakie efekty uzyskane zostaną w przebiegu kompleksowych oddziaływań leczniczych, rehabilitacyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych. W konsekwencji, za prawidłowe uznać należy, w większości przypadków orzekanych dzieci, ustalanie rokowań odnośnie możliwości poprawy stanu zdrowia na okresy kilkuletnie. Po tym okresie stan zdrowia dziecka może, na wniosek opiekuna ustawowego, zostać poddany

kontroli orzeczniczej i w przypadku wystąpienia regresu lub braku poprawy, wydane zostanie kolejne orzeczenie o niepełnosprawności. W przypadku natomiast dzieci, których stan zdrowia, nawet przy uwzględnieniu stosowania różnorodnych oddziaływań terapeutycznych nie rokuje poprawy, orzeka się o niepełnosprawności na okres do ukończenia przez dziecko 16 roku życia.

4. Ministra Zdrowia (RPO-644085-X/10) z dnia 2 kwietnia 2010 r. – w sprawie trudności w uzyskiwaniu przez partnerów pozostających w związkach nieformalnych informacji o stanie zdrowia pacjenta oraz utrudnień przy załatwianiu formalności związanych z organizacją pochówku.

Podczas spotkania Rzecznika Praw Obywatelskich z Grupą Inicjatywną ds. związków partnerskich, uczestnicy wskazywali na niewłaściwą praktykę stosowania przepisów prawa, wynikającą z ich niewystarczającej znajomości przez personel medyczny oraz pacjentów. Jednym z podjętych problemów była sprawa udostępniania informacji o stanie zdrowia pacjenta. Uczestnicy spotkania sygnalizowali istnienie w praktyce utrudnień w uzyskaniu dostępu do informacji o stanie zdrowia partnera, na jakie nie napotykają współmałżonkowie i rodziny innych chorych. Podjęto także kwestię prawa do pochówku zmarłego partnera. O osobie uprawnionej do pochowania zmarłego, miejscu pochówku oraz jego sposobie decyduje w pierwszej kolejności wola zmarłego. W przypadku pozostawienia przez zmarłego dyspozycji co do pochowania go przez określoną osobę, przepisy ustawowe znajdują zastosowanie jedynie w zakresie nieuregulowanym w tej dyspozycji. Jeśli natomiast dyspozycja taka nie została wyrażona, prawo do pochowania zwłok lub szczątków ludzkich służy w kolejności - pozostałemu małżonkowi, krewnym zstępnym, krewnym wstępnym, krewnym bocznym do 4 stopnia oraz powinowatym w linii prostej do 1 stopnia pokrewieństwa. W następnej kolejności prawo to przysługuje osobom, które do tego dobrowolnie się zobowiążą, co dotyczy może nieformalnego partnera zmarłego. W tej kwestii wskazywano na zdarzające się utrudnienia ze strony zakładów opieki zdrowotnej, przy załatwianiu formalności związanych z organizacją pochówku przez partnera nieformalnego, który zobowiązał się do dokonania pochówku zmarłego. Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości działań na rzecz eliminowania z praktyki zakładów opieki zdrowotnej zdarzających się nieprawidłowości.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (05.05.2010 r.) poinformował, że Minister Zdrowia przywiązuje dużą wagę do upowszechnienia znajomości praw pacjenta wśród personelu medycznego, co jest niezbędnym warunkiem zwiększenia skuteczności ich przestrzegania i ochrony. Zgodnie z ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, pacjent ma prawo do zachowania w tajemnicy informacji o swoim stanie zdrowia i dokumentacji medycznej, a inna osoba może uzyskać do nich dostęp tylko za jego zgodą. Ustawa nie ogranicza kręgu osób, które mogą być upoważnione i pozostawia pacjentowi w tym zakresie całkowitą swobodę. Odnosząc się do kwestii trudności przy załatwianiu formalności związanych z pochowaniem zmarłego pacjenta przez osobę pozostającą z nim w związku

nieformalnym, w odpowiedzi wyjaśniono, że ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej stanowi w art. 20 ust. 2, iż w razie pogorszenia się stanu zdrowia pacjenta, powodującego zagrożenie życia lub w razie jego śmierci, szpital jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić wskazaną przez pacjenta osobę lub instytucję, przedstawiciela ustawowego albo opiekuna faktycznego. Obowiązkiem szpitala w razie śmierci pacjenta jest zatem powiadomienie o tym osoby przez niego wskazanej, którą może być także partner nieformalny. Z kolei ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych wskazuje krąg podmiotów uprawnionych do pochowania osoby zmarłej, obejmujący zarówno najbliższą pozostałą rodzinę, jak i osobę, która się do tego dobrowolnie zobowiąże.

5. Głównego Inspektora Pracy (RPO-641654-III/10) z dnia 6 kwietnia 2010 r.
– w sprawie zakazu podejmowania zajęć zarobkowych przez pracowników Państwowej Inspekcji Pracy.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich nadal wpływają wnioski wyrażające wątpliwości i zastrzeżenia odnośnie do zakazu podejmowania zajęć zarobkowych przez pracowników Państwowej Inspekcji Pracy. Wątpliwości i zastrzeżenia wnioskodawców, które Rzecznik podziela, odnoszą się do faktu, że zakaz podejmowania zajęć zarobkowych (art. 48 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy) dotyczy nie tylko pracowników wykonujących i nadzorujących czynności kontrolne, lecz wszystkich bez wyjątku pracowników Państwowej Inspekcji Pracy. W ocenie Rzecznika, o ile wprowadzenie takiego zakazu i obowiązku uzyskiwania zgody na podejmowanie zajęć zarobkowych przez pracowników nadzorujących i wykonujących czynności kontrolne można uznać za uzasadnione dla uniknięcia sytuacji, w których inspektor pracy byłby zainteresowany określonym wynikiem kontroli u pracodawcy, u którego np. przeprowadzał na zlecenie kontrole, o tyle dyskusyjne jest uzależnienie od zgody Głównego Inspektora Pracy podejmowanie zajęć zarobkowych przez pozostałych pracowników, np. pracowników administracyjnych, gospodarczych. W związku z pojawiającymi się informacjami prasowymi o przygotowywanych w Głównym Inspektoracie Pracy założeniach do projektu nowelizacji ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy, Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości uwzględnienia stosownej zmiany art. 48 ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy.

Zastępca Głównego Inspektora Pracy (27.04.2010 r.) poinformował, że w Sejmie trwają prace nad ustawą o zmianie ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy (druk sejmowy nr 2903). Nowelizacja dotyczy wyłącznie przekształcenia Ośrodka Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy w jednostkę organizacyjną Państwowej Inspekcji Pracy, niemożliwe jest zatem objęcie zakresem przedmiotowym ustawy innych, nie związanych z tą problematyką, spraw. W przypadku podjęcia przez Sejm dalszych prac nad zmianą ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy, temat działalności zarobkowej pracowników Państwowej Inspekcji Pracy, sygnalizowany przez Rzecznika, zapewne również stanie się przedmiotem dyskusji. Ewentualne propozycje zmiany w stanie

prawnym, obowiązującym w powyższym zakresie, zostaną zgłoszone przez Państwową Inspekcję Pracy, jeżeli ich przyjęcie - w ocenie Głównego Inspektora Pracy - nie spowoduje negatywnych skutków dla urzędu.

6. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-633491-VII/09) z dnia 6 kwietnia 2010 r. – w sprawie sposobu przeprowadzania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej kontroli osobistych.

Do Rzecznika wpływają z różnych jednostek penitencjarnych skargi osób pozbawionych wolności na sposób przeprowadzania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej kontroli osobistych. Wnioskodawcy zarzucają, że kontrole osobiste, o których mowa w art. 116 § 3 Kodeksu karnego wykonawczego, są dokonywane w pomieszczeniach do tego nie przystosowanych, gdzie nie ma zapewnionej pełnej intymności, np. w dyżurkach funkcjonariuszy oddziałowych, w pomieszczeniach sal widzeń oraz w świetlicach. Ponadto, osadzeni żalą się, że w czasie kontroli polegającej na oględzinach ciała, nie mają zapewnionych właściwych warunków higienicznych. Ustalenia poczynione w wyniku rozpatrzenia skarg osadzonych świadczą o tym, że funkcjonariusze Służby Więziennej nie znają stosownych procedur przeprowadzania kontroli osobistych, które ograniczałyby możliwość wystąpienia opisanych nieprawidłowości. Brak jednolitego sposobu postępowania w tym zakresie sprawia, że przebieg kontroli osobistej osadzonego zależy od praktyki przyjętej przez funkcjonariusza SW, który ją przeprowadza. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (27.04.2010 r.) poinformował, że sposób przeprowadzania kontroli osobistych reguluje art. 116 § 3 Kodeksu karnego wykonawczego, który określa podstawowe zasady przeprowadzania kontroli osobistych osób pozbawionych wolności. Przepis ten nie nakłada na administrację jednostki penitencjarnej obowiązku wyznaczania oddzielnych pomieszczeń do dokonywania kontroli osobistej, a jedynie wskazuje na warunki, w jakich kontrola powinna się odbywać. Funkcjonariusze Służby Więziennej znają i stosują obowiązujące przepisy i zasady, również w zakresie kontroli osobistych, a w świetle ogólnie przedstawionych zarzutów, nie popartych konkretnymi przypadkami, stwierdzenie, iż funkcjonariusze nie znają procedur przeprowadzania kontroli osobistych, jest nieuzasadnione.

7. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-644367-III/10) z dnia 6 kwietnia 2010 r. – w sprawie trudności w uzyskaniu przez ojca przysposabiającego dziecko urlopu ojcowskiego.

Do Rzecznika kierują skargi rodzice wskazując na problem w uzyskaniu przez ojca przysposabiającego dziecko urlopu ojcowskiego. Zgodnie z przepisami Kodeksu pracy z urlopu ojcowskiego rodzic może skorzystać tylko w ciągu pierwszego roku życia dziecka, co powoduje, że w sytuacji rodzica adopcyjnego wykorzystanie tego urlopu jest praktycznie niemożliwe. Warunkiem koniecznym do zainicjowania postępowania

o przysposobienie dziecka jest uregulowanie sytuacji prawnej dziecka, zaś długotrwałość postępowań opiekuńczych o pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców biologicznych i procedur preadopcyjnych powodują, że orzeczenie przysposobienia następuje często po ukończeniu przez dziecko 1 roku życia. Koniecznym w opinii Rzecznika jest dostosowanie regulacji w zakresie uprawnienia do urlopu ojcowskiego do specyfiki instytucji przysposobienia, w taki sposób, aby cel, jakim ma służyć przepis wprowadzający to uprawnienie był realizowany. Konstytucja traktując o rodzinie określa obowiązki państwa w tym zakresie. W szczególności art. 18 Konstytucji RP nakazuje podejmowanie przez państwo takich działań, które umacniają więzi między osobami tworzącymi rodzinę, a zwłaszcza więzi między rodzicami i dziećmi. Rzecznik zwrócił się o rozważenie zasadności podjęcia działań zmierzających do wzmocnienia uprawnień ojców adopcyjnych w zakresie korzystania z urlopów ojcowskich.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (12.05.2010 r.) poinformowała, że po przeprowadzeniu analizy różnych wariantów ewentualnych zmian w przepisach Kodeksu pracy, zmierzających do zapewnienia pracownikom - ojcom adopcyjnym dziecka możliwości skorzystania z urlopu ojcowskiego także po ukończeniu przez dziecko pierwszego roku życia, rozważa wystąpienie z odpowiednią inicjatywą ustawodawczą w tym zakresie. Zasadne byłoby przyznanie prawa do urlopu ojcowskiego pracownikowi - ojcu adopcyjnemu dziecka, w okresie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o adopcji, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego - nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10 roku życia.

8. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-635818-II/09) z dnia 7 kwietnia 2010 r. – w sprawie działań Policji podejmowanych w celu realizacji postanowień ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, w szczególności w odniesieniu do meczów piłki nożnej.

Pismem z dnia 21 grudnia 2009 r. Rzecznik zwrócił się do Komendanta Głównego Policji z prośbą o udzielenie informacji, jak przebiega realizacja w praktyce postanowień ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, w szczególności w odniesieniu do meczów piłki nożnej. Podstawą do wystąpienia były relacjonowane przez media agresywne, noszące znamiona czynów zabronionych, zachowania kibiców piłkarskich oraz niepodejmowanie stosownych działań przez władze klubów piłkarskich i Polski Związek Piłki Nożnej. W związku z powyższymi informacjami Rzecznik powziął wątpliwość, czy uregulowania ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych w sposób wystarczający zabezpieczają społeczeństwo przed agresywnymi zachowaniami kibiców, jak również, czy uregulowania te są odpowiednio stosowane w praktyce przez powołane do tego służby. Komendant Główny Policji udzielając informacji zwrócił uwagę, iż dokonanie szczegółowej oceny uregulowań ustawowych będzie możliwe dopiero po wejściu w

życie wszystkich aktów wykonawczych do ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie o przyczynach przedstawionej sytuacji oraz obecnym stanie procesu legislacyjnego dotyczącego brakujących rozporządzeń wykonawczych do ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (29.04.2010 r.) przedstawił wykaz pięciu rozporządzeń wykonawczych, pozostających w zakresie właściwości Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, do ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, które zostały wydane i weszły w życie. Jednocześnie poinformował, iż obecnie trwają prace legislacyjne nad projektami dwóch rozporządzeń do wymienionej wyżej ustawy, pozostających w zakresie właściwości Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Prace nad projektem rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie warunków bezpieczeństwa, jakie powinny spełniać stadiony, na których mogą odbywać się mecze piłki nożnej, zostały zakończone. Ponadto zakończone zostały konsultacje międzyresortowe oraz konsultacje społeczne projektu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie sposobu utrwalania przebiegu imprezy masowej. Prace nad projektem uległy wydłużeniu ze względu na ściśle techniczny charakter przedmiotu regulacji oraz uwagi i postulaty zgłoszone przez partnerów społecznych zaproszonych do konsultacji społecznych.

9. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-638090-II/10) z dnia 7 kwietnia 2010 r. – w sprawie szkoleń dla funkcjonariuszy straży gminnych (miejskich), w związku z poszerzeniem ich uprawnień.

W związku z wpływającymi do Rzecznika Praw Obywatelskich wnioskami, podjęta została sprawa poszerzenia kompetencji straży gminnych (miejskich) w kontekście wymaganych kwalifikacji (przeszkoleń), jakie powinni odbyć funkcjonariusze tych straży. Ustawą z dnia 22 maja 2009 r. o zmianie ustawy o strażach gminnych, ustawy o Policji oraz ustawy - Prawo o ruchu drogowym wprowadzono szereg zmian do ustawy o strażach gminnych. Nowelizacja ta weszła w życie w dniu 24 grudnia 2009 r. W art. 25 ustawy uszczegółowiona została kwestia odbywania przez nowozatrudnionych strażników szkolenia podstawowego. Na podstawie delegacji zawartej w art. 25 ust. 5 Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał w dniu 17 grudnia 2009 r. rozporządzenie w sprawie szkolenia podstawowego strażników miejskich (gminnych). Rozporządzenie weszło w życie w dniu 24 grudnia 2009 r. Program szkolenia zawodowego podstawowego dla funkcjonariuszy straży gminnych (miejskich) jest znacząco węższy niż program szkolenia policjantów. Szkolenie strażników miejskich (gminnych) w ogóle nie obejmuje szkolenia strzeleckiego pomimo, iż w art. 18 ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych przewiduje możliwość stosowania przez strażników broni palnej bojowej. Znacząco krótsze jest także szkolenie strażników w zakresie stosowania siły fizycznej oraz technicznych środków przymusu bezpośredniego. Rzecznik podkreślił, że należyte

wyszkolenie funkcjonariuszy należy do ważnych czynników mających na celu zagwarantowanie, aby funkcjonariusze ustawowo wyposażeni w instrumenty pozwalające na głęboką ingerencję w sferę praw i wolności osobistych używali przyznanych środków w sposób maksymalnie gwarantujący poszanowanie tych praw i wolności. Rzecznik zwrócił się z prośbą o przeanalizowanie przedstawionego problemu oraz o poinformowanie o poczynionych ustaleniach i ewentualnie podjętych działaniach.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (10.05.2010 r.) wyjaśnił, że dotychczasowe programy szkolenia nie obejmowały swoim zakresem przedmiotów niezbędnych do prawidłowego wykonywania czynności służbowych przez strażników, a liczba godzin przeznaczonych na poszczególne bloki tematyczne nie była adekwatna do potrzeb i nie odpowiadała specyfice pracy strażnika. W związku z tym, w załączniku Nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie szkolenia podstawowego strażników gminnych (miejskich) wprowadzono zmiany do minimalnego zakresu programu szkolenia podstawowego strażników gminnych (miejskich). Obowiązujące przepisy prawa umożliwiają rozszerzenie zakresu szkolenia na etapie opracowywania szczegółowego programu, który to program podmioty szkolące przedstawiają właściwemu komendantowi wojewódzkiemu Policji do zatwierdzenia.

Możliwość użycia przez strażnika gminnego (miejskiego) broni palnej bojowej jest ściśle ograniczona przez ustawę. W zakresie zasad dopuszczania strażnika do posiadania broni palnej bojowej zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji. Zgodnie z art. 16 tej ustawy, osoba, która występuje z podaniem o wydanie pozwolenia na broń, jest obowiązana zdać egzamin przed komisją powołaną przez właściwy organ Policji ze znajomości przepisów dotyczących posiadania i używania danej broni oraz z umiejętności posługiwania się tą bronią.

10. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-637386-III/10) z dnia 8 kwietnia 2010 r. – w sprawie zasad przyznawania prawa do emerytur pomostowych.

Od dnia 1 stycznia 2010 r., na mocy przepisu art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, pracodawcy mają obowiązek opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych za pracownika, który urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r. i wykonuje prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Z informacji udzielanych przez ZUS wynika, że obowiązki składkowe określone w rozdziale 6 ustawy o emeryturach pomostowych dotyczą wszystkich pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, bez względu na wymiar czasu ich pracy. Uzasadnieniem takiej interpretacji ma być brak zapisów o wymiarze czasu pracy w art. 35 ustawy o emeryturach pomostowych. Konsekwencja takiej interpretacji nie została jednak zachowana przy przepisach rozdziału 2 ustawy, które określają warunki nabywania prawa do emerytury

pomostowej. Przepisy art. 4 i następne również nie zawierają postanowień dotyczących wymiaru czasu pracy pracowników uprawnionych do emerytury pomostowej, jednak ZUS informuje, iż prawo do tych emerytur mają wyłącznie pracownicy zatrudnieni w szczególnych warunkach lub wykonujący prace o szczególnym charakterze w pełnym wymiarze czasu pracy, odwołując się do definicji z art. 3 ust. 4 i 5 ustawy o emeryturach pomostowych. Przyjęcie takiej interpretacji powoduje, że składki na Fundusz Emerytur Pomostowych są opłacane za wszystkich pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub wykonujących prace o szczególnym charakterze, natomiast emerytury uzyskają wyłącznie osoby wykonujące te prace w pełnym wymiarze czasu pracy. Prawo do emerytur pomostowych, jak również obowiązek opłacania składek powinny wynikać z przepisów ustawy, a nie z interpretacji tych przepisów. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (29.04.2010 r.) wyjaśnił, że intencją ustawodawcy było uregulowanie obowiązku odprowadzania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych w oderwaniu od warunków, które muszą spełnić ubezpieczeni, aby uzyskać prawo do emerytury pomostowej. Występujące w przepisie art. 35 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych wyraźne odesłanie jedynie do przepisów art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych winno być interpretowane w ten sposób, że w przepisie tym została zawarta autonomiczna (odrębna w stosunku do tej, która występuje w przepisach art. 3 ust. 4 i 5 ustawy o emeryturach pomostowych) definicja „pracownika wykonującego prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze”, która swym zasięgiem obejmuje zarówno wykonywanie tego rodzaju prac w pełnym, jak i niepełnym wymiarze czasu pracy. Definicja ta powinna być stosowana jedynie na potrzeby dookreślenia kręgu podmiotowego osób, za które winna być odprowadzana składka na Fundusz Emerytur Pomostowych. Podsekretarz Stanu podkreślił, że gdyby ustawodawca wprowadził obowiązek odprowadzania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych jedynie za pracowników, którzy wykonują prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w pełnym wymiarze czasu pracy, pracodawcy mogliby uchylać się od tego obowiązku, zatrudniając takich pracowników na niepełny etat.

11. Ministra Sprawiedliwości (RPO-495652-VII/05) 9 kwietnia 2010 r. - w sprawie kary dyscyplinarnej dla osób tymczasowo aresztowanych, polegającej na zakazie dokonywania zakupu artykułów dopuszczonych do sprzedaży w areszcie śledczym.

Jak wynika z odpowiedzi Podsekretarza Stanu z dnia 17 marca 2010 r. na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika w tej sprawie, projekt nowelizacji przepisu art. 222 § 2 pkt 7 k.k.w. przewiduje, że kara dyscyplinarna wymierzona tymczasowo aresztowanemu będzie polegała na pozbawieniu lub ograniczeniu możliwości dokonywania zakupów artykułów żywnościowych lub wyrobów tytoniowych oraz

innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym, na okres do 1 miesiąca. Utrzymana zostaje więc możliwość wymierzenia tymczasowo aresztowanemu kary pozbawienia prawa dokonywania zakupów w kantynie, której skutkiem będzie pozbawienie go możliwości prowadzenia korespondencji. W projekcie nowelizacji proponuje się ponadto zmianę art. 143 § 1 pkt 5 k.k.w., rozszerzającą dotychczasowy zakaz zakupu artykułów spożywczych lub wyrobów tytoniowych na wszystkie artykuły dostępne w kantynie. Będzie to oznaczało, że także skazani, którzy posiadają środki pieniężne, na czas trwania kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 143 § 1 pkt 5 k.k.w., zostaną pozbawieni możliwości prowadzenia korespondencji, lub możliwość ta zostanie im znacznie ograniczona. Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie przedstawionej kwestii i poinformowanie o zajęтым w sprawie stanowisku.

12. Ministra Zdrowia (RPO-614469-X/09) z dnia 9 kwietnia 2010 r. – w sprawie prowadzenia przez NFZ kontroli aptek w zakresie realizacji recept oraz potrącania kwot należnych aptekom z tytułu refundacji za leki.

W maju 2009 roku Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił Minister Zdrowia zastrzeżenia do prowadzenia przez Narodowy Fundusz Zdrowia kontroli aptek w zakresie realizacji recept i potrącania kwot należnych aptekom z tytułu refundacji za leki oraz obowiązujących w tej materii przepisów prawa. W wystąpieniu tym Rzecznik zwrócił się z prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionego problemu oraz opinii prezentowanych przez aptekarzy, a także o przekazanie informacji odnośnie do działań i zamierzeń resortu zdrowia w sprawie spełnienia postulatów środowiska aptekarzy oraz o zakresie i stanie prac nad zapowiadaną zmianą przepisów w sprawie recept lekarskich. W odpowiedzi z dnia 3 lipca 2009 r. Minister Zdrowia poinformowała, że „powyższe kwestie są obecnie kompleksowo analizowane przez Ministra Zdrowia, zarówno pod kątem obowiązujących przepisów prawa, jak i ewentualnych zmian legislacyjnych”. W związku z nieotrzymaniem przez kilka miesięcy zapowiadanego stanowiska Minister Zdrowia, na kolejne wystąpienie w tej sprawie z dnia 21 grudnia 2009 r., Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał wyjaśnienie z dnia 11 stycznia 2010 r. Zastępcy Dyrektora Departamentu Polityki Lekowej i Farmacji Ministerstwa Zdrowia, z którego wynika, że nadal trwają prace legislacyjne nad nowelizacją rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 maja 2007 r. w sprawie recept lekarskich. W związku z powyższym, Rzecznik ponowił prośbę o ustosunkowanie się do przedstawionego problemu oraz opinii prezentowanych przez aptekarzy, a także o przekazanie informacji odnośnie do działań i zamierzeń resortu zdrowia w sprawie spełnienia postulatów środowiska aptekarzy oraz o stanie prac nad zapowiadaną zmianą przepisów w sprawie recept lekarskich.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (24.05.2010 r.) poinformował, że w związku z występowaniem wielu wątpliwości dotyczących interpretacji przepisów regulujących realizację recept oraz niejednolitym stanowiskiem sądów niższych instancji orzekających w sprawach zwrotu refundacji za wydane przez apteki leki i

wyroby medyczne refundowane ze środków publicznych, zainicjowano w Ministerstwie Zdrowia prace legislacyjne w celu zmiany rozporządzenia o receptach, tak aby doszło do jednoznacznego przesądzenia o konsekwencjach prawnych realizacji przez farmaceutów błędnych formalnie recept na refundowane leki i wyroby medyczne. Przygotowany przez Ministerstwo projekt nowelizacji rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 maja 2007 r. w sprawie recept lekarskich przekazany został do uzgodnień zewnętrznych i konsultacji społecznych. Obecnie prowadzona jest analiza uwag zgłoszonych do projektu rozporządzenia w trakcie uzgodnień zewnętrznych i konsultacji.

13. Ministra Finansów (RPO-645402-VI/10) z dnia 13 kwietnia 2010 r. - w sprawie stawek opłat pobieranych przez organy celne za przechowanie towarów w depozycie.

Na tle indywidualnych spraw badanych w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich ujawnił się problem natury ogólnej dotyczący stawek opłat pobieranych przez organy celne za przechowanie towarów w depozycie. Na podstawie art. 93 ust. 2 Prawa celnego minister właściwy do spraw finansów publicznych został upoważniony do określenia, w drodze rozporządzenia, stawek opłat, o których mowa w art. 93 ust. 1 tej ustawy. Wykonując wskazane upoważnienie ustawowe Minister Finansów wydał w dniu 22 kwietnia 2004 r. rozporządzenie w sprawie stawek opłat pobieranych przez organy celne. Z przepisów § 2 rozporządzenia wynika, iż podstawę do ustalenia wysokości opłaty za przechowanie towarów stanowi wartość celna towaru. W przypadku opłaty za przechowanie towaru w depozycie opłata ta nie może być mniejsza niż 3% przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w sektorze przedsiębiorstw. W ocenie Rzecznika przyjęta w rozporządzeniu formuła ustalania stawek opłat pobieranych przez organy celne nie odpowiada treści upoważnienia ustawowego zawartego w art. 93 ust. 2 Prawa celnego. Według treści tego upoważnienia stawki opłat powinny zostać określone z uwzględnieniem charakteru czynności, za które te opłaty są pobierane. Zdaniem Rzecznika § 2 rozporządzenia nie mieści się w granicach tak ukształtowanego upoważnienia ustawowego. W rezultacie można postawić mu zarzut niezgodności z art. 93 ust. 2 Prawa celnego, a w konsekwencji także zarzut niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP. Wykraczając poza granice upoważnienia ustawowego § 2 rozporządzenia traci bowiem swój wykonawczy charakter. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w omawianym zakresie, a także - jeśli Minister Finansów podzieli te uwagi - z prośbą o podjęcie działań w celu zmiany kwestionowanego stanu prawnego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (12.05.2010 r.) poinformował, że przepis § 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 kwietnia 2004 r. w sprawie stawek opłat pobieranych przez organy celne jest zgodny z art. 93 ust. 2 ustawy z dnia 19 marca 2004r. – Prawo celne, a w konsekwencji także z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP. Jednocześnie zapewnił, że w celu wyeliminowania jakichkolwiek wątpliwości,

przy najbliższej nowelizacji ustawy - Prawo celne zaproponowana zostanie zmiana przepisu art. 93 tej ustawy, w kierunku określenia stawek przedmiotowych opłat w samej ustawie, a nie w rozporządzeniu wykonawczym.

14. Ministra Infrastruktury (RPO-637657-VI/09) z dnia 13 kwietnia 2010 r. - w sprawie jakości usług przewozowych świadczonych przez przewoźników kolejowych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich kierowane są skargi dotyczące jakości usług przewozowych świadczonych przez przewoźników kolejowych. Skargi te są związane bezpośrednio z problematyką ochrony praw konsumentów, w tym przypadku z problematyką ochrony praw pasażerów w ruchu kolejowym. Przepis art. 76 Konstytucji RP stanowi, że władze publiczne chronią konsumentów przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Powołana dyrektywa konstytucyjna nakłada na władze publiczne obowiązek podjęcia pozytywnych działań w celu zagwarantowania ochrony praw konsumentów. Przyczyną skarg jest m. in. obowiązujący stan prawny w zakresie ochrony praw pasażerów korzystających z usług kolejowych. W szczególności przyjmując ustawę z dnia 25 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o transporcie kolejowym ustawodawca dokonał określonego wyboru, polegającego na bezterminowej bądź ograniczonej czasowo, lecz możliwej do dalszego przedłużenia, ochronie uprawnień przewoźników kolejowych kosztem redukcji praw przysługujących pasażerom. Takie działanie legislacyjne budzi wątpliwości z punktu widzenia obowiązku władz publicznych w zakresie ochrony praw konsumentów. Oddzielny problem stanowi stan techniczny i sanitarny dworców kolejowych, który nie gwarantuje godnych warunków pobytu podróżnych na dworcach. Nie gwarantuje też osobom niepełnosprawnym dostępu do obiektów dworcowych i pociągów, z uwagi na wciąż występujące bariery architektoniczne. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz podjęcie działań w celu zapewnienia skutecznej ochrony praw pasażerów w ruchu kolejowym.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (13.05.2010 r.) poinformował, że Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przyjmując Rozporządzenie 1371/2007 wzięła pod uwagę, że przedsiębiorstwa kolejowe w niektórych państwach członkowskich mogą mieć trudności przy stosowaniu ogółu przepisów przedmiotowego rozporządzenia w chwili ich wejścia w życie. Dlatego państwa członkowskie otrzymały możliwość udzielania czasowych zwolnień ze stosowania przepisów niniejszego rozporządzenia w określonym zakresie. Polskie prawo przewiduje tylko częściowe stosowanie możliwych zwolnień i odstępstw. Obecnie prowadzone są prace nad nowelizacją art. 62 ust. 2 ustawy Prawo przewozowe, określającego odpowiedzialność przewoźników (nie tylko kolejowych) za szkodę, jaką poniósł podróżny wskutek opóźnionego przyjazdu lub odwołania regularnie kursującego środka transportu. Przygotowywane zmiany zapewnią nie tylko

ochronę praw pasażerów, ale również brak dyskryminacji jednych przedsiębiorców w stosunku do innych.

Przez kilkanaście lat nie prowadzono w Polsce inwestycji kolejowych w zakresie linii kolejowych, dworców i taboru, z uwagi na brak środków finansowych. Spowodowało to zaniedbania niemożliwe do odrobienia w ciągu kilku lat. Od 2001 r., tj. od czasu restrukturyzacji PKP, przewoźnicy kolejowi są w trudnej sytuacji finansowej i nie mają środków na inwestycje. To samo dotyczy spółki PKP S.A., która zarządza dworcami kolejowymi. Dzięki zmianom w ustawie z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, ze środków publicznych mogą być finansowane lub współfinansowane wydatki na budowę lub przebudowę dworców kolejowych w zakresie bezpośrednio związanym z obsługą podróżnych. Przygotowano programy inwestycji 33 obiektów dworcowych, które zostały zaaprobowane przez Ministerstwo Infrastruktury. Ponadto w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowane są przebudowy dworców kolejowych współfinansowane ze środków Unii Europejskiej.

15. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-642642-VII/10) z dnia 13 kwietnia 2010 r. - w sprawie trudności w uzyskaniu przez osoby pozbawione wolności oraz członków ich rodzin informacji o podstawie prawnej stosowanych wobec nich procedur bądź ograniczeń ich praw i wolności.

Zarówno w trakcie wizytacji zakładów karnych i aresztów śledczych, jak również we wnioskach składanych do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, osoby pozbawione wolności oraz członkowie ich rodzin podnoszą brak możliwości uzyskania informacji o podstawie prawnej stosowanych wobec nich procedur bądź ograniczeń ich praw i wolności. Art. 6 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej oraz § 11 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 stycznia 2007 r. w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej przewidują szeroki zakres informacji publicznych, które podlegają udostępnieniu. Zakładka „Dokumenty urzędowe” strony podmiotowej bip.sw.gov.pl nie zawiera jednak żadnych informacji. Dzieje się tak pomimo zaliczenia - według informacji zawartej na stronie głównej bip.gov.pl – Centralnego Zarządu Służby Więziennej do organów, które zgłosiły fakt prowadzenia strony podmiotowej BIP. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o spowodowanie zamieszczenia na stronie podmiotowej BIP wydanych przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej zarządzeń, instrukcji lub decyzji (bądź ich wyciągów) mających wpływ na sytuację osób pozbawionych wolności oraz członków ich rodzin.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (04.05.2010 r.) poinformował, że prawa i obowiązki osób pozbawionych wolności regulują ogólnodostępne przepisy rangi ustawowej i przepisy aktów wykonawczych wydanych na ich podstawie. Dotychczas wydane przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej akty wewnętrzne dotyczą funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej.

16. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (RPO-603898-VII/09) z dnia 13 kwietnia 2010 r. - w sprawie przygotowania przez resort sprawiedliwości informatora dla wychowanków umieszczonych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

W odpowiedzi na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie przygotowania przez resort sprawiedliwości informatora dla wychowanków umieszczonych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, w którym zawarte zostaną informacje o sytuacji prawnej nieletniego, jego prawach i obowiązkach oraz instytucjach, do których może się zwrócić w sytuacji, gdy przysługujące mu prawa są łamane, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w odpowiedzi z dnia 20 sierpnia 2009 r. poinformował, iż Ministerstwo Sprawiedliwości planuje opracować standardowy wzór informacji o prawach i obowiązkach nieletniego na potrzeby wszystkich zakładów dla nieletnich. Ponadto, zostanie określony sposób rozpowszechniania tej informacji wśród nieletnich, uwzględniający potrzebę zapewnienia stałego dostępu do niej. Ujednoliceniu mają również ulec inne dokumenty dotyczące pobytu nieletnich w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich np. regulamin izby przejściowej i regulamin izby izolacyjnej. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o przekazanie informacji, czy wskazane czynności zostały już zakończone, a jeżeli tak, o udostępnienie dokumentów opracowanych w tym przedmiocie przez resort sprawiedliwości.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (19.05.2010 r.) poinformował, że proces opracowania standardowego wzoru informacji o prawach i obowiązkach nieletniego na potrzeby wszystkich zakładów dla nieletnich oraz ujednolicenia niektórych dokumentów dotyczących pobytu nieletnich w podległych placówkach nie został jeszcze zakończony, ze względu na konieczność realizowania innych zadań istotnych dla bieżącego funkcjonowania zakładów dla nieletnich. Wyniki badań w obszarze przestrzegania praw nieletnich oraz egzekwowania ich obowiązków, przeprowadzonych w podległych placówkach, wskazują na prawidłowe stosowanie obowiązujących procedur. Nieletni są zapoznawani z przysługującymi im prawami i nałożonymi obowiązkami. Niezależnie od powyższych ustaleń, będą prowadzone działania w celu zapewnienia nieletnim umieszczonym w podległych zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich szerokiego dostępu do informacji o przysługujących im prawach i obowiązkach oraz instytucjach, do których mogą się zwrócić o pomoc. Zakończenie prac przewidywane jest w grudniu 2010 r. Również do końca 2010 roku zostanie zrealizowane zadanie związane z ujednoliceniem we wszystkich zakładach dla nieletnich niektórych procedur postępowania wobec wychowanków.

17. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-598248-VII/08) z dnia 13 kwietnia 2010 r. – w sprawie niewłaściwej interpretacji przepisu Kodeksu karnego

wykonawczego obligującego do pisemnego powiadomienia skazanego o cofnięciu zgody na zatrudnienie.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się osadzony, który żalił się, iż Dyrektor Zakładu Karnego wydając decyzję o wycofaniu z zatrudnienia, nie powiadomił go o tym fakcie pisemnie. Dyrektor Okręgowej Służby Więziennej nie stwierdził nieprawidłowości w działaniu administracji Zakładu Karnego przyjmując, że skoro skarżący był zatrudniony na podstawie skierowania do pracy, a nie na podstawie umowy o pracę, umowy zlecenie, umowy o dzieło lub na innej podstawie prawnej, brak pisemnego powiadomienia skazanego o wycofaniu zgody na zatrudnienie nie stoi w sprzeczności z przepisem art. 121 § 4 Kodeksu karnego wykonawczego. Również Kierownik Zespołu do spraw Skarg Osób Pozbawionych Wolności w Biurze Prawnym Centralnego Zarządu Służby Więziennej uznał, że przepis art. 121 § 4 k.k.w. nie dotyczy zatrudnienia w ramach skierowania do pracy. Przedstawiona interpretacja powyższego przepisu nie może zostać zaakceptowana. Ustawodawca w art. 121 § 2 k.k.w. zdefiniował formy zatrudnienia. Należy zatem rozumieć, że treść § 3, jak i § 4 odnosi się do wszystkich form zatrudnienia skazanego. Nie ma więc podstawy, by sądzić, że przepis art. 121 § 4 k.k.w., który obliguje do powiadomienia pisemnego skazanego o cofnięciu zgody na zatrudnienie, wyłącza jedną z tych form. W myśl powyższego dyrektor jednostki penitencjarnej ma obowiązek powiadomienia na piśmie skazanego o wycofaniu z zatrudnienia, w tym z zatrudnienia na podstawie skierowania do pracy. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o podjęcie stosownych czynności zmierzających do wyeliminowania stosowanej w jednostkach penitencjarnych błędnej praktyki w omawianym zakresie.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (18.05.2010 r.) poinformował, że po ponownym przeanalizowaniu sprawy przez radców prawnych zmienia stanowisko Centralnego Zarządu Służby Więziennej zawarte piśmie BPR - 0510/521/10/Z-2 z dnia 31 marca 2010 r. Wykładnia gramatyczna (literalna) obowiązujących przepisów dotyczących zatrudnienia skazanych (art. 121 k.k.w.) prowadzi do wniosków zaprezentowanych w wystąpieniu Rzecznika. W związku z powyższym Dyrektor Generalny Służby Więziennej polecił zmienić dotychczasową praktykę powiadamiania skazanych o wycofaniu z zatrudnienia na podstawie skierowania do pracy i informowania ich o tym fakcie w formie pisemnej.

18. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-643016-VII/10) z dnia 14 kwietnia 2010 r. – w sprawie odmowy zgody na widzenie obrońcy lub pełnomocnikowi będącemu adwokatem albo radcą prawnym ze skazanym, któremu wymierzono karę dyscyplinarną umieszczenia w celi izolacyjnej.

Do Rzecznika zwrócił się obrońca skazanego, któremu Dyrektor Zakładu Karnego nie wyraził zgody na osobisty kontakt z klientem, z uwagi na fakt, iż skazanemu wymierzono karę dyscyplinarną umieszczenia w celi izolacyjnej na okres 14 dni. W opinii Dyrektora Zakładu Karnego powyższy pogląd znajduje swe prawne

uzasadnienie w treści art. 143 § 3 pkt 1 k.k.w. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, decyzja Dyrektora Zakładu Karnego naruszyła w szczególności prawo do obrony, określone w art. 42 ust 2 Konstytucji RP. Zostało ono skonkretyzowane w art. 8 k.k.w. Ponadto, prawo skazanego do komunikowania się z obrońcą wynika z art. 102 pkt 7 k.k.w. Dyrektor Zakładu Karnego nie może więc odmówić zgody na widzenie obrońcy lub pełnomocnikowi będącemu adwokatem albo radcą prawnym oraz notariuszowi, jeżeli okaże on legitymację służbową, a widzenie będzie realizowane w pomieszczeniu przeznaczonym do dokonywania czynności procesowych, w godzinach urzędowania administracji. Przepis art. 143 § 3 pkt 1 k.k.w. nie może stanowić podstawy prawnej do odmowy udzielenia zgody na widzenie skazanego z podmiotami określonymi w art. 8 § 3 k.k.w. (widzenie z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym), ponieważ nie odnosi się on do tych podmiotów. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o przedstawienie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (10.05.2010 r.) potwierdził, iż w świetle regulacji wynikającej z art. 8 § 1 k.k.w. i art. 102 pkt 7 k.k.w. oraz z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP wymierzenie skazanemu kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej nie może ograniczać jego prawa komunikowania się z ustanowionym w postępowaniu wykonawczym obrońcą. Dyrektor jednostki penitencjarnej został poinformowany o braku podstaw do podjęcia decyzji o niewyrażeniu zgody na osobisty kontakt obrońcy ze skazanym.

19. Ministra Infrastruktury (RPO-579448-V/08) z dnia 16 kwietnia 2010 r. – w sprawie potrzeby dalszej nowelizacji przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

W związku z uchwaleniem przez Sejm RP w dniu 14 czerwca 2007 r. ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Rzecznik Praw Obywatelskich prowadził od połowy 2007 r. korespondencję z Ministrem Infrastruktury dotyczącą problemów, jakie w praktyce rodzą uregulowania zawarte w tej ustawie. Minister Infrastruktury podzielił szereg z sygnalizowanych przez Rzecznika wątpliwości, wskazując jednak, że kolejna nowelizacja ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych będzie możliwa dopiero po rozstrzygnięciu przez Trybunał Konstytucyjny wniosków i pytań prawnych dotyczących materii objętej ostatnią nowelizacją. Zarówno ilość, jak i waga problemów będących konsekwencją braku jednoznacznych regulacji prawnych uzasadnia pilne podjęcie działań legislacyjnych na rzecz zmiany aktualnego stanu prawnego w zakresie spółdzielczości mieszkaniowej. Przykładowo nierozstrzygnięty pozostaje problem, czy na mocy art. 9 ust. 2 z dnia 14 czerwca 2007 r. ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw zebrania przedstawicieli członków w spółdzielniach mieszkaniowych mogą nadal funkcjonować przez czas nieokreślony, aż do momentu zarejestrowania zmian w statucie spółdzielni. Kwestią wymagającą pilnego uregulowania jest też określenie w ustawie warunków

finansowych, na jakich najemca lokalu, przejętego nieodpłatnie przez spółdzielnię od przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej może zrealizować przyznane mu w art. 48 ust. 1 ustawy roszczenie o przeniesienie na niego prawa własności lokalu. Dlatego dużym zaskoczeniem jest wypowiedź przedstawiciela Ministerstwa Infrastruktury dla „Rzeczypospolitej” z dnia 12 kwietnia 2010 r. („Wyrok Trybunału pozwolił na bezpłatne uwłaszczenie”), iż ani w Sejmie ani w Ministerstwie Infrastruktury nie są prowadzone prace legislacyjne nad zmianami do ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o przedstawienie jednoznacznego stanowiska w kwestii potrzeby dalszej nowelizacji przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, w zakresie nieobjętym ostatnią nowelizacją z dnia 18 grudnia 2009 r. oraz wskazanie, czy zostaną podjęte stosowne prace legislacyjne, a jeśli tak, to kiedy i w jakim zakresie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (29.04.2010 r.) poinformował, że poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych (druk sejmowy nr 2487) przewiduje nowelizację ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, będącą konsekwencją orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lipca 2009 r., sygn. akt K 64/07. Zmiana zawarta w art. 1 pkt 2 projektu polega na nadaniu nowego brzmienia art. 8³ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Projektodawcy proponują, aby w statucie spółdzielni mieszkaniowej mogło być zawarte rozstrzygnięcie o tym, czy najwyższym organem spółdzielni mieszkaniowej będzie walne zgromadzenie, walne zgromadzenie w częściach lub zebranie przedstawicieli. Propozycja posłów wychodzi naprzeciw potrzebie uporządkowania sytuacji w części spółdzielni mieszkaniowych. Ponadto w stanowisku rządu pozytywnie zaopiniowano propozycję zmiany brzmienia art. 48 (art. 1 pkt 4 projektu), jednocześnie zgłaszając uwagę do proponowanej zmiany art. 48 ust. 1 pkt 2, by podstawą do rozliczeń z tytułu przeniesienia własności lokalu na najemcę - niezależnie od formy nabycia własności budynku przez spółdzielnię mieszkaniową (odpłatnie czy nieodpłatnie) - była wartość rynkowa lokalu określona przez rzeczoznawcę majątkowego, pomniejszona ewentualnie o bonifikatę przyznaną przez radę nadzorczą w oparciu o uchwałę walnego zgromadzenia. Minister Infrastruktury nie znajduje zatem uzasadnienia dla przygotowania projektu rządowego, którego zakres przedmiotowy pokrywałby się z omawianym projektem poselskim.

20. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-643170-IX/10) z dnia 19 kwietnia 2010 r. – w sprawie postępowania kwalifikacyjnego do służby w Państwowej Straży Pożarnej.

Rzecznik, porównując rozwiązania dotyczące procesu rekrutacyjnego przyjęte w Policji z pragmatykami służbowymi innych formacji stwierdził, iż ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej nie zawiera przepisów dotyczących zasad prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby przygotowawczej w Państwowej Straży Pożarnej. Zasady

prowadzenia tego postępowania zostały sformułowane w piśmie Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 16 grudnia 2005 r., a następnie doprecyzowane w piśmie Dyrektora Biura Kadr i Szkolenia Komendy Głównej PSP z dnia 1 lutego 2006 r. Przedmiotowe pisma, będące aktami o charakterze wewnętrznym, odnoszą się do podmiotów niezwiązanych organizacyjnie z jednostkami Państwowej Straży Pożarnej, przy czym pragmatyka służbowa nie zawiera żadnego upoważnienia do określenia procedury postępowania kwalifikacyjnego wobec osób ubiegających się o przyjęcie do służby przygotowawczej. Formułowanie w drodze aktów wewnętrznych zasad postępowania kwalifikacyjnego narusza zatem normę wynikającą z treści art. 93 Konstytucji RP. Ponadto przyjęte rozwiązanie narusza określoną w art. 60 Konstytucji RP zasadę dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. W świetle powyższego Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o rozważenie podjęcia inicjatywy prawodawczej w celu zmiany opisanego wyżej stanu rzeczy.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji (13.05.2010 r.) podzielił przedstawiony w wystąpieniu Rzecznika pogląd o konieczności podjęcia inicjatywy prawodawczej w celu uregulowania zasad prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego do służby w Państwowej Straży Pożarnej w akcie rangi ustawowej. Jednocześnie mając na uwadze, iż uregulowanie przedmiotowej problematyki wymaga przeprowadzenia szeregu zmian w obowiązującej ustawie z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej poinformował, że podjęcie stosownych prac przygotowawczych wydaje się możliwe w ramach prac nad kolejną nowelizacją tej ustawy.

21. Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (RPO-645062-VI/10) z dnia 19 kwietnia 2010 r. – w sprawie braku równości w zakresie uprawnienia do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych.

Na tle skarg kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich oraz publikacji prasowych ujawnił się problem braku równości w zakresie uprawnienia do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych, wprowadzonych nowelizacją do ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych. Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 6 tej ustawy zwalnia się od opłat abonamentowych osoby, które ukończyły 60 lat oraz mają ustalone prawo do emerytury, której wysokość nie przekracza miesięcznie kwoty 50 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku poprzedzającym, ogłaszanego przez Prezesa GUS, tj. kwoty 1.551,48 zł. W praktyce zdarzają się przypadki, iż z wnioskiem o zwolnienie od opłat abonamentowych na podstawie tego przepisu zwracają się osoby, które nabyły prawo do emerytury zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednak nie pobierają emerytury, bowiem organy rentowe na ich wniosek przyznały prawo do renty rodzinnej po zmarłym małżonku, która także nie przekracza kwoty 1.551,48 zł. Urzędy pocztowe odmawiają takim osobom zwolnienia od opłat abonamentowych. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika

Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o wskazanie, czy zostaną podjęte działania w celu stosownej korekty przepisów rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 16 lutego 2010 r. w sprawie rodzajów dokumentów oraz wzoru oświadczenia potwierdzających uprawnienia do zwolnień od opłat abonamentowych.

Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (10.05.2010 r.) poinformował, że katalog osób uprawnionych przez ustawodawcę do zwolnienia od opłat abonamentowych jest zamknięty i nie może być interpretowany rozszerzająco. Ewentualne rozszerzenie katalogu zwolnionych od opłat abonamentowych o osoby pobierające renty rodzinne oraz osoby zaliczone do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności lub trwale niezdolne do pracy na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, może nastąpić jedynie w wyniku kolejnej zmiany ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych.

22. Ministra Sprawiedliwości (RPO- 604470-XVIII/08) z dnia 23 kwietnia 2010 r. – w sprawie odpowiedzialności karnej sprawców fałszywych alarmów o podłożeniu ładunków wybuchowych w okolicach obiektów użyteczności publicznej.

W nawiązaniu do prowadzonej korespondencji w sprawie następstw prawnokarnych związanych z fałszywymi alarmami o podłożeniu ładunków wybuchowych w okolicach dworców, sądów, hal widowiskowych, czy innych obiektów użyteczności publicznej, Ministerstwo Sprawiedliwości przedstawiło projekt nowelizacji przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny oraz ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń. Proponowana treść nowego przepisu art. 224a k.k. może w praktyce rodzić szereg wątpliwości dotyczących zakresu normowania. W obecnym stanie prawnym odpowiedzialności za wykroczenie z art. 66 § 1 k.w. podlega sprawca, niezależnie o tego, czy czynności sprawdzające wiadomość zostały podjęte, czy też zlekceważone. Następstwem proponowanego brzmienia wymienionych przepisów będzie to, iż sytuacje, w których fałszywy alarm nie skutkuje podjęciem czynności sprawdzających, znajdują się poza zakresem penalizacji; w szczególności nie będą one stanowić wykroczenia. Wydaje się, iż bardziej precyzyjne i rodzące mniej wątpliwości w procesie sądowego stosowania prawa może okazać się drugie rozwiązanie zasygnalizowane w piśmie Ministerstwa Sprawiedliwości, a mianowicie wprowadzenie typu podstawowego przestępstwa w postaci występkę o charakterze formalnym, penalizującym sam fałszywy alarm oraz typu kwalifikowanego w postaci podjęcia określonych czynności przez określony organ. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o kontynuowanie prac legislacyjnych nad projektem nowelizacji kodeksu karnego w proponowanym zakresie.

23. Ministra Środowiska (RPO-625338-I/09) z dnia 23 kwietnia 2010 r. – w sprawie trybu postępowania dyscyplinarnego w sprawach łowieckich.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga w przedmiocie ukształtowania trybu postępowania dyscyplinarnego w sprawach łowieckich, dotycząca braku

możliwości odwołania się do sądu powszechnego w przypadku orzeczenia przez sąd łowiecki kary dyscyplinarnej nagany, bądź zawieszenia w prawach członka Zrzeszenia. Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie określa jedynie, że prawo dochodzenia swoich praw przed sądem powszechnym jest dopuszczalne w sytuacji utraty członkostwa, w tym na skutek orzeczenia najsurowszej kary dyscyplinarnej - wykluczenia, a także w sprawach dotyczących nabycia członkostwa, po wyczerpaniu drogi wewnątrzorganizacyjnej. W ocenie Rzecznika, orzeczenie innych kar dyscyplinarnych, a zwłaszcza kary zawieszenia w prawach członka, bez możliwości odwołania się do sądu powszechnego narusza konstytucyjną zasadę prawa do sądu. Jak wielokrotnie podkreślał Trybunał Konstytucyjny, wszystkie prawa i wolności gwarantowane przez Konstytucję, w tym odnoszące się do tak istotnej zasady jaką jest prawo do sądu, znajdują zastosowanie także wówczas, gdy mamy do czynienia z postępowaniem dyscyplinarnym. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej we wskazanym powyżej zakresie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska (22.06.2010 r.) poinformował, że zgłoszone wątpliwości będą przedmiotem rozważań resortu i o ile potwierdzi się konieczność wprowadzenia zmian regulacji ustawowych w tym zakresie, to uwagi te zostaną uwzględnione przy nowelizacji ustawy Prawo łowieckie.

24. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-566805-VII/09) z dnia 26 kwietnia 2010 r. – w sprawie dostępu osadzonych do aktów prawnych, informujących o przysługujących im prawach i ciążących na nich obowiązkach.

Do Rzecznika zwrócił się osadzony, wskazując, że administracja aresztu śledczego odmówiła mu dostępu do aktów prawnych. Przepisy § 15 regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności i § 15 regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania stanowią, że na prośbę skazanego udostępnia się mu Kodeks karny wykonawczy oraz wydane na jego podstawie akty wykonawcze. Osadzony wnioskował o udostępnienie m.in. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, które zostało wydane na podstawie ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Zdaniem Rzecznika osadzony ma prawo zapoznać się z treścią tego rozporządzenia na podstawie przepisu art. 101 k.k.w., który mówi o prawie skazanego do informacji o przysługujących mu prawach i ciążących na nim obowiązkach. Osadzony powinien mieć możliwość zweryfikowania, czy treść zasad postępowania w zakładzie karnym lub areszcie śledczym odpowiada przepisom ustaw i rozporządzeń. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Warszawie nie uznał argumentacji Rzecznika, stwierdzając, że prawo do informacji o prawach i obowiązkach, określone w art. 101 k.k.w., nie jest równoznaczne z udostępnieniem treści aktu prawnego. Stanowisko Dyrektora Okręgowego podtrzymał Kierownik Zespołu do spraw Skarg Osób Pozbawionych Wolności w Biurze Prawnym Centralnego Zarządu Służby Więziennej.

W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (11.05.2010 r.) zgodził się ze stanowiskiem Rzecznika, iż art. 101 k.k.w. nakłada na administracje zakładów karnych i aresztów śledczych nie tylko obowiązek zapoznania osadzonych z przepisami tego kodeksu i regulaminów organizacyjno - porządkowych, ale w pewnych sytuacjach nakłada także obowiązek zapoznawania osadzonych z przepisami innych aktów prawnych, które regulują ich prawa i obowiązki, bez względu na to, czy podstawa prawna do ich wydania zawarta jest w tym kodeksie, czy w innej ustawie. Niewątpliwie aktem prawnym regulującym prawa i obowiązki osadzonych jest wymienione w wystąpieniu rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości.

25. Komendanta Głównego Policji (RPO-623932-VII/09) z dnia 26 kwietnia 2010 r. – w sprawie potrzeby stworzenia odpowiednich procedur postępowania policjantów w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych.

Rzecznik Praw Obywatelskich podjął z urzędu sprawę zgonu osoby umieszczonej w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych. W wyniku czynności wyjaśniających prowadzonych przez Komendę Powiatową Policji nie stwierdzono żadnych uchybień w postępowaniu policjantów. Ponadto śledztwo w tej sprawie zostało umorzone. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, policjanci sprawujący opiekę nad zatrzymanymi w przypadku stwierdzenia lub podejrzenia u osoby zatrzymanej lub doprowadzonej w celu wytrzeźwienia istotnych zakłóceń funkcji zdrowotnych organizmu powinni natychmiast powiadomić pogotowie lub zespół ratownictwa medycznego. Istniejące uregulowania okazały się jednak niewystarczające dla zapobieżenia śmierci umieszczonego. W przypadku umieszczenia osoby nietrzeźwej w pomieszczeniach jednostki Policji, gdzie nie ma ona zapewnionej - jak to jest w izbie wytrzeźwień - stałej opieki medycznej, na sprawujących nad nią dozór policjantach spoczywa szczególnie obowiązek dbałości o zdrowie i życie tej osoby. W celu zapobieżenia w przyszłości podobnym zdarzeniom, wskazane jest szczegółowe określenie w przepisach wewnętrznych przypadków, w których stan zdrowia osoby przyjętej do pomieszczeń dla osób zatrzymanych w stanie nietrzeźwości powinien być bezwzględnie poddany konsultacji medycznej. Potrzebne wydaje się również objęcie funkcjonariuszy pełniących służbę w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych szkoleniami z zakresu tematyki uzależnień, rozpoznawania i reagowania w sytuacji zagrożenia zdrowia osoby w stanie nietrzeźwości. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Komendant Główny Policji (19.05.2010 r.) poinformował, że obowiązujące przepisy dotyczące pobytu w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia określają zasady postępowania policjantów

także w przypadku zaistnienia zdarzenia mogącego mieć w efekcie status wydarzenia nadzwyczajnego. Z problematyką pełnienia służby ochronnej w PDOZ każdy policjant zapoznawany jest już w trakcie szkolenia zawodowego podstawowego. Do służby w PDOZ kieruje się policjantów, którzy ukończyli doskonalenie zawodowe lokalne w zakresie metod i form pełnienia służby w takim pomieszczeniu. Jednocześnie policjanci pełniący służbę w PDOZ powinni przynajmniej raz w roku uczestniczyć w tym doskonaleniu. W sprawie opisanej w wystąpieniu, lekarz nie stwierdził przeciwwskazań medycznych do umieszczenia w PDOZ, a śledztwo w sprawie niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w L. poprzez nieudzielenie pomocy osadzonemu zostało umorzone. Niezależnie od powyższego, korespondencja związana z wystąpieniem Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich została przekazana do podległych jednostek Policji na terenie kraju celem przeanalizowania i dalszego służbowego wykorzystania, w szczególności podczas prowadzonych lokalnych doskonań zawodowych policjantów pełniących służbę w PDOZ.

26. Ministra Obrony Narodowej (RPO-645379-IX/10) z dnia 26 kwietnia 2010 r. – w sprawie warunków pełnienia służby w 61 Pułku Rakietowym Obrony Powietrznej w Skwierzynie, w tym zabezpieczenia socjalnego oraz funkcjonowania wojskowej służby zdrowia.

W marcu 2010 r. przedstawiciele Biura Rzecznika przeprowadzili kontrolę przestrzegania praw i wolności obywatelskich żołnierzy w 61 Pułku Rakietowym Obrony Powietrznej w Skwierzynie. Z uwagi na planowaną likwidację jednostki oraz zamiar utworzenia, na jej bazie oraz 1 Brygady Rakietowej Obrony Powietrznej, dywizjonu rakietowego, żołnierze z obawą oczekują na podjęcie przez Sztab Generalny WP decyzji rozstrzygającej o strukturze oraz etacie dywizjonu i możliwości pełnienia w nim dalszej służby. Szczególnie negatywnie żołnierze wypowiedali się w sprawie zapowiadanego braku podwyżek uposażeń w 2010 r. Wskazano także na konieczność zmiany struktur etatowych w przypadku reorganizacji. Wiele negatywnych opinii skierowano pod adresem zapowiadanych zmian pragmatycznego systemu emerytalnego. Żołnierze spełniający warunki do nabycia uprawnień emerytalnych rozważają decyzje o odejściu ze służby. Sygnalizowano także potrzebę zmiany organizacji służby medycznej w jednostkach wojskowych. W zakresie prowadzenia badań profilaktycznych zgłaszano krytyczne uwagi w sprawie szkolenia lekarzy medycyny pracy. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o spowodowanie zbadania przedstawionych problemów i poinformowanie o dokonanych ustaleniach oraz podjętych decyzjach.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (10.06.2010 r.) podkreślił w odpowiedzi, że bieżące funkcjonowanie jednostek oraz działania podejmowane w zakresie ich reorganizacji odbywają się w ramach obowiązującego prawa. Wysokość uposażenia żołnierzy zawodowych reguluje art. 71 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, zgodnie z którym przeciętne

uposażenie żołnierzy zawodowych stanowi ustaloną przez Prezydenta RP, w drodze rozporządzenia, wielokrotność kwoty bazowej, która jest określona w ustawie budżetowej. Kwota bazowa ustalona w ustawie budżetowej na rok 2010, stanowi odzwierciedlenie możliwości finansowych resortu w zakresie uposażenia żołnierzy. Ranga i parametry stanowisk (np. stopień etatowy, grupa uposażenia) przy tworzeniu nowych jednostek wojskowych wynikają z obowiązujących dokumentów normatywnych. Nie istnieje zagrożenie związane z brakiem możliwości zagospodarowania kadry deklarującej chęć dalszego pełnienia służby. Ponadto w odpowiedzi poinformowano, że obecnie w resorcie obrony narodowej nie są prowadzone żadne prace nad zmianą obowiązującego systemu emerytalnego. Trwają natomiast prace nad przygotowaniem koncepcji reorganizacji służby zdrowia na poziomie jednostki wojskowej.

27. Komendanta Głównego Policji (RPO-644453-II/10) z dnia 27 kwietnia 2010 r. – w sprawie przetwarzania przez Policję danych osobowych sprawców wykroczeń.

W pismach do Rzecznika wnioskodawcy poruszają problem dołączania do materiałów postępowania w sprawie o wykroczenia wydruku z Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, zawierającego informacje o skazaniach za wykroczenia, które uległy zatarciu z mocy prawa. Praktyka polegająca na gromadzeniu, przechowywaniu i przetwarzaniu danych o uprzedniej karalności za wykroczenia, które uległy już zatarciu, nie znajduje podstawy prawnej. Krytycznie należy również ocenić przetwarzanie danych o zatartych ukaraniach dla celów prowadzonych postępowań karnych i traktowanie osób, których te ukarania dotyczą, jako uprzednio karanych. Za niedopuszczalne należy uznać dołączanie do wniosków o ukaranie (ale także do akt postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa) informacji o ukaraniach za wykroczenia, które uległy zatarciu. Zdaniem Rzecznika, policjant wykonujący tego rodzaju czynności powinien przeanalizować dane zawarte w KSIP, a w razie stwierdzenia występowania w nich informacji o zatartych ukaraniach, podjąć działania zmierzające do usunięcia tych danych z Systemu. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o przeanalizowanie przedstawionego problemu, także pod kątem zasięgu występowania opisywanej wadliwej praktyki oraz poinformowanie o poczynionych ustaleniach i ewentualnie podjętych działaniach.

Komendant Główny Policji (28.05.2010 r.) poinformował, że dokonano zmiany w treści § 123 instrukcji stanowiącej załącznik do decyzji nr 167 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie funkcjonowania zestawu centralnych zbiorów informacji tworzących Krajowy System Informacyjny Policji. W związku z nowym brzmieniem § 123 instrukcji, wypracowany został w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji mechanizm zmieniający strukturę programu, usuwający automatycznie informacje nie spełniające nowych wymogów. Niezależnie od powyższego, Komendant Główny Policji zdecydował przekazać do podległych jednostek Policji pismo przypominające o konieczności zwracania uwagi na prawidłowość wykorzystywania wydruków z KSIP przez policjantów.

28. Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. (RPO-627111-I/09) z dnia 29 kwietnia 2010 r. – w sprawie braku powszechnego dostępu osób niesłyszących do dóbr kultury, w szczególności filmów.

Rzecznik prowadził postępowanie wyjaśniające w związku ze skargą dotyczącą braku powszechnego dostępu osób niesłyszących do dóbr kultury, w szczególności filmów. Skarżący wskazywał przede wszystkim na fakt, iż projekcje kinowe polskich filmów pozbawione są napisów w języku polskim. Ten sam problem dotyczy wydań polskich filmów w wersji DVD. Ponadto pokazy kinowe dla dzieci i młodzieży są najczęściej wyłącznie dubbingowane, co wyklucza możliwość ich obejrzenia przez osoby niesłyszące, bądź niedosłyszące. Również większość emitowanych przez telewizję publiczną programów i filmów nie posiada opcji napisów, a więc oglądanie ich jest możliwe wyłącznie za pośrednictwem lektora, bądź w wersji dubbingowanej.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 Konstytucji RP, Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Szczególne obowiązki w zakresie stwarzania możliwości dostępu do dóbr kultury ciążyą na władzach publicznych. Z kolei w myśl art. 64 dyrektywy 2007/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2007 r. zmieniającej dyrektywę Rady 89/552/EWG w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, dotyczących wykonywania telewizyjnej działalności transmisyjnej, prawo osób niepełnosprawnych i osób starszych do integracji i uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym Wspólnoty jest nierozłącznie związane ze świadczeniem dostępnych audiowizualnych usług medialnych. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o poinformowanie o swym stanowisku, a także o udzielenie informacji, czy Telewizja Polska S.A. podjęła lub zamierza podjąć działania zmierzające do ułatwienia osobom niesłyszącym dostępu do programów telewizyjnych i filmów w wersji z napisami.

Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A. (10.05.2010 r.) podkreślił w odpowiedzi, że TVP S.A., jako jedyny nadawca w kraju, dokłada wszelkich starań, by ułatwić wszelkim grupom społecznym zagrożonym wykluczeniem możliwość dostępu do oferty kulturalnej, i rozrywkowej i informacyjnej. Nieustannie realizowana jest przez Telewizję Polską S.A. misja nadawcy publicznego, mimo kryzysu finansowego, jakim zostały w ostatnim okresie dotknięte media publiczne. Pomimo drastycznego spadku wpływów abonamentowych, budżet na napisy dla osób niesłyszących wzrósł w latach 2007-2009 o ok. 40%. Dopiero w 2010 r. budżet na napisy dla niesłyszących w porównaniu do 2007 r. zmniejszył się o ok. 13%. W trosce o udostępnienie jak najszerszej oferty dla osób niesłyszących, przeprowadzone zostały renegocjacje umów z podmiotami zewnętrznymi, które wykonują napisy do audycji TVP. Uzyskano obniżenie stawek o nawet 20% w stosunku do wcześniej obowiązujących. Telewizja Polska S.A. podjęła też działania zmierzające do uzyskania funduszy europejskich w celu zwiększenia oferty dla osób niesłyszących. W tej sprawie został podpisany list

intencyjny pomiędzy TVP S.A., Polskim Związkiem Głuchych i Fundacją „Widzialni”.

29. Komendanta Głównego Straży Granicznej (RPO-641159-IX/10) z dnia 4 maja 2010 r. – w sprawie braku możliwości wykorzystania urlopu ojcowskiego przez funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się funkcjonariusz Straży Granicznej w sprawie braku możliwości wykorzystania urlopu ojcowskiego. Zgodnie z art. 182³ § 1 Kodeksu pracy, pracownik-ojciec wychowujący dziecko ma prawo do urlopu ojcowskiego w wymiarze 2 tygodni, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 12 miesiąca życia. Z kolei § 2 tego artykułu określa, że urlopu ojcowskiego udziela się na pisemny wniosek pracownika-ojca wychowującego dziecko, składany w terminie nie krótszym niż 7 dni przed rozpoczęciem korzystania z urlopu; pracodawca jest obowiązany uwzględnić wniosek pracownika. Z kolei, zgodnie z art. 83 ust. 1 ustawy o Straży Granicznej, funkcjonariuszowi-kobiecie przysługują szczególne uprawnienia przewidziane dla pracownic według przepisów prawa pracy, jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej. Natomiast ust. 2 tego artykułu określa, że ust. 1 stosuje się także do funkcjonariuszy-mężczyzn w zakresie, w jakim pracownicy mogą korzystać ze szczególnych uprawnień przewidzianych dla pracownic. Jeżeli oboje rodzice lub opiekunowie są zatrudnieni, z uprawnień może korzystać tylko jedno z nich. Poglądy doktryny i orzecznictwa sądowego stoją na stanowisku, iż stosunek służbowy funkcjonariusza Straży Granicznej ma charakter administracyjno-prawny i kompleksowo jest uregulowany w pragmatyce służbowej, jaką jest ustawa o Straży Granicznej, a stosowanie względem funkcjonariusza innych norm prawnych następuje dopiero w wyniku wyraźnego odesłania do aktów prawnych, w których są one określone. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o spowodowanie zbadania niniejszego zagadnienia i poinformowanie o swoim stanowisku.

Komendant Główny Straży Granicznej (18.05.2010 r.) poinformował, że zawarte w art. 83 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej odesłanie do przepisów prawa pracy jest niewystarczające do stosowania do przepisów o urlopach ojcowskich. W styczniu 2010 r. do Komendy Głównej Straży Granicznej został przesłany projekt stanowiska rządu wobec senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy o Policji, ustawy o Służbie Celnej, ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu i ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, który został pozytywnie oceniony w zakresie potrzeby ujednoczenia unormowań związanych z rodzicielstwem funkcjonariuszy służb policyjnych i służb specjalnych w drodze wprowadzenia do ustaw pragmatycznych, w tym do ustawy o Straży Granicznej, przepisu analogicznego do zaproponowanego przez Komendę Główną Policji. Jednocześnie w odpowiedzi wyjaśniono, że Straż Graniczna uznaje w praktyce prawo funkcjonariuszy-ojców do korzystania z urlopu ojcowskiego.

30. Ministra Infrastruktury (RPO-646687-VI/10) z dnia 5 maja 2010 r. – w sprawie wstrzymania kursowania niektórych pociągów interREGIO.

W dniu 4 maja 2010 r. 48 pociągów interREGIO decyzją zarządcy infrastruktury kolejowej nie wyjechało na trasy. Decyzja ta została podjęta z uwagi na nieuregulowanie przez „Przewozy Regionalne” sp. z o. o. należności na rzecz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Treść oświadczenia zarządu spółki „Przewozy Regionalne” sugeruje w sposób jednoznaczny, że obecna sytuacja została spowodowana m. in. zaniedbaniami ze strony Ministerstwa Infrastruktury. Bezpośrednimi ofiarami sporu pomiędzy przewoźnikiem, a zarządcą infrastruktury kolejowej dotyczącego rozliczeń finansowych są pasażerowie kolei, którzy nie mogą korzystać z odwołanych połączeń kolejowych. Pasażerowie nie zostali nawet powiadomieni z odpowiednim wyprzedzeniem o tym, iż połączenia kolejowe, z których dotychczas korzystali, ulegają zawieszeniu. Z art. 7 rozporządzenia (WE) Nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczącego praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym wynika, że przedsiębiorstwa kolejowe lub, w razie potrzeby, właściwe organy odpowiadające za umowy o świadczenie publicznej usługi kolejowej podają do wiadomości publicznej, przy wykorzystaniu odpowiednich środków, decyzje o zaprzestaniu obsługi połączeń, przed ich wejściem w życie. Jednak tak kluczowy z punktu widzenia ochrony praw pasażerów w ruchu kolejowym przepis rozporządzenia Nr 1371/2007/WE nie znajduje obecnie zastosowania na terenie Polski. Prawodawca krajowy podjął bowiem decyzję o wyłączeniu stosowania art. 7 rozporządzenia Nr 1371/2007/WE (art. 1 pkt 2 i art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o transporcie kolejowym). Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o przedstawienie stanowiska w opisanej sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (16.06.2010 r.) poinformował, że Minister Infrastruktury przekazuje spółce „Przewozy Regionalne” dofinansowanie do przewozów międzynarodowych przygranicznych. Dofinansowanie wypłacane jest na podstawie corocznie zawieranych umów. W 2010 r. umowa z przewoźnikiem zawarta została dopiero w dniu 7 maja 2010 r., co wynikało z późnego przekazania przez spółkę kompletnego projektu umowy. Projekt ten został przekazany w dniu 22 kwietnia 2010 r. Niezwłocznie po dopełnieniu niezbędnych formalności przewoźnikowi zostały wypłacone wszystkie środki za świadczenie usług przewozowych w okresie od 1 stycznia 2010 r. Środki te były jednak niewielkie w stosunku do zadłużenia spółki, stąd też ich brak nie miał istotnego wpływu na regulację zaległych płatności na rzecz PKP PLK S.A.

W odpowiedzi podkreślono, że spółka „Przewozy Regionalne” sp. z o.o. miała pełną wiedzę nt. wykazu pociągów, które mogą zostać odwołane. Decyzję o przekazaniu informacji podróżnym Spółka podjęła dopiero po uzgodnieniu ostatecznego wykazu pociągów, które nie wyjechały na tory w dniu 4 maja 2010 r. Miało to miejsce w dniu 3 maja 2010 r., czyli zdecydowanie za późno. Przewoźnik

powinien przekazać podróżnym informację 7 dni przed wprowadzeniem ograniczeń, a skoro ich zakresu nie był pewien, pasażerowie powinni otrzymać informację o wszystkich pociągach, których ograniczenia mogą dotyczyć. Ministerstwo Infrastruktury nie ma podstaw prawnych do egzekwowania od przewoźników kolejowych dotrzymania nałożonego ustawą wymogu dotyczącego informowania pasażerów o zawieszeniu kursowania połączeń. Jediną konsekwencją, jaką ponosi przewoźnik z tego tytułu są koszty związane ze złożonymi przez pasażerów reklamacjami.

31. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-635647-IX/09) z dnia 5 maja 2010 r. – w sprawie problemu naliczania opłat za przechowywanie broni i amunicji w depozycie Policji bez tytułu prawnego.

W trakcie wizytacji Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim, przeprowadzono rozmowę m.in. z Naczelnikiem Wydziału Prewencji w sprawie naliczania opłat za deponowanie broni i amunicji. Wątpliwości wzbudziło naliczanie opłaty za przechowywanie broni i amunicji w depozycie w okresie, gdy nie obowiązywało już rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 marca 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad deponowania broni i amunicji oraz stawek odpłatności za przechowywanie broni i amunicji w depozycie Policji lub organu celnego, natomiast nie weszło jeszcze w życie rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 czerwca 2004 r. sprawie szczegółowych zasad deponowania i niszczenia broni i amunicji w depozycie Policji, Żandarmerii Wojskowej lub organu celnego oraz stawki odpłatności za ich przechowywanie w depozycie. Oznacza to, iż w okresie od 12 kwietnia 2003 r. (data uchylecia rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 marca 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad deponowania broni i amunicji oraz stawek odpłatności za przechowywanie broni i amunicji w depozycie Policji lub organu celnego) do dnia 16 lipca 2004 r. (data wejścia w życie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 czerwca 2004 r. sprawie szczegółowych zasad deponowania i niszczenia broni i amunicji w depozycie Policji, Żandarmerii Wojskowej lub organu celnego oraz stawki odpłatności za ich przechowywanie w depozycie) nie istniała podstawa prawna dla naliczania opłat za przechowywanie broni i amunicji w depozycie Policji. Tym samym opłaty (ok. 1000 zł) za przechowywanie broni i amunicji w depozycie zostały pobrane bez tytułu prawnego. Przedstawiona sytuacja dotyczy najprawdopodobniej pozostałych komend wojewódzkich Policji w kraju. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zbadanie przedstawionego problemu i poinformowanie o zajęтым stanowisku, względnie podjętych decyzjach.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (09.06.2010 r.) nie podzielił argumentacji przedstawionej w wystąpieniu Zastępcy Rzecznika i stwierdził, że możliwe jest przyjęcie odmiennego stanowiska, a mianowicie, że zmiana delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia w

przedmiotowej sprawie nie pociągnęła za sobą utraty mocy przez rozporządzenie wykonawcze. Zmiana polegała bowiem na rozszerzeniu i uzupełnieniu dotychczasowego zakresu regulacji, zarówno w ujęciu podmiotowym jak i przedmiotowym.

32. Prokuratora Generalnego (RPO-646712-II/10) z dnia 6 maja 2010 r. - w sprawie udzielania przez prokuraturę informacji o postępowaniu przygotowawczym dotyczącym katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem.

W związku z katastrofą lotniczą, jaka miała miejsce w dniu 10 kwietnia 2010 r. pod Smoleńskiem, Wojskowa Prokuratura Okręgowa w Warszawie prowadzi śledztwo w sprawie nieumyślnego spowodowania katastrofy w ruchu powietrznym, w wyniku której śmierć ponieśli wszyscy pasażerowie samolotu Tu-154M, w tym Prezydent RP Lech Kaczyński oraz członkowie załogi samolotu. Sprawa ta, z uwagi na fakt, że w katastrofie lotniczej zginęło szereg osób pełniących ważne funkcje publiczne, włącznie z Prezydentem RP będącym najwyższym przedstawicielem Państwa Polskiego, budzi zrozumiałe zainteresowanie opinii publicznej i jest przedmiotem licznych publikacji prasowych, radiowych i telewizyjnych. Ze względu na niewielki zakres informacji przekazywanych przez prokuraturę, publikacje te w dużej części oparte są na spekulacjach i domysłach. Z uwagi na rangę zdarzenia, prokuratura powinna szeroko przedstawiać obywatelom informację o czynnościach podejmowanych w sprawie, nawet wówczas, gdy ze względu na zasadę tajności nie jest możliwe ujawnienie treści tych czynności. W myśl bowiem art. 61 ust. 1 Konstytucji RP obywatele mają prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Stosownie zaś do art. 61 ust. 4 Konstytucji RP tryb udzielania informacji o działalności organów publicznych oraz osób pełniących funkcje publiczne określają ustawy. Zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, nie można ograniczać dostępu do informacji o sprawach rozstrzyganych w postępowaniu przed organami państwa, w szczególności w postępowaniu administracyjnym, karnym lub cywilnym ze względu na ochronę interesu strony, jeżeli postępowanie dotyczy władz publicznych lub innych podmiotów wykonujących zadania publiczne albo osób pełniących funkcje publiczne - w zakresie tych zadań lub funkcji. Postępowanie przygotowawcze prowadzone przez Wojskową Prokuraturę Okręgową w Warszawie mieści się w granicach zakreślonych omawianym przepisem. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o przedstawienie stanowiska w tej sprawie.

Prokurator Generalny (18.05.2010 r.) nie podzielił wątpliwości zawartych w wystąpieniu Rzecznika. Choć istotnie art. 61 Konstytucji RP i zapisy ustawy z dnia 6 września 2001 roku o dostępie do informacji publicznej gwarantują prawo do informacji, w szczególności o działalności organów władzy publicznej, do których zaliczyć należy prokuraturę, to jednak z treści obu powołanych aktów prawnych wynikają też określone ograniczenia w dostępie obywateli do uzyskiwania informacji o działalności władzy publicznej. Udzielając obywatelom informacji o biegu

postępowania w sprawie katastrofy lotniczej mającej miejsce w dniu 10 kwietnia 2010r. pod Smoleńskiem, prokuratura stara się przekazywać obszerne wiadomości o biegu śledztwa, z tym wszakże ograniczeniem, by ich rozpowszechnienie nie przyniosło szkody dobru śledztwa oraz prawom innych osób. W zakresie ustaleń śledztwa dotyczącego katastrofy pod Smoleńskiem Prokurator Generalny przekazał szeroką informację na posiedzeniu Sejmowej Komisji Obrony Narodowej w dniu 29 kwietnia 2010r. Również na stronie internetowej Prokuratury Generalnej ukazało się szereg wiadomości o postępach śledztwa w sprawie katastrofy samolotu Tu-154 M101.

33. Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (RPO-630663-I/10) z dnia 6 maja 2010 r. – w sprawie niestosowania przez oddziały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa ustawy o dostępie do informacji publicznej.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi obywateli na niestosowanie przez Oddziały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa ustawy o dostępie do informacji publicznej (np. sprawa osób posiadających tytuł własności do nieruchomości, którym Oddziały Agencji odmówiły udostępnienia informacji publicznej dotyczącej podmiotów otrzymujących dopłaty unijne). Prawo dostępu do informacji publicznej zostało zagwarantowane każdemu przez art. 61 Konstytucji. Ustawa o dostępie do informacji publicznej nie wymaga wykazania się ani interesem prawnym, ani koniecznością bycia stroną w postępowaniu administracyjnym, do tego by uzyskać informację publiczną. Przyznanie konkretnym beneficjentom pomocy unijnej w określonej wysokości jest informacją publiczną z uwagi na dysponowanie przez Agencję w tym zakresie środkami publicznymi. Oddziały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jako organy wykonujące zadania z zakresu administracji publicznej, zobowiązane są do działania na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji). W związku z tym, powinny rozpatrywać wnioski konkretnych obywateli o udostępnienie informacji publicznej w trybie powołanej ustawy. W sytuacji, w której organ administracji publicznej ma do czynienia z informacją publiczną, ale uważa, że nie powinna ona zostać udostępniona wnioskodawcy z uwagi na np. ochronę danych osobowych, powinien wydać decyzję administracyjną odmawiającą wydania informacji publicznej, z powołaniem się na ochronę danych osobowych beneficjenta. Nie wydając decyzji administracyjnej, Agencja zamknęła wnioskodawcom możliwość weryfikacji własnych rozstrzygnięć. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o poinformowanie o czynnościach podjętych w sprawie opisanych naruszeń.

Pełnomocnik ds. Ochrony Danych Osobowych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (10.06.2010 r.) wyjaśnił, że w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zostały opracowane i są wdrożone procedury, które regulują sposób wykonywania obowiązku udzielania informacji z zasobów Agencji. Określają one zasady udostępniania informacji prawnie chronionych, jak też informacji publicznej. W ocenie ARiMR wnioski obu osób, które złożyły skargi do Rzecznika

Praw Obywatelskich zostały rozpatrzone w sposób zgodny z ich treścią i we właściwym trybie.

34. Ministra Zdrowia (RPO-560379-I/07) z dnia 7 maja 2010 r. – w sprawie organizowania Lekarskiego Egzaminu w innym dniu tygodnia niż sobota.

Na przełomie lat 2007/2008 Rzecznik Praw Obywatelskich prowadził korespondencję z Ministerem Zdrowia oraz Dyrektorem Centrum Egzaminów Medycznych w sprawie organizowania Lekarskiego Egzaminu w innym dniu tygodnia niż sobota. Sprawa dotyczyła wiernej Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego. Dla Adwentystów sobota, zgodnie z obowiązującymi przepisami, jest dniem wolnym od nauki i pracy. Prawo do świętowania soboty gwarantuje wyznawcom tego Kościoła ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej. Przedstawiona przez Rzecznika sprawa została załatwiona pozytywnie. W piśmie do Ministera Zdrowia z dnia 4 lutego 2008 r. Rzecznik wyraził jednak niepokój sygnałem o możliwości zmiany przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2004 r. w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza stomatologa i odejścia od zasady możliwości organizowania LEP w dodatkowych terminach. Odpowiedź Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia z dnia 14 marca 2008 r., iż argumenty Rzecznika zostaną wzięte pod uwagę, pozwoliła mieć nadzieję na pozytywne rozwiązanie problemu. Niedługo jednak po otrzymaniu wskazanego pisma ukazało się rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 maja 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza dentystry, w którym przepis dopuszczający organizowanie dodatkowych egzaminów został skreślony. Zrezygnowano w ten sposób z możliwości zapewnienia poszanowania praw osób innego wyznania czy religii. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich poprosił o poinformowanie o przyczynach dokonanych zmian. Organizowanie egzaminów tylko w jednym terminie może uniemożliwić niektórym absolwentom studiów medycznych zdobycie uprawnień zawodowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (21.06.2010 r.) nie zgodził się z argumentacją zawartą w wystąpieniu Zastępcy Rzecznika i poinformował, że wyznaczenie LEP na sobotę nie jest podyktowane intencją naruszania wolności wyznania, lecz względami praktycznymi i koniecznością poszanowania praw i wolności wszystkich zdających, a więc również osób, które nie są wyznawcami Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego. Organizacja egzaminu wymaga bowiem zaangażowania kilkuset osób wchodzących w skład Komisji egzaminacyjnej. Do LEP przystępuje zaś każdorazowo ok. 3000 zdających. Przeprowadzanie egzaminu w niedzielę mogłoby kolidować z przekonaniem religijnymi przytłaczającej większości zdających. Z kolei ustalenie terminu LEP na dzień powszedni pozostaje w kolizji z obowiązkami zawodowymi zarówno zdających, jak i członków Komisji. Ponadto art. 11 ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, iż sobota jest świętem

adwentystycznym. Wierni Kościoła mają zaś prawo do zwolnienia od pracy i nauki na czas święta adwentystycznego. W opinii Centrum Egzaminów Medycznych przystąpienie do egzaminu nie mieści się w pojęciu pracy lub nauki.

35. Prokuratora Generalnego (RPO-579803-II/08) z dnia 7 maja 2010 r. – w sprawie praktyki zawieszania postępowań karnych z uwagi na oczekiwanie na opinie biegłych.

Z informacji posiadanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich wynikało, że w dniu 9 listopada 2005 r. dyrektor Biura Prezydialnego Prokuratury Krajowej przekazał prokuratorom apelacyjnym wzorzec postępowania przed podjęciem decyzji o zawieszeniu oraz w sprawach zawieszonych, w którym jednoznacznie stwierdzono, że oczekiwanie na opinie biegłych nie uzasadnia zawieszania postępowania. Stanowisko Prokuratury Krajowej dotyczące braku podstaw do zawieszania postępowania z uwagi na długotrwałe oczekiwanie na opracowanie opinii przez biegłych, było wielokrotnie wyrażane i przypomniane również po wskazanej dacie. Mimo tego stanowiska, do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wciąż wpływają wnioski świadczące o praktyce zawieszania postępowań karnych z uwagi na oczekiwanie na opinie biegłych. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o zbadanie tego zagadnienia i przedstawienie informacji, czy stanowisko Prokuratury Krajowej z 2005 r. zachowuje walor aktualności.

p.o. Zastępcy Dyrektora Departamentu Postępowania Przygotowawczego w Prokuraturze Generalnej (27.05.2010 r.) poinformował, że trafny jest pogląd Rzecznika, iż oczekiwanie na opinie biegłych nie uzasadnia zawieszania postępowania przygotowawczego. Stanowisko takie, przekazane wszystkim prokuratorom apelacyjnym, zawarte zostało m.in. w piśmie Zastępcy Prokuratora Generalnego z 16.01.2006 r. nr PR I 0760/11/05, gdzie stwierdzono, że nie może być uznane za długotrwałą przeszkodę uniemożliwiającą prowadzenie postępowania, w rozumieniu art. 22 § 1 k.p.k., oczekiwanie na zarządzoną i trwającą czynność procesową. W przytoczonym przez Rzecznika tytułem przykładu śledztwie zaszła wyjątkowa sytuacja, w której biegli wyznaczili okres oczekiwania na przystąpienie do opracowywania opinii wynoszący ponad sześć miesięcy, liczony od czasu wydania postanowienia o zasięgnięciu opinii biegłego. Ostatecznie Sąd Rejonowy uchylił postanowienie prokuratora o zawieszeniu śledztwa, co motywowane było odmiennym stanowiskiem co do potrzeby uzyskania opinii żądanej przez prokuratora.

36. Ministra Finansów, Dyrektora Generalnego Poczty Polskiej i Przewodniczącego KRRiT (RPO-584580-I/08) z dnia 10 maja 2010 r. – w sprawie opłaty abonamentowej.

W dniu 16 marca 2010 r. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem o sygn. K 24/08 potwierdził konstytucyjność art. 7 ust. 3 i 6 ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych. W wyroku tym Trybunał zauważył, iż egzekucja - zarówno opłaty karnej, jak i należności z tytułu abonamentu - jest dopuszczalna i z

punktu widzenia obowiązującego prawa możliwa. Przeciwne stanowisko organów władzy publicznej, zdaniem Trybunału, sprawia, że art. 7 ust. 3 i 5 ustawy o opłatach abonamentowych są w praktyce martwe. Stanowisko Ministra Finansów jest jednak odmienne. Zgodnie z pismem z dnia 21 listopada 2006 r., Minister w korespondencji skierowanej do Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji stwierdził, że ustawa o opłatach abonamentowych nie przewiduje wydawania decyzji określającej wysokość tych opłat. Brak jest w konsekwencji decyzji lub postanowienia, z którego wynika zaległość (i jej wysokość), która ma być przedmiotem dochodzenia w trybie egzekucji administracyjnej. Podobnie, Minister zauważył, że nie ma możliwości przeprowadzenia egzekucji administracyjnej również w przypadku opłat za używanie niezarejestrowanego odbiornika. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Finansów o zajęcie stanowiska w przedmiocie wykonywania wyroku Trybunału Konstytucyjnego o sygn. K 24/08 w zakresie egzekwowania opłat abonamentowych oraz opłat za używanie niezarejestrowanego odbiornika. W wystąpieniu do Przewodniczącego KRRiT Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o informację, czy Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji złoży skargę na bezczynność Poczty Polskiej w podejmowaniu czynności zmierzających do efektywnego egzekwowania opłaty za używanie niezarejestrowanego odbiornika oraz opłaty abonamentowej zgodnie z wytycznymi zawartymi w wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Z kolei w wystąpieniu do Dyrektora Generalnego Poczty Polskiej Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o informację, jakie działania - w kontekście powyższego wyroku Trybunału Konstytucyjnego - ma zamiar podjąć Poczta Polska w celu efektywnej egzekucji opłaty abonamentowej i opłaty za używanie niezarejestrowanego odbiornika.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (11.06.2010 r.) poinformował, że możliwość żądania wykonania obowiązku uiszczenia opłaty abonamentowej i opłaty z tytułu używania niezarejestrowanego odbiornika w drodze egzekucji administracyjnej została powierzona kierownikom jednostek operatora publicznego i to do kierowników tych jednostek należy podejmowanie działań niezbędnych do wszczęcia egzekucji administracyjnej. Ewentualne próby egzekwowania opłat abonamentowych oraz opłat za używanie niezarejestrowanego odbiornika zostaną zaś zweryfikowane w praktyce sądowej.

Poczta Polska S.A. (28.05.2010 r.) poinformowała, że podjęła działania związane z uruchamianiem trybu egzekucyjnego i w 2010 roku przewiduje zintensyfikowane działania w tym zakresie. Poczta Polska S.A. przeprowadziła do 25 maja 2010 r. ponad 1000 kontroli obowiązku rejestracji odbiorników rtv w firmach, wszczynane są także postępowania egzekucyjne w administracji z tytułu używania niezarejestrowanych odbiorników rtv. Z uwagi na znaczną ilość abonentów uchylających się od wnoszenia opłat, Poczta Polska S.A. wysłała do abonentów w 2010 r. zawiadomienia o zaległościach z informacją, że w przypadku braku uregulowania należności, zostanie wszczęte postępowanie egzekucyjne w celu przymusowego ściągnięcia należności w trybie egzekucji administracyjnej, co

spowoduje obciążenie dodatkowymi kosztami prowadzonej egzekucji. Zawiadomienia są na bieżąco wysyłane do abonentów. W najbliższym czasie do abonentów, którzy nie wniosą opłat z tytułu zadłużenia na podstawie wysłanych zawiadomień o zaległościach, będą sukcesywnie wysyłane upomnienia, a następnie tytuły wykonawcze.

37. Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej (RPO-646286-IX/10) z dnia 12 maja 2010 r. - w sprawie przepisów dotyczących udzielania czasu wolnego w zamian za czas ponadnormatywnie wypracowany przez strażaków Państwowej Straży Pożarnej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się przedstawiciel Związku Zawodowego Strażaków „FLORIAN” w sprawie ponadnormatywnego czasu służby funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej. Zdaniem wnioskodawcy, przepisy dotyczące udzielania czasu wolnego w zamian za czas ponadnormatywnie wypracowany przez strażaków PSP zostały uregulowane w sposób uniemożliwiający ich wykorzystanie. Z powodu zbyt małej ilości strażaków są tworzone minimalne stany etatowe i z tego powodu nie ma możliwości zastąpienia funkcjonariuszy, którzy wypracowali nadgodziny w służbie. W efekcie funkcjonariusze nie mogą odebrać przysługującego im czasu wolnego, a liczba wypracowanych przez nich nadgodzin systematycznie rośnie. Przedstawiona sytuacja może wskazywać na naruszenie praw funkcjonariuszy PSP. Jest ona dla nich uciążliwa także i z tego powodu, że nie istnieją regulacje prawne, które pozwalałyby na uzyskanie wynagrodzenia za nadgodziny. Brak stosownych przepisów regulujących niniejszy problem, uniemożliwia skuteczne dochodzenie przed sądem zaległych z tego tytułu świadczeń finansowych. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o wyrażenie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej (28.06.2010 r.) wyjaśnił, że w dniu 22 września 2008 r. zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o podjęcie niezbędnych prac legislacyjnych w celu wyeliminowania problemu czasu służby ponad normę określoną w art. 35 ust. 1 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej, przedstawiając jednocześnie dwa warianty rozwiązania problemu nadgodzin. Pierwszy wariant zakładał zwiększenie liczby etatów funkcjonariuszy, natomiast drugim wariantem było wprowadzenie rekompensaty finansowej za przedłużony czas służby. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w toku uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych, przesłał do zaopiniowania projekt ustawy o zmianie ustawy o Państwowej Straży Pożarnej Ministrowi Finansów, który stwierdził w piśmie z dnia 10 października 2008 r., że propozycje rozwiązań problemu nadgodzin zawarte w projekcie ustawy o zmianie ustawy o Państwowej Straży Pożarnej są nie do przyjęcia z uwagi na znaczące skutki finansowe dla budżetu państwa.

38. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (RPO-562607-V/07) z dnia 12 maja 2010 r. - w sprawie braku regulacji prawnych, których celem byłoby zapewnienie ochrony interesów obywateli będących klientami firm deweloperskich.

Od kilku lat w sferze zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problem braku regulacji prawnych, których celem byłoby zapewnienie ochrony interesów obywateli będących klientami firm deweloperskich w procesie inwestycyjnym. Szczególnie dotkliwe skutki wiążą się dla nabywców mieszkań będących klientami deweloperów z ogłoszeniem upadłości przez dewelopera. Osoby te nie mogą w większości przypadków liczyć na dokończenie inwestycji bądź odzyskanie środków finansowych zainwestowanych w budowę mieszkania, a często mają jeszcze do spłacenia zaciągnięty na wiele lat w banku kredyt hipoteczny. Pewne zabezpieczenie ochrony interesów nabywców w procesie inwestycyjnym mogą stanowić uregulowania prawne dotyczące rachunku powierniczego, na którym mogą być gromadzone środki pieniężne powierzone deweloperowi przez nabywców lokali. Wystąpienia Rzecznika do Ministra Infrastruktury nie doprowadziły do wprowadzenia oczekiwanych uregulowań prawnych. W marcu 2010 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury poinformował, że w resorcie nie przewiduje się podjęcia prac zmierzających do wprowadzenia rozwiązań legislacyjnych dotyczących relacji nabywca-deweloper. Wskazał również, że Prezes UOKiK w ramach przyznaných kompetencji ustawowych może podejmować działania dotyczące nabywców mieszkań i deweloperów, w tym także może podejmować inicjatywy legislacyjne. Zdaniem Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich wciąż istnieje potrzeba stworzenia regulacji prawnych zabezpieczających interesy nabywców w procesie inwestycyjnym, a także w razie ogłoszenia upadłości dewelopera, czy wszczęcia przeciwko deweloperowi postępowania egzekucyjnego.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (13.06.2010 r.) wyjaśniła, że liczne działania podejmowane przez Prezesa UOKiK w ramach jego ustawowych kompetencji mają na celu ochronę interesu publicznego przejawiającego się w zbiorowym interesie konsumentów. Przedmiotowe działania, które przyjmują formę pozwów kierowanych do SOKiK, decyzji administracyjnych w sprawie stosowania przez deweloperów praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, stałego monitoringu rynku, nie rozwiązują jednak problemu indywidualnych roszczeń, jakich konsumenci mogą dochodzić na podstawie umów zawartych z deweloperami. W obecnym stanie prawnym o indywidualnych roszczeniach wynikających z umowy cywilnoprawnej może rozstrzygnąć wyłącznie sąd powszechny.

Prezes UOKiK wielokrotnie zwracał uwagę na istniejące problemy i konieczność podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych zarówno Ministrowi Infrastruktury, jak i posłom na Sejm RP w odpowiedziach na interpelacje poselskie. Z uwagi na złożoność problematycznych kwestii wydaje się, iż jedynie przepisy o charakterze sektorowym, w kompleksowy sposób regulujące zagadnienie tzw. umowy deweloperskiej oraz praw i obowiązków nabywcy nieruchomości mogłyby odnieść korzystny skutek dla rynku. Prezes UOKiK nie dysponuje jednak odpowiednimi

kompetencjami do podjęcia ewentualnych działań legislacyjnych o tak określonym zakresie podmiotowo-przedmiotowym.

39. Komendanta Głównego Policji (RPO-636097-VII/09) z dnia 12 maja 2010 r. – w sprawie podjęcia inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do wydania przepisów regulujących wydawanie posiłków osobom przekazywanym stronie polskiej na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga obywatela polskiego dotycząca warunków, w jakich dokonane było jego przekazanie z Wielkiej Brytanii do Polski na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania. W wyniku postępowania wyjaśniającego ustalono, iż osoby zatrzymane przez Policję brytyjską przekazywane są stronie polskiej w Londynie w ramach tzw. „konwojów zbiorczych”, wykonywanych wojskowymi samolotami transportowymi. Lot z Londynu do Warszawy trwa około 4 godzin. Osoby konwojowane przejmowane są od Brytyjczyków przez policjantów komórki konwojowej Komendy Głównej Policji. Następnie, na lotnisku w Warszawie, przekazywane są policjantom Wydziału Konwojowego Komendy Stołecznej Policji w celu osadzenia ich w jednostce penitencjarnej lub w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, na czas przerwy w konwoju do miejsca docelowego osadzenia. Zdarza się, iż docierają oni do poszczególnych jednostek po godzinach wydawania w nich kolacji. Jednocześnie ze względu na fakt, iż czas konwoju nie przekracza 6 godzin, funkcjonariusze Policji nie zapewniają suchego prowiantu osobom konwojowanym. W związku z tym może dochodzić do sytuacji, kiedy zatrzymany nie otrzymuje posiłku przez 24 godziny, aż do czasu wydania śniadania. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o podjęcie inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do wydania przepisów regulujących wydawanie posiłków osobom przekazywanym stronie polskiej na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania w sposób, który pozwoli uniknąć opisanych nieprawidłowości.

Dyrektor Biura Prewencji Komendy Głównej Policji (18.06.2010 r.) poinformował, że opisany w wystąpieniu problem dotyczy w głównej mierze sytuacji, gdy osoba konwojowana z zagranicy umieszczana jest w jednostce penitencjarnej lub policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, po wydaniu kolacji. Z tego względu zostaną przeprowadzone dodatkowe uzgodnienia z Centralnym Zarządem Służby Więziennej Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące możliwości tzw. „rezerwacji posiłku” dla osób pozbawionych wolności przyjmowanych wieczorem/w nocy. W przypadku braku możliwości wdrożenia powyższego rozwiązania, niezbędnym będzie rozpoczęcie stosownych prac legislacyjnych.

40. Przewodniczącego Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (RPO-637528-II/09) z dnia 12 maja 2010 r. - w sprawie potrzeby zmiany obowiązującego stanu prawnego, w którym nietrzeźwi kierowcy pojazdów niemechanicznych obligatoryjnie poddawani są surowszym środkom karnym niż nietrzeźwi kierowcy pojazdów mechanicznych.

Do Biura Rzecznika zwracają się obywatele zarzucający naruszenie swych praw obywatelskich poprzez wymierzenie im zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych za czyn polegający na kierowaniu rowerem na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości, w sytuacji gdy Trybunał Konstytucyjny zalecił Sejmowi odpowiednią zmianę przepisów w tym zakresie. Postanowieniem z dnia 5 maja 2009 r. (sygn. akt S 2/09) Trybunał orzekł, iż należy w trybie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym przedstawić Sejmowi - w celu zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej - uwagi dotyczące niezbędności działań prawodawczych zmierzających do nowelizacji art. 42 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny. W związku z powyższym w uzasadnieniu postanowienia Trybunał Konstytucyjny zasygnalizował Sejmowi potrzebę podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany obowiązującego stanu prawnego, w którym nietrzeźwi kierowcy pojazdów niemechanicznych poddawani są obligatoryjnie surowszym środkom karnym niż nietrzeźwi kierowcy pojazdów mechanicznych. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o poinformowanie, czy zostały podjęte działania mające na celu odpowiednią zmianę przepisów w kierunku zaproponowanym przez Trybunał Konstytucyjny.

41. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-644999-IV/10) z dnia 18 maja 2010 r. - w sprawie braku pełnej realizacji ustawowego obowiązku uregulowania stanu prawnego nieruchomości należących do Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego.

Do Rzecznika kierowane są skargi wskazujące na brak pełnej realizacji ustawowego obowiązku uregulowania stanu prawnego nieruchomości należących do Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. W piśmie do Rzecznika z dnia 8 września 2009 r., Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji podkreślił, że zestawienie zbiorcze dla obszaru całego kraju zostało przygotowane, jednak nie jest ono kompletne, ponieważ nie wszyscy starostowie dopełnili obowiązku nałożonego na nich przez art. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o ujawnieniu w księgach wieczystych prawa własności nieruchomości Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego, czyli sporządzenia i przekazania właściwym organom w terminie 18 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, wykazu określonych ustawowo nieruchomości należących do Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. Wyjaśnienia te potwierdza opublikowana na stronach internetowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji „Informacja dla Rady Ministrów dotycząca realizacji ustawy z dnia 7 września 2007 r. o ujawnieniu w księgach wieczystych prawa własności nieruchomości Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego”. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o wyjaśnienie, czy starostowie oraz właściwe organy jednostek samorządu terytorialnego wykonały obowiązki sporządzenia wykazów nieruchomości należących do Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz uregulowania stanu prawnego tych nieruchomości, nałożone postanowieniami ustawy z dnia 7 września

2007 r. o ujawnieniu w księgach wieczystych prawa własności nieruchomości Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (08.06.2010 r.) poinformował, że wynikający z ustawy z dnia 7 września 2007 r. o ujawnieniu w księgach wieczystych prawa własności nieruchomości Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego obowiązek sporządzenia zestawienia zbiorczego nieruchomości dla obszaru kraju w terminie do dnia 19 sierpnia 2009 r., został zrealizowany przez Głównego Geodetę Kraju. Kontrola wykonania obowiązku wynikającego z art. 2 ww. ustawy, tj. złożenia we właściwych sądach rejonowych wniosków o założenie lub wpis do księgi wieczystej w terminie 24 miesiące od dnia wejścia w życie ustawy, spoczywa na wojewodach. Mimo upływu 24-miesięcznego terminu na złożenie przez właściwe organy wniosków o ujawnienie w księgach wieczystych prawa własności nieruchomości, procesu ujawniania prawa własności przedmiotowych nieruchomości nie można uznać za zakończony do czasu założenia ksiąg wieczystych lub dokonania ujawnienia we właściwych księgach wieczystych praw właścicielskich, przysługujących Skarbowi Państwa lub jednostkom samorządu terytorialnego dla nieruchomości, znajdujących się w wykazach nieruchomości, sporządzonych na podstawie art. 1 ustawy o ujawnieniu w księgach wieczystych prawa własności nieruchomości Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. Obecnie w Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii trwają prace nad utworzeniem i udostępnieniem modułu IPE (Integrująca Platforma Elektroniczna), który na podstawie informacji przekazywanych przez wojewodów o liczbie złożonych wniosków będzie monitorować liczbę nieruchomości ujętych w krajowym zestawieniu zbiorczym pozostających bez uregulowanego stanu prawnego.

42. Ministra Zdrowia (RPO-646849-III/10) z dnia 19 maja 2010 r. – w sprawie urlopu wypoczynkowego lekarzy dentyistów odbywających staż podyplomowy.

Do Rzecznika zwrócili się lekarze dentyści ze skargą na regulację prawną w zakresie odbywania stażu podyplomowego, która uniemożliwia im korzystanie z prawa do urlopu wypoczynkowego w naturze, w przysługującym wymiarze. Jak wynika z przepisów ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentyisty, lekarz i lekarz dentyista odbywa staż podyplomowy na podstawie umowy o pracę, zawartej na czas określony, w celu przygotowania zawodowego obejmującego realizację programu stażu podyplomowego. Ustawa określa sztywny okres stażu podyplomowego dla lekarzy dentyistów, który wynosi 12 miesięcy. W stosunku zaś do lekarzy stanowi jedynie, że okres stażu podyplomowego nie może być krótszy niż 12 miesięcy. W myśl § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2004 r. w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza stomatologa, staż lekarza trwa 13 miesięcy. Jednocześnie przepis § 2 ust. 4 rozporządzenia zawiera katalog o charakterze enumeratywnym, wskazujący przypadki przedłużenia czasu trwania stażu lekarza i lekarza stomatologa. Nie uwzględnia on jednak okresu korzystania z urlopu wypoczynkowego. Prawo pracownika do corocznego urlopu wypoczynkowego jest

jednym z jego podstawowych uprawnień. Zróznicowanie okresu stażu podyplomowego dla lekarzy i lekarzy dentyków w sposób, który w praktyce uniemożliwia lekarzowi dentyście skorzystanie w naturze z urlopu wypoczynkowego w przysługującym wymiarze w okresie trwania stażu, powoduje jednocześnie naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu (art. 18^{3b} § 1 pkt 2 Kodeksu pracy) oraz zasady równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP). Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o zajęcie stanowiska w kwestii możliwości zmiany regulacji obowiązujących w omawianym zakresie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (16.06.2010 r.) podzielił stanowisko przedstawione w wystąpieniu Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich. Kwestia poruszona w wystąpieniu będzie wymagać odpowiedniego uregulowania uwzględniającego istniejące przepisy w tym obszarze (w szczególności Kodeksu pracy) na etapie prac nad nowelizacją rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2004 r. w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza dentystry.

43. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-529615-V/06) z dnia 19 maja 2010 r. – w sprawie trybu, w jakim następuje wykonanie ostatecznych decyzji o opróżnieniu lokalu mieszkalnego pozostającego w dyspozycji jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Od kilku lat w sferze zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problem trybu, w jakim następuje wykonanie ostatecznych decyzji o opróżnieniu lokalu mieszkalnego pozostającego w dyspozycji jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji. Problem ten wyłonił się na tle skarg od policjantów, emerytów i rencistów policyjnych oraz od innych osób zajmujących takie lokale bez tytułu prawnego, którzy w listach kierowanych do Rzecznika wyrażali obawę, iż opróżnienie zajmowanych przez nich mieszkań zostanie przeprowadzone „na bruk”, bez zapewnienia im lokalu socjalnego, czy choćby pomieszczenia tymczasowego, o którym mowa w art. 1046 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego. Zgodnie ze stanowiskiem Rzecznika, zachodzi konieczność uregulowania bezpośrednio w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji trybu, w jakim ma nastąpić egzekucja obowiązku wynikającego z prawomocnych decyzji o opróżnieniu lokalu, celem wyeliminowania wątpliwości powstających w tym zakresie w praktyce. Do Biura Rzecznika wciąż wpływają skargi od osób, wobec których wydane zostały prawomocne decyzje orzekające o obowiązku opróżnienia zajmowanego lokalu pozostającego w dyspozycji organów Policji. Z treści listów wynika, że osoby eksmitowane nadal pozbawione są wszelkiej ochrony przed eksmisją „na bruk”. Są wśród nich osoby, które powinny być w szczególny sposób chronione przed bezdomnością tj. osoby niepełnosprawne, w podeszłym wieku, kobiety w ciąży, osoby z małymi dziećmi. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o poinformowanie, na jakim etapie znajdują się zapowiadane prace nad nową ustawą o Policji, w której rozwiązany zostanie problem będący przedmiotem wystąpienia.

44. Ministra Edukacji Narodowej (RPO-513066-I/05) z dnia 20 maja 2010 r. – w sprawie procedury przeprowadzania egzaminów maturalnych.

Rzecznik po raz kolejny zasygnalizował, iż jednym z nierozwiązanych dotąd problemów jest brak właściwej koordynacji procedury rekrutacyjnej na studia wyższe z systemem organizacji egzaminów maturalnych. Zgodnie z § 105 ust. 1 b rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, zdający, który zdecydował się przystąpić do egzaminu na poziomie rozszerzonym nie ma możliwości - w kolejnych sesjach tego egzaminu - przystąpienia do matury na poziomie podstawowym (w przeciwieństwie do absolwentów przystępujących do egzaminu na poziomie podstawowym, którzy w kolejnych sesjach mogą zdać egzamin na obu poziomach - tj. podstawowym lub rozszerzonym). Tymczasem szkoły wyższe - w ramach przysługującej im autonomii - dysponują znaczną swobodą w zakresie zmiany raz przyjętych kryteriów rekrutacyjnych. W obecnym stanie prawnym nie można narzucić danej uczelni zmiany przyjętych warunków rekrutacyjnych, ani żądać, żeby zasady te pozostały stałe w kolejnych latach. Takie rozwiązanie kłóciłoby się bowiem z konstytucyjną zasadą autonomii szkół wyższych i uniemożliwiałoby dostosowywanie kryteriów rekrutacyjnych do zmieniających się warunków społecznych. Zmiany wymaga nie tyle procedura rekrutacji na poszczególne uczelnie wyższe, co wspomniany przepis rozporządzenia tak, aby zdający, przystępując do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminu z przedmiotu dodatkowego zdawanego na poziomie rozszerzonym, mógł zdawać egzamin z tego przedmiotu albo na poziomie podstawowym albo rozszerzonym.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (09.06.2010 r.) poinformowała, że w ocenie Ministerstwa Edukacji Narodowej nie jest zasadne dokonywanie zmiany przepisów w zakresie omawianym w wystąpieniu Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich. Jednocześnie poinformowała, że w związku z wprowadzeniem zmian programowych, przewiduje się również zmianę zasad przeprowadzania egzaminu maturalnego w 2015 roku. Projektuje się m.in., że absolwenci szkół ponadgimnazjalnych będą przystępowali do egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych tylko na poziomie podstawowym, a z przedmiotów dodatkowych tylko na poziomie rozszerzonym.

45. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (RPO-646583-I/10) z dnia 20 maja 2010 r. – w sprawie zasad rekrutacji prowadzonej przez uniwersytety medyczne na studia w języku angielskim.

W ostatnim czasie zwrócono uwagę Rzecznika na zasady rekrutacji prowadzonej przez uniwersytety medyczne na studia w języku angielskim. Istotne wątpliwości wywołuje fakt, iż niektóre uczelnie włączają do regulaminów przyjęć na wspomniane kierunki wymóg posiadania obywatelstwa innego niż polskie. Tego rodzaju postanowienia wykluczają kandydatów legitymujących się obywatelstwem polskim.

W ocenie Rzecznika stanowią one dyskryminację ze względu na przynależność państwową. Nie wszystkie uczelnie medyczne w Polsce stosują taką dyskryminującą praktykę, np. Łódzki Uniwersytet Medyczny dopuszcza możliwość podjęcia studiów odpłatnych w języku angielskim dla obywateli polskich. Prawo do nauki jest jednym fundamentów każdego demokratycznego systemu prawnego. Zostało ono zagwarantowane w art. 70 Konstytucji. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz ewentualne podjęcie odpowiednich czynności w ramach sprawowanego nadzoru nad zgodnością działań uczelni z przepisami prawa.

46. Ministra Sprawiedliwości (RPO-640807-XIX/10) z dnia 21 maja 2010 r. - w sprawie zmiany Regulaminu urzędowania sądów powszechnych w zakresie uwzględnienia wśród informacji telefonicznych, udzielanych przez sekretariaty sądów, treści orzeczeń.

W toku badania spraw indywidualnych wątpliwości Rzecznika wzbudziła regulacja zawarta w § 31 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych. Przepis ten wskazuje, co w szczególności może być przedmiotem udzielonych telefonicznie informacji przez kierownika sekretariatu wydziału lub upoważnionego przez niego pracownika sekretariatu wydziału. Przedmiotowy zapis nie wskazuje jednoznacznie na możliwość udzielenia telefonicznie informacji o treści orzeczenia. Z informacji posiadanych przez Rzecznika wynika, iż praktyka sądów w tym zakresie jest różnorodna, w szczególności bywa tak, iż strony lub uczestnicy postępowań sądowych spotykają się z odmową udzielenia informacji o treści orzeczenia. Głównym przeciwskazaniem do udzielania szczegółowych informacji telefonicznie może być anonimowość rozmówcy. Pracownik sekretariatu sądowego nie może być bowiem pewien, czy udziela informacji stronie postępowania. Należy jednak zwrócić uwagę, że treść orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie jest publicznie udostępniana w każdej sytuacji, także wówczas, gdy posiedzenie sądu (rozprawa) odbywa się z wyłączeniem jawności (art. 45 ust. 2 zd. 2 Konstytucji RP). W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o rozważenie możliwości zmiany treści § 31 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych w taki sposób, aby nie budziło żadnych wątpliwości to, że przedmiotem informacji udzielanych telefonicznie może być również treść orzeczenia sądowego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (30.06.2010 r.) wyjaśnił, że z uwagi na fakt, iż aktualne brzmienie § 31 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych spowodowało stosowanie przez sądy niejednolitej praktyki w kwestii zakresu informacji udzielanych przez sądy telefonicznie, podjęto decyzję dotyczącą nowelizacji ww. przepisu. Projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie - Regulamin urzędowania sądów powszechnych

przewiduje m.in. zmianę brzmienia § 31. Zgodnie z proponowanym w projekcie brzmieniem tego przepisu, kierownik sekretariatu lub upoważniony przez niego pracownik będzie mógł udzielić telefonicznej informacji także w zakresie treści orzeczenia sądowego. Umożliwienie stronie zapoznania się z treścią orzeczenia w drodze informacji telefonicznej jest uzasadnione chociażby faktem, że odczytanie sentencji orzeczenia (nawet w sprawach rozpoznawanych przy drzwiach zamkniętych) odbywa się publicznie i jest jawne dla wszystkich zainteresowanych. Projekt rozporządzenia znajduje się na etapie konsultacji społecznych.

47. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-645932-IX/10) z dnia 21 maja 2010 r. – w sprawie powierzania policjantom pełnienia obowiązków służbowych na innym stanowisku służbowym oraz mianowania na wyższe stanowisko służbowe.

Pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili w ostatnim czasie wizytację wybranych komend Policji. Wśród problemów jakie sygnalizowali funkcjonariusze Policji na szczególną uwagę zasługują: praktyka powierzania obowiązków służbowych na innym stanowisku służbowym oraz mianowanie policjanta na wyższe stanowisko służbowe. Istotą instytucji powierzenia obowiązków służbowych jest sprawdzenie przydatności funkcjonariusza do wykonywania określonego rodzaju zadań przypisanych do konkretnego stanowiska. Istniejąca obecnie praktyka, polegająca na tym, że po upływie 12 miesięcy funkcjonariusz wraca na kilka dni na dotychczas zajmowane stanowisko (względnie korzysta z urlopu wypoczynkowego), po czym na nowo powierza mu się pełnienie obowiązków służbowych na kolejne 12 miesięcy, stanowi w istocie obejście obowiązujących przepisów prawa i stoi w sprzeczności z wyrażoną w art. 7 Konstytucji RP zasadą legalizmu.

Podniesiony został również problem mianowania funkcjonariusza na wyższe stanowisko służbowe (z wyższą grupą zaszczerowania wg etatów jednostki) przez komendanta powiatowego (miejskiego) Policji. Obecnie komendant powiatowy (miejski) Policji przed wydaniem rozkazu o mianowaniu policjanta zwraca się do wydziału finansów komendy wojewódzkiej Policji z pytaniem, czy rozkaz o mianowaniu będzie miał pokrycie w budżecie garnizonu. Z uwagi na brak środków często spotyka się z decyzją odmowną. Zatem pomimo faktu, iż teoretycznie komendant powiatowy Policji jako przełożony właściwy do spraw osobowych ma prawo do mianowania podległych mu policjantów na wyższe stanowiska służbowe, faktycznie o mianowaniu decyduje komenda wojewódzka Policji. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zbadanie przedstawionych problemów i poinformowanie o zajętych stanowiskach.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (30.06.2010 r.) poinformował, że trudno zgodzić się z opinią wyrażoną w wystąpieniu z dnia 21 maja 2010 r., iż praktyka, zgodnie z którą „po upływie 12 miesięcy funkcjonariusz wraca na kilka dni na dotychczas zajmowane stanowisko, po czym na

nowo powierza mu się pełnienie obowiązków służbowych na kolejne 12 miesięcy”, stanowi naruszenie przepisów prawa i stoi w sprzeczności z wyrażoną w art. 7 Konstytucji RP zasadą legalizmu. Treść art. 37 ustawy o Policji nie zawiera bowiem żadnego zastrzeżenia w tym zakresie. Gdyby intencją ustawodawcy było wprowadzenie obostrzeń w kwestii powierzenia obowiązków służbowych, zostałyby one w sposób jednoznaczny określone w przepisach prawa. Odnosząc się do kwestii mianowania policjantów na wyższe stanowiska służbowe zapowiedział, że zostanie przygotowane rozwiązanie umożliwiające właściwsze i bardziej przejrzyste planowanie ścieżki awansowej podległych policjantów, przy jednoczesnej kontroli środków budżetowych i wypełnieniu dyspozycji wynikającej z art. 32 ustawy o Policji.

48. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-646889-III/10) z dnia 21 maja 2010 r. – w sprawie kierowania osób do domów pomocy społecznej i finansowania ich pobytu przez organy samorządu terytorialnego.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli przedłożył Rzecznikowi informację o wynikach kontroli kierowania osób do domów pomocy społecznej i finansowania ich pobytu przez organy samorządu terytorialnego. Z informacji wynika generalnie pozytywna ocena działań organów samorządu w wymienionym zakresie. Jednocześnie jednak stwierdzono nieprawidłowości przy ustalaniu średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca oraz braki dostosowania stanu zatrudnienia pracowników socjalnych w gminach do wskaźników określonych w art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Z negatywną oceną NIK spotkała się działalność gmin na rzecz rozwoju własnego systemu usług opiekuńczych oraz działalność powiatów w zakresie rozwoju bazy domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym. Zdaniem NIK obecny system finansowania pobytu osób w domach pomocy społecznej nie motywuje gmin do tworzenia własnego systemu usług opiekuńczych, świadczonych w miejscu zamieszkania, natomiast powiaty ograniczają swoją działalność do administrowania już istniejącymi zasobami miejsc w domach pomocy społecznej. Zdarzają się także przypadki likwidacji placówek oraz zmniejszania liczby miejsc w domach pomocy społecznej. W konkluzji Najwyższa Izba Kontroli postuluje opracowanie i wdrożenie przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej rządowego programu ustalającego zasady finansowania budowy nowych placówek. Powyższy postulat wydaje się uzasadniony w świetle ustaleń zawartych w powołanej wyżej informacji. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

49. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-643065-VII/10) z dnia 24 maja 2010 r. – w sprawie nieprawidłowości w realizacji uprawnienia skazanych do zapoznania się ze sporządzonymi przez administrację zakładu karnego opiniami, stanowiącymi podstawę podejmowanych wobec nich decyzji.

W trakcie rozpoznawania wniosków osób pozbawionych wolności stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji uprawnienia skazanych do zapoznawania się ze

sporządzonymi przez administrację zakładu karnego opiniami, stanowiącymi podstawę podejmowanych wobec nich decyzji, przewidzianego art. 102 pkt 9 Kodeksu karnego wykonawczego. Zgodnie z art. 1 § 2 k.k.w., w postępowaniu wykonawczym w kwestiach nie uregulowanych w Kodeksie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego. Zagadnienie wydawania odpisów i sporządzania kopii opinii nie zostało w Kodeksie karnym wykonawczym uregulowane, zatem znajduje tutaj zastosowanie art. 156 § 2 zd. 1 k.p.k., zgodnie z którym, na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy wydaje się odpłatnie kserokopie dokumentów z akt sprawy. Niektórzy dyrektorzy - powołując się na powyższą argumentację - sporządzają zainteresowanym (na ich wniosek) kserokopie projektów ocen lub opinii, inni zaś odmawiają ich wydania wskazując, iż są one sporządzane do celów służbowych, a Kodeks postępowania karnego nie ma zastosowania w tej sprawie. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o wprowadzenie w podległych jednostkach penitencjarnych jednolitej praktyki w zakresie wydawania na wniosek skazanego kopii sporządzanych o nim opinii.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (08.06.2010 r.) podzielił stanowisko, zawarte w wystąpieniu Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich, iż zgodnie z przepisem art. 1 § 2 k.k.w. w postępowaniu wykonawczym ma zastosowanie przepis art. 156 § 2 k.p.k., skoro kwestia ta nie została wprost uregulowana w k.k.w. Zawężenie sposobu zapoznawania jedynie do odczytania skazanemu treści opinii, jest niewłaściwe. Administracja zakładu karnego winna wydawać skazanemu odpisy lub kserokopie sporządzanych opinii, jednak powinna to czynić na wyraźne jego żądanie i pod warunkiem, że dysponuje środkami finansowymi. W pozostałych przypadkach należy poprzestać na umożliwieniu skazanemu zapoznania się (przeczytania) sporządzonej opinii, podyktowania mu jej treści lub istotnych elementów treści, w celu sporządzenia odpowiednich notatek. Jednocześnie Dyrektor Generalny Służby Więziennej poinformował, iż podjął działania w celu ujednoczenia praktyki w przedmiotowym zakresie w podległych jednostkach penitencjarnych.

50. Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (RPO-627014-V/09) z dnia 24 maja 2010 r. – w sprawie uzależnienia zawarcia umowy kompleksowej o dostawę gazu od uzupełnienia w umowie szeregu danych osobowych.

W ostatnim czasie do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od odbiorców paliwa gazowego dotyczące legalności przetwarzania przez Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. (PGNiG) danych w związku z aktualizacją umowy o dostawę gazu. Ze skarg tych oraz z treści wzorca „Umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego” wynika, że PGNiG żąda podania takich danych jak: PESEL, NIP, nr dowodu osobistego, nr telefonu, adres poczty elektronicznej, nr faxu, a ponadto wskazania urządzenia gazowego, przez które będzie odbierane paliwo gazowe. Skarżący podnoszą, że zakres żądanych danych jest zbyt szeroki w odniesieniu do celu, w jakim następuje ich zbieranie. W aspekcie dotyczącym legalności przetwarzania w/w danych postępowanie prowadzi Generalny Inspektor

Ochrony Danych Osobowych. Zachodzi jednak uzasadniona obawa, że w/w praktyka PGNiG może w konsekwencji prowadzić do odmowy zawarcia umowy. Potwierdzają to skargi wpływające do Biura Rzecznika, które wskazują, że PGNiG uzależnia zawarcie umowy kompleksowej od uzupełnienia w umowie wszystkich interesujących je informacji. W ocenie Rzecznika, ze względu na ochronę praw odbiorców konieczne jest jednoznaczne sprecyzowanie zakresu danych dotyczących odbiorcy gazu, niezbędnych dla zawarcia każdej z umów zawieranych przez przedsiębiorstwo z odbiorcami, wymienionych w art. 5 Prawa energetycznego. Zachodzi również potrzeba wyeliminowania praktyki PGNiG polegającej na żądaniu złożenia pod umową czytelnych podpisów. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o przedstawienie stanowiska zajętego w tej sprawie.

Wiceprezes Urzędu Regulacji Energetyki (07.06.2010 r.) poinformował, że Prezes URE otrzymał od wielu odbiorców informacje, że w projektach umów przygotowanych przez PGNiG S.A. i przesyłanych do podpisu odbiorcom w gospodarstwach domowych znajdują się, ich zdaniem, zapisy niezgodne z przepisami obowiązującego prawa. Zastrzeżenia odbiorców dotyczyły przede wszystkim konieczności podawania danych, takich jak: PESEL, nr dowodu osobistego (wraz z kopią dowodu osobistego) i NIP. W związku z tym, Prezes URE dnia 22 marca 2010 r. poinformował Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych o zaistniałej sytuacji. W odpowiedzi Generalny Inspektor skierował do Prezesa URE pismo z dnia 2 kwietnia 2010 r., w którym poinformował, że sprawa ta jest mu znana i jest obecnie przedmiotem analizy. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, organem do spraw ochrony danych osobowych jest GIODO, zaś Prezes URE nie ma kompetencji rozstrzygania podobnych spraw. Odnosząc się do wymogu składania czytelnych podpisów pod umową stwierdzono w odpowiedzi, że czytelność podpisu lub jego brak nie powinien decydować o zawarciu umowy kompleksowej. Jednocześnie zastrzeżono, iż prawnie wiążące rozstrzygnięcie Prezesa URE zapada po zakończeniu postępowania administracyjnego, wszczętego na wniosek strony na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy – Prawo administracyjne.

51. Ministra Infrastruktury (RPO-640972-IV/10) z dnia 25 maja 2010 r. - w sprawie podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do wprowadzenia uregulowań prawnych ograniczających możliwość rażącej podwyżki opłat rocznych, uiszczanych przez użytkownika wieczystego.

Do Rzecznika wpływają skargi osób zaniepokojonych wysokimi podwyżkami opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej i tym samym brakiem odpowiednich regulacji prawnych ograniczających drastyczny wzrost tych opłat. Zgodnie z art. 72 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, opłaty z tytułu użytkowania wieczystego ustala się według stawki procentowej od ceny nieruchomości gruntowej. Ceny nieruchomości gruntowych ulegają ciągłym zmianom w zależności od aktualnej sytuacji rynkowej. Z tego względu przepisy prawne muszą zawierać rozwiązania umożliwiające dostosowanie

wysokości raz ustalonej opłaty do warunków rynkowych, jak również nie mogą być drastycznie podwyższone. Problemem jest również to, że wyceny nieruchomości ze względów organizacyjnych wykonywane są – w szczególności w dużych aglomeracjach miejskich – raz na kilkanaście lat. W tej sytuacji nawet umiarkowany wzrost cen nieruchomości w skali roku powoduje konieczność podniesienia opłat za użytkowanie wieczyste o kilkadziesiąt lub kilkaset procent. Wobec powyższego Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o rozważenie podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do wprowadzenia takich uregulowań prawnych, które ograniczą możliwość rażącej podwyżki opłat rocznych uiszczanych przez użytkownika wieczystego i spowodują rozłożenie w czasie dostosowywania wysokości opłat rocznych do wartości rynkowej nieruchomości.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (29.06.2010 r.) poinformował, że w Ministerstwie Infrastruktury opracowywana jest wstępna analiza zmiany przepisów dotyczących aktualizacji opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego gruntów.

52. Prezesa Rady Ministrów (RPO-551675-II/07) z dnia 27 maja 2010 r. - w sprawie uregulowania zasad użycia środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionych funkcjonariuszy odpowiednich służb w przepisach rangi ustawowej, w sposób zgodny z wymogami wynikającymi z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP.

W wyroku z dnia 10 marca 2010 r., sygn. akt U 5/07, wydanym w sprawie z wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich, Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż § 6 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego jest niezgodny z art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym oraz z art. 92 ust., a także z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Trybunał zapowiedział, że wystąpi do Sejmu z sygnalizacją, aby regulowana przez rozporządzenie materia należąca w myśl art. 41 ust. 1 Konstytucji RP do materii ustawowej, została zamieszczona w ustawie, a art. 15 ust. 3 ustawy o CBA upoważniający do wydania rozporządzenia został dostosowany do wymogów konstytucyjnych, wynikających z art. 92 ust. 1 oraz art. 41 ust. 1 Konstytucji RP. Sygnalizacja będzie dotyczyć również: rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie, w tym co do stanu

zaawansowania prac legislacyjnych nad projektem ustawy o zasadach stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz planowanym terminie przedłożenia tego projektu Sejmowi RP.

53. Ministra Zdrowia (RPO-643623-IX/10) z dnia 31 maja 2010 r. - w sprawie niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie przeprowadzania okresowych bezpłatnych badań lekarskich członka ochotniczej straży pożarnej biorącego bezpośredni udział w działaniach ratowniczych.

Do Rzecznika zwrócił się Naczelnik Ochotniczej Straży Pożarnej w kwestii nadmiernej ilości obowiązkowych badań lekarskich przewidzianych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie przeprowadzania okresowych bezpłatnych badań lekarskich członka ochotniczej straży pożarnej biorącego bezpośredni udział w działaniach ratowniczych. Zdaniem wnioskodawcy, wykonanie tych badań może wiązać się z koniecznością uzyskania przez członka ochotniczej straży pożarnej wielokrotnych zwolnień od pracodawcy. W trakcie analizy przepisów rozporządzenia przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzono, iż przepisy tego aktu nie odpowiadają warunkom art. 92 ust. 1 Konstytucji RP. W art. 28 ust. 6 ustawy o ochronie przeciwpożarowej jest mowa wyłącznie o prawie członka ochotniczej straży pożarnej biorącego bezpośredni udział w działaniach ratowniczych do okresowych bezpłatnych badań lekarskich. Tymczasem przepis § 3 przedmiotowego rozporządzenia nakłada obowiązek wykonania badań w każdym przypadku czasowej niezdolności z powodu choroby trwającej dłużej niż 30 dni, skutkującej niemożnością udziału w działaniach ratowniczych. Natomiast § 4 ust. 1 nakłada obowiązek przeprowadzania badań, nie rzadziej niż raz na 3 lata, na podstawie skierowania wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta). W opisywanym przypadku nastąpiło przekroczenie delegacji ustawowej w postaci regulacji w rozporządzeniu materii, co do której na poziomie ustawowym brak jest wyraźnych wskazówek. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionego problemu.

54. Przewodniczącego Sejmowej Podkomisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych (RPO-579448-V/08) z dnia 31 maja 2010 r. - w sprawie braku regulacji prawnych dotyczących zagadnień będących efektem nowelizacji ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych z 14 czerwca 2007 r.

Analiza projektów zmian ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz Prawa spółdzielczego, które są obecnie przedmiotem prac Podkomisji, pozwala stwierdzić, że żadna z obecnie przygotowywanych nowelizacji nie dotyczy problemów poruszonych wcześniej w wystąpieniach Rzecznika, w związku z uchwaleniem w dniu 14 czerwca 2007 r. ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Szczątkowe regulacje odnoszące się do rady nadzorczej w

spółdzielni mieszkaniowej zawarte są jedynie w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy - Prawo spółdzielcze, ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie. Projekt ten nie odnosi się natomiast do kwestii wynagrodzenia członków rad nadzorczych w spółdzielniach mieszkaniowych. Pozostałe sprawy, związane ze zwracaniem i waloryzacją wkładów mieszkaniowych oraz z bezwzględny obowiązkim zbywania prawa własności mieszkań, do których wygasło spółdzielcze lokatorskie prawo, w drodze przetargu, w ogóle nie są objęte projektami ustaw przekazanymi do dalszych prac Podkomisji nadzwyczajnej. Zagadnienia te mają istotne znaczenie z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania spółdzielni mieszkaniowych. Omawiana problematyka dotyczy bowiem istotnych interesów członków spółdzielni mieszkaniowych, przede wszystkim ich interesów o charakterze majątkowym. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o rozważenie wprowadzenia do opracowywanego przez Podkomisję nadzwyczajną projektu nowelizacji ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, także zmian dotyczących omówionej wyżej problematyki.

55. Ministra Obrony Narodowej (RPO-647677-IX/10) z dnia 31 maja 2010 r. – w sprawie warunków szkolenia i pełnienia służby, a także najistotniejszych problemów pilotów śmigłowców bojowych w 25 Brygadzie Kawalerii Powietrznej w Tomaszowie Mazowieckim.

W dniu 10 maja 2010 r. pracownicy BRPO przebywali w 25 Brygadzie Kawalerii Powietrznej w Tomaszowie Mazowieckim, w celu sprawdzenia przestrzegania praw obywatelskich oraz zapoznania się z warunkami szkolenia i pełnienia służby, a także najistotniejszymi problemami pilotów śmigłowców bojowych w jednostce. Podobnie jak w innych jednostkach wizytowanych w ostatnim okresie, w czasie spotkania z personelem latającym i technicznym Brygady dominowały zagadnienia dotyczące zmian w ustawie pragmatycznej. Poza wydłużeniem czasu służby, po którym istniałaby możliwość nabycia częściowych praw emerytalnych, wymieniane były zmiany art. 95 i 96 ustawy o służbie żołnierzy zawodowych, które odnoszą się do świadczeń pieniężnych przysługujących zwalnianemu żołnierzowi. Sytuacja jest już na tyle poważna, iż znacząca część personelu w swych dalszych planach życiowych uwzględnia możliwość zwolnienia ze służby wojskowej. Przedstawiono także inne problemy związane z realizacją codziennych zadań, które wymagają decyzji Ministra Obrony Narodowej, m.in. niską sprawność użytkowanych śmigłowców oraz niewystarczający budżet na rok 2010, uniemożliwiający przeprowadzenie bieżących remontów oraz serwisowanie. Poważnym utrudnieniem dla funkcjonowania jednostki jest fakt, iż na terenie lotniska brak jest hangarów w których mogłyby być trzymane śmigłowce. Z tego powodu wszystkie obsługi techniczne statków powietrznych są przeprowadzane na płycie lotniska, co jest bardzo uciążliwe, szczególnie w okresie jesienno-zimowym oraz podczas opadów. Wiele uwag dotyczyło obecnego systemu szkolenia pilotów w WSOSP w Dęblinie. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o przedstawienie stanowiska w poruszonych kwestiach.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (30.06.2010 r.) poinformował, że Sekretarz Stanu w MON ds. Społecznych i Profesjonalizacji wystosował pismo z dnia 11 maja 2010 r., w którym polecił poszczególnym osobom funkcyjnym Sił Zbrojnych RP przekazać w trybie pilnym całemu stanowi osobowemu podległych wojsk m.in. informację, że „... w Ministerstwie Obrony Narodowej nie są prowadzone prace legislacyjne, których celem byłaby nowelizacja ustawy pragmatycznej w zakresie należności pieniężnych przysługujących żołnierzom w związku ze zwolnieniem z zawodowej służby wojskowej...”.

W odpowiedzi poinformowano ponadto, że sprawność śmigłowców będących na ewidencji jednostek 25 BKPow nie odbiega od sprawności statków powietrznych innych jednostek lotniczych Sił Zbrojnych RP. Istniejący stan jest wynikiem zaległości remontowych oraz nie realizowanych zakupów technicznych środków materiałowych w latach poprzednich, spowodowanych brakiem środków finansowych na ten cel. Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych podjął szereg działań w celu poprawy sytuacji, ponadto rozpoczął procedury zakupu hangaru typu lekkiego z przeznaczeniem dla lotniska, o którym mowa w wystąpieniu Rzecznika. Aktualny system szkolenia lotniczego pilotów śmigłowców realizowany przez Wyższą Szkołę Oficerską Sił Powietrznych w Dęblinie oraz w 4 SLSz realizowany jest zgodnie z wariantem zawartym w „Koncepcji szkolenia personelu latającego SZ RP”. Szkolenie praktyczne w zakresie podstawowym i zaawansowanym realizowane jest zgodnie z obowiązującym w Siłach Zbrojnych RP Programem Szkolenia Lotniczego, opracowanym przez zespół autorski, którego członkami byli przedstawiciele wszystkich Rodzajów Sił Zbrojnych.

56. Ministra Sprawiedliwości (RPO-647849-I/10) z dnia 1 czerwca 2010 r. - w sprawie kształtu instytucji ubezwłasnowolnienia w polskim systemie prawnym.

W obecnym stanie prawnym, wśród osób nie posiadających prawa wybierania, znajdują się osoby ubezwłasnowolnione. W art. 62 ust. 2 Konstytucji mowa jest o ubezwłasnowolnieniu bez bliższego sprecyzowania tego terminu, należy zatem przyjąć, że przesłanka ta obejmuje zarówno ubezwłasnowolnienie całkowite, jak i częściowe. Prawodawca nie wprowadził także zróżnicowania z uwagi na materialnoprawne przesłanki ubezwłasnowolnienia, co oznacza pozbawienie prawa wybierania wszystkich osób ubezwłasnowolnionych, niezależnie od tego, co stanowiło przyczynę ubezwłasnowolnienia. Tymczasem automatyczne pozbawienie osób ubezwłasnowolnionych prawa głosowania może stanowić naruszenie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Problem niewłaściwej ochrony osób ubezwłasnowolnionych został dostrzeżony także przez Trybunał Konstytucyjny, który zasugerował potrzebę dokonania kompleksowych zmian w zakresie instytucji ubezwłasnowolnienia w prawie polskim i zaznaczył, że w większości państw odchodzi się obecnie od sztywnego ograniczania praw i wolności osób chorych psychicznie, upośledzonych lub uzależnionych, na rzecz regulacji bardziej elastycznych, dopasowanych do konkretnych sytuacji przez sąd orzekający w danej sprawie.

Funkcjonujące obecnie rozwiązania prawne są także coraz częściej krytykowane przez środowiska organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką ochrony praw osób niepełnosprawnych. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o ustosunkowanie się do powyższych kwestii oraz poinformowanie o zajętym w sprawie stanowisku.

57. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-633987- I/10) z dnia 1 czerwca 2010 r. - w sprawie zasad dysponowania przez organizacje pozarządowe środkami z 1% podatku dochodowego od osób fizycznych.

Do Rzecznika trafia coraz więcej skarg dotyczących zasad dysponowania środkami z 1% podatku przez organizacje pozarządowe. Jedną z metod pozyskiwania tych środków jest wykorzystanie tzw. subkont, na których gromadzone są wpłaty z przeznaczeniem na rzecz konkretnej osoby. Rozwiązanie to budzi jednak kontrowersje wśród organizacji pożytku publicznego, jak i samych podatników. Przepis art. 27 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie stanowi, że otrzymane przez organizację pożytku publicznego środki finansowe pochodzące z 1% podatku dochodowego od osób fizycznych mogą być wykorzystane wyłącznie na prowadzenie działalności pożytku publicznego, ale nie przesądza o obowiązku przeznaczenia otrzymanej kwoty na cel wskazany w zeznaniu rocznym podatnika. Tym samym możliwości dysponowania przez organizację pożytku publicznego kwotą z 1% podatku są różne niż zasady dotyczące środków przekazywanych w ramach zbiórki publicznej, czy też darowizny z poleceniem. Rodzące się na tym tle nieporozumienia prowadzą do niepotrzebnych konfliktów i mogą podważać zaufanie do sektora organizacji pozarządowych. W ocenie Rzecznika, 1% podatku dochodowego nie powinien stanowić formy quasi darowizny na rzecz konkretnych osób fizycznych. Takie rozwiązanie kłóciłoby się bowiem z ideą odprowadzania 1%, której intencją było wsparcie organizacji trzeciego sektora, cieszących się szczególnym zaufaniem społecznym i prowadzących działalność statutową na rzecz ogółu społeczności. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości zmiany przepisów, która wprowadziłaby przejrzyste zasady dotyczące możliwości gromadzenia środków z 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na rzecz konkretnej osoby i jednocześnie rozstrzygała o zasadach dysponowania tymi środkami przez organizacje pożytku publicznego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (29.06.2010 r.) poinformował, że ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nie reguluje zasad przekazywania przez organizacje pożytku publicznego na rzecz osób trzecich, w tym m.in. osób fizycznych, środków finansowych pochodzących z 1% podatku dochodowego, pozostawiając możliwość samodzielnego określenia przedmiotowych kwestii przez same organizacje. Jednocześnie, w celu umożliwienia podatnikom dokonania skutecznej weryfikacji, czy przekazane przez nich środki w ramach 1 % podatku zostały faktycznie wydatkowane zgodnie z ich wolą, Minister Pracy i Polityki Społecznej przygotowuje, na podstawie upoważnienia zawartego w

art. 23 ust. 8 ww. ustawy, rozporządzenie w sprawie sprawozdania merytorycznego z działalności organizacji pożytku publicznego, w którym wprowadzono obowiązek podania danych na temat wysokości uzyskanych środków pochodzących z 1% podatku, jak również celów na jakie zostały wydatkowane.

58. Ministra Sprawiedliwości (RPO-648294-I/10) z dnia 2 czerwca 2010 r. - w sprawie uchwały Naczelnej Rady Adwokackiej nr 59/2009 dotyczącej wyboru delegatów na Krajowy Zjazd Adwokatury.

Ostatnie doniesienia prasowe („*Adwokatów sposób na status quo*” w „Gazecie Wyborczej” z dnia 31 maja 2010 r.) wywołały zaniepokojenie Rzecznika Praw Obywatelskich o rozwój zapoczątkowanych przemian w adwokaturze, które Rzecznik ocenia pozytywnie. Jak wynika z publikacji, opisana w niej uchwała Naczelnej Rady Adwokackiej nr 59/2009 z dnia 21 listopada 2009 r. zmierza do zahamowania reform. Podniesienie parytetu przy wyborze delegatów na Krajowy Zjazd Adwokatury w dużych izbach może - zdaniem „Gazety Wyborczej” - stanowić przejaw dyskryminacji tych izb, a równocześnie prowadzić do nieuzasadnionego zbytniego uprzywilejowania małych izb. Może również budzić wątpliwości z punktu widzenia naruszeń praw wyborczych członków dużych izb oraz zasady proporcjonalności wyborów do organów adwokatury. Zastrzeżenia budzi też niezaliczenie przez przedmiotową uchwałę do „członków izby” aplikantów adwokackich, mimo iż w myśl art. 38 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze, również oni stanowią izbę adwokacką. W związku z powyższym, Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o poinformowanie, czy przedmiotowa uchwała była badana przez Ministra Sprawiedliwości pod kątem jej zgodności z prawem, a także czy Minister rozważał podjęcie w stosunku do niej środków nadzorczych.

59. Ministra Obrony Narodowej (RPO-647562-III/10) z dnia 7 czerwca 2010 r. – w sprawie skarg pracowników korpusu służby cywilnej dotyczących braku prawa do odpraw pieniężnych w związku ze zmianami struktury i liczebności wojskowych komend uzupełnień.

Do Rzecznika napływają skargi pracowników korpusu służby cywilnej dotyczące braku prawa do odpraw pieniężnych w związku ze znoszeniem i tworzeniem wojskowych komend uzupełnień na podstawie rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie wojewódzkich sztabów wojskowych i wojskowych komend uzupełnień. Z uzasadnienia projektu rozporządzenia wynika, że odstąpienie od 1 stycznia 2009 r. od obowiązkowego odbywania zasadniczej służby wojskowej spowodowało zmiany charakteru zadań wojskowych komend uzupełnień. W związku z tym zaistniała potrzeba dokonania transformacji WKU dostosowującej strukturę oraz liczebność tego organu do nowych warunków działania. W projekcie założono zmniejszenie liczby WKU. Oceniając wpływ tej regulacji na rynek pracy w uzasadnieniu projektu stwierdzono, że nie przewiduje się możliwości zatrudnienia dla większości pracowników wojska. Z uwagi na liczbę zatrudnionych pracowników w

poszczególnych WKU, ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, nie znajduje zastosowania. Zdaniem skarżących w tej sytuacji stworzenie stosownej osłony socjalnej zwalnianym pracownikom powinno zostać uwzględnione w ramach regulacji przekształceń organów wykonawczych Ministra Obrony Narodowej. Jednocześnie, na gruncie wymogów konstytucyjnych wynikających z art. 92 ust. 1 Konstytucji, wątpliwości budzi brzmienie upoważnienia do określenia siedzib i terytorialnego zasięgu działania wojewódzkich sztabów wojskowych i wojskowych komend uzupełnień. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o zajęcie stanowiska wobec poruszonych kwestii.

60. Ministra Sprawiedliwości (RPO-637904-VII/10) z dnia 8 czerwca 2010 r. – w sprawie potrzeby uchylenia całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane.

Rzecznik już w marcu 2010 r. zwrócił się o podjęcie działań zmierzających do uchylenia całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane, nawiązując do wyników wizyty w Polsce Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu, którego delegacja w grudniu 2009 r. zgłosiła zastrzeżenia do utrzymywania w Polsce takiego zakazu. Wskazał ponadto, że zawarty w art. 217c k.k.w. zakaz, tak rygorystycznie przestrzegany w praktyce, budzi wątpliwości w zakresie zgodności z konstytucyjną zasadą proporcjonalności (art. 31 ust. 3) oraz prawem do komunikowania się (art. 49 Konstytucji RP). Wyniki wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji, a także treść skarg osób tymczasowo aresztowanych i ich pełnomocników procesowych potwierdzają, że zakazem prowadzenia rozmów telefonicznych obejmuje się również kontakty, o których mowa w art. 215 § 1 k.k.w. Administracje aresztów śledczych uznają art. 217c k.k.w. jako *lex specialis* w stosunku do rozwiązań zawartych wcześniej w art. 8 § 3 oraz art. 215 § 1 k.k.w., a jednocześnie w zgodzie z art. 1 § 2 odrzucają możliwość stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego. Przepis art. 217c k.k.w., dodany w 2003 r., zaburzył ideę rozwiązań określonych w art. 8 § 3 i art. 215 § 1. Dlatego może cieszyć przyjęta przez resort sprawiedliwości interpretacja przepisów, iż zakaz korzystania przez tymczasowo aresztowanych z aparatów telefonicznych nie obejmuje porozumiewania się z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym. Zasadnym wydaje się dążenie resortu do wprowadzenia w praktyce wykonywania tymczasowego aresztowania zmian w kierunku zgodnym z przyjętą interpretacją art. 217c k.k.w. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (28.06.2010 r.) poinformował, że przedstawione w wystąpieniu Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich informacje dotyczące wypadków rozbieżnej wykładni przepisów Kodeksu karnego wykonawczego dotyczących problematyki kontaktu osoby

tymczasowo aresztowanej z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym, dokonywanej przez funkcjonariuszy administracji aresztów śledczych, wskazują na niedostateczną jednoznaczność obowiązujących w tym zakresie przepisów. Dlatego Minister Sprawiedliwości podjął decyzję o wystąpieniu do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego działającej przy Ministrze Sprawiedliwości o dokonanie analizy omawianego zagadnienia oraz przedstawienie ewentualnych propozycji nowelizacji obowiązujących unormowań. Po uzyskaniu stanowiska Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego zostanie podjęta decyzja dotycząca celowości przygotowania stosownej nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego oraz jej zakresu.

61. Ministra Sprawiedliwości (RPO-633491-VII/09) z dnia 8 czerwca 2010 r. – w sprawie sposobu przeprowadzania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej kontroli osobistych.

Do Rzecznika wpływają skargi osób pozbawionych wolności dotyczące sposobu przeprowadzania kontroli osobistych przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Osadzeni zarzucają, że kontrole osobiste, o których mowa w art. 116 § 3 k.k.w., są dokonywane w pomieszczeniach do tego nie przystosowanych. Ponadto osadzeni żalą się, że w czasie kontroli polegającej na oględzinach ciała nie mają zapewnionych właściwych warunków higienicznych. Przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika wizytacje jednostek penitencjarnych potwierdziły, że nie wszystkie pomieszczenia, w których odbywają się kontrole osobiste osadzonych mają odpowiednie wyposażenie. Brak ustalonych w sposób jednolity wymagań w tym zakresie sprawia, że przebieg kontroli osobistych osadzonego zależy od praktyki przyjętej przez funkcjonariusza SW, który ją przeprowadza i nie zawsze dostrzega nieprawidłowości. W odpowiedzi Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (pismo z dnia 27 kwietnia 2010 r.) Rzecznik otrzymał pouczenie, że sposób przeprowadzania kontroli osobistych reguluje art. 116 § 3 k.k.w., a funkcjonariusze SW znają i stosują obowiązujące przepisy w zakresie kontroli osobistych. Natomiast ogólnie przedstawione przez Rzecznika zarzuty, nie poparte konkretnymi przypadkami, są nieuzasadnione. Powyższe stanowisko świadczy o pozostawieniu bez rozpatrzenia przez ten organ informacji o dostrzeżonych w praktyce nieprawidłowościach oraz wymagających zbadania sygnałów kierowanych przez osoby pozbawione wolności, jakie przekazał mu w wystąpieniu o charakterze generalnym Rzecznik Praw Obywatelskich. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o spowodowanie zbadania sprawy w ramach nadzoru sprawowanego przez resort sprawiedliwości oraz ustosunkowanie się do przedstawionych wniosków.

62. Ministra Edukacji Narodowej (RPO-629945-I/10) z dnia 8 czerwca 2010 r. – w sprawie działań mających na celu poprawę poziomu kwalifikacji nauczycieli szkół podstawowych znajdujących się na terenach wiejskich.

W „Rzeczpospolitej” z dnia 16 września 2009 r. ukazał się artykuł „Muzyka z panią od polskiego”, który porusza problem braku odpowiednich kwalifikacji wśród nauczycieli szkół podstawowych. Publikacja przedstawia sytuację szkół podstawowych w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie brakuje nauczycieli o odpowiednich wymaganiach kwalifikacyjnych, co prowadzi do tego, iż obowiązki nauczycieli z przedmiotów takich jak plastyka, informatyka, przyroda czy muzyka wykonują osoby bez właściwego przygotowania merytorycznego. W myśl art. 10 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, zatrudnienie nauczyciela nie posiadającego wymaganych kwalifikacji może nastąpić po spełnieniu określonych przesłanek. Warunki zatrudnienia takiej osoby są ściśle określone przez ustawę.

Z otrzymanych przez Rzecznika danych wynika, że dyrektorzy placówek oświatowych najczęściej występowali do kuratorów oświaty o wyrażenie zgody na zatrudnianie nauczycieli przedmiotów takich jak muzyka, plastyka, technika, język angielski, język niemiecki oraz informatyka i przyroda. Art. 70 ust. 4 Konstytucji RP gwarantuje każdemu obywatelowi prawo do nauki oraz prawo równego dostępu do wykształcenia bez względu na miejsce zamieszkania. W ramach konstytucyjnego prawa do nauki dzieci powinny mieć zagwarantowaną możliwość edukacji na najwyższym poziomie, przez co rozumie się m.in. właściwą organizację oraz efektywne wykorzystywanie zajęć lekcyjnych. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie i poinformowanie o działaniach Ministerstwa w celu poprawy poziomu kwalifikacji nauczycieli szkół podstawowych na terenach wiejskich.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (30.06.2010 r.) wyjaśniła, że sygnalizowane zjawisko dotyczące braku wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej obserwowane jest w szkołach w małych miejscowościach, gdzie niewielka liczba godzin nauczania danego przedmiotu utrudnia zatrudnienie nauczyciela w pełnym wymiarze czasu pracy. W takich sytuacjach - za zgodą organu sprawującego nadzór pedagogiczny - dyrektor szkoły może powierzyć prowadzenie zajęć nauczycielom innych specjalności. Ministerstwo Edukacji Narodowej podejmuje działania służące ograniczeniu tego zjawiska poprzez stworzenie warunków do kształcenia nauczycieli w zakresie więcej niż jednej specjalności, a także uzyskiwania przez czynnych nauczycieli dodatkowych kwalifikacji do nauczania drugiego przedmiotu.

63. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (RPO-645062-VI/10) z dnia 8 czerwca 2010 r. – w sprawie braku równości w zakresie uprawnienia do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych.

Na tle skarg kierowanych do Rzecznika oraz publikacji prasowych ujawniły się problemy braku równości w zakresie uprawnienia do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych, wprowadzonych nowelizacją do ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych. Pierwszy problem dotyczy nieuwzględniania przez urzędy pocztowe (placówki operatora publicznego) orzeczeń o niezdolności do pracy, wydanych przed dniem obowiązywania ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o

emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Art. 4 ust. 1 pkt 1 lit. b) ustawy o opłatach abonamentowych przyznaje zwolnienie od opłaty wyłącznie osobom, które uzyskały orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Wymieniony przepis jest niezgodny z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa. Różnicuje on bowiem bez uzasadnionych powodów osoby całkowicie niezdolne do pracy, przyjmując jako kryterium zróżnicowania datę orzeczenia o niezdolności. Kryterium to ze względu na swoją dowolność ma charakter dyskryminacyjny. Drugi problem dotyczy odmowy zwolnień od opłat abonamentowych osób posiadających ustalone prawo do emerytury, lecz pobierających zamiast emerytury rentę rodzinną po zmarłym małżonku. Również i w tym przypadku istniejący stan prawny budzi wątpliwości co do zgodności z zasadą równości wobec prawa. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o zajęcie stanowiska w powyższych kwestiach, a w razie podzielenia stanowiska przedstawionego w wystąpieniu, o podjęcie działań w celu zmiany krytykowanego stanu prawnego.

64. Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (RPO-646870-III/10) z dnia 8 czerwca 2010 r. – w sprawie rehabilitacji zawodowej, społecznej i leczniczej osób niepełnosprawnych i dalszego funkcjonowania zakładów pracy chronionej.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło pismo Organizacji „Ogólnopolska Baza Pracodawców Osób Niepełnosprawnych” z dnia 28 kwietnia 2010 r. W piśmie tym Zarząd Organizacji przedstawił Rzecznikowi dziewięć postulatów dotyczących „kierunków polityki Państwa w zakresie rehabilitacji zawodowej, społecznej i leczniczej osób niepełnosprawnych i dalszego funkcjonowania zakładów pracy chronionej”, które zdaniem postulujących „powinny zostać wzięte pod uwagę przy pracach związanych z kolejną nowelizacją ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub przy opracowywaniu projektu nowej ustawy regulującej tę materię”. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się do Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie postulatów przedstawionych przez Zarząd Organizacji oraz możliwości ich realizacji.

65. Ministra Zdrowia (RPO-647985-III/10) z dnia 10 czerwca 2010 r. – w sprawie stanowiska grupy organizacji pozarządowych w sprawie projektu wprowadzenia obowiązkowych badań medycznych dla kobiet.

Rzecznik otrzymał od Fundacji PANOPTYKON stanowisko grupy organizacji pozarządowych w sprawie projektu wprowadzenia obowiązkowych badań medycznych dla kobiet, skierowane w dniu 14 maja 2010 r. do Ministra Zdrowia. Fundacja wnioskuje, aby Rzecznik zainteresował się tym ważnym problemem konstytucyjnym. Kwestia wprowadzenia do Kodeksu pracy przepisu obligującego pracownice do poddawania się w ramach badań wstępnych i okresowych obowiązkowym badaniom cytologicznym i mammograficznym była już wcześniej

przedmiotem wystąpienia Rzecznika do Ministra Zdrowia (RPO-613144-III/09 z dnia 19 maja 2009 r.). Otrzymana odpowiedź z dnia 29 czerwca 2009 r. nie rozwiązała wszystkich wątpliwości konstytucyjnych powstałych na gruncie projektowanej nowelizacji, sformułowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Ministra Pracy i Polityki Społecznej. W nadesłanym przez Fundację PANOPTYKON stanowisku grupy organizacji pozarządowych w szczególności podniesione zostały zarzuty dotyczące naruszenia w projekcie ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz ustawy - Kodeks pracy podstawowych wolności i praw człowieka i obywatela, o których mowa w art. 30, art. 32 ust. 1 oraz art. 47 Konstytucji RP. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o przekazanie stanowiska Ministra Zdrowia w przedmiocie wysuniętych przez grupę organizacji pozarządowych zarzutów dotyczących projektowanych zmian ustawowych.

66. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-648710-III/10) z dnia 11 czerwca 2010 r. – w sprawie wyeliminowania rozbieżności w przyznawaniu zasiłków osobom poszkodowanym w wyniku powodzi.

Ostatnio pojawiły się publikacje prasowe (m. in. na łamach „Dziennika Gazety Prawnej” z dnia 9 czerwca 2010r. oraz „Gazety Wyborczej” z dnia 10 czerwca 2010r.) informujące, że wiele osób, które utraciły majątki przez powódź, nie zgłasza się po zasiłki przysługujące z tego tytułu. Według „Dziennika Gazety Prawnej”, przyczyną takiej sytuacji mogą być różne zasady przyznawania tych świadczeń w zależności od regionu kraju. Szczegółowe zasady przyznawania zasiłku celowego, określone w art. 40 i art. 41 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wskazują wyraźnie, że zasiłek ten, w wyjątkowych przypadkach, mogą otrzymać osoby lub rodziny przekraczające wymienione w ustawie kryteria dochodowe, jeśli poniosły one stratę w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej. Świadczenie to jest niezależne od dochodów poszkodowanych osób i rodzin i może być przyznane bezzwrotnie. Ponadto ocenę okoliczności uzasadniających przyznanie świadczenia, jak i samo jego przyznanie, a także określenie kwoty zasiłku oraz zastrzeżenie jego zwrotu (częściowego lub całkowitego) pozostawiono organowi pomocy społecznej. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o pilne podjęcie działań ukierunkowanych na wyeliminowanie powstałych rozbieżności przy stosowaniu przez organy pomocy społecznej zasad udzielania pomocy poszkodowanym w wyniku powodzi.

67. Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej (RPO-648748-I/10) z dnia 11 czerwca 2010 r. – w sprawie możliwości zapewnienia sprawnego przebiegu głosowania na obszarach dotkniętych powodzią.

W związku ze zbliżającym się terminem wyborów Prezydenta RP, Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o przedstawienie opinii

Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie możliwości zapewnienia sprawnego przebiegu głosowania na obszarach dotkniętych powodzią.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej (14.06.2010 r.) poinformował, że Państwowa Komisja Wyborcza zwróciła się w dniu 7 czerwca 2010 r. do Przewodniczących Okręgowych Komisji Wyborczych oraz Dyrektorów Delegatur Krajowego Biura Wyborczego w: Krośnie, Rzeszowie, Tarnobrzegu, Lublinie, Krakowie, Nowym Sączu, Tarnowie, Bielsku-Białej, Katowicach, Kielcach, Płocku i Warszawie o niezwłoczne zwołanie posiedzenia Okręgowej Komisji Wyborczej, na którym omówione zostałyby sprawy przygotowania do wyborów Prezydenta RP. Państwowa Komisja Wyborcza wskazała, aby w szczególności przedmiotem obrad objąć ogólną sytuację na obszarze okręgów wyborczych, ze szczególnym uwzględnieniem terenów objętych klęską powodzi oraz zdolność organów samorządowych (gminnych) do wykonania zadań wyborczych. Z przekazanych przez Okręgowe Komisje Wyborcze materiałów wynika, iż przy dalszym współdziałaniu wszystkich organów władzy publicznej i organów wyborczych głosowanie jest możliwe do przeprowadzenia we wszystkich gminach, na obszarze których wystąpiło zjawisko powodzi.

68. Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia (RPO-630719-XVIII/09) z dnia 15 czerwca 2010 r. – w sprawie zapewnienia należytej opieki medycznej osobom, które doznały rozległych oparzeń.

W związku z badaną przez Rzecznika sprawą dotyczącą tragedii w Rudzie Śląskiej w kopalni „Wujek - Ruch Śląsk”, jaka miała miejsce w dniu 19 września 2009 r., ujawnił się problem natury ogólnej związany z zapewnieniem należytej opieki medycznej osobom poszkodowanym, które doznały rozległych oparzeń oraz możliwościami rozliczenia wykonanych zabiegów przez specjalistyczne ośrodki leczenia oparzeń. Dyrektor Centrum Leczenia Oparzeń w Siemianowicach Śląskich w odpowiedzi na pismo Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich w Katowicach poinformował, że istotny problem stanowi rozliczanie z Narodowym Funduszem Zdrowia hospitalizacji szczególnie ciężkich przypadków oparzeń. Wskazał przede wszystkim na fakt, iż zgodnie z obowiązującymi zasadami katalogu Jednorodnych Grup Pacjentów leczenia ciężko oparzonych nie da się rozliczyć w granicach faktycznie poniesionych kosztów. Kolejną kwestią, jaka wyłoniła się na tle analizowanej sprawy, jest postulat wyodrębnienia specjalizacji - kombustologii z zakresu chirurgii plastycznej i stworzenie odrębnej specjalizacji medycznej, gdyż chirurgia oparzeń jest dziedziną wysokospecjalistyczną, w której chirurgia plastyczna ma znikomy wpływ na procedury wykonywane w oddziale leczenia oparzeń. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o poinformowanie, czy obowiązujące regulacje NFZ pozwalają na pełne rozliczanie zabiegów wykonywanych przez podmioty wykonujące leczenie pacjentów ciężko oparzonych o większej powierzchni oparzenia niż 19 % TBSA, w ten sposób, aby zostały pokryte rzeczywiste koszty zabiegów i ich hospitalizacji, a także, czy na podstawie dotychczas dokonywanych

rozliczeń z zakładami opieki zdrowotnej NFZ dostrzega konieczność zmiany istniejących przepisów, oraz poprosił o wyjaśnienie, jak przedstawia się kwestia refundacji kosztów rehabilitacji tych osób.

69. Prezesa Wojskowej Agencji Mieszkaniowej (RPO-643616-V/10) z dnia 16 czerwca 2010 r. – w sprawie problemu rozkwaterowania byłych małżonków zajmujących lokale mieszkalne w dyspozycji Wojskowej Agencji Mieszkaniowej.

Do Rzecznika wpływają skargi od osób rozwiedzionych zajmujących lokale mieszkalne w dyspozycji Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, w których poruszany jest problem rozkwaterowania byłych małżonków po wejściu w życie ustawy z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw. Od dnia 1 lipca 2010 r. uprawnienia mieszkaniowe rozwiedzionych małżonków będzie regulował przepis art. 41a ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, dodany przez ustawę z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw. W listach kierowanych do Rzecznika skarżący wyrażają rozczarowanie faktem, iż zgodnie ze stanowiskiem Wojskowej Agencji Mieszkaniowej prezentowanym m.in. na stronie internetowej WAM, nowe uregulowania w zakresie rozkwaterowania byłych małżonków będą miały zastosowanie w stosunku do żołnierzy zawodowych po rozwodzie, ale orzecznym wyłącznie po 30 czerwca 2010 r. Natomiast żołnierze rozwiedzeni przed tą datą nie mogą oczekiwać rozwiązania w tym trybie swoich problemów mieszkaniowych. Wydaje się, że uzasadnienia dla takiego stanowiska nie można wywieść z treści przepisu przejściowego, tj. art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw, zgodnie z którym do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ostatecznymi decyzjami administracyjnymi lub zawarciem umowy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o przedstawienie stanowiska w opisaney sprawie.

70. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-648238-IX/10) z dnia 16 czerwca 2010 r. - w sprawie ponadnormatywnego czasu służby funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej.

W „Gazecie Wyborczej” z dnia 31 maja 2010 r. zamieszczona została publikacja dotycząca ponadnormatywnego czasu służby funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej. Zdaniem autora artykułu, żeby funkcjonariusze PSP mogli odebrać nadgodziny w postaci czasu wolnego, to potrzebna byłaby decyzja o zamknięciu wszystkich jednostek straży pożarnej na okres półtora miesiąca. Zaprezentowana ilość nadgodzin, jak i skala pogłębiającego się zjawiska stanowi niewątpliwie naruszenie praw i wolności obywatelskich oraz powoduje słuszne niezadowolenie funkcjonariuszy PSP i reprezentujących ich związków zawodowych. Problem

ponadnormatywnego czasu służby w służbach mundurowych oraz braku możliwości uzyskania za nie ekwiwalentu w postaci czasu wolnego w odpowiednim terminie rozliczeniowym, bądź dodatkowego wynagrodzenia, od 7 lat stanowi przedmiot zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich. W wystąpieniach kierowanych do Ministrów Spraw Wewnętrznych i Administracji poszczególnych rządów oraz Prezesa Rady Ministrów, Rzecznik zwracał uwagę, że kwestia ta wymaga systemowego rozwiązania, gdyż w większości służb mundurowych nie istnieją regulacje prawne w ustawach pragmatycznych, które pozwalałyby na uzyskanie wynagrodzenia za nadgodziny. Brak stosownych przepisów regulujących ten problem uniemożliwia skuteczne dochodzenie przed sądem zaległych świadczeń pieniężnych. Dotychczas argumenty te nie znalazły u adresatów wystąpień oczekiwanego zrozumienia. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o podjęcie działań zmierzających do rozwiązania przedstawionej sprawy.

71. Ministra Sprawiedliwości (RPO-637905-VII/10) z dnia 16 czerwca 2010 r. - w sprawie podjęcia działań legislacyjnych dotyczących uregulowania zasad udzielania świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności w obecności funkcjonariusza Służby Więziennej.

W kolejnym wystąpieniu dotyczącym udzielania świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności w obecności funkcjonariusza Służby Więziennej, Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich podkreślił, iż regulacja zawarta w art. 115 § 7 k.k.w., zgodnie z którą w zakładzie karnym typu zamkniętego - co do zasady - funkcjonariusz niewykonujący zawodu medycznego jest obecny w trakcie udzielania świadczeń zdrowotnych, narusza prawo do intymności i poszanowania godności osadzonych oraz prawo do tajemnicy medycznej. Z tych względów przepisy Kodeksu karnego wykonawczego powinny precyzyjnie określać przesłanki dopuszczające taką obecność osoby nieudzielającej świadczeń medycznych. Ich aktualne brzmienie rodzi też wątpliwość w kwestii zgodności z zasadą proporcjonalności zawartą w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Obecność funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego w trakcie udzielania osadzonym świadczeń zdrowotnych w każdym przypadku powinna mieć charakter wyjątkowy i znajdować zastosowanie wyłącznie wtedy, gdy wymaga tego bezpieczeństwo osoby wykonującej świadczenie zdrowotne. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich ponownie zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

72. Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania (RPO-572441-I/07) z dnia 16 czerwca 2010 r. - w sprawie niedostosowania lokali wyborczych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W dniach 7-11 czerwca 2010 r. pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili wizytacje lokali wyborczych dostosowanych do potrzeb osób

niepełnosprawnych na obszarze 18 miejscowości. Łącznie kontroli poddano 97 lokali wyborczych. W wyniku zrealizowanych wizytacji, pracownicy Biura Rzecznika stwierdzili, iż ponad jedna trzecia skontrolowanych lokali wyborczych nie spełnia warunków określonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych albo z innych przyczyn jest niedostępna dla niepełnosprawnych wyborców. Biorąc pod uwagę, że liczba lokali wpisanych na listę dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych jest i tak niewielka, ilość stwierdzonych nieprawidłowości musi budzić uzasadniony niepokój. Osobom niepełnosprawnym przysługują takie same prawa i wolności jak innym obywatelom, w tym czynne prawo wyborcze. Państwo polskie jest zobowiązane, zarówno Konstytucją, jak i międzynarodowymi aktami praw człowieka, do ułatwiania niepełnosprawnym wyborcom udziału w głosowaniu. W związku z powyższym, Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się do adresatów wystąpienia z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia działań - w zakresie przysługujących im kompetencji – zmierzających do zapewnienia skutecznej ochrony wolności i praw osób niepełnosprawnych.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (23.06.2010 r.) poinformował, że zwrócił się do Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej z prośbą o pilne przeprowadzenie ogólnokrajowego przeglądu lokali wyborczych pod kątem rzeczywistego ich przystosowania do potrzeb niepełnosprawnych wyborców oraz podjęcie stosownych działań w celu likwidacji istniejących barier utrudniających lub uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym korzystanie z przysługującego im prawa do głosowania.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej (24.06.2010 r.) poinformował, że Państwowa Komisja Wyborcza wystąpiła do komisarzy wyborczych z zaleceniem, aby działając w trybie art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików Województw, dokonali na obszarze swojej właściwości kontroli nieruchomości, w których organizowane są lokale wyborcze przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Działaniami kontrolnymi mają zostać także objęte, przy współpracy z władzami gmin, lokale dostosowane już do potrzeb osób niepełnosprawnych, a niewykorzystywane na cele wyborcze. Kontrola zostanie przeprowadzona nie później niż do dnia 30 września 2010 r. O wynikach kontroli poinformowani zostaną właściwi wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast. Komisarze zobowiązani zostali do wskazania w informacji skierowanej do wójtów stwierdzonych nieprawidłowości oraz zwrócenia uwagi na bezwzględną konieczność przestrzegania wymogów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, a także, ewentualnie, wskazania możliwości zmiany usytuowania dotychczasowych lokali wyborczych na inną lokalizację, w budynkach dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

73. Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej (RPO-648108-I/07) z dnia 18 czerwca 2010 r. – w sprawie trudności w udziale w wyborach prezydenckich strażaków pełniących dyżury w dniu głosowania.

Do Biura Rzecznika wpłynęła skarga funkcjonariusza Państwowej Straży Pożarnej dotycząca braku możliwości udziału w najbliższych wyborach prezydenckich przez strażaków pełniących dyżury w dniu głosowania, z uwagi na to, iż dyżur strażaka trwa od godz. 7.30 dnia 20 czerwca br. do godz. 7.30 dnia następnego. Zgodnie z art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta RP głosowanie odbywa się w godzinach od 6.00 do 20.00. Nie ma więc przeszkód, aby strażak oddał swój głos przed rozpoczęciem służby. W skrajnych przypadkach jednak czynne prawo wyborcze strażaka może zostać w praktyce zniweczone. Głosowanie w godz. 6.00-20.00 przewiduje też ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu RP i Senatu RP. Także ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym określa, iż głosowanie rozpoczyna się o godz. 6.00 i trwa do godz. 20.00 lub 22.00 w zależności od tego, czy ustalono jednodniowe czy dwudniowe głosowanie. Inaczej kwestie te rozstrzygają pozostałe przepisy regulujące udział obywateli w wyborach lub rozstrzygnięciu danej kwestii. W tych przypadkach może wystąpić sytuacja uniemożliwiająca udział w głosowaniu. Ustawa z dnia 23 stycznia 2004 r. Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego przewiduje głosowanie przez 2 dni w godz. 8.00-20.00. Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw przewiduje głosowanie w godz. 8.00-22.00, natomiast ustawy: z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta oraz z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym odsyłają do ordynacji samorządowej. Oznacza to, iż głosowanie odbywa się w godz. 8.00-22.00. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o przedstawienie stanowiska w powyższej sprawie.

74. Prezesa Krajowej Rady Radców Prawnych (RPO-639426-I/10) z dnia 18 czerwca 2010 r. – w sprawie nieprawidłowości dotyczących zatrudniania aplikantów radcowskich.

W kwietniu 2010 r. Rzecznik zwrócił się do Głównego Inspektoratu Pracy w związku z doniesieniami na temat przypadków łamania praw aplikantów notarialnych. Z udzielonej przez Państwową Inspekcję Pracy odpowiedzi z dnia 24 maja 2010 r., wynika, iż szereg nieprawidłowości dotyczy także zatrudniania aplikantów radcowskich. Jak podał Dyrektor Departamentu Prawnego PIP, w latach 2009 - 2010 do Państwowej Inspekcji Pracy wpłynęło kilka skarg aplikantów radcowskich, w których podnoszono zarzuty m.in.: nieudzielania płatnych zwolnień od pracy w celu uczestniczenia w obowiązkowych zajęciach szkoleniowych, nieudzielania płatnego urlopu w celu przygotowania się do egzaminów, nieuprawnionego powoływania się w stosunku do pracownika na regulamin pracy, w sytuacji, gdy pracodawca nie wprowadził takiego regulaminu w życie, niewypłacenia przez pracodawcę diety z

tytułu odbycia przez pracownika podróży służbowej oraz nieudzielania pracownikowi dnia wolnego w związku z obowiązkiem obniżenia wymiaru czasu pracy w okresie rozliczeniowym o 8 godzin z tytułu święta przypadającego w sobotę 15 sierpnia 2009 r. Z pisma tego wynika, iż zarzuty te okazały się częściowo uzasadnione. W związku z powyższym, Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o udzielenie informacji na temat przedstawionych powyżej zarzutów oraz poinformowanie o działaniach podejmowanych w tym zakresie.

75. Przewodniczącego Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP (RPO-607984-III/09) z dnia 21 czerwca 2010 r. - w sprawie braku prawa do świadczenia pielęgnacyjnego osób, które zrezygnowały z pracy zawodowej ze względu na konieczność zapewnienia opieki niepełnosprawnym dorosłym członkom ich rodzin.

Do Rzecznika wpływają skargi na brak prawa niektórych osób do świadczenia pielęgnacyjnego, przewidzianego w art. 17 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych. Dotyczy to osób, które zmuszone do rezygnacji z pracy zawodowej ze względu na konieczność zapewnienia opieki niepełnosprawnym dorosłym członkom ich rodzin, nie nabywają prawa do świadczenia pielęgnacyjnego ze względu na niespełnienie kryterium ustawy wynikającego z art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. a ustawy o świadczeniach rodzinnych, gdyż osoba wymagająca opieki pozostaje w związku małżeńskim. Postanowieniem z dnia 1 czerwca 2010 r. (sygn. akt S 1/10) Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż należy przedstawić Sejmowi, w celu zapewnienia spójności zasad przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego, uwagi dotyczące niezbędności działań ustawodawczych zmierzających do nowelizacji art. 17 ust. 5 pkt 2 lit a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych. Powodem wydania postanowienia sygnalizacyjnego była okoliczność, iż Trybunał Konstytucyjny postanowieniem z 25 maja 2010 r. (sygn. P 38/09), umorzył postępowanie w sprawie zbadania zgodności wspomnianego przepisu w zakresie, w jakim świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje osobom wymagającym opieki pozostającym w związku małżeńskim w sytuacji, gdy oboje małżonkowie legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności z art. 32 ust. 1 i art. 71 ust. 1 Konstytucji. Przyczyną takiego rozstrzygnięcia było niespełnienie przez pytanie prawne wymagań formalnych, a w szczególności niewykorzystanie przez sąd pytający możliwości samodzielnego usunięcia wątpliwości konstytucyjnych. Trybunał Konstytucyjny wskazał, iż postanowienie sygnalizacyjne powinno być brane pod uwagę w toku prac nad poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (druk sejmowy nr 2021), w którym proponowane jest uchylene m.in. art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. a ustawy o świadczeniach rodzinnych. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny rekomendowała Sejmowi odrzucenie projektu ustawy. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o podjęcie działań legislacyjnych w kierunku zaproponowanym w postanowieniu sygnalizacyjnym.

76. Ministra Środowiska (RPO-621752-X/2010) z dnia 24 czerwca 2010 r. - w sprawie odszkodowań z tytułu strat wyrządzonych w gospodarstwach rolnych i stawach hodowlanych przez niektóre zwierzęta żyjące na wolności.

Do Biura Rzecznika wpływają listy od obywateli, którzy skarżą się na brak możliwości uzyskania odszkodowania z tytułu strat wyrządzonych w gospodarstwach rolnych przez żurawie, wydry, łasice oraz gronostaje. Sygnalizowany problem dotyczy przede wszystkim licznych przypadków szkód powodowanych przez te drapieżniki w pactwie gospodarskim, natomiast w przypadku żurawi dotyczy to upraw rolnych, a wydr - szkód w stawach hodowlanych. Zgodnie z art. 126 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez żubry, wilki i rysie, niedźwiedzie oraz bobry. Art. 49 tej ustawy zawiera upoważnienie ustawowe dla ministra właściwego do spraw środowiska do wydania, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, rozporządzenia określającego gatunki dziko żyjących zwierząt objętych ochroną. Minister wydał rozporządzenie z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną. Na jego podstawie ochroną objęte zostały m.in.: wydry, żurawie, gronostaje i łasice. Obowiązujące przepisy nie przewidują jednak możliwości wypłacenia przez Skarb Państwa odszkodowania za wyrządzone przez nie szkody. Zgodnie z art. 126 ust. 12 ustawy o ochronie przyrody, Rada Ministrów może określić w drodze rozporządzenia inne niż wymienione w ust. 1 gatunki zwierząt chronionych wyrządzających szkody, za które odpowiada Skarb Państwa. Zachodzi więc konieczność dokonania zmian w obowiązującym porządku prawnym, które umożliwiłyby uzyskanie stosownego odszkodowania przez poszkodowanych obywateli. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o podjęcie działań zmierzających do wydania przez Radę Ministrów rozporządzenia, o którym mowa art. 126 ust. 12 ustawy o ochronie przyrody.

77. Ministra Edukacji Narodowej (RPO-647783-1/10) z dnia 28 czerwca 2010 r. - w sprawie zastrzeżeń nauczycieli ze specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych do projektu rozporządzenia MEN przewidującego realizację obowiązku szkolnego przez dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim w szkołach ogólnodostępnych.

W ostatnim czasie Rzecznik otrzymał liczne skargi nauczycieli ze specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych dotyczące projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach, zgodnie z którym wychowankami specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych nie będą dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim. Z uzasadnienia do tego projektu wynika, że dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim mogą realizować obowiązek szkolny w szkołach ogólnodostępnych. Nauczyciele specjalnych ośrodków szkolno-

wychowawczych podkreślają, że uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim łatwiej integrują się w grupach rówieśniczych, mając podobne problemy wynikające z dysfunkcji intelektualnych co ich koledzy. Ponadto, częstsze niepowodzenia szkolne uczniów z upośledzeniem umysłowym w szkołach ogólnodostępnych skutkują spychaniem tych dzieci na margines społeczności szkolnej, czego wynikiem są zaburzenia zachowania, konflikty z prawem i brak motywacji do nauki. Zdaniem nauczycieli, realizacja obowiązku szkolnego przez dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim w szkołach ogólnodostępnych będzie możliwa tylko po gruntownej reformie zasad wychowania i opieki nad uczniami w takich placówkach. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o poinformowanie o aktualnym stanie prac nad rozporządzeniem oraz o wyjaśnienia dotyczące możliwości kształcenia dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim w szkołach ogólnodostępnych.

78. Ministra Sprawiedliwości (RPO-642642-VII/10) z dnia 28 czerwca 2010 r. – w sprawie trudności w uzyskaniu przez osoby pozbawione wolności oraz członków ich rodzin informacji o podstawie prawnej stosowanych wobec nich procedur bądź ograniczeń ich praw i wolności.

Zarówno w trakcie wizytacji zakładów karnych i aresztów śledczych, jak również we wnioskach składanych do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, osoby pozbawione wolności oraz członkowie ich rodzin podnoszą brak możliwości uzyskania informacji o podstawie prawnej stosowanych wobec nich procedur bądź ograniczeń ich praw i wolności. W piśmie z dnia 13 kwietnia 2010 r. Zastępca Rzecznika zwrócił się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z wnioskiem o spowodowanie zamieszczania na stronie podmiotowej BIP wydanych przez niego zarządzeń, instrukcji lub decyzji (bądź ich wyciągów) mających wpływ na sytuację osób pozbawionych wolności oraz członków ich rodzin. Dotychczasowa praktyka oraz udzielona odpowiedź nie odpowiadają konstytucyjnym standardom państwa prawa. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się o spowodowanie zamieszczania przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej na stronie podmiotowej BIP wydanych przez niego zarządzeń, instrukcji lub decyzji (bądź ich wyciągów) mających wpływ na sytuację osób pozbawionych wolności oraz członków ich rodzin.

79. Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia (RPO-648001-X/10) z dnia 30 czerwca 2010 r. – w sprawie niewłaściwej praktyki wydawania Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego z 2-miesięcznym terminem ważności osobom uprawnionym do pobierania renty socjalnej przyznanej na stałe.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają wnioski osób otrzymujących rentę socjalną przyznaną na stałe, którym oddziały wojewódzkie NFZ wydają Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego z 2-miesięcznym terminem ważności. Zgodnie z § 1 zarządzenia Nr 100/2005 Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z

dnia 23 listopada 2005 r. w sprawie określenia terminów ważności Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego oraz Certyfikatu Tymczasowo Zastępującego Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego, Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego wydawana jest na okres obowiązywania uprawnień ubezpieczonego do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, jednakże nie dłużej niż na okres 5 lat. W praktyce przyjmuje się, że grupą osób, którym wydawana jest Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego na okres 5 lat są np. emeryci. Należy jednak stwierdzić, że osoby posiadające prawo do renty socjalnej orzeczonej na stałe również powinni otrzymywać Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego wydawaną z 5-letnim okresem ważności, bowiem podobnie jak w przypadku emerytów można uznać, że posiadają oni uprawnienia do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych nieograniczone w czasie. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o spowodowanie zbadania omawianej sprawy i zajęcie stanowiska w kwestii zmiany praktyki dotyczącej wydawania Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego osobom uprawnionym do pobierania renty socjalnej przyznanej na stałe.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

RPO-632298-II/09 z dnia 1 kwietnia 2010 r. – kasacja na niekorzyść oskarżonego od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w K., na mocy którego umorzono wobec oskarżonego postępowanie karne.

Rzecznik zarzucił temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego polegające na umorzeniu postępowania karnego przeciwko oskarżonemu z tego powodu, że jego czyn nie wyczerpywał znamion zarzucanego mu występkę, podczas gdy z zebranego w postępowaniu przygotowawczym materiału dowodowego okoliczność ta nie wynika w sposób oczywisty. Subsydiarny akt oskarżenia w tej sprawie wniósł Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy sądowi do ponownego rozpoznania.

Zgodnie z treścią art. 35 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt popełnia przestępstwo każdy, kto zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1-4, albo znęca się nad nim w sposób określony w art. 6 ust. 2. Sąd Rejonowy wydając zaskarżone postanowienie nie był pewien, czy oskarżony popełnił czyn polegający na zabijaniu psów. Treść uzasadnienia rozstrzygnięcia wydanego przez Sąd Rejonowy wskazuje, że Sąd był zdania, że psy mogłyby zostać zabite dla celów gospodarczych. Już sam sposób sformułowania przez Sąd Rejonowy przytoczonego wyżej poglądu może budzić wątpliwości. Niezbędnym byłoby również dokonanie oceny, czy ewentualne zabicie psów było humanitarne w kontekście wymogu wynikającego z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt.

RPO-623024-II/09 z dnia 6 kwietnia 2010 r. – kasacja na rzecz Łukasza G. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w G., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w G.

Rzecznik zarzucił temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 75 § 4 k.k., polegające na utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowego w G., zarządzającego wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec Łukasza G. wyrokiem Sądu Rejonowego w G. w sytuacji, gdy w dacie orzekania przez Sąd II instancji upłynął już termin wskazany w tym przepisie, czyli okres próby i dalszych 6 miesięcy, co winno było skutkować uchyleniem przez Sąd odwoławczy zaskarżonego rozstrzygnięcia Sądu I instancji oraz umorzeniem postępowania wykonawczego wobec skazanego na

podstawie art. 15 § 1 k.k.w. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu I instancji i umorzenie postępowania z powodu upływu terminu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby.

RPO-632499-II/09 z dnia 13 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Bogdana W. od prawomocnego postanowienia b. Sądu Wojewódzkiego w B.

Rzecznik zarzucił temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, poprzez oddalenie, zgłoszonego po upływie roku od daty uprawomocnienia się postanowienia o uznaniu za nieważne orzeczenia, żądania odszkodowania i zadośćuczynienia, w sytuacji gdy w sprawie nie podniesiony został przez prokuratora zarzut przedawnienia. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania.

RPO-623609-II/09 z dnia 13 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Romana K. od prawomocnego postanowienia Najwyższego Sądu Wojskowego z 1954 r., utrzymującego w mocy wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w G.

Rzecznik zarzucił temu orzeczeniu rażące naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na jego treść, to jest art. 270 lit. „b” Kodeksu Wojskowego Postępowania Karnego (dalej: KWPK) oraz art. 271 § 1 lit. „a” KWPK, polegające na utrzymaniu w mocy wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w G. pomimo, iż zapadł on z rażącym naruszeniem art. 3 KWPK, art. 5 KWPK i art. 240 KWPK w ten sposób, że Sąd meriti zaniechał rozważenia i uwzględnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy mogących przemawiać na korzyść oskarżonego, a tym samym nie wziął pod uwagę przy wyrokowaniu całokształtu okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego, co w konsekwencji doprowadziło do dowolnej, sprzecznej z zasadami wiedzy i logiki oceny zgromadzonego w trakcie postępowania materiału dowodowego, skutkującej skazaniem oskarżonego za przypisane mu czyny, podczas gdy należyte rozważenie wszystkich okoliczności sprawy i dokonanie ich oceny zgodnie ze wskazanymi wymogami procesowymi powinno doprowadzić do wniosku, że oskarżony nie podlega karze za przypisany mu w pkt. 1 czyn z art. 4 pkt. 1 dekretu z dnia 26 października 1949 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej, z powodów wskazanych w art. 22 § 1 Kodeksu karnego z 1932 r., natomiast przypisany mu w pkt 2 czyn nie wyczerpuje znamion przestępstwa z art. 29 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa, co winno implikować, zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym w dacie orzekania, umorzenie postępowania przez Sąd II instancji w stosunku do Romana K. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Najwyższego Sądu Wojskowego i utrzymanego nim w mocy wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w G. i uniewinnienie Romana K. od zarzutu popełnienia przestępstw.

RPO-581209-II/08 z dnia 19 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Jana T. od prawomocnego orzeczenia Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w W. z 1952 r.

Rzecznik zarzucił temu orzeczeniu rażące naruszenie art. 22 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (dalej: mkk), polegające na uznaniu Jana T. za winnego przypisanego mu czynu, pomimo braku w jego zachowaniu znamion przestępstwa określonego w tym przepisie, co miało istotny wpływ na jego treść. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie Jana T. od popełnienia przypisanego mu przestępstwa z art. 22 mkk.

Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym uznała Jana T. za winnego tego, że: „W dniu 14 grudnia 1951 r. w Strzelinie rozpowszechniał wrogą propagandę dotyczącą stosunków gospodarczych oraz organizował zbiorowe słuchanie audycji „Wolnej Europy”, to jest przestępstwa z art. 22 mkk i na podstawie tego przepisu skazała go na karę 1 roku i 6 miesięcy więzienia.

Wypowiedzi Jana T., uznane w orzeczeniu za fałszywe, były wyrazem jego poglądów na temat współczesnej rzeczywistości, nie były to więc wiadomości w rozumieniu art. 22 mkk. Jeśli chodzi zaś o ten element opisu czynu przypisanego, który dotyczył słuchania Radia Wolna Europa, wystarczającym dla wykazania, że nie sposób podporządkować powyższego pod pojęcie rozpowszechniania fałszywych wiadomości, będzie odwołanie się do elementarnych swobód obywatelskich zapewniających nieskrępowany dostęp do informacji oraz do notorium historycznego i sądowego, że wszelkie obce rozgłoszenie polskojęzyczne były przez ówczesne władze traktowane jako ośrodki wrogiej propagandy, rozsiewające fałszywe wiadomości na temat rzeczywistości i mające na celu szkodzenie interesom Państwa. To powodowało, że treści przekazywane przez te rozgłoszenie nie były analizowane pod kątem ich prawdziwości, a priori przyjmowano ich fałszywość.

RPO-608622-II/09 z dnia 19 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Jana K. od prawomocnego orzeczenia Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w W. z 1953 r.

Rzecznik zarzucił temu orzeczeniu rażące naruszenie art. 22 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (dalej: mkk), polegające na uznaniu Jana K. za winnego przypisanego mu czynu, pomimo braku w jego zachowaniu znamion przestępstwa określonego w tym przepisie, co miało istotny wpływ na jego treść. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie Jana K. od popełnienia przypisanego mu przestępstwa z art. 22 mkk.

Jan K. uznany został za winnego tego, że: „w bliżej nieustalonym okresie, do dnia 12 stycznia 1953 r. w Woli Szczucińskiej, były powiat Dąbrowa Tarnowska rozpowszechniał zasłyszane w audycjach radiowych państw imperialistycznych

falszywe wiadomości, mogące wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego”, tj. przestępstwa z art. 22 mkk i na podstawie tego przepisu skazany został na karę 12 miesięcy więzienia, którą odbywał w okresie od 12 stycznia 1953 r. do 12 listopada 1953 r. w Ośrodku Pracy Więźniów w Brzeszczach.

Polskojęzyczne obce rozgłośnie radiowe były przez ówczesne władze traktowane jako ośrodki wrogiej propagandy, rozgłaszające fałszywe wiadomości na temat rzeczywistości politycznej i gospodarczej, mające wyrządzić istotną szkodę podstawowym interesom Państwa. Konsekwencją tego było, iż nikt nie przeprowadzał dowodu fałszywości podawanych wiadomości, gdyż ta była zakładana a priori, w sytuacji, gdy były to w tamtych latach jedne z nielicznych źródeł prawdziwych informacji o faktycznych wydarzeniach, np. w Polsce. W tej sytuacji nie sposób zasadnie stwierdzić, że Jan K. przekazując innym osobom zasłyszane w tych rozgłoszeniach wiadomości, czynił to z wiedzą, świadomością, że są one fałszywe, bowiem miał pełne prawo do posiadania przekonania o ich prawdziwości.

RPO-612901-II/09 z dnia 19 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Dariusza R. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 93 § 4 k.p.w. polegające na rozpoznaniu przez Sąd sprawy obwinionego w postępowaniu nakazowym, pomimo istnienia uzasadnionych wątpliwości co do jego poczytalności, co winno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w W. i umorzenie postępowania - na podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. w związku z art. 45 § 1 k.w. - z powodu ustania karalności wykroczenia.

RPO-608150-II/09 z dnia 19 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Dariusza M. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w O. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w O.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k., poprzez nierozpoznanie apelacji oskarżonego, mimo przyjęcia jej do rozpoznania, jako odpowiadającej warunkom formalnym. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

RPO-605049-II/08 z dnia 19 maja 2010 r. – kasacja na rzecz Franciszka D. od prawomocnego wyroku b. Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze z 22 listopada 1960 r., zmieniającego wyrok b. Sądu Powiatowego w Zielonej Górze z 29 czerwca 1960 r.

Rzecznik zarzucił temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie art. 132 § 1 k.k. z 1932 r. w związku z art. 1 ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zaostreniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo, polegające na przypisaniu

oskarżonemu popełnienia czynu opisanego w tym przepisie, pomimo braku w jego działaniu znamion tego przestępstwa. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia b. Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze oraz orzeczenia b. Sądu Powiatowego w Zielonej Górze i uniewinnienie Franciszka D. od popełnienia przypisanego mu przestępstwa.

W uzasadnieniu kasacji podkreślono, że w dniu 30 maja 1960 r. w Zielonej Górze miały miejsce społeczne protesty przeciwko siłowej eksmisji parafii Św. Jadwigi, które spotkały się z brutalną reakcją ze strony sił Milicji Obywatelskiej. W efekcie kilkaset osób zostało zatrzymanych, a następnie osądzonych za różne występki, które oceniane wówczas były jako popełnione z pobudek chuligańskich. Zachowanie oskarżonego nie wyczerpywało więc znamion przypisanego mu przestępstwa, zaś ściganie karne i skazanie go było formą represji na uczestnikach społecznego sprzeciwu wobec działań ówczesnej władzy.

RPO-617959-II/09 z dnia 20 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Wiktora S. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w K.

Rzecznik zarzucił wyrokowi Sądu Okręgowego w K. rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 k.p.k. w związku z art. 440 k.p.k., polegające na tym, że Sąd Okręgowy w K. rozpoznając apelację prokuratora nie przekroczył z urzędu granic środka odwoławczego i zmienił na niekorzyść oskarżonego rażąco niesprawiedliwe orzeczenie Sądu I instancji, które zapadło z obrazą art. 6 k.p.k. oraz art. 132 § 2 i 139 § 1 k.p.k. w związku z art. 479 § 1 k.p.k., polegającą na rozpoznaniu sprawy przez Sąd Rejonowy w K. pod nieobecność Wiktora S., któremu wezwanie na rozprawę zostało wysłane na adres jego miejsca zamieszkania, odebrane przez jego ojca, a następnie uznane za prawidłowo doręczone, w sytuacji gdy w tym czasie oskarżony był pozbawiony wolności, co w rezultacie doprowadziło do uniemożliwienia mu realizowania prawa do obrony i skutkowało wydaniem wyroku zaocznego. Rzecznik wniósł uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w K. oraz zmienionego nim wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania.

RPO-530067-II/06 z dnia 20 maja 2010 r. – kasacja na rzecz: Mieczysława S., Zbigniewa P., Józefa K., Jana W., Ferdynanda B., Władysława C., Jana S., Wincentego M., Antoniego P., Kazimierza W., Stanisława P., Wiesławy W., Bronisławy H., Stanisława B., Jana S., Bronisławy K., Tadeusza S. i Józefa P. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w K.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na jego treść, a mianowicie art. 1 ust. 3 dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu doraźnym, polegające na niezasadnym przyjęciu, że okoliczności sprawy, o których mowa w tym przepisie, uzasadniały wniosek prokuratora o jej rozpoznanie w trybie postępowania doraźnego, podczas gdy należyte rozważenie tych

okoliczności prowadzi do wniosku, iż postępowanie w tej sprawie winno być prowadzone w trybie zwyczajnym, co skutkowało naruszeniem zagwarantowanego w art. 360 k.p.k. z 1928 r. oraz w art. 53 ust. 2 Konstytucji z 1952 r. prawa oskarżonych do obrony. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego w K. i umorzenie postępowania karnego wobec oskarżonych, z powodu ich śmierci i przedawnienia karalności przypisanych im czynów.

RPO-630503-II/09 z dnia 20 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Stanisława W. od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w G. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w T.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k., poprzez niewłaściwe rozpoznanie podniesionego w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji art. 8 ust. 1 w związku z ust. 1a i 1 d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w następstwie zaaprobowania błędnego poglądu sądu meriti, że uprawnienie do dochodzenia na podstawie tych przepisów ustawy odszkodowania ograniczone jest do „jednego tytułu spośród przysługujących (wielu)”, co skutkowało utrzymaniem w mocy zaskarżonego orzeczenia, w sytuacji gdy prawidłowa analiza wymienionych wyżej przepisów prowadzi do wniosku, że ograniczenie takie istnieje tylko wówczas, gdy wniosek o odszkodowanie oparty jest na pokrywających się, co do czasu stosowania represji, tytułach do odszkodowania, np. orzeczenia uznanego za nieważne i decyzji o internowaniu. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i utrzymanego nim w mocy, w zaskarżonej apelacją pełnomocnika części, orzeczenia Sądu Okręgowego w T. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w I instancji.

RPO-614310-II/09 z dnia 21 maja 2010 r. – kasacja na rzecz Jerzego C., Mariana G., Bronisława K., Henryka K. i Henryka A. od prawomocnego wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w P. z 1946 r.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie:

- a) prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 153 k.k. z 1932 r., polegające na przypisaniu wszystkim oskarżonym popełnienia czynu opisanego w tym przepisie, m.in. w oparciu o ustalenie, że elementem sprawczym była zniewaga „znaku - pomnika wdzięczności społeczeństwa dla Armii Czerwonej za wyzwolenie od okupacji niemieckiej miasta Obornik”, pomimo, iż element ten nie stanowi znamiona przestępstwa opisanego w tym przepisie,
- b) prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 2 § 1 k.w.p.k., polegające na dokonaniu w opisie czynu przypisanego ustalenia, że oskarżeni dopuścili się m.in. „zniewagi godła państwowego”, co było w efekcie jednym z powodów skazania ich za

czyn z art. 153 k.k. z 1932 r., mimo iż o czyn polegający na takim działaniu nie zostali oskarżeni, co było wyjściem poza granice oskarżenia.

Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w P. i umorzenie postępowania karnego z powodu przedawnienia karalności przestępstwa wobec wszystkich oskarżonych.

RPO-629743-II/09 z dnia 25 maja 2010 r. - kasacja na rzecz Henryka Ź. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w T. zmieniającego częściowo, a w pozostałym zakresie utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G.

Rzecznik zarzucił wyrokowi Sądu Okręgowego w T. rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k., poprzez niewłaściwe rozpoznanie podniesionego w apelacji obrońcy oskarżonego zarzutu naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 286 § 1 k.k. oraz apelacji oskarżonego, stawiającej zarzut obrazy art. 424 § 1 i 2 k.p.k., poprzez niedokonanie przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu wyroku analizy materiału dowodowego, co do zamiaru popełnienia przez oskarżonego przestępstwa oszustwa, w następstwie zaaprobowania oceny prawnej Sądu meriti o spełnieniu przez oskarżonego wszystkich znamion przestępstwa z art. 286 § 1 k.k., dodatkowo wzmocnionej własnym, błędnym poglądem prawnym, że zamiarem kierunkowym przestępstwa oszustwa objęte jest jedynie znamię osiągnięcia korzyści majątkowej, zaś inne znamiona tego przestępstwa mogą być objęte zamiarem ewentualnym, co skutkowało utrzymaniem w mocy rozstrzygnięcia o skazaniu Henryka Ź. za opisane w tym przepisie występki. Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym.

RPO-591545-II/08 z dnia 31 maja 2010 r. – kasacja na rzecz Stanisława R. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W., zmieniającego częściowo, a w pozostałym zakresie utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k., poprzez nienależyte rozważenie oraz ustosunkowanie się w części motywacyjnej uzasadnienia zaskarżonego wyroku do podniesionych w apelacji oskarżonego oraz w apelacji jego obrońcy zarzutów naruszenia prawa procesowego, a mianowicie art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. i art. 424 § 1 k.p.k., polegającego na niewyjaśnieniu wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności sprawy oraz na oparciu się przy ustalaniu winy oskarżonego w odniesieniu do zarzucanych mu czynów, na dowodach, które oskarżonego obciążały, z pominięciem dowodów dla oskarżonego korzystnych, dowolnie rozstrzygając te okoliczności i dowody na niekorzyść oskarżonego. Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

RPO-632244-II/09 z dnia 1 czerwca 2010 r. – kasacja na rzecz członków wspólnoty religijnej „Świadkowie Jehowy” od prawomocnego wyroku Sądu Najwyższego z 5 grudnia 1953 r., zmieniającego w części i utrzymującego w części wyrok Sądu Wojewódzkiego w Ł. z 16 maja 1953 r.

Rzecznik zaskarżył powyższe orzeczenie w części, w której Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Wojewódzkiego i uznał Bronisława W. winnym czynu z art. 36 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (m.k.k.), uchylił wyrok sądu I instancji w stosunku do oskarżonych Aleksandra G., Jerzego B. Marii K. i Heleny D. i uznał ich winnymi czynu z art. 24 § 1 m.k.k. oraz utrzymał w pozostałej części ten wyrok w mocy, w części zaskarżonej rewizjami oskarżonych.

W uzasadnieniu kasacji Rzecznik przypomniał, że wspólnota religijna „Świadkowie Jehowy”, działająca na mocy rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 27 października 1932 r. Prawo o stowarzyszeniach, po wydaniu w dniu 2 lipca 1950 r. odmownej decyzji o jej rejestracji przez Urząd do Spraw Wyznań, była uznawana przez ówczesne władze za nielegalną. Zarówno przytoczona decyzja Urzędu do Spraw Wyznań, jak też stanowiące podstawę jej wydania i uniemożliwiające rejestrację wspólnoty przepisy dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o zmianie niektórych przepisów prawa o stowarzyszeniach, były sprzeczne z podstawową zasadą wolności sumienia i wyznania stanowiącą elementarne prawo obywatelskie. Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku Sądu Najwyższego w zaskarżonej części oraz wyroku Sądu Wojewódzkiego w części zaskarżonej rewizjami oskarżonych, w której utrzymany on został w mocy, w odniesieniu do wszystkich oskarżonych i uniewinnienie ich od przypisanych im przestępstw.

RPO-585537-II/08 z dnia 14 czerwca 2010 r. – kasacja na rzecz Agnieszki S. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w B.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące naruszenie, mogące mieć istotny wpływ na jego treść, prawa procesowego, to jest art. 93 § 2 k.p.w., polegające na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranej czynu i jej wina nie budzą wątpliwości, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie, zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionej budziły poważne wątpliwości, co winno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu I instancji i umorzenie postępowania wobec Agnieszki S., w oparciu o treść art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. w związku z art. 45 § 1 k.w., z powodu ustania karalności wykroczenia.

RPO-636809-II/09 z dnia 15 czerwca 2010 r. – kasacja na rzecz Antoniego L. od prawomocnego orzeczenia Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w Warszawie z 1952 r.

Rzecznik zarzucił temu orzeczeniu rażące naruszenie prawa karnego materialnego, to jest art. 23 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa, polegające na uznaniu Antoniego L. za winnego popełnienia przypisanego mu czynu mimo braku w jego działaniu znamion przestępstwa określonego w tym przepisie, co mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w Warszawie i uniewinnienie Antoniego L. od popełnienia przypisanego mu czynu z art. 23 § 1 m.k.k. W uzasadnieniu kasacji Rzecznik podkreślił, że czyn przypisany Antoniemu L. (przewożenie i rozpowszechnianie pism wydawanych przez „Świadków Jehowy”) stanowił w istocie rzeczy realizację konstytucyjnie zagwarantowanego prawa do wykonywania praktyk religijnych, zaś jego ściganie karne i skazanie miało formę politycznej represji. Bezpodstawne przyjmowanie przez Komisje Specjalne i Sądy orzekające, że „Świadkowie Jehowy” prowadzili niebezpieczną dla państwa pozareligijną działalność przestępczą, było w dużej mierze oparte na błędnej ocenie charakteru wydawnictw rozpowszechnianych przez wspólnotę, w których treści dopatrywano się fałszywych wiadomości mogących wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego.

RPO-590670-II/08 z dnia 15 czerwca 2010 r. – kasacja na rzecz Barbary W. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego Sądu Grodzkiego w W.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące naruszenie prawa procesowego, to jest art. 104 § 1 pkt 7 k.p.w. w związku z art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w., polegające na utrzymaniu w mocy przez Sąd Okręgowy w G. orzeczenia Sądu I instancji, pomimo istnienia w dacie orzekania przez Sąd II instancji ujemnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia orzekania, co obligowało Sąd II instancji do uchylenia - w oparciu o treść art. 104 § 1 pkt 7 k.p.w. - zaskarżonego wyroku Sądu meriti i umorzenia postępowania - na podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. w związku z art. 45 § 1 k.w. - z powodu ustania karalności zarzucanego obwinionej wykroczenia. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w G. oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego Sądu Grodzkiego w W. i umorzenie postępowania – na podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. w związku z art. 45 § 1 k.w. - z powodu ustania karalności przypisanego obwinionej wykroczenia.

RPO-648727-II/10 z dnia 21 czerwca 2010 r. – kasacja na rzecz Jakuba K. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w P.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące naruszenie, mogące mieć istotny wpływ na jego treść, prawa procesowego, to jest art. 93 § 2 k.p.w., polegające na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranemu czynu i jego wina nie budzą wątpliwości, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie, zarówno wina, jak i okoliczności

czynu zarzucanego obwinionemu budziły poważne wątpliwości, co winno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu I instancji i umorzenie postępowania wobec Jakuba K., z powodu ustania karalności wykroczenia.

RPO-635869-II/09 z dnia 21 czerwca 2010 r. – kasacja na rzecz Bronisława P. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze z 1960 r.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego, tj. art. 163 k.k. z 1932 r., polegające na przypisaniu Bronisławowi P. popełnienia przypisanego mu czynu, pomimo braku w jego działaniu znamion przestępstwa określonego w tym przepisie. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego i uniewinnienie Bronisława P. od przypisanego mu czynu. Z treści uzasadnienia aktu oskarżenia wynika, że Bronisław P. brał udział w tzw. wydarzeniach zielonogórskich, które były sprowokowane siłą eksmisją parafii kościoła rzymsko-katolickiego Św. Jadwigi. Zachowanie oskarżonego nie wyczerpywało znamion przypisanego mu przestępstwa, zaś ściganie karne i skazanie oskarżonego miało formę represji na uczestnikach społecznego sprzeciwu wobec działań ówczesnej władzy.

RPO-624257-II/09 z dnia 25 czerwca 2010 r. – kasacja na rzecz Jana K. i Ireneusza W. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w K. z dnia 2 lutego 1982 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w D. P. z dnia 28 grudnia 1981 r.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego, to jest art. 237 k.k. z 1969 r., polegające na tym, że Sąd Wojewódzki w K. rozpoznając rewizje oskarżonych, zaaprobował błędny pogląd Sądu I instancji, iż Jan K. i Ireneusz W. swoim czynem wyczerpali ustawowe znamiona występku z art. 237 k.k. z 1969 r. i zmienił zaskarżone orzeczenie jedynie w części dotyczącej wymiaru kary, podczas gdy z niekwestionowanego stanu faktycznego wynika, że obaj oskarżeni swoim działaniem nie wyczerpali znamion przestępstwa określonego w tym przepisie, co winno skutkować zmianą zaskarżonego wyroku i uniewinnieniem oskarżonych od popełnienia przypisanego im czynu. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego oraz zmienionego nim orzeczenia Sądu I instancji i uniewinnienie oskarżonych od popełnienia przypisanego im występku.

Jan K. i Ireneusz W. zostali uznani za winnych tego, że w dniu 26 grudnia 1981 r., działając wspólnie i w porozumieniu znieważyli PZPR, a przy tym pochwalali działalność Związku „Solidarność” przez to, że na budynkach publicznych wypisywali hasła o treści znieważającej PZPR, tj. czynu z art. 237 k.k. z 1969 r. Sąd I instancji skazał oskarżonych na karę po 10 miesięcy pozbawienia wolności. Napisane hasła stanowiły przejaw dezaprobaty dla panującego ustroju politycznego. W dacie czynu obowiązywał dekret o stanie wojennym, na mocy którego zawieszona została

działalność NSZZ „Solidarność” oraz podstawowe prawa obywatelskie. Członkowie „Solidarności” poddani zostali represjom politycznym, wspieranym przez PZPR. Jakkolwiek więc oskarżeni użyli niecenzuralnego słowa charakteryzującego PZPR, to ich zachowania nie można przyporządkować do żadnego ze znamion charakteryzujących przestępstwo z art. 237 k.k. z 1969 r.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-613718-II/09 z dnia 11 września 2009 r. – kasacja na rzecz Jacka W. od wyroku Sądu Okręgowego w B. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w B.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 17 lutego 2010 r., sygn. akt III KK 333/09).

RPO-601533-II/09 z dnia 6 listopada 2009 r. – kasacja na rzecz Jana S. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w R. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w L.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 7 kwietnia 2010 r., sygn. akt III KK 382/09).

RPO-562726-II/07 z dnia 13 listopada 2009 r. – kasacja na rzecz Ireneusza T. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 7 kwietnia 2010 r., sygn. akt IV KK 407/09).

RPO-610702-II/09 z dnia 8 grudnia 2009 r. – kasacja na rzecz Zdzisława P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w O. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w O.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 13 maja 2010 r., sygn. akt II KK 293/09).

RPO-608420-II/09 z dnia 22 grudnia 2009 r. – kasacja na rzecz Włodzimierza O. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego W.-P. w W., którym utrzymano w mocy wyrok Sądu Rejonowego W.-P. w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt II KK 313/09).

RPO-588971-II/08 z dnia 22 grudnia 2009 r. – kasacja na rzecz Wacława B. od prawomocnego orzeczenia Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym z 1952 r.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 22 kwietnia 2010 r., sygn. akt II KK 314/09).

RPO-600337-II/08 z dnia 17 lutego 2010 r. – kasacja na rzecz Zbigniewa J. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze z dnia 20 października 1960 r., zmieniającego wyrok Sądu Powiatowego w Zielonej Górze z dnia 5 lipca 1960 r.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 19 maja 2010 r., sygn. akt V KK 46/10).

RPO-607544-II/09 z dnia 19 lutego 2010 r. – kasacja na rzecz Marka B. od wyroku Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w M.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt IV KK 53/10).

RPO-635539-II/09 z dnia 25 marca 2010 r. – kasacja na rzecz Edmunda W. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w K.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 14 czerwca 2010 r., sygn. akt IV KK 97/10).

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawach skarg kasacyjnych wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-620752-III/09 z dnia 23 lipca 2009 r. - skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego od wyroku Sądu Okręgowego w W. w sprawie o odprawę emerytalną.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z dnia 2 marca 2010 r., sygn. akt II PK 239/09).

RPO-608494-V/09 z dnia 18 czerwca 2009 r. – skarga kasacyjna od wyroku Sądu Okręgowego w P. zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w P. wydanego w sprawie z powództwa Wiesława O. przeciwko Wojskowej Agencji Mieszkaniowej o zapłatę ekwiwalentu pieniężnego w zamian za rezygnację z kwatery stałej.

Skarga kasacyjna oddalona (wyrok z dnia 18 lutego 2010 r., sygn. akt II CSK 428/09).

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

W okresie objętym Informacją Rzecznik skierował wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

RPO-646441-VI/10 z dnia 28 czerwca 2010 r. - wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego kwalifikacji podatników do kategorii osób samotnie wychowujących dzieci, którym przysługuje prawo do preferencyjnego (wspólnego z dzieckiem) rozliczenia się z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

Rzecznik wniósł o rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego: czy skorzystanie przez podatnika z możliwości określenia podatku z zastosowaniem art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych jest uzależnione wyłącznie od spełnienia kryterium określonego w art. 6 ust. 5 tej ustawy, czy też niezbędne jest również, aby podatnik bez udziału drugiego rodzica zajmował się wychowaniem dziecka ?

Orzeczenia sądów administracyjnych wskazują na rysującą się w orzecznictwie rozbieżność co do tego, jakie przesłanki winna spełnić osoba samotnie wychowująca dziecko, by móc skorzystać z preferencyjnego (wspólnego) rozliczenia się z podatku dochodowego od osób fizycznych za dany rok podatkowy. Według pierwszego poglądu konieczne jest spełnienie jedynie formalnych przesłanek dla bycia osobą „samotnie wychowującą dzieci”, określonych w art. 6 ust. 5 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. W niektórych orzeczeniach pojawia się odmienny pogląd o konieczności spełnienia nie tylko wymogu określonego stanu cywilnego (art. 6 ust. 5 ustawy), ale i faktycznej przesłanki samotnego wychowywania dzieci. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich należy opowiedzieć się za tą z kształtujących się rozbieżnych linii w orzecznictwie sądów administracyjnych, która łączy możliwość skorzystania z uprawnienia zawartego w art. 6 ust. 4 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie tylko z zaliczeniem podatnika do jednej z kategorii osób wymienionych w art. 6 ust. 5 tej ustawy, lecz również z okolicznością faktyczną w postaci samotnego (a więc bez udziału drugiego rodzica) wychowywania dziecka.

Naczelnny Sąd Administracyjny i Sąd Najwyższy rozpoznały następujące wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-628659-V/09 z dnia 11 września 2009 r. - wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie rozbieżności dotyczących tego, czy pełnomocnik strony

może podpisać urzędowy formularz wniosku o przyznanie prawa pomocy w postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 20 maja 2010 r., sygn. akt I OPS 11/09). Naczelny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę: „Wniosek o przyznanie prawa pomocy składany na urzędowym formularzu, o jakim mowa w § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2003 r. w sprawie określenia wzoru i sposobu udostępniania urzędowego formularza wniosku o przyznanie prawa pomocy w postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz sposobu dokumentowania stanu majątkowego, dochodów lub stanu rodzinnego wnioskodawcy, może być podpisany także przez pełnomocnika strony.”

RPO-631427-VI/09 z dnia 15 października 2009 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie rozbieżności na tle interpretacji znaczenia terminu do wydania przez organ kontroli ruchu drogowego decyzji o skierowaniu kierowców na badania psychologiczne.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 20 maja 2010 r., sygn. akt I OPS 12/09). Naczelny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę: „Termin do wydania przez organ kontroli ruchu drogowego decyzji o skierowaniu na badania psychologiczne, o którym mowa w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 1 kwietnia 2005 r. w sprawie badań psychologicznych kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami oraz wykonujących pracę na stanowisku kierowcy, jest terminem instrukcyjnym.”

RPO-608803-IX/09 z dnia 27 października 2009 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie rozbieżności dotyczących okoliczności uzasadniających wydanie pozwolenia na broń.

Odmowa podjęcia uchwały (postanowienie z dnia 20 maja 2010 r., sygn. akt II OPS 6/10).

RPO-635990-IV/09 z dnia 11 grudnia 2009 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie rozbieżności w orzecznictwie NSA dotyczących wpisu od skargi do sądu administracyjnego na decyzję wydaną w sprawie wywłaszczenia nieruchomości i ustalenia wysokości odszkodowania.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 20 maja 2010 r., sygn. akt I OPS 14/09). Naczelny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę: W sprawie ze skargi na decyzję administracyjną o wywłaszczeniu nieruchomości i ustaleniu wysokości odszkodowania pobiera się wpis stały określony w § 2 ust. 3 pkt 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2003 r. w sprawie wysokości oraz szczegółowych zasad pobierania wpisu w postępowaniu przed sądami administracyjnymi, także wówczas, gdy skarżący kwestionuje tylko wysokość ustalonego odszkodowania.

RPO-631535-IV/09 z dnia 29 grudnia 2009 r. – wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie granic kognicji sądu w sprawach o uzgodnienie stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Wniosek rozpoznany (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2010 r., sygn. akt III CZP 134/09). Sąd Najwyższy podjął następującą uchwałę: „W sprawie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym sąd jest związany żądaniem pozwu.”

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do następujących postępowań przed organami administracji i sądami administracyjnymi:

RPO-616021-IV/09 z dnia 26 kwietnia 2010 r. – wniosek do Wojewody Warmińsko - Mazurskiego o stwierdzenie nieważności decyzji Starosty Mrągowskiego z dnia 10 kwietnia 2009 r. zatwierdzającej projekt budowlany i udzielającej Gminie Mikołajki pozwolenia na budowę wielofunkcyjnego, szutrowego toru wyścigowego, narciarskiego i biegowego.

Rzecznik wniósł o stwierdzenie nieważności ww. decyzji, bowiem została ona wydana z rażącym naruszeniem art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (156 § 1 pkt 2 kodeksu postępowania administracyjnego). Jak wynika z materiału zgromadzonego w tej sprawie, w dacie wydawania decyzji zatwierdzającej projekt budowlany oraz udzielającej pozwolenia na budowę, obiekt budowlany w postaci toru wielofunkcyjnego faktycznie był już wybudowany. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądów administracyjnych (zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 stycznia 2006 r. sygn. VII SA/Wa 661/05) wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę w sytuacji, gdy budowa została już zrealizowana w sposób rażąco narusza art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane.

RPO-646248-IX/10 z dnia 5 maja 2010 r. - zgłoszenie udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu administracyjnym z odwołania wniesionego do Ministra Obrony Narodowej od rozkazu personalnego Nr 264 Dyrektora Departamentu Kadr Ministerstwa Obrony Narodowej z dnia 18 marca 2010 r. w sprawie zwolnienia z zawodowej służby wojskowej.

Rzecznik zarzucił wymienionej decyzji administracyjnej naruszenie art. 7 k.p.a., art. 107 § 1 i 3 k.p.a. oraz art. 111 pkt 10 w związku z art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, a także art. 60 Konstytucji RP i na podstawie art. 138 § 2 k.p.a. wniósł o jej uchylenie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji.

Minister Obrony Narodowej (01.07.2010 r.) poinformował, że rozkaz personalny Dyrektora Departamentu Kadr w sprawie zwolnienia oficera z zawodowej służby wojskowej został wyeliminowany z obrotu prawnego, w trybie określonym w art. 155 k.p.a., a oficer został wyznaczony na stanowisko służbowe.

RPO-602307-VI/08 z dnia 13 maja 2010 r. - przystąpienie do postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej Dyrektora Izby Skarbowej w Ł. od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Ł. wydanego ze skargi przedsiębiorcy na decyzję Dyrektora Izby Skarbowej w Ł. w przedmiocie

określenia zobowiązania podatkowego w podatku od towarów i usług za okres od maja 2004 r. do grudnia 2004 r.

Rzecznik przystąpił do toczącego się postępowania mając na uwadze istotne znaczenie utrwalenia w orzecznictwie sądów administracyjnych - a w konsekwencji w praktyce organów skarbowych - jednolitej linii orzeczniczej potwierdzającej, że interpretacja przepisów o podatku od towarów i usług w odniesieniu do stanów faktycznych zaistniałych po dniu 1 maja 2004 r. winna pozostawać w zgodzie z prawem Unii Europejskiej. Rzecznik wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej z uwagi na to, że nie ma ona usprawiedliwionych podstaw (art. 184 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi).

RPO-642857-X/10 z dnia 28 czerwca 2010 r. - zażalenie do Małopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego na postanowienie Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla Powiatu Nowosądeckiego z dnia 14 czerwca 2010 r., w przedmiocie przekazania sprawy organowi właściwemu tj. wójtowi gminy.

Rzecznik zarzucił zaskarżonemu postanowieniu rażące naruszenie art. 81 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane i wniósł o jego uchylenie.

Pismem z dnia 21 maja 2010 r. Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił do organu nadzoru budowlanego z wnioskiem o zbadanie w trybie nadzoru, czy teren, na którym funkcjonuje baza transportowa, jest zagospodarowany zgodnie z postanowieniami miejscowego planu zagospodarowania oraz czy zagospodarowanie tego terenu nie narusza wymogów ochrony środowiska. W myśl z art. 81 ust. 1 pkt 1 lit a ustawy - Prawo budowlane, do podstawowych obowiązków organów nadzoru budowlanego należy nadzór i kontrola nad przestrzeganiem przepisów prawa budowlanego, a w szczególności zgodności zagospodarowania terenu z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego oraz wymaganiami ochrony środowiska. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego dla Powiatu Nowosądeckiego uznał jednak, że jest niewłaściwy w sprawie i postanowieniem z dnia 14 czerwca 2010 r. przekazał sprawę wójtowi gminy.

Wojewódzkie Sądy Administracyjne wydały następujące orzeczenia w sprawach skarg wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-620546-V/09 z dnia 7 października 2009 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu na § 2 ust. 8 uchwały Nr XXXVII/384/V/2008 Rady Miasta Poznania z dnia 13 maja 2008 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Poznania.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 4 lutego 2010 r., sygn. akt IV SA/Po 894/09).

RPO-623243-X/09 z dnia 26 stycznia 2010 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie na niektóre postanowienia uchwały Nr XXXVI/1077/2008 Rady m.st. Warszawy z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, wysokości stawek opłaty za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych w strefie, wysokości opłaty dodatkowej oraz określenia sposobu pobierania tych opłat.

Skarga odrzucona (postanowienie z dnia 14 czerwca 2010 r., sygn. akt VII SA/Wa 504/10).

RPO-624636-XIX/09 z dnia 28 stycznia 2010 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku na § 1 pkt 1 i 2 uchwały Nr XXIV/177/2001 Rady Gminy Przywidz z dnia 25 kwietnia 2001 r. w sprawie odpłatności za pobyt dziecka w Przedszkolu Gminnym.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 22 kwietnia 2010 r., sygn. akt III SA/Gd 71/10).

W sprawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o wznowienie postępowania administracyjnego, Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego wydał następujące postanowienie:

RPO-562560-IV/07 z dnia 22 marca 2010 r. – wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o wznowienie postępowania zakończonego decyzją ostateczną Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego udzielającą pozwolenia na użytkowanie wiaty magazynowo-produkcyjnej.

Wniosek uwzględniony (postanowienie Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego z dnia 21 kwietnia 2010 r.). Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego wznowił z urzędu postępowanie w sprawie zakończonej ostateczną decyzją udzielającą pozwolenia na użytkowanie wiaty magazynowo-produkcyjnej.

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

W okresie objętym Informacją, Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej:

RPO-644168-VI/10 z dnia 20 maja 2010 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej spółki POLNORD S.A. (sygn. akt SK 2/10).

W sprawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich do Trybunału Konstytucyjnego:

RPO-502028-V/08 z dnia 22 czerwca 2006 r. - w sprawie braku możliwości skutecznego wykonania wyroków orzekających eksmisję, w tym wobec osób znęcających się nad rodziną - art. 1046 § 4 k.p.c. (sygn. akt K 19/06).

Rzecznik, w piśmie procesowym z dnia 1 kwietnia 2010 r., w całości podtrzymał swój wniosek z dnia 22 czerwca 2006 r. o stwierdzenie niezgodności art. 1046 § 4 k.p.c. z art. 2, art. 45 ust. 1, art. 64 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a w zakresie, w jakim przepis ten dotyczy wykonania obowiązku opróżnienia lokalu mieszkalnego orzeczonego wyrokiem sądowym z powodu znęcania się nad rodziną, także z art. 71 ust. 1 Konstytucji RP. Argumentacja wniosku Rzecznika z 2006 r. pomimo upływu czasu nie zdezaktualizowała się, a wręcz przeciwnie - znajduje potwierdzenie zarówno w danych o charakterze statystycznym, jak i we wpływających wciąż do Biura Rzecznika skargach oraz w doświadczeniach samorządu komorniczego.

Rzecznik zmodyfikował swoje stanowisko w sprawie skargi konstytucyjnej:

RPO-624489-IV/09 z dnia 4 września 2009 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Spółki Przedsiębiorstwo Komunikacyjno Spedycyjne TYCHY Sp. z o.o. dotyczącej zasad zwrotu uiszczonej opłaty od skargi na orzeczenie referendarza sądowego (sygn. akt SK 30/09).

W piśmie z dnia 9 czerwca 2010 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zmodyfikował swoje stanowisko w sprawie w następujący sposób: art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy z dnia 28 lipca o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zakresie, w jakim wskazany przepis prawa pozbawia stronę postępowania nieprocesowego wszczętego z urzędu możliwości uzyskania zwrotu opłaty od skargi na orzeczenie referendarza sądowego w przypadku jej uwzględnienia z powodu nieoczywistego naruszenia prawa,

jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji RP.

Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie skargi konstytucyjnej:

RPO-623101-I/09 z dnia 27 sierpnia 2009 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Marty P. (sygn. akt SK 27/09).

W piśmie z dnia 16 czerwca 2010 r. Rzecznik przedstawił następujące stanowisko: art. 51 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie w zakresie, w jakim pozbawia bezterminowo notariusza prawa do prowadzenia kancelarii, jest niezgodny z art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Za czyny objęte odpowiedzialnością dyscyplinarną, na podstawie art. 51 § 1 Prawa o notariacie, organy orzekające w sprawach dyscyplinarnych mogą wymierzyć kary w postaci: upomnienia, nagany, kary pieniężnej oraz pozbawienia prawa prowadzenia kancelarii. Dyscyplinarna kara pozbawienia prawa do prowadzenia kancelarii oznacza w istocie pozbawienie prawa do wykonywania zawodu notariusza. Dążenie do zagwarantowania pełnej wolności wykonywania zawodu powinno skutkować wyraźnym przesądzeniem przez ustawodawcę, iż orzekanie kary pozbawienia prawa do prowadzenia kancelarii powinno następować łącznie ze wskazaniem czasu obowiązywania tego zakazu. Specyfika zawodu notariusza jako osoby zaufania publicznego może powodować, że w pewnych konkretnych okolicznościach można zastosować w stosunku do notariusza dożywotnie pozbawienie prawa prowadzenia kancelarii. Nie powinno być jednak tak, że kara, o której mowa w art. 51 § 1 pkt 4 Prawa o notariacie w każdym wypadku jej orzeczenia powoduje, że dana osoba nie może powrócić do wcześniej wykonywanych obowiązków zawodowych. Wydaje się, iż w analizowanym przypadku można mówić o niekonstytucyjnym pominięciu prawodawczym. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego ma ono miejsce, gdy ustawodawca unormował jakąś dziedzinę stosunków społecznych, ale dokonał tego w sposób niepełny, regulując ją tylko fragmentarycznie. W konsekwencji art. 51 § 1 pkt 4 Prawa o notariacie w zakresie, w jakim pozbawia bezterminowo notariusza prawa do prowadzenia kancelarii, stanowi nieproporcjonalne ograniczenie prawa do wykonywania zawodu.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich oraz skarg konstytucyjnych, do których Rzecznik przystąpił:

RPO-551675-II/07 z dnia 1 czerwca 2007 r. – w sprawie uprawnień Centralnego Biura Antykorupcyjnego do stosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek i prowadnic.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z dnia 10 marca 2010 r., sygn. akt U 5/07).

RPO-447235-IV/03 z dnia 13 lutego 2008 r. – w sprawie niektórych przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z dnia 18 marca 2010 r., sygn. akt K 8/08).

RPO-584580-I/08 z dnia 17 lipca 2008 r. – w sprawie kontroli wykonywania obowiązku rejestracji odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych oraz obowiązku uiszczania opłaty abonamentowej.

Wniosek oddalony (wyrok z dnia 16 marca 2010 r., sygn. akt K 24/08).

RPO-589360-IV/08 z dnia 10 lipca 2008 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Małgorzaty W.-K. dotyczącej prawa odkupu nieruchomości rolnych przez Agencję Nieruchomości Rolnych.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 8 kwietnia 2010 r., sygn. akt SK 27/08). Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 18 marca 2010 r. w sprawie o sygn. akt K 8/08 stwierdził niekonstytucyjność zaskarżonego przepisu art. 29 ust. 5 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.

RPO-599260-IV/08 z dnia 16 października 2008 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Teresy i Henryka P. dotyczącej zwolnienia od kosztów sądowych (sygn. akt SK 47/08).

Skarga konstytucyjna oddalona (wyrok z dnia 23 marca 2010 r., sygn. akt SK 47/08).

VII. Wystąpienia legislacyjne

1. RPO-641871-VII/10 z dnia 21 maja 2010 r. – wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości zawierające opinię o projekcie z dnia 7 maja 2010 r. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej.

W wystąpieniu Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zasygnalizował, iż treść niektórych rozwiązań sformułowanych w projekcie budzi wątpliwości, zwłaszcza w zakresie dotyczącym zapewnienia w praktyce gwarancji praworządnego użycia tych środków. W projekcie rezygnuje się z wielu sprawdzonych procedur służących zwiększeniu takich gwarancji, będących efektem wieloletniej współpracy Służby Więziennej z instytucjami ochrony praw człowieka w Polsce, w tym z Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Projekt znacznie ogranicza zakres dokumentowania stosowania środków przymusu bezpośredniego. Generalnie odstępuje się w nim od protokolowania stosowania środków przymusu bezpośredniego (z wyjątkiem wypełnienia protokołu po użyciu broni i psa służbowego) na rzecz sporządzenia mało szczegółowej notatki służbowej. Zaprojektowane przepisy, w porównaniu z obecnym stanem prawnym, w sposób istotny ograniczają możliwość weryfikowania zasadności skarg osadzonych na sposób użycia wobec nich środków przymusu bezpośredniego. Projekt rozporządzenia nie uwzględnia (za wyjątkiem czasu umieszczenia w celi zabezpieczającej) obowiązku rejestrowania przebiegu stosowania środków przymusu bezpośredniego. Na potrzebę kontynuowania tego typu działań wskazują wyniki wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji. Dla kontrolujących materiał filmowy jest doskonałym potwierdzeniem działań opisanych w protokole stosowania środków przymusu bezpośredniego. Zastępca Rzecznika zwrócił się z prośbą o odniesienie się do przedstawionych wniosków i uwag.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (18.06.2010 r.) poinformował, że większość uwag szczegółowych zgłoszonych w wystąpieniu Zastępcy Rzecznika została uwzględniona w wersji projektu z dnia 15 czerwca 2010 r. Wprowadzono do notatki służbowej dokumentującej stosowanie środków przymusu bezpośredniego dodatkowe elementy, takie jak umieszczenie informacji o ostrzeżeniu o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego oraz rodzaju i zakresie udzielonej pomocy medycznej. Ponadto kierownik jednostki został zobowiązany do przeprowadzenia rozmowy z osadzonym po zakończeniu stosowania środka przymusu bezpośredniego oraz pouczenia go o prawie złożenia skargi do sądu penitencjarnego. Zrezygnowano także z wydłużenia częstotliwości przeprowadzania kontroli zachowania się osadzonego, a także przywrócono konieczność - w razie użycia broni służbowej, oddania strzału ostrzegawczego. W odpowiedzi wyjaśniono także powody, dla których nie uwzględniono pozostałych uwag.

VIII. Opinie i stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich

1. RPO-572441-I/07 z dnia 24 maja 2010 r. - apel Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przed wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

W apelu Zastępca Rzecznika podkreślił, iż Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z art. 127 ust. 1 Konstytucji, jest wybierany w wyborach powszechnych. Oznacza to, że organy władzy publicznej powinny umożliwić oddanie głosu wszystkim obywatelom wyrażającym chęć współdecydowania o losach państwa i narodu, którzy nie zostali pozbawieni tej możliwości prawomocnym wyrokiem sądowym. Nie ulega wątpliwości, że osobom niepełnosprawnym oraz osobom starszym należy stworzyć odpowiednie warunki zapewniające możliwość udziału w głosowaniu. W związku z powyższym Zastępca Rzecznika zaapelował do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast o takie przygotowanie lokali wyborczych, aby umożliwić oddanie głosu wszystkim obywatelom wyrażającym chęć współdecydowania o losach państwa i narodu. Ponadto zaapelował o umożliwienie osobom niepełnosprawnym skorzystania w dniu wyborów z bezpłatnego transportu na terenie gminy, który pozwoli im dotrzeć do lokalu wyborczego, a także spopularyzowanie wiedzy na temat głosowania przez pełnomocnika - nowej instytucji prawa wyborczego.

2. RPO-647451-X/10 z dnia 31 maja 2010 r. - wystąpienie do Marszałków Województw w sprawie wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji w placówkach psychiatrycznych znajdujących się na terenie województwa.

W styczniu 2008 r. Minister Sprawiedliwości powierzył Rzecznikowi Praw Obywatelskich pełnienie funkcji Krajowego Mechanizmu Prewencji. Wykonywanie zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji polega m.in. na przeprowadzaniu wizytacji w różnych miejscach odosobnienia, w których przebywają osoby zatrzymane, uwięzione lub umieszczone na mocy polecenia jakiegokolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej - i które nie mogą z własnej woli tych miejsc opuszczać. Jednym z takich miejsc są szpitale i inne placówki psychiatryczne.

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się do wszystkich Marszałków Województw z prośbą o rozważenie możliwości poinformowania kierowników podległych placówek psychiatrycznych o możliwości przeprowadzenia w tych placówkach niezapowiedzianej wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji, a także o czynnościach, do wykonywania których uprawnione są osoby wizytujące. W dotychczasowej praktyce wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji zdarzały się bowiem przypadki utrudnienia rozpoczęcia wizytacji przez upoważnionych pracowników Rzecznika Praw Obywatelskich oraz wykonywania zamierzonych przez nich czynności. Były one następstwem wątpliwości kierowników niektórych wizytowanych placówek psychiatrycznych co do legitymacji do przeprowadzenia

wizytacji oraz zakresu czynności wykonywanych przez osoby wizytujące, zwłaszcza dostępu do dokumentacji medycznej.

IX. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

1. RPO-562954-V/07 z dnia 6 lutego 2009 r. - w sprawie sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, stanowiącej wielomieszkaniowy budynek mieszkalny (Informacja 1-3/2009, str. 61).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (11.06.2010 r.) w uzupełnieniu odpowiedzi z dnia 26 października 2009 r. poinformował, że w ocenie organizacji skupiających samorządy terytorialne zasadne jest dokonanie nowelizacji przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami w kierunku przewidującym możliwość zbycia nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków z pominięciem prawa pierwszeństwa przysługującego najemcom lokali mieszkalnych, wchodzących w skład takiej nieruchomości, w przypadkach, gdy zgodnie z opinią wojewódzkiego konserwatora zabytków wyodrębnienie samodzielnych lokali z nieruchomości zabytkowej jest niedopuszczalne ze względu na wynikające z takiego podziału pogorszenie lub zniszczenie wartości zabytkowej nieruchomości. Zróżnicowane są opinie samorządów na temat zobligowania zbywcy do zapewnienia lokali zamiennych najemcom lokali wchodzących w skład nieruchomości przeznaczonej do zbycia, przed dokonaniem sprzedaży tej nieruchomości. Większość samorządów zwracała uwagę na brak możliwości faktycznych i finansowych jednostek samorządu terytorialnego zapewnienia realizacji wspomnianych rozwiązań. W maju 2010 r. Minister Infrastruktury skierował pismo do Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, z prośbą o stanowisko w sprawie potrzeby wprowadzenia nowych regulacji, mających na celu rozwiązanie problemu zasygnalizowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich, t.j. umożliwienia zbycia nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków z pominięciem prawa pierwszeństwa przysługującego najemcom lokali mieszkalnych, wchodzących w skład takiej nieruchomości. Informacje o dalszych działaniach, które zostaną podjęte w przedmiotowej sprawie zostaną przekazane Rzecznikowi po uzyskaniu stanowiska Komisji.

2. RPO-527434-III/06 z dnia 20 marca 2009 r. – w sprawie migracji personelu medycznego (Informacja 1-3/2009, str. 118).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (01.04.2010 r.) w uzupełnieniu odpowiedzi z dnia 20 kwietnia 2009 r. poinformował, że liczba osób, które faktycznie podjęły pracę za granicą, nie jest dokładnie znana. W celu zapobieżenia negatywnemu zjawisku migracji,

podjęte zostały działania mające na celu doprowadzenie do udrożnienia i uelastycznienia systemu kształcenia lekarzy i lekarzy dentyistów oraz stworzenie szerszych możliwości rozwoju zawodowego tej grupy zawodowej. Została również przeprowadzona nowelizacja ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentyisty z dnia 20 lutego 2009 r. w zakresie wynagrodzenia lekarzy rezydentów. W dniu 21 maja 2009 r. podpisane zostało nowe rozporządzenie w sprawie uznania dziedzin medycyny za priorytetowe, w którym uznano 21 dziedzin medycyny za priorytetowe.

Znowelizowano także rozporządzenie w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza dentyisty, w którym zostało podwyższone wynagrodzenie zasadnicze lekarza stażysty w roku 2009. Wszyscy lekarze i lekarze dentyści mają zapewnione miejsca szkoleniowe do odbywania stażu podyplomowego. Podejmowane działania w dużym stopniu spełniają oczekiwania lekarzy rezydentów i stażystów, należy więc sądzić, że przyczyniają się do zmniejszenia skali migracji. Ponadto Ministerstwo Zdrowia w ramach konsultacji długofalowej polityki rozwoju ekonomii społecznej wniosło o uwzględnienie w projekcie rządowym pn.: „Pakt na rzecz ekonomii społecznej w modernizacji polskiego modelu społecznego 2030” informacji o zabezpieczeniu odpowiedniego poziomu wynagrodzenia, warunków pracy, możliwości rozwoju zawodowego w obszarze pielęgniarstwa i położnictwa oraz określenia strategii działań dotyczących ochrony zawodu pielęgniarki i położnej, co będzie miało wpływ na efektywność ekonomii społecznej oraz zabezpieczenie należytej liczby oraz jakości personelu z zakresu pielęgniarstwa i położnictwa w perspektywie do 2030 roku w Polsce.

3. RPO-614955-X/09 z dnia 6 maja 2009 r. – w sprawie gromadzenia przez Zarząd Transportu Miejskiego w Warszawie danych osobowych pasażerów ubiegających się o Warszawską Kartę Miejską (Informacja 4-6/2009, str. 51).

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (25.06.2010 r.) w uzupełnieniu odpowiedzi z dnia 3.06.2009 r. poinformował, że postępowanie w sprawie rejestracji przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych zbioru danych osobowych o nazwie „Spersonalizowane Warszawskie Karty Miejskie”, którego administratorem jest Zarząd Transportu Miejskiego w Warszawie, zostało już zakończone. Zbiór ten został wpisany do ogólnokrajowego, jawnego rejestru zbiorów danych osobowych.

4. RPO-582023-II/08 z dnia 23 października 2009 r. – w sprawie zastąpienia w postępowaniu karnym tradycyjnego protokołu zapisem elektronicznym (Informacja 10-12/2009, str. 40).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (21.04.2010 r.) poinformował, że podstawowym dokumentem procesowym potwierdzającym przeprowadzenie w postępowaniu karnym czynności wskazanych w art. 143 § 1 k.p.k., w tym dokumentującym przebieg posiedzenia sądu i rozprawy sądowej, jest protokół pisemny. Obowiązująca ustawa karnoprosesowa zezwala jednak na ograniczenie protokołu pisemnego w określonych w ustawie przypadkach. Wprowadzenie jako zasady obowiązku utrwalania czynności procesowych za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk i obraz w postępowaniu karnym wydaje się być zasadne, jednak rozważenia wymaga zasadność wprowadzenia wyłącznego zapisu audio-video jako sposobu dokumentowania czynności. Pożądane wydaje się utrwalanie przynajmniej niektórych czynności procesowych w postępowaniu karnym w dotychczasowej formie pisemnej, aczkolwiek uproszczonej w dalej idącym stopniu, niż to wynika z obecnego brzmienia art. 147 § 3 k.p.k. W Ministerstwie Sprawiedliwości podjęto prace legislacyjne zmierzające do opracowania instytucji tzw. protokołu elektronicznego na potrzeby procesu karnego, opartej na założeniach przedstawionych w projekcie ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, jednakże wobec odmienności procedury karnej i konieczności zagwarantowania fundamentalnych zasad postępowania karnego, szczegóły proponowanych unormowań wymagają pogłębionej analizy uwzględniającej specyfikę tego postępowania.

5. RPO-625915-I/09 z dnia 28 października 2009 r. – w sprawie polityki spółki TVP S.A. dotyczącej obiegu i zabezpieczeń korespondencji kierowanej do pracowników spółki (Informacja 10-12/2009, str. 45).

Prezes Zarządu TVP S.A. (17.05.2010 r.) przedstawił opis mechanizmów kierujących polityką Telewizji Polskiej S.A. w zakresie obiegu oraz zabezpieczeń korespondencji kierowanej do pracowników spółki. Wyjaśnił, że korespondencja adresowana imiennie do pracowników spółki nie jest otwierana przez Wydział Pocztowo-Prasowy. Przesyłki takie trafiają do odpowiednich sekretariatów jednostek organizacyjnych Spółki. Jednocześnie wskazał, iż spółka TVP S.A. nie prowadzi i nie prowadziła żadnych działań monitorujących przychodzącą lub wychodzącą pocztę elektroniczną.

6. RPO-612885-I/09 z dnia 2 listopada 2009 r. – w sprawie braku możliwości dofinansowania zalesiania gruntów na Obszarach Natura 2000 w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (Informacja 10-12/2009, str. 53).

Minister Środowiska (06.04.2010 r.) poinformował, że projekt planów zadań ochronnych sporządza sprawujący nadzór nad obszarem, czyli regionalny dyrektor ochrony środowiska lub dyrektor parku narodowego. Dla obszaru Natura 2000 organ sprawujący nadzór sporządza pierwszy projekt planu zadań ochronnych w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków. Natomiast plany ochrony będą sporządzane na podstawie ustaleń planów zadań ochronnych dla całości lub części obszaru Natura 2000. Zważywszy na fakt, że pierwsze 72 obszary specjalnej ochrony ptaków zostały wyznaczone w 2004 r., do końca 2010 r. zostaną przygotowane dla nich projekty planów zadań ochronnych. W projektach mogą zostać określone obszary wskazane do zalesień oraz obszary, na których zalesienia będą wykluczone. Ponadto Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska koordynuje obecnie projekt tworzenia ponad 400 planów zadań ochronnych realizowanych w ramach projektu „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na terenie Polski” w latach 2010-2013. Jednocześnie poinformowano, że rozporządzenie w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zostało zatwierdzone przez Ministra Środowiska dnia 17 lutego 2010 r., a rozporządzenie w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 jest na końcowym etapie prac legislacyjnych.

7. RPO-635404-IV/09 z dnia 16 lutego 2010 r. – w sprawie możliwości uzyskania rekompensaty przez osoby poszkodowane na skutek budowy na ich terenach hitlerowskich obozów zagłady (Informacja 1-3/2010, str. 64).

Ministerstwo Infrastruktury (12.04.2010 r.) w uzupełnieniu odpowiedzi z dnia 19 marca 2010 r. przekazało dodatkowe wyjaśnienia uzyskane od Dyrektora Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu. Z wyjaśnień tych wynika, że nieruchomości zajęte pod obóz zostały wywłaszczone, a zatem w ramach postępowania wywłaszczeniowego mogły zostać ustalone odszkodowania wedle obowiązujących wówczas przepisów. Z uwagi na fakt, że dla każdej nieruchomości musiała zostać wydana odrębna decyzja administracyjna, sprawa ewentualnych rekompensat również powinna być wyjaśniana indywidualnie w odniesieniu do każdej nieruchomości.

8. RPO-639990-X/10 z dnia 22 lutego 2010 r. – w sprawie wyników kontroli NIK stanu technicznego obiektów użytkowanych przez publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz specjalistycznej aparatury medycznej wykorzystywanej w realizacji usług medycznych finansowanych ze środków publicznych (Informacja 1-3/2010, str. 72).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (06.04.2010 r.) poinformował, że wnioski pokontrolne NIK zostały poddane szczegółowej analizie w Ministerstwie Zdrowia. W związku z przekazaniem przez NIK informacji o wynikach kontroli m.in. Głównemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego, Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu oraz Komendantowi Głównemu Państwowej Straży Pożarnej, organy te zobowiązane są podjąć czynności inspekcyjne i kontrolne. Ponadto w rozporządzeniu z dnia 15 lutego 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej, Minister Zdrowia określił, że zakład opieki zdrowotnej nie spełniający wymagań określonych w jego przepisach, dostosuje pomieszczenia i urządzenia do tych wymagań do dnia 31 grudnia 2012 r.

Zakłady skontrolowane przez NIK, realizujące świadczenia z zakresu rentgenodiagnostyki, nie stanowią reprezentatywnej próby pozwalającej na przedstawianie wyników dotyczących całej Polski. Prezes NFZ przekazał w lutym 2010 r. dyrektorom Oddziałów Wojewódzkich NFZ pisemne zalecenia przeprowadzenia kontroli u wszystkich ocenionych negatywnie świadczeniodawców. Ponadto Minister Zdrowia przygotował projekt ustawy o wyrobach medycznych, zastępującej ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. Projektowane jest dodanie rozdziału, w którym zamieszczone zostaną szereg przepisów dotyczące warunków używania wyrobów medycznych, w tym wymagań wobec świadczeniodawców.

W przypadku występowania nieprawidłowości polegających na niegospodarności przy udostępnianiu innym podmiotom aparatury i pomieszczeń oraz przy udzielaniu podwykonawcom prywatnym zamówień na świadczenia zdrowotne, a także nieprawidłowości w zakresie realizacji zamówień publicznych na dostawy aparatury medycznej oraz materiałów i artykułów medycznych, przepisy prawa przewidują odpowiednie instrumenty prawne, z których powinien skorzystać podmiot, który utworzył dany zakład opieki zdrowotnej.

9. RPO-637047-VII/10 z dnia 1 marca 2010 r. – w sprawie projektu likwidacji sądów rodzinnych i nieletnich (Informacja 1-3/2010, str. 81).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (13.05.2010 r.) poinformował, że w Ministerstwie przygotowany został projekt nowelizacji ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw. Przedmiotowy akt prawny nie zawiera przepisów, które miałyby prowadzić do likwidacji sądownictwa rodzinnego i nieletnich funkcjonującego w sądach rejonowych. Koncepcja zmian ustrojowych w sądownictwie powszechnym zakłada jedynie zniesienie ustawowego wymogu obligatoryjnego tworzenia wydziałów rodzinnych i nieletnich we wszystkich sądach szczebla rejonowego. Wprowadzenie omawianych zmian w strukturze organizacyjnej sądownictwa powszechnego, w zakresie dotyczącym sądów rodzinnych, nie zostało dotychczas przesądzone i kwestie te są przedmiotem dalszych, szczegółowych analiz.

10. RPO-633109-II/09 z dnia 2 marca 2010 r. – w sprawie prowadzenia postępowań przygotowawczych w zakresie zgonów związanych z gripą A/H1N1 (Informacja 1-3/2010, str. 84).

Prokurator Generalny (16.04.2010 r.) przekazał szczegółowe informacje dotyczące 12 postępowań prowadzonych przez prokuratury rejonowe na terenie kraju, których przedmiotem były zgony osób, u których stwierdzono zakażenie wirusem grypy A/H1N1v.

11. RPO-630978-VII/09 z dnia 5 marca 2010 r. – w sprawie procedury przekazywania do sądów wniosków o udzielenie czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego z powodów szczególnie ważnych dla skazanego (Informacja 1-3/2010, str. 90).

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (11.06.2010 r.) wyjaśnił, że Kodeks karny wykonawczy w art. 14la przewiduje możliwość udzielenia skazanemu zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego w wypadkach szczególnie dla niego ważnych. Zarówno wymieniony wyżej przepis, jak i akty wykonawcze wydane na jego podstawie nie dokonują podziału procedury udzielenia przedmiotowego zezwolenia na tryb zwykły i pilny. Szybkość i zakres podejmowanych czynności w sprawie udzielenia zezwolenia skazanemu na opuszczenie zakładu karnego powinny być dostosowywane do istniejących okoliczności. Centralny Zarząd Służby Więziennej na bieżąco monitoruje zarówno sposób, jak i procedury udzielania osadzonym zezwoleń w trybie art. 14la k.k.w., co przynosi pozytywne efekty w postaci szerokiego stosowania zezwoleń w sytuacjach losowych wobec skazanych, którzy złożą uzasadniony i udokumentowany wniosek w przedmiotowej sprawie.

12. RPO-617969-V/09 z dnia 8 marca 2010 r. – w sprawie konieczności stworzenia odpowiednich regulacji prawnych umożliwiających gminom wywiązywanie się z obowiązku zaspokajania potrzeb mieszkaniowych osób najuboższych (Informacja 1-3/2010, str. 90).

Minister Infrastruktury (15.04.2010 r.) podzielił pogląd, że aktualny stan mieszkalnictwa w Polsce, rozumianego jako zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych i zwiększenie dostępności do mieszkań dla wszystkich grup społeczeństwa, nie może być oceniony jako zadowolający. Jednak aktualne wskaźniki obrazujące tę sytuację są rezultatem wieloletnich procesów rozwojowych, a także zaniedbań w prowadzeniu polityki mieszkaniowej, mających swoje źródło w poprzednim ustroju politycznym i gospodarczym. Ponadto aktualna kondycja sektora mieszkaniowego jest odzwierciedleniem ogólnego poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego w Polsce i nie wyróżniamy się negatywnie w stosunku do krajów o podobnym stopniu rozwoju.

W Ministerstwie Infrastruktury trwają obecnie prace nad przygotowaniem dokumentu określającego zasady wspierania budownictwa mieszkaniowego w najbliższych latach. Propozycja Ministerstwa Infrastruktury będzie zawierała m. in. kontynuowanie i rozwijanie programu wsparcia budownictwa socjalnego i komunalnego oraz programu termomodernizacji i remontów; zmiany w programie Rodzina na Swoim, umożliwiające lepsze adresowanie programu; nowy program wsparcia budownictwa społecznego. Ministerstwo Infrastruktury przygotowało już projekt założeń do nowego programu budownictwa społecznego. W ramach projektowanych rozwiązań szczególna rola zostanie przypisana samorządom gminnym, które uzyskają szersze oprzyrządowanie prawne i finansowe pozwalające na aktywniejszą i racjonalniejszą realizację lokalnych polityk mieszkaniowych.

13. RPO-630355-II/09 z dnia 10 marca 2010 r. - w sprawie funkcjonowania Systemu Dozoru Elektronicznego w praktyce, po pierwszym półroczu od wprowadzenia go w życie (Informacja 1-3/2010, str. 95).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (01.04.2010 r.) przedstawił szczegółowe informacje o liczbie skazanych objętych Systemem Dozoru Elektronicznego i kosztach jego funkcjonowania. W praktycznym stosowaniu wykonywania kary w Systemie Dozoru Elektronicznego nie pojawiły się żadne istotne nowe problemy, a dotychczas zdiagnozowane, których źródło stanowiły zapisy aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w

systemie dozoru elektronicznego, zostały rozwiązane poprzez opracowanie projektu nowelizacji wzmiankowanej ustawy. Projekt ustawy o zmianie ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego znajduje się na etapie prac legislacyjnych w Parlamencie (druk sejmowy 2855).

14. RPO-604715-V/08 z dnia 10 marca 2010 r. – w sprawie braku możliwości skorzystania przez samotne bezdzietne osoby z pomocy finansowej państwa w postaci dopłat do oprocentowania kredytów udzielanych na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych (Informacja 1-3/2010, str. 92).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (19.04.2010 r.) poinformował, że propozycja nowelizacji ustawy z dnia 8 września 2006 r. o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania, przygotowana przez Ministra Infrastruktury, stała się przedmiotem prac Zespołu roboczego ds. monitorowania zadań wynikających z Planu Stabilności i Rozwoju. Na spotkaniu Zespołu, które odbyło się w dniu 26 marca 2010 r. w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów pod przewodnictwem Ministra Michała Boniego, ustalono ostatecznie skierowanie projektu ustawy o zmianie ustawy o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania do dalszych prac legislacyjnych.

15. RPO-595497-V/08 z dnia 11 marca 2010 r. - w sprawie nałożenia na właścicieli i zarządców domów wielomieszkaniowych zbyt kosztownych obowiązków z zakresu ochrony przeciwpożarowej (Informacja 1-3/2010, str. 96).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (12.04.2010 r.) poinformował, że z uwagi na rozbieżność stanowisk Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Infrastruktury odnośnie do przepisu § 38 projektu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków innych obiektów budowlanych i terenów, w zakresie podmiotów właściwych do wykonania i utrzymywania pasów przeciwpożarowych zabezpieczających lasy, w dniu 18 marca 2010 r. wskazany projekt został rozpatrzony na posiedzeniu Komitetu Stałego Rady Ministrów, w wyniku którego rozstrzygnięto przedmiotową kwestię. Przedmiotowy projekt został przekazany do Rządowego Centrum Legislacji. W odpowiedzi zapewniono, że MSWiA dołoży wszelkich starań, aby przedmiotowe rozporządzenie jak najszybciej weszło w życie.

16. RPO-615321-I/09 z dnia 11 marca 2010 r. – w sprawie zasad dystrybucji prasy erotycznej i pornograficznej w kioskach oraz salonach prasowych na terenie miasta stołecznego Warszawy (Informacja 1-3/2010, str. 97).

Komendant Straży Miejskiej m. st. Warszawy (20.04.2010 r.) poinformował, że w wyniku spotkania, które odbyło się w marcu 2010 r. z przedstawicielami Stowarzyszenia Twoja Sprawa ustalono, że strażnicy miejscy będą podejmować działania zgodnie z zakresem ustawowych uprawnień, w przypadku zgłoszenia przez przedstawicieli Stowarzyszenia przypadków prezentowania w miejscach publicznych prasy erotycznej i pornograficznej w sposób, który może wyczerpywać znamiona wykroczenia określonego w art. 141 Kodeksu wykroczeń.

17. RPO-518110-IX/05 z dnia 15 marca 2010 r. – w sprawie zwolnień ze służby funkcjonariuszy celnych (Informacja 1-3/2010, str. 99).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (09.04.2010 r.) poinformował, że w Ministerstwie Sprawiedliwości nie jest prowadzona odrębna analiza w zakresie sprawności postępowań sądowych w sprawach karnych przeciwko konkretnym grupom zawodowym, w tym funkcjonariuszy Służby Celnej. Dotychczas nadzór Ministra Sprawiedliwości sprawowany był w kilku indywidualnych sprawach przeciwko funkcjonariuszom Służby Celnej.

18. RPO-603857-VI/08 z dnia 15 marca 2010 r. – w sprawie problemów związanych ze stosowaniem przyrządów do pomiaru prędkości pojazdów w ruchu drogowym (Informacja 1-3/2010, str. 98).

Komendant Główny Policji (20.04.2010 r.) nie podzielił zarzutów przedstawionych w wystąpieniu Rzecznika i poinformował, że działania Policji związane ze stosowaniem fotoradarów mają na celu spowodowanie powszechnego poszanowania przepisów ruchu drogowego, a przez to ochronę życia i zdrowia obywateli. Nadmierna prędkość jest przyczyną około 30% wypadków drogowych oraz niemal połowy ofiar śmiertelnych. Rozwój nowoczesnej technologii w zakresie sprawowania efektywnego nadzoru nad ruchem drogowym, jak również wysoka skuteczność oddziaływania fotoradarów na zachowanie kierowców sprawia, że dalszy rozwój systemu automatycznej kontroli prędkości staje się nieodzowny.

19. RPO-637689-X/09 z dnia 16 marca 2010 r. – w sprawie uprawnień przysługujących funkcjonariuszce Policji wychowującej dzieci do lat czterech (Informacja 1-3/2010, str. 100).

Dyrektor Biura Kontroli Komendy Głównej Policji (06.04.2010 r.) poinformował, że Biuro Prawne Komendy Głównej

Policji podziela pogląd Rzecznika wyrażony w wystąpieniu. Art. 79 ustawy o Policji stanowi, iż policjantowi-kobiecie przysługują szczególne uprawnienia przewidziane dla pracownic według przepisów prawa pracy, jeśli przepis ustawy nie stanowi inaczej. Brzmienie tego przepisu jest jednoznaczne i klarowne. Do policjanta-kobiety ma zastosowanie art. 178 § 2 Kodeksu pracy, który stanowi, iż pracownika opiekującego się dzieckiem (do ukończenia przez nie 4 roku życia) nie wolno bez jego zgody zatrudniać w godzinach nadliczbowych, w porze nocnej, w systemie czasu pracy, o którym mowa w art. 139, jak również delegować poza stałe miejsce pracy. Z uprawnień określonych w art. 178 § 2 Kodeksu pracy może korzystać tylko jedno z rodziców lub opiekunów dziecka, jeżeli oboje są zatrudnieni, co wynika z przepisu art. 189¹ Kodeksu pracy. Przedmiotowa opinia prawna została przesłana do właściwego Komendanta Wojewódzkiego Policji w celu stosowania.

20. RPO-625610-XVIII/09 z dnia 16 marca 2010 r. – w sprawie braku aktu wykonawczego do ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, regulującego problematykę wynagrodzeń i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie (Informacja 1-3/2010, str. 99).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (25.05.2010 r.) podzielił wątpliwości wyrażone w wystąpieniu Rzecznika. Jednocześnie poinformował, że niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji przepisu § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1982 r. w sprawie stawek, warunków przyznawania i wypłaty ryczałtu przysługującego sędziom i pracownikom sądowym za dokonanie oględzin oraz stawek należności kuratorów, nie można usunąć poprzez zmianę przepisów tego rozporządzenia, ponieważ ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych utraciła moc z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, tj. z dniem 2 marca 2006 r. Tym samym utracił moc art. 42 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zawierający upoważnienie do wydania ww. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1982 r. Zgodnie z § 34 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” nie nowelizuje się aktu wykonawczego zachowanego czasowo w mocy przez nową ustawę. W związku z powyższym w Ministerstwie Sprawiedliwości zostaną podjęte prace legislacyjne zmierzające do wydania aktu wykonawczego na podstawie upoważnienia ustawowego

z art. 9 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

21. RPO-637657-VI/09 z dnia 17 marca 2010 r. – w sprawie jakości usług świadczonych przez przewoźników kolejowych w zakresie przewozu osób (Informacja 1-3/2010, str. 100).

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (23.04.2010 r.) poinformowała, że brak jest przesłanek wskazujących, aby opisane w wystąpieniu Rzecznika działania mogły stanowić praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. Dlatego też należy stwierdzić, że w niniejszym przypadku nie zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania w sprawie praktyk zdefiniowanych w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przewozu osób, pasażerowie mają prawo do złożenia reklamacji i domagania się zwrotu kosztów z tym związanych. W takiej sytuacji PKP Intercity ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą, a naruszenia uprawnień indywidualnych konsumentów mogą być rozstrzygane na drodze cywilnoprawnej przed sądem. Poszkodowani pasażerowie mogą także zgłaszać skargi na naruszenie przepisów obowiązującego od 3 grudnia 2009 r. rozporządzenia (WE) Nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczącego praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym. Nadzór nad przestrzeganiem praw pasażerów w transporcie kolejowym określonych w przepisach rozporządzenia 1371/2007 sprawuje Prezes Urzędu Transportu Kolejowego. Rozpatruje on także skargi w sprawie naruszenia przepisów tego rozporządzenia.

22. RPO-614729-IX/09 z dnia 18 marca 2010 r. – w sprawie opłacania przez kierowców pojazdów służbowych Policji z własnych środków ubezpieczenia Autocasco (Informacja 1-3/2010, str. 102).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (20.04.2010 r.) poinformował, że zasady odpowiedzialności majątkowej policjantów za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego wynikła szkoda reguluje ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Celnej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego i Centralnego Biura Antykorupcyjnego, w której ustawodawca opowiedział się za ugodową formą naprawiania wyrządzonych szkód.

Powołana ustawa wprowadziła rozwiązania analogiczne do Kodeksu pracy. Ustawa przyjmuje odpowiedzialność majątkową policjantów za szkodę w mieniu wyrządzoną z ich winy wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków służbowych. Odpowiedzialność ponoszona jest w granicach rzeczywistej straty i tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie posiada informacji o płaceniu przez policjantów składki ubezpieczenia Auto-Casco za pojazdy służbowe. Jednakże istnieje możliwość, z której korzystają funkcjonariusze (tak jak inne grupy zawodowe), ubezpieczenia się od odpowiedzialności majątkowej za szkody w mieniu powstałe z winy pracownika. Jest to ubezpieczenie dobrowolne i brak jest podstaw prawnych do ponoszenia przez Policję tego typu wydatków. W opinii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji problem dodatkowego ubezpieczenia policjantów pełniących służbę w komórkach organizacyjnych i pododdziałach antyterrorystycznych należy rozwiązać systemowo, z uwzględnieniem kosztów przyjętego rozwiązania i możliwości znalezienia środków budżetowych na ich pokrycie.

23. RPO-641520-I/10 z dnia 18 marca 2010 r. – w sprawie funkcjonowania mechanizmu oceny pracy notariuszy (Informacja 1-3/2010, str. 103).

Prezes Krajowej Rady Notarialnej (28.04.2010 r.) wyjaśnił, że wizytowany notariusz ma możliwość zgłaszania uwag w trakcie prowadzonej wizytacji, w celu wyjaśnienia swoich poglądów w sytuacjach rozbieżnych stanowisk z notariuszem - wizytatorem. Wizytowany notariusz ma również możliwość zapoznania się z protokołem z wizytacji, zanim jego odpis zostanie przekazany Ministrowi Sprawiedliwości. Uchwała rady właściwej izby notarialnej w sprawie wydania opinii, podjęta na wniosek Ministra Sprawiedliwości, przesyłana jest do wiadomości notariusza, którego dotyczy. Tym samym zgodnie z art. 10 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego przed wydaniem decyzji stronie postępowania przysługuje prawo wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań, a zatem notariusz ma możliwość zgłoszenia swojego stanowiska w tym przedmiocie. Jednocześnie w odpowiedzi poinformowano, że od 1992 r. miało miejsce pięć przypadków, w których postępowanie w sprawie odwołania notariusza zostało wszczęte na wniosek rady izby notarialnej, przy czym w trzech sprawach Minister Sprawiedliwości skorzystał z uprawnienia przewidzianego w art. 16 § 3 ustawy Prawo o notariacie, zaś w dwóch

przypadkach Minister Sprawiedliwości uznał za słuszne nie wszczynać postępowania odwołującego.

24. RPO-631655-II/09 z dnia 18 marca 2010 r. – w sprawie możliwości uchylecia prawomocnego mandatu karnego (Informacja 1-3/2010, str. 102).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (12.05.2010 r.) poinformował, że zagadnienie zasygnalizowane w wystąpieniu Rzecznika zostanie przedstawione Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, działającej przy Ministrze Sprawiedliwości, w celu dokonania pogłębionej analizy problemu i wypracowania stanowiska Komisji co do celowości i ewentualnego zakresu nowelizacji Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

25. RPO-620748-III/09 z dnia 19 marca 2010 r. – w sprawie statusu zawodowego asystentów sędziów i zasad ich wynagradzania (Informacja 1-3/2010, str. 103).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (20.04.2010 r.) poinformował, że projekt ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw znajduje się nadal na etapie uzgodnień międzyresortowych. W aktualnej wersji projektu proponuje się w art. 156 § 6 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, by Minister Sprawiedliwości określając wysokość wynagrodzenia zasadniczego asystentów sędziów, miał na uwadze rodzaj i charakter wykonywanych przez nich czynności, a także zaszeregowanie w poszczególnych stawkach przy uwzględnieniu okresu zatrudnienia na stanowisku asystenta sędziego. Wysokość wynagrodzenia zasadniczego asystenta sędziego nie może jednak przekraczać wysokości najniższego wynagrodzenia zasadniczego referendarza sądowego. Proponowana zmiana treści art. 156 § 6 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych realizuje ponadto zapowiadaną rezygnację z różnicowania wynagrodzenia zasadniczego asystentów sędziów w zależności od szczebla sądu, w którym są zatrudnieni.

26. RPO-605914-VII/09 z dnia 19 marca 2010 r. – w sprawie potrzeby wydania rozporządzenia regulującego warunki bytowe, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka wraz z regulaminem pobytu nieletnich w tego typu placówkach (Informacja 1-3/2010, str. 104).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (21.04.2010 r.) poinformował, że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, w procedowanym obecnie w MSWiA projekcie ustawy o zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw, zaproponowało zawarcie delegacji dla ministra właściwego do spraw

wewnętrznych do określenia w drodze rozporządzenia warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w policyjnych izbach dziecka, poprzez rozszerzenie art. 15 ust. 10 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Podczas uzgodnień międzyresortowych projektowana treść art. 15 ust. 10 ustawy o Policji nie budziła wątpliwości, jednak do pozostałych propozycji zawartych w przedmiotowym projekcie zgłoszono liczne uwagi, które wymagają szczegółowej analizy. Mając na względzie zakres projektowanych zmian, które dotyczą niezmiernie ważnych dla funkcjonowania Policji, a w konsekwencji bezpieczeństwa obywateli kwestii, przyspieszenie prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw nie wydaje się możliwe. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, mając na uwadze potrzebę wprowadzenia projektowanych zmian, w tym art. 15 ust. 10 ustawy o Policji, dokłada wszelkich starań, aby przedmiotowe prace zakończyły się w możliwie najkrótszym terminie.

27. RPO-641871-VII/10 z dnia 22 marca 2010 r. – w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (Informacja 1-3/2010, str. 104).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (16.04.2010 r.) nie podzielił stanowiska Rzecznika i poinformował, że obowiązujące uregulowania prawne w sposób wystarczający zabezpieczają przed przekroczeniem przez funkcjonariuszy uprawnień w procesie stosowania środków przymusu bezpośredniego. Większość środków przymusu bezpośredniego stosowana jest w miejscach objętych monitoringiem telewizyjnym, z możliwością jego archiwizacji, co dodatkowo argumentuje zasadność odstąpienia od dublowania nagrań. Służba Więzienna nie posiada profesjonalnego sprzętu, ponadto praktyka ta rodzi szereg problemów z angażowaniem dodatkowego funkcjonariusza jako operatora kamery, co nie pozostaje bez wpływu na bezpieczeństwo funkcjonariuszy stosujących środki przymusu bezpośredniego. Środki przymusu bezpośredniego stosują funkcjonariusze publiczni, a więc osoby znające obowiązujące przepisy, przeszkoleni teoretycznie i praktycznie. Funkcjonariusz Służby Więziennej składając ślubowanie zobowiązuje się przestrzegać prawa, kierować się zasadami humanizmu i poszanowania godności ludzkiej. Funkcjonariusz ma więc świadomość, że każdy eksces w procesie stosowania prawa kończy się adekwatną reakcją dyscyplinarną lub karną uprawnionego organu. Wzgląd na powyższe legł u podstaw decyzji o zaprzestaniu filmowania stosowania środków przymusu bezpośredniego.

28. RPO-586132-I/08 z dnia 22 marca 2010 r. – w sprawie dostępności stron internetowych instytucji publicznych dla osób niewidomych i niedowidzących (Informacja 1-3/2010, str. 105).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (23.04.2010 r.) poinformował, że opracowana w MSWiA „Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013”, która została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 23 grudnia 2008 r., wskazuje „dostosowanie wszystkich publicznych serwisów on-line do wymagań W3C w zakresie projektowania i funkcjonalności stron WWW” jako jedno z kluczowych zadań i inicjatyw służących realizacji celów „Strategii”. MSWiA podejmuje działania na rzecz poprawy dostępności stron internetowych dla osób niepełnosprawnych m.in. poprzez prezentowanie i propagowanie tego zagadnienia na konferencjach, warsztatach i spotkaniach roboczych, w których uczestniczy i jakie inicjuje. W kwietniu 2008 r. MSWiA zleciło przeprowadzenie audytu strony WWW Ministerstwa oraz strony głównej Biuletynu Informacji Publicznej do wymogów e-dostępności, a następnie wdrożyło rozwiązania dostosowawcze, czego efektem było uzyskanie certyfikatu konsorcjum W3C. W kontekście badań prowadzonych przez Komisję Europejską, należy zauważyć, że niski odsetek stron publicznych spełniających wymagania WCAG nie jest jedynie polskim problemem. Istotnym elementem sprzyjającym wzrostowi e-dostępności jest zatem propagowanie wiedzy na temat potrzeby tworzenia funkcjonalnych i dostępnych usług internetowych wśród przedstawicieli administracji publicznej i w społeczeństwie. Dlatego też warto, aby przygotowany przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich materiał był szeroko rozpowszechniony i został przekazany do wszystkich instytucji publicznych objętych badaniem.

29. RPO-643835-X/10 z dnia 23 marca 2010 r. – w sprawie funkcjonowania opieki długoterminowej (Informacja 1-3/2010, str. 105).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (21.04.2010 r.) poinformował, że Minister Zdrowia dostrzega potrzebę wdrożenia nowych rozwiązań w obszarze organizacji opieki długoterminowej. W najbliższym czasie planowane jest powołanie zespołu do spraw opracowania standardów w opiece długoterminowej. W odpowiedzi poinformowano ponadto, iż celem wprowadzonych zmian w warunkach realizacji pielęgniarstwa opieki długoterminowej domowej jest objęcie tą opieką większej liczby świadczeniobiorców, w tym części pacjentów, dla których były realizowane świadczenia w ramach pielęgniarstwa opieki domowej w POZ. Świadczeniobiorcy, którzy nie zostaną zakwalifikowani do świadczeń w ramach pielęgniarstwa opieki

długoterminowej domowej, mają prawo do świadczeń zdrowotnych pielęgniarki POZ, do której złożyli deklarację wyboru, realizowanych zarówno w warunkach ambulatoryjnych, jak i w warunkach domowych.

30. RPO-626472-I/09 z dnia 24 marca 2010 r. – w sprawie przetwarzania danych osobowych przez Policję w ramach Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (Informacja 1-3/2010, str. 107).

Komendant Główny Policji (19.04.2010 r.) wyjaśnił, że informacje dotyczące danej osoby możliwe są do zarejestrowania w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji (KSIP) jedynie w sytuacji, gdy uprzednio posiada ona rejestrację procesową, tj. gdy jest osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego, jest nieletnim, który dopuścił się czynu zabronionego przez ustawę jako przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego, jest osobą o nieustalonej tożsamości lub usiłującą ukryć swoją tożsamość bądź też osobą poszukiwaną. Nie ma natomiast technicznych możliwości, by dokonać w KSIP rejestracji informacji o legitymowaniu osoby, która nie została uprzednio zarejestrowana procesowo. Policja dokonała weryfikacji zgromadzonych danych dotyczących wnioskodawcy, a następnie, w związku z ujawnieniem rejestracji procesowej w KSIP, wystąpiono do właściwego sądu o informację w zakresie sposobu zakończenia postępowania prowadzonego w stosunku do wnioskodawcy. Po uzyskaniu informacji, że postępowanie to zostało prawomocnie zakończone umorzeniem, niezwłocznie usunięto z KSIP dane osobowe wnioskodawcy.

31. RPO-644219-X/10 z dnia 24 marca 2010 r. – w sprawie potrzeby powołania nowej Rady Narodowego Funduszu Zdrowia (Informacja 1-3/2010, str. 107).

Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (01.04.2010 r.) poinformował, iż Prezes Rady Ministrów powołał członków Rady Narodowego Funduszu Zdrowia z dniem 22 marca 2010 r. Rada Narodowego Funduszu Zdrowia składa się z dziesięciu członków desygnowanych przez ustawowo upoważnione podmioty. Przedłużający się proces zgłaszania kandydatów oraz kompletowanie wymaganych od kandydatów dokumentów, miało istotny wpływ na czas powołania składu Rady.

32. RPO-627900-X/10 z dnia 24 marca 2010 r. – w sprawie leczenia substytucyjnego osób uzależnionych od heroiny (Informacja 1-3/2010, str. 108).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (13.04.2010 r.) poinformował, że w procedowanej obecnie nowelizacji rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 19 października 2007 r. w sprawie

szczegółowego trybu postępowania przy leczeniu substytucyjnym oraz szczegółowych warunków, które powinien spełniać zakład opieki zdrowotnej prowadzący leczenie substytucyjne, wprowadzono liczne ułatwienia w dostępie do tego typu leczenia. Należy również podkreślić stały wzrost liczby programów leczenia substytucyjnego w Polsce. Obecnie działają 23 programy udzielające świadczeń 1 650 pacjentom, którzy stanowią ok. 7-8% osób uzależnionych od opioidów. W przypadku pacjentów uzależnionych od opioidów z terenu Warszawy osiągnięto już wskaźnik zapewniający dostępność do leczenia substytucyjnego 20% uzależnionych od opioidów, wynikający z Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2006-2010. Istnieje potrzeba zwiększania liczby programów leczenia substytucyjnego, a zwłaszcza zapewnienia dostępności do nich w tych województwach, gdzie leczenie substytucyjne jest niedostępne np. w województwie pomorskim czy podkarpackim.

33. RPO-636976-IV/09 z dnia 24 marca 2010 r. – w sprawie zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego w przypadku tworzenia punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego (Informacja 1-3/2010, str. 106).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (30.04.2010 r.) podziela pogląd zawarty w piśmie Rzecznika dotyczący konieczności dokonania zgłoszenia w przypadku tworzenia innych form wychowania przedszkolnego tj. punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego w budynkach mieszkalnych. W przywołanym stanowisku Ministerstwa Infrastruktury zawarta jest wyłącznie informacja, że jeśli nie następuje zmiana wymagań bezpieczeństwa pożarowego, powodziowego, pracy, zdrowotnego, higieniczno-sanitarnego, ochrony środowiska bądź wielkości lub układu obciążeń, a więc nie następuje zmiana sposobu użytkowania w rozumieniu art. 71 ust. 1 ustawy Prawo budowlane, to nie zachodzi konieczność dokonywania zgłoszenia organowi administracji architektoniczno-budowlanej zmiany sposobu użytkowania wyłącznie dlatego, że w przedmiotowym lokalu lub budynku była inna funkcja niż przedszkole.

34. RPO-643774-X/10 z dnia 25 marca 2010 r. – w sprawie zagrożenia ochrony praw pacjentów wskutek planowanej likwidacji instytucji rzeczników praw pacjenta Narodowego Funduszu Zdrowia (Informacja 1-3/2010, str. 109).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (12.04.2010 r.) poinformował, że proponowana zmiana rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie nadania statutu Narodowemu Funduszowi Zdrowia nie oznacza powstania nowej struktury organizacyjnej NFZ, a

jedynie ma na celu dostosowanie tej struktury do przepisów ustawy z dnia 66 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

35. RPO-632406-IX/09 z dnia 25 marca 2010 r. – w sprawie przechowywania materiałów wybuchowych i łatwopalnych przez Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne Policji (Informacja 1-3/2010, str. 110).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (23.04.2010 r.) poinformował, że trudności związane z przechowywaniem materiałów wybuchowych i łatwopalnych były sygnalizowane przez Komendę Główną Policji Prokuraturze Krajowej. Z pozyskanych informacji wynikało, iż nie jest możliwe przechowywanie ww. materiałów w pomieszczeniach innych niż wskazane w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad i miejsca przechowywania w postępowaniu karnym przedmiotów i substancji stwarzających niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia oraz warunków i sposobu ich zniszczenia, resort sprawiedliwości nie planuje zaś podjęcia prac nad zmianą przedmiotowego aktu prawnego.

W odpowiedzi poinformowano ponadto, że organem upoważnionym do wydania nowego rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie pomieszczeń magazynowych i obiektów do przechowywania materiałów wybuchowych, broni, amunicji oraz wyrobów o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym - w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej, jest Minister Gospodarki. Z informacji przekazanych przez Ministerstwo Gospodarki wynika, że w kwietniu 2010 r. projekt rozporządzenia został skierowany do Rządowego Centrum Legislacji wraz z wnioskiem o zwolnienie z rozpatrzenia przez Komisję Prawniczą. Przewiduje się, iż rozporządzenie wejdzie w życie w sierpniu 2010 r.

36. RPO-641494-II/10 z dnia 25 marca 2010 r. – w sprawie postępowania mandatowego prowadzonego wobec kierowców popełniających wykroczenie stwierdzone za pomocą odpowiednich urządzeń pomiarowych lub kontrolnych rejestrujących obraz (Informacja 1-3/2010, str. 108).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (23.04.2010 r.) poinformował, że praktyka wysyłania mandatów karnych zaocznych za pośrednictwem poczty jest nieprawidłowa i wynika z błędnej interpretacji przepisów prawnych dotyczących postępowania mandatowego. Tym samym, nie znajduje uzasadnienia uruchomienie procedury sądowej w sytuacji

niemożliwości terminowego opłacenia mandatu przez sprawcę wykroczenia w związku z wysłaniem mandatu zaocznego drogą pocztową. Organy mandatowe najczęściej czasu przeznaczają na czynności zmierzające do ustalenia sprawców wykroczeń. Powyższy problem dostrzeżony został zarówno przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego, jak i Przewodniczącego Klubu Parlamentarnego Platformy Obywatelskiej, który w lutym 2010 r. wystąpił do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o zaopiniowanie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ruchu drogowym oraz zmianie niektórych ustaw. Projekt ten zakłada m.in. nowelizację art. 97 § 1 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, polegającą na wydłużeniu z 30 do 60 dni od daty ujawnienia czynu, terminu do nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego w przypadku, gdy organ mandatowy stwierdzi popełnienie wykroczenia za pomocą przyrządu kontrolno-pomiarowego lub urządzenia rejestrującego, a sprawca nie został schwytany na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem i nie zachodzi wątpliwość co do sprawy wykroczenia. Obecnie projekt ustawy znajduje się na etapie uzgodnień międzyresortowych. Problematyka nieprawidłowej interpretacji przez straż gminną (miejską) przepisów odnoszących się do postępowania mandatowego zostanie poruszona na najbliższym posiedzeniu Zespołu do Spraw Współpracy ze Strażami Gminnymi (Miejskimi), będącego organem doradczym Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

37. RPO-640371-I/10 z dnia 26 marca 2010 r. – w sprawie dostosowania sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego do potrzeb osób niepełnosprawnych (Informacja 1-3/2010, str. 111).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (07.05.2010 r.) poinformował, że obecnie obowiązujące przepisy dotyczące sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego dają możliwość uwzględniania potrzeb osób niepełnosprawnych i ułatwiania im zdawania egzaminu, a co za tym idzie nie ma potrzeby ich nowelizacji w tym zakresie. Wychodząc naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych Państwowa Komisja Egzaminacyjna zorganizowała już raz osobny egzamin, do którego przystąpiły dwie osoby niepełnosprawne.

38. RPO-639535-III/10 z dnia 26 marca 2010 r. – w sprawie zawieszalności prawa do emerytury wobec osób pracujących, pobierających emerytury w wieku niższym niż powszechnie obowiązujący oraz uzależnienia nabycia prawa do

emerytury w wieku niższym niż powszechnie obowiązujący od rozwiązania stosunku pracy (Informacja 1-3/2010, str. 110).

Minister Pracy i Polityki Społecznej (12.05.2010 r.) wyjaśniła, że reforma ubezpieczeń społecznych generalnie zmieniła dla osób urodzonych po 1948 roku filozofię systemu emerytalnego obowiązującego w Polsce. Podczas gdy poprzednio emerytura stanowiła ekwiwalent utraconych zarobków, to obecnie emerytura jest traktowana jak oszczędności ubezpieczonego przeznaczone na starość. Jeżeli zatem emerytura jest korzystaniem z własnych oszczędności, to powinna ona być wypłacana bez żadnych ograniczeń, w szczególności bez względu na kontynuowanie dotychczasowego zatrudnienia. Jedynym warunkiem nabycia prawa do emerytury i jej wypłaty jest tylko osiągnięcie ustawowego, pełnego wieku emerytalnego.

Równocześnie jednak, w okresie przejściowym, funkcjonują jeszcze emerytury wcześniejsze, przyznawane na mocy dotychczasowego, „starego” systemu emerytalnego, z tytułu: płci, niezdolności do pracy, stażu pracy, pracy w szczególnych warunkach. Przyznanie takiej emerytury pozwala osobom uprawnionym na korzystanie z funduszu emerytalnego o co najmniej 5 lat dłużej, mimo że ich udział w gromadzeniu środków na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych był znacznie mniejszy niż osób, które uzyskały emerytury w pełnym wieku emerytalnym. Całkowicie odmienny charakter wcześniejszych emerytur, będących ekwiwalentem utraconych zarobków nakazuje stosować ograniczenia w przypadku, gdy osoba pobierająca taką emeryturę jest aktywna zawodowo. Mając na względzie istotne różnice między emeryturą wcześniejszą a emeryturą przyznaną w pełnym wieku emerytalnym, zróżnicowanie zasad dotyczących wypłaty obu rodzajów tych świadczeń jest w pełni uzasadnione.

39. RPO-643484-XVIII/10 z dnia 29 marca 2010 r. – w sprawie rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych dotyczących traktowania soboty jako dnia ustawowo wolnego od pracy w rozumieniu art. 57 § 4 Kodeksu postępowania administracyjnego (Informacja 1-3/2010, str. 111).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (29.04.2010 r.) poinformował, że wątpliwości wskazane w wystąpieniu Rzecznika związane z traktowaniem soboty jako dnia wolnego od pracy były rozważane w trakcie prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego oraz ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, prowadzonych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, jednak odstąpiono od zmiany art. 57 § 4 k.p.a. W opinii Ministerstwa

sytuację, w której uchybienie terminowi związane było z brakiem możliwości nadania pisma procesowego w sobotę w placówce pocztowej lub w innym urzędzie, należy uznać za okoliczność uprawdopodobniającą, że uchybienie nastąpiło bez winy nadawcy, co zgodnie z powołanym wyżej art. 58 k.p.a. stanowi jedną z przesłanek do przywrócenia terminu.

40. RPO-635944-VI/09 z dnia 30 marca 2010 r. – w sprawie połączeń kolejowych Zamościa i Zamojszczyzny z resztą kraju (Informacja 1-3/2010, str. 113).

Marszałek Województwa Lubelskiego (16.04.2010 r.) poinformował, że w dniu 11 sierpnia 2009 r. Zarząd Województwa Lubelskiego skierował do Prezesa Zarządu PKP Intercity S.A. pismo w sprawie zawieszenia połączeń kolejowych na Zamojszczyźnie, w którym przedstawił argumenty przemawiające za zachowaniem połączeń kolejowych z Zamościem i Roztoczem. W dniu 30 października 2009 r. Zarząd Województwa zwrócił się do Ministra Infrastruktury o dofinansowanie pociągów międzywojewódzkich na Zamojszczyźnie i Roztoczu. Zarówno przewoźnik, jak też Ministerstwo Infrastruktury wskazują, iż decyzje o zawieszeniu kursowania pociągów miały głównie podłoże ekonomiczne. Starając się przynajmniej częściowo złagodzić powstałą sytuację, pismem z dnia 24 sierpnia 2009 r., Zarząd Województwa Lubelskiego zwrócił się do Zarządu PKP Przewozy Regionalne sp. z o.o. z prośbą o zaproponowanie połączeń stanowiących alternatywę dla ograniczeń wprowadzonych przez PKP Intercity S.A. Propozycja PKP Przewozy Regionalne sp. z o.o. nie zapewniała jednak utrzymania standardu podróży na niezmiennym poziomie w stosunku do dotychczasowej oferty. Pierwsza symulacja nowej regionalnej oferty przewozowej zawiera całoroczne połączenia Lublina z Zamościem oraz sezonowe do Bełżca. Zarząd Województwa Lubelskiego będzie dążył do pozyskania środków na ich sfinansowanie. Zakres tych połączeń będzie uzależniony od warunków, jakie zostaną ostatecznie wynegocjowane z przewoźnikiem kolejowym. Samorząd Województwa Lubelskiego będzie nadal podejmował starania o przywrócenie przez PKP Intercity S.A. bezpośrednich połączeń kolejowych dla mieszkańców Zamojszczyzny z Warszawą, Krakowem, Katowicami i Wrocławiem.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (07.05.2010 r.) poinformował, że w połowie 2009 r. „PKP Intercity” S.A. poinformowała Ministerstwo Infrastruktury, że realizacja obowiązującego rozkładu jazdy pociągów pośpiesznych objętych dofinansowaniem z budżetu państwa powoduje deficyt znacząco wyższy niż wskazywały na to przygotowane wcześniej prognozy. W

związku z powyższym Spółka wystąpiła o wyrażenie zgody na wprowadzenie od 1 września 2009 r. ograniczeń w ofercie objętej umową z Ministrem Infrastruktury. Wybór pociągów, które „PKP Intercity” S.A. wytypowała do odwołania opierał się przede wszystkim na przeprowadzonych badaniach marketingowych. Metodykę oraz zakres przeprowadzania badań marketingowych przez „PKP Intercity” S.A. określa umowa z Ministrem Infrastruktury. Biorąc pod uwagę zapewnienie przez „PKP Intercity” S.A. zastępczej komunikacji autobusowej za odwoływane pociągi na terenie Zamojszczyzny, Ministerstwo Infrastruktury wyraziło zgodę na ograniczenie oferty z dniem 1 września 2009 r. W dniu 17 września 2009 r. do Ministerstwa Infrastruktury wpłynęła propozycja „PKP Przewozy Regionalne” spółka z o.o. uruchomienia połączeń kolejowych, które wypełniłyby lukę po odwołanych z dniem 1 września 2009 r. przez „PKP Intercity” S.A. pociągach pośpiesznych do Zamościa. Niestety przewoźnik ostatecznie wycofał się z deklaracji co do zasad finansowania połączeń. Oferta przygotowana przez przewoźników kolejowych na 2010 rok nie przewidywała przywrócenia kursowania pociągów międzywojewódzkich na Zamojszczyźnie. W odpowiedzi poinformowano jednocześnie, że ustawa o transporcie kolejowym umożliwia samorządom województw dofinansowywanie pociągów międzywojewódzkich.

41. RPO-637904-VII/10 z dnia 30 marca 2010 r. – w sprawie zastrzeżeń Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu do utrzymywanego w Polsce całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane (Informacja 1-3/2010, str. 113).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (05.05.2010 r.) nie zgodził się ze stwierdzeniem, że w Polsce utrzymywany jest całkowity zakaz prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane. Zgodnie z art. 217c k.k.w., tymczasowo aresztowany nie może korzystać z aparatu telefonicznego oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej. Zakaz zawarty w tym przepisie nie ma zastosowania do kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym, o których mowa w treści art. 215 § 1 k.k.w. Nieuzasadniona jest również uwaga, iż rozwiązanie zawarte w art. 217c k.k.w. budzi wątpliwości w zakresie jego zgodności z art. 31 i art. 49 Konstytucji RP i przepisami międzynarodowymi. Przyznanie tymczasowo aresztowanemu prawa komunikowania się za pomocą aparatu telefonicznego oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej z większym kręgiem podmiotów, stanowiłoby

poważne zagrożenie dla prowadzonego postępowania karnego. Brak kontaktu tymczasowo aresztowanego w powołanej wyżej formie z innym podmiotami niż obrońca lub pełnomocnik będący adwokatem lub radcą prawnym, nie wykracza poza ramy tego, co jest konieczne w demokratycznym państwie.

42. RPO-586253-X/08 z dnia 31 marca 2010 r. – w sprawie systemu dostępu do chemioterapii niestandardowej (Informacja 1-3/2010, str. 114).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (29.04.2010 r.) nie zgodził się z zarzutami podniesionymi w wystąpieniu Rzecznika i podkreślił w odpowiedzi, że leki stosowane w chemioterapii niestandardowej to substancje bardzo kosztowne, często o ciężkich i poważnych działaniach niepożądanych, stosowane w znacznym zakresie niezgodnie ze wskazaniami rejestracyjnymi (niezgodnie z charakterystyką produktu leczniczego). Przeznaczanie funduszy publicznych na leki o znikomej skuteczności prowadzi do ograniczenia zasobów, uniemożliwiając ich wykorzystanie do leczenia innych schorzeń, gdzie osiągnięte efekty zdrowotne byłyby znacznie lepsze. Takie postępowanie może być uznane za nieetyczne względem pozostałych grup chorych. Obowiązujące przepisy prawa precyzyjnie określają zasady dostępu do świadczenia chemioterapii niestandardowej. Dodatkowo Minister Zdrowia opracował wytyczne interpretacji przepisów tak, aby były one jednakowe we wszystkich oddziałach wojewódzkich NFZ. Nieprawdziwy jest zarzut, iż obecny system jest długotrwały i nieskoordynowany, a także obciążony wysokim ryzykiem błędu. W podejmowanie decyzji zaangażowany jest bowiem m.in. konsultant wojewódzki, a także wydawana jest ona w oparciu o merytoryczną analizę skuteczności i kosztu leku wydaną przez Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych. W trakcie podejmowania decyzji nie występuje element uznaniowości.

Część 2

Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w II kwartale 2010 r.

1. Wprowadzenie

Na koniec drugiego kwartału 2010 r. 52 państwa były Stroną Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (zwanego dalej OPCAT). Spośród nich 32 państwa wyznaczyły krajowe mechanizmy prewencji¹.

Zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji (zwanego dalej KMP lub Mechanizmem) wykonuje w Polsce Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej RPO), przeprowadzając wizytacje zapobiegawcze w miejscach zatrzymań, celem ochrony osób pozbawionych wolności przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem². W dniu 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie lotniczej zginął dr Janusz Kochanowski, Rzecznik Praw Obywatelskich. Do czasu złożenia przez nowego Rzecznika ślubowania przed Sejmem Rzeczypospolitej Polskiej, pracą Biura Rzecznika kieruje Zastępca RPO Stanisław Trociuk. Nietypowa sytuacja w Biurze RPO, wpłynęła w pewnym stopniu również na działalność Mechanizmu i czasowo ograniczono planowane wizytacje.

W drugim kwartale 2010 r. zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji wykonywały, podobnie jak w poprzednim kwartale, trzy Zespoły merytoryczne w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich: Zespół Prawa Karnego Wykonawczego, Zespół Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców oraz Zespół Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego. Ponadto, w wizytacjach brali udział pracownicy Zespołów Terenowych Biura RPO z Gdańska, Katowic i Wrocławia, przeprowadzając je również samodzielnie.

W okresie od 1 maja do 30 czerwca 2010 r. pracownicy wskazanych powyżej Zespołów przeprowadzili 11 wizytacji różnego rodzaju miejsc zatrzymań, położonych na terenie całej Polski. W skład grupy wizytacyjnej nadal nie włączano ekspertów zewnętrznych, z powodu braku środków przeznaczonych na działalność Krajowego Mechanizmu Prewencji w 2010 r. Nie spełniono więc wymogu interdyscyplinarności składu grupy wizytacyjnej.

W miesiącu kwietniu przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich nie uczestniczyli w wizytacjach, w związku z trwającymi przygotowaniem do szkolenia

---

¹ Albania, Armenia, Azerbejdżan, Chile, Kostaryka, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Republika Macedonii, Francja, Gruzja, Niemcy, Honduras, Lichtenstein, Luksemburg, Malediwy, Mali, Malta, Mauritius, Meksyk, Nigeria, Nowa Zelandia, Polska, Republika Mołdowy, Senegal, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Wielka Brytania, Urugwaj - www.apr.ch, dane na dzień 30 czerwca 2010 r.

² Art. 3 OPCAT

On site visit & Exchange of experiences, organizowanego w ramach projektu współpracy europejskich krajowych mechanizmów prewencji, z udziałem ekspertów z Podkomitetu do Spraw Prewencji (SPT), Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT), Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom (APT) oraz Rady Europy. Więcej szczegółów dotyczących szkolenia przedstawiono w rozdziale drugim: *Współpraca międzynarodowa Krajowego Mechanizmu Prewencji*.

Poniżej zaprezentowano wyniki wizytacji przeprowadzonych w okresie sprawozdawczym w różnego rodzaju miejscach zatrzymań, ze wskazaniem zasadniczych problemów, jakie w nich dostrzeżono.

2. Współpraca międzynarodowa Krajowego Mechanizmu Prewencji

Omawiając kolejno poszczególne spotkania i konferencje, w pierwszej kolejności należy wskazać, iż funkcjonujący w Polsce od 2008 r. Krajowy Mechanizm Prewencji jako pierwszy został objęty programem *On-site visit & Exchange of experiences*, czyli warsztatem szkoleniowym przeznaczonym dla poszczególnych krajowych mechanizmów prewencji. W dniach 4-7 maja 2010 r. eksperci Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom (APT), Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT), Podkomitetu ONZ do Spraw Prewencji (SPT) oraz Rady Europy, omówili z pracownikami wykonującymi zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji szczegóły dotyczące jego działalności oraz wizytacji różnego rodzaju miejsc zatrzymań. Podczas szkolenia zostały poruszone szczególnie istotne kwestie, dotyczące między innymi metodologii przeprowadzania wizytacji, istoty wizytacji prewencyjnych, roli ekspertów medycznych, sposobu prowadzenia rozmów z osobami pozbawionymi wolności, czy też formułowania zaleceń i rekomendacji. Ponadto, eksperci wymienionych powyżej instytucji przeprowadzili z przedstawicielami Rzecznika Praw Obywatelskich wizytacje trzech różnych typów miejsc zatrzymań (szpital psychiatryczny, areszt śledczy, zakład poprawczy i schronisko dla nieletnich), uczestnicząc w nich w roli obserwatorów, co następnie pozwoliło na analizę metodologii wizytacji oraz spotykanych w tego rodzaju jednostkach problemów. Szkolenie zostało w całości sfinansowane ze środków Rady Europy i Komisji Europejskiej.

Natomiast w ramach projektu *European NPM Project* (Projekt współpracy europejskich krajowych mechanizmów prewencji), również współfinansowanego przez Radę Europy i Unię Europejską odbyły się kolejne warsztaty tematyczne dla przedstawicieli europejskich krajowych mechanizmów prewencji. W dniach 9 - 10 czerwca 2010 r. w Tiranie, przedstawicielka Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego uczestniczyła w warsztatach o tematyce *Rola Krajowych Mechanizmów Prewencji w ochronie podstawowych praw osób pozbawionych wolności przez Policję*. Podczas spotkania przedstawiono międzynarodowe standardy prawne odnoszące się do osób pozbawionych wolności przez Policję oraz poruszono problematykę zapewnienia opieki medycznej tym

osobom. Wiele uwagi poświęcono zagadnieniom związanym z dostępem do obrońcy. Następne warsztaty odbędą się w październiku.

Okazją do wymiany doświadczeń na temat praktycznych działań podejmowanych w trakcie wizytacji miejsc zatrzymań przez krajowe mechanizmy prewencji było również seminarium w Kiszyniowie, zorganizowane w ramach projektu *Współpraca Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego (PW) 2009-2013*. Przedstawiciel Rzecznika, który wykonuje zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, zaprezentował stronie mołdawskiej informacje związane z organizacją i praktycznym funkcjonowaniem Mechanizmu w Polsce, a także wziął udział w wizytacji jednego z mołdawskich zakładów karnych.

3. Jednostki penitencjarne

W drugim kwartale 2010 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły dwa areszty śledcze³. W niniejszym rozdziale opisano również wnioski z wizytacji jednostek penitencjarnych przeprowadzonych w poprzednim okresie, które nie zostały przedstawione w raporcie Krajowego Mechanizmu Prewencji za pierwszy kwartał 2010⁴.

W trakcie wizytacji jednostek, przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili uwagę na panujące w nich zróżnicowane **warunki bytowe**. Niemniej jednak, poczynione ustalenia w żadnym przypadku nie pozwoliły na stwierdzenie, iż warunki te są dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwie, że mogłyby wskazywać na okrutne, nieludzkie lub poniżające traktowanie. W ocenie wizytujących bardzo dobre warunki bytowe zapewniono osadzonemu w Areszcie Śledczym (dalej AŚ) w Środzie Wielkopolskiej. Wszystkie cele mieszkalne były skanalizowane, doprowadzono do nich zimną i ciepłą wodę. W każdej celi znajdował się całkowicie zabudowany kącik sanitarny. Stan techniczny urządzeń sanitarnych oraz ich czystość również nie wzbudziły zastrzeżeń. Pomieszczenia łaźni ogólnej wyglądały estetycznie, umożliwiono w nich właściwą realizację kąpieli oraz wymianę bielizny i odzieży. W bardzo dobrym stanie była również kuchnia – nowocześnie wyposażona i niewyeksplotowana. W wizytowanej jednostce w kwestii warunków bytowych zalecono jedynie **wyposażenie łóżek piętrowych w drabinki i zabezpieczenia** lub dokonanie wymiany łóżek na inne, o konstrukcji gwarantującej bezpieczeństwo osadzonych. Rekomendację dotyczącą tej kwestii wystosowano również wobec Aresztu Śledczego we Wrocławiu oraz Aresztu Śledczego w Choszcznie. Dyrektor Aresztu Śledczego w Środzie Wielkopolskiej ustosunkowując się do zaleceń zawartych w informacji powizytacyjnej, wskazał, iż planuje, w zależności od posiadanych środków finansowych, poddanie modernizacji posiadanych łóżek. Rozważa także możliwość stopniowej wymiany łóżek, zastępując je nowymi, posiadającymi odpowiednie zabezpieczenia i drabinki.

---

³ AŚ w Warszawie-Grochowie (6.05.2010), AŚ we Wrocławiu (25-27.05.2010).

⁴ AŚ w Choszcznie oraz Oddział Zewnętrzny tej jednostki w Choszcznie (9-10 i 12.03.2010), ZK w Czerwonym Borze (12.03.2010), AŚ w Środzie Wielkopolskiej (25-26.03.2010).

Ponadto, w dwóch jednostkach dostrzeżono konieczność poprawy warunków bytowych. W Areszcie Śledczym we Wrocławiu, pomimo stwierdzenia sukcesywnej realizacji zaleceń sformułowanych w następstwie wizytacji w dniach 19-20 listopada 2008 r. i trwającego procesu odnawiania infrastruktury Aresztu, ponownie rekomendowano odmalowanie ścian w większości cel mieszkalnych oraz usunięcie zagrzybień i naprawę podłóg (jedynie cele mieszkalne wyremontowane po powodzi z lipca 1997 r., położone na najniższej kondygnacji oraz pojedyncze cele mieszkalne położone na wyższych kondygnacjach nie budziły zastrzeżeń). Należy zauważyć, iż z powodu braku środków finansowych, proces renowacji jest niezwykle powolny. Podobnie w Areszcie Śledczym w Choszcznie i Oddziale Zewnętrznym (dalej OZ) tego Aresztu za celowe uznano wykonanie przez administrację jednostki, w miarę możliwości finansowych, zaplanowanych prac modernizacyjnych w AŚ (w łaźni i celach mieszkalnych) oraz w OZ (w łaźni, umywalni i celach mieszkalnych), a także sukcesywne dokonywanie wymiany wyeksploatowanych sprzętów kwaterunkowych i urządzeń w kąciakach sanitarnych. Z informacji uzyskanych od Dyrektora jednostki wynika, że aktualnie trwają ustalenia dotyczące wybudowania w Choszcznie nowego obiektu Oddziału Zewnętrznego. W związku z tym, ograniczono remonty OZ jedynie do tych niezbędnych. Ponadto, Dyrektor Aresztu wyjaśnił, iż planowane jest wykonanie remontu wszystkich cel w Areszcie. Jednakże istotnym czynnikiem hamującym przeprowadzanie remontów cel mieszkalnych na szerszą skalę jest konieczność zapewnienia osadzonemu właściwego metrażu powierzchni mieszkalnej. Remont każdorazowo wiąże się bowiem z wyłączeniem z użytku odnawianych cel, czego konsekwencją jest przeniesienie osadzonych do innych pomieszczeń, mając na względzie zapewnienie im odpowiedniego metrażu.

Jako dobry oceniono stan techniczny cel mieszkalnych i łaźni Aresztu Śledczego w Warszawie-Grochowie. Natomiast za wymagające niezwłocznego remontu uznano pomieszczenia wchodzące w skład kuchni. Również kierownictwo jednostki podniosło, iż renowacja kuchni ma charakter priorytetowy, dlatego też rozpoczęcie prac z tym związanych planowane jest na drugą połowę bieżącego roku.

Uwagi sformułowane w następstwie wizytacji jednostek penitencjarnych dotyczyły także kwestii **zabudowy kąciaków sanitarnych** oraz **zapewnienia poczucia intymności** osobom pozbawionym wolności (jeden z pawilonów AŚ w Warszawie-Grochowie, AŚ we Wrocławiu). Ponadto, na terenie Szpitala Psychiatrycznego Aresztu Śledczego we Wrocławiu w łaźniach nie wyszczególniono odrębnego pomieszczenia przeznaczonego do przebierania się osadzonych. Przebierają się oni zatem na korytarzu, stojąc na prześcieradłach. Według pracowników Szpitala kąpiącym się zapewniona jest w tym czasie intymność, gdyż wszystkie pomieszczenia w oddziale są pozamykane. Niemniej jednak, jak podał w rozmowie przeprowadzanej na osobności jeden z pacjentów, w czasie przebierania po korytarzu przemieszczają się pracownicy Szpitala. W ocenie wizytujących sytuacja ta może stwarzać warunki prowadzące do naruszenia godności osobistej pacjentów i ich prawa do intymności.

Dlatego zalecono uwzględnienie w planach remontowych wyodrębnienie przylegającego do łaźni pomieszczenia przeznaczonego na przebieralnię.

W trakcie wizytacji zwracano też uwagę na miejsca, w których przeprowadzane są **kontrole osobiste** osadzonych. W następstwie ich oglądu rekomendowano wyposażenie tych pomieszczeń w wieszaki oraz pokrycie ich podłóg wykładzinami (AŚ w Warszawie-Grochowie, AŚ we Wrocławiu). W Areszcie Śledczym w Choszczynie kontrolę osobistą osadzonych przeprowadza się w oddziałach mieszkalnych. W związku z brakiem pomieszczeń przeznaczonych do tego typu kontroli, czynności z nią związane wykonywane są na korytarzach oddziałów za rozsuwanymi w tym celu kotarami. Poza tym, w piwnicy Aresztu wyodrębniono dwa pomieszczenia, oddzielone od korytarza jedynie kratą. Pomieszczenia te przeznaczone są do przeprowadzania kontroli osobistych nowoprzyjętych osadzonych.

Analizując kwestię odpowiednich warunków bytowych, dostrzeżono potrzebę dostosowania warunków w celach mieszkalnych i łaźniach do potrzeb osób niepełnosprawnych. Na przykład w Oddziale Zewnętrznym Aresztu Śledczego w Choszczynie wydzielono stanowisko prysznicowe odgródzone, z myślą o osobach niepełnosprawnych, jednakże nie było ono odpowiednio dostosowane do ich potrzeb. Również w Areszcie Śledczym w Warszawie – Grochowie zalecono dostosowanie urządzenia celi izby chorych do potrzeb pacjentów niepełnosprawnych.

W dwóch jednostkach zadbano o odpowiednie warunki podczas spacerów osadzonych - **poła spacerowe** wyposażono w ławki, popielniczki oraz zamontowano zadaszenia pozwalające spacerującym schronić się przed deszczem i słońcem (np. ZK Czerwony Bór, AŚ w Środzie Wielkopolskiej - w bieżącym roku administracja jednostki planuje zadaszenie pól). Jedynie w Areszcie Śledczym w Choszczynie postulowano utworzenie dodatkowego pola spacerowego oraz wykonanie częściowego zadaszenia na obecnym polu. Natomiast w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie od czasu ostatniej wizyty przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich, przeprowadzonej w dniach 6-8 października 2008 r., zwiększeniu o sześć uległa liczba spacerników. Podczas wizytacji przeprowadzanej w drugim kwartale 2010 r. jednostka dysponowała łącznie trzynastoma polami spacerowymi.

Wizytując jednostki penitencjarne, weryfikowano kwestię ich **zaludnienia**. W dniu wizytacji w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie nie było przeludnienia. Osadzeni przebywali w warunkach zapewniających zachowanie przewidzianej w art. 110 kodeksu karnego wykonawczego (dalej k.k.w.) normy 3 m² powierzchni celi na osobę. W celu rozwiązania problemu przeludnienia w Areszcie Śledczym we Wrocławiu na cele mieszkalne zaadaptowano siedem świetlic. W jednostce występowało minimalne przeludnienie (w dniu rozpoczęcia wizytacji kształtowało się ono na poziomie 1,25%). Natomiast w Areszcie Śledczym w Choszczynie i Oddziale Zewnętrznym tego Aresztu, mimo niewielkiego przeludnienia (3,3%), osoby nie przebywały w warunkach poniżej 3 m². Na potrzeby związane z zakwaterowaniem osób pozbawionych wolności wykorzystano izbę chorych OZ, celę izolacyjną oraz celę przejściową w Areszcie.

W związku z likwidacją świetlic i ich przekształcaniem w cele mieszkalne pojawił się również istotny **problem ograniczonej oferty zajęć kulturalno-oświatowych** w jednostkach. Najgorsza sytuacja w tym zakresie panowała w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. Wizytujący dostrzegli, że od czasu poprzedniej wizytacji w listopadzie 2008 r., kiedy to wśród zaleceń powizytacyjnych sformułowano postulat zintensyfikowania działalności kulturalno-oświatowej, sytuacja nie uległa poprawie, co więcej stwierdzono jej pogorszenie. Wszyscy ankietowani osadzeni ocenili sytuację w tym zakresie jako bardzo złą (obecnie na terenie Aresztu funkcjonują tylko dwie świetlice). W Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie odnosząc się do oferowanej oferty zajęć kulturalno-oświatowych połowa rozmówców uznała sytuację za złą. Wśród uwag krytycznych, ankietowani licznie podnosili fakt braku zajęć sportowych, powtarzający się brak piłki podczas wyjść na boisko, brak świetlic oraz rzadką częstotliwość organizowanych zajęć. W jednostce tej do dyspozycji osadzonych przeznaczono pięć świetlic.

Omawiając kwestię przeludnienia, należy zwrócić uwagę na wystąpienie⁵ Rzecznika z dnia 1 kwietnia 2010 r., w którym zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie realizacji przez resort sprawiedliwości zadań związanych z likwidowaniem tego zjawiska w zakładach karnych i aresztach śledczych. Rzecznik wskazał, iż w nowych aktach prawnych⁶, wprowadzono procedury mające zapobiegać przeludnieniu jednostek penitencjarnych, jednakże realizacja tego zadania napotyka na duże trudności. Zdaniem Rzecznika, dla poprawy sytuacji w więziennictwie potrzebne są stałe i wysokie nakłady finansowe na jego funkcjonowanie. Natomiast przy utrzymywaniu się obecnej linii orzeczniczej sądów karnych oraz odstąpieniu od tworzenia odpowiedniej liczby nowych miejsc zakwaterowania osadzonych, stosowanie przepisów obu wymienionych aktów prawnych może przede wszystkim oznaczać masowe odraczanie wykonania kar w wymiarze nie przekraczającym 2 lat pozbawienia wolności. Ponadto, osoby pozbawione wolności w rozmowach z przedstawicielami Rzecznika wskazują, że w celu wykonania przepisów określających maksymalny czas trwania pobytu osadzonego w przeludnionej celi, organizowane są liczne przeniesienia osadzonych pomiędzy jednostkami penitencjarnymi, które utrudniają im utrzymywanie kontaktów z osobami bliskimi lub realizację innych uprawnień lub obowiązków. W odpowiedzi z dnia 28 kwietnia 2010 r. z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości, Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej poinformował, że kontrola przeprowadzona w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej przez Najwyższą Izbę Kontroli wykazała, iż w wyniku realizacji *Programu pozyskania 17 000 miejsc w jednostkach organizacyjnych więziennictwa w latach 2006-2009* poprawiły się warunki odbywania kary przez osadzonych, zarówno

---

⁵ RPO-515967-VII/10.

⁶ Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2009 r. Nr 190, poz. 1475) oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów (Dz. U. z 2009 r. Nr 202, poz. 1564).

pod względem spełnienia normy powierzchni mieszkalnej w celach, jak i odpowiedniej obsady funkcjonariuszy w relacji do liczby osadzonych. Środki finansowe przyznane więziennictwu na wydatki majątkowe w ustawie budżetowej na 2010 rok, pozwolą na zakończenie w bieżącym roku 8 zadań inwestycyjnych skutkujących przyrostem 1275 nowych miejsc zakwaterowania dla osadzonych. Centralny Zarząd Służby Więziennej przedłożył propozycje działań inwestycyjnych w zakresie dalszej realizacji *Programu*, a także dalszych działań inwestycyjnych wynikających z aktualnego stanu jednostek organizacyjnych więziennictwa oraz czynności związanych z prawidłowym rozmieszczeniem i zabezpieczeniem osadzonych. Stosowny dokument podlega obecnie ocenie w Ministerstwie Sprawiedliwości. Resort sprawiedliwości prowadzi okresowe analizy stanu zaludnienia jednostek penitencjarnych oraz przyczyn zjawiska przeludnienia. W Ministerstwie przygotowano także *projekt ustawy o zmianie ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego*, mający na celu m. in. zwiększenie liczby skazanych mogących odbywać orzeczoną karę w systemie dozoru elektronicznego.

W większości jednostek nie odebrano sygnałów mogących świadczyć o **niedopuszczalnych formach traktowania**. Zarówno osadzeni, z którymi przeprowadzano rozmowy na osobności na podstawie ankiet, jak i ci rozpytywani podczas wizytacji cel, na ogół dobrze oceniali sposób traktowania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (AŚ w Warszawie-Grochowie, AŚ we Wrocławiu, AŚ w Środzie Wielkopolskiej oraz AŚ i OZ w Choszcznie). W ostatnio wymienionej jednostce tylko niektórzy osadzeni mieli zastrzeżenia w tej kwestii - zgłaszali zarzut prowokacyjnego niekiedy zachowania funkcjonariuszy, zdarzających się przypadków używania wulgarnego słownictwa i słownego poniżania, przeprowadzania kontroli osobistej w niewłaściwych warunkach (na korytarzu mieszkalnym, bez dywanika pod stopy). Żaden z rozmówców nie zdecydował się jednak na złożenie oficjalnej skargi do protokołu.

Niejednokrotnie w trakcie wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji zwracano szczególną uwagę na **respektowanie prawa osadzonych do opieki medycznej i pracę więziennych ambulatoriów**. W Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie kierownictwo jednostki wskazywało na istniejące braki kadrowe w więziennej służbie zdrowia. Natomiast osadzeni zgłaszali zarzuty dotyczące rutynowego podejścia przez lekarza do ich problemów zdrowotnych, a także bagatelizowania i niepodejmowania działań w celu dokładniejszego zdiagnozowania ich stanu zdrowia. Skarżyli się również na długi czas oczekiwania na przyjęcie przez lekarzy specjalistów oraz brak leków przeciwbólowych. Z kolei w Oddziale Zewnętrznym Aresztu Śledczego w Choszcznie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na odpłatnym wykonywaniu badań na obecność wirusa HIV w przypadku, gdy osadzony chce poddać się im z własnej inicjatywy. Jeżeli badanie takie jest realizacją zamierzenia jednostki (np. po powzięciu istotnych informacji na temat osadzonego) - wówczas jest wykonywane na koszt Aresztu. W

ocenie pracowników Biura Rzecznika, odmówienie osadzonemu wykonania badań na obecność wirusa HIV lub pobieranie za nie opłaty jest niewłaściwą praktyką. Zgodnie ze stanowiskiem przedstawicieli Rzecznika, a także Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (zawartym w piśmie nadesłanym do Biura RPO w dniu 17 listopada 2009 r.), wystarczającym warunkiem do wykonania badania na obecność wirusa HIV jest wola osadzonego, bez konieczności uzasadnienia tego jakimikolwiek wskazaniem medycznymi.

W Areszcie Śledczym we Wrocławiu zapewniono osadzonemu szeroki dostęp do konsultacji lekarzy specjalistów, co potwierdzili również osadzeni podczas przeprowadzanych z nimi rozmów. Respondenci ocenili bardzo dobrze wszystkie aspekty funkcjonowania służby zdrowia w Areszcie. Żaden z ankietowanych osadzonych nie skarżył się na trudności z dostępem do lekarzy, w szczególności na okres oczekiwania na wizytę. Pojedyncze uwagi dotyczyły niewłaściwego, zdaniem respondentów, doboru leków. W ocenie dyrektora Zakładu Opieki Zdrowotnej istnieje jednak potrzeba zatrudnienia lekarzy ogólnych.

W tym miejscu warto wspomnieć, iż na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, Centralny Zarząd Służby Więziennej opracował i rozesłał do jednostek penitencjarnych na terenie całego kraju ujednolicony zbiór praw pacjenta więziennej służby zdrowia zatytułowany *Informacja o prawach pacjenta – osoby pozbawionej wolności* (dalej Informacja). W większości jednostek udostępniono osadzonemu tę *Informację*. Dotychczas posługiwano się w jednostkach Kartą Praw Pacjenta. Nieaktualny tekst tej Karty, z uregulowaniami nie mającymi zastosowania w przypadku pacjenta więziennej służby zdrowia (np. prawo pacjenta do opieki pielęgnacyjnej sprawowanej przez osobę bliską, czy prawo do odmowy zgody na uczestniczenie przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych osób innych niż personel medyczny) znajdował się w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie. Zastrzeżenie dotyczące tekstu Karty wizytujący zgłosili także podczas poprzedniej wizytacji tej jednostki w dniach 6-8 października 2008 r.

Omawiając zagadnienia dotyczące opieki medycznej, należy wskazać, iż w drugim kwartale 2010 r. Zastępca Rzecznika skierował po raz kolejny wystąpienie⁷ do Ministra Sprawiedliwości w sprawie podjęcia działań legislacyjnych dotyczących uregulowania zasad udzielania świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności, w obecności funkcjonariusza Służby Więziennej. Zastępca Rzecznika wskazał, iż regulacja zawarta w art. 115 § 7 k.k.w., zgodnie z którą w zakładzie karnym typu zamkniętego – co do zasady – funkcjonariusz niewykonujący zawodu medycznego jest obecny w trakcie udzielania świadczeń zdrowotnych, narusza prawo do intymności i poszanowania godności osadzonych oraz prawo do tajemnicy medycznej. Z tych względów, w ocenie Zastępcy Rzecznika, przepisy Kodeksu karnego wykonawczego powinny precyzyjnie określać przesłanki dopuszczające taką obecność osoby nieudzielającej świadczeń medycznych. Aktualne brzmienie przepisów rodzi również wątpliwość w kwestii zgodności z zasadą proporcjonalności

---

⁷ RPO-637905-VII/10.

zawartą w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Obecność funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego w trakcie udzielania świadczeń zdrowotnych w każdym przypadku powinna mieć charakter wyjątkowy i znajdować zastosowanie wyłącznie wtedy, gdy wymaga tego bezpieczeństwo osoby wykonującej świadczenie zdrowotne. W odpowiedzi z dnia 1 lipca 2010 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości nie podzielił stanowiska Zastępcy Rzecznika w tej sprawie wskazując m. in., że udzielanie świadczeń zdrowotnych w warunkach izolacji może rodzić obawy więziennego personelu medycznego o własne bezpieczeństwo, które ma zapewnić kadra nie będąca pracownikami medycznymi. Zatem ograniczenie prawa do ochrony zdrowia przez czas pozbawienia wolności poprzez obecność funkcjonariuszy Służby Więziennej w czasie udzielania osobie pozbawionej wolności świadczenia zdrowotnego, wynikając z ustawy, jest niezbędne, aby zapewnić bezpieczeństwo lekarzy, czyli w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju (art. 5 Konstytucji RP). W związku z tym, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości stwierdził brak podstaw do przedsięwzięcia prac legislacyjnych, mających na celu zmianę obecnie obowiązujących norm prawnych w tym zakresie.

Podczas wizytacji zapobiegawczych Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika zwracają również uwagę na sposób realizacji prawa osadzonych do **komunikowania się ze swoim obrońcą**. W Areszcie Śledczym we Wrocławiu tymczasowo aresztowani podnosili, iż nie mają możliwości kontaktu telefonicznego z obrońcą. Dyrektor jednostki potwierdził, że tymczasowo aresztowanym nie umożliwia się takiej formy kontaktu. Wizytujący stwierdzili sprzeczność takiego rozwiązania z regulacją zawartą w art. 215 § 1 k.k.w. i wskazali na konieczność zapewnienia osadzonym realizacji postanowień wynikających z tego artykułu. W tym miejscu należy wskazać, iż już w dniu 30 marca 2010 r. Zastępca Rzecznika skierował do Ministra Sprawiedliwości wystąpienie⁸ dotyczące problematyki zakazu korzystania z aparatu telefonicznego oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej przez osoby tymczasowo aresztowane, określonego w art. 217c k.k.w. W piśmie tym, zwrócił się o podjęcie działań zmierzających do uchylenia całkowitego zakazu w tym zakresie, nawiązując do wyników wizyty Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu, którego delegacja w grudniu 2009 r. zgłosiła zastrzeżenia do utrzymywania w Polsce takiego zakazu. Wskazał ponadto, że zawarty w art. 217c k.k.w. zakaz, tak rygorystycznie przestrzegany w praktyce, budzi wątpliwości w zakresie zgodności z konstytucyjną zasadą proporcjonalności (art. 31 ust. 3) oraz prawem do komunikowania się (art. 49 Konstytucji RP). W odpowiedzi na te zastrzeżenia, Minister Sprawiedliwości w piśmie z dnia 5 maja 2010 r. wskazał, iż zakaz ujęty w art. 217c k.k.w., nie ma zastosowania do kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym, o których mowa w treści art. 215 § 1 k.k.w. W kolejnym wystąpieniu w tej sprawie Zastępca Rzecznika

---

⁸ RPO-637904-VII/10.

powołując się na wyniki wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji, a także treść skarg osób tymczasowo aresztowanych i ich pełnomocników procesowych stwierdził, iż stanowią one potwierdzenie, że zakazem prowadzenia rozmów telefonicznych obejmuje się również kontakty, o których mowa w art. 215 k.k.w. W ocenie Zastępcy Rzecznika taki stan rzeczy jest konsekwencją interpretacji przepisów przyjętej przez administrację aresztów śledczych, które uznają art. 217c k.k.w. jako *lex specialis* w stosunku do rozwiązań zawartych wcześniej w art. 8 § 3 oraz art. 215 § 1 k.k.w., a jednocześnie w zgodzie z art. 1 § 2 odrzucają możliwość stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego. Dlatego też Zastępca Rzecznika wyraził pogląd, iż zasadnym byłoby dążenie resortu do wprowadzenia w praktyce wykonywania tymczasowego aresztowania zmian w kierunku zgodnym z przyjętą interpretacją art. 217c k.k.w. W odpowiedzi z dnia 28 czerwca 2010 r. Minister Sprawiedliwości stwierdził, iż przedstawione przez Zastępcę Rzecznika informacje dotyczące rozbieżnej wykładni przepisów Kodeksu karnego wykonawczego dotyczących kontaktu osoby tymczasowo aresztowanej z obrońcą, dokonywanej przez funkcjonariuszy administracji aresztów śledczych wskazują na niedostateczną jednoznaczność obowiązujących przepisów w tym zakresie. W związku z powyższym, Minister Sprawiedliwości podjął decyzję o wystąpieniu do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego o dokonanie analizy omawianego zagadnienia oraz przedstawienie ewentualnych propozycji zmian obowiązujących unormowań.

W następstwie przeprowadzanych wizytacji, w dwóch jednostkach postulowano wyodrębnienie i urządzenie **pomieszczenia do udzielania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej** (AŚ i OZ w Choszcznie, AŚ w Środzie Wielkopolskiej). Zwrócono uwagę, iż zgodnie z przepisami załącznika do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych⁹, pomieszczenie do odbywania widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej, ma być odpowiednio wyposażone. Brak w jednostce pomieszczenia do realizacji nagrody przewidzianej w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w., w praktyce uniemożliwia jej udzielenie, nawet w przypadku spełniania przez osadzonych warunków do przyznania takiej nagrody. Ustosunkowując się do powyższego zalecenia, Dyrektor Aresztu Śledczego w Choszcznie wskazał, iż przebywający w podległej mu jednostce osadzeni w zdecydowanej większości są zatrudnieni na zewnątrz jednostki i spełniają wymogi w zakresie korzystania z widzeń poza terenem Aresztu. W związku z powyższym, widzenia w formie bezdozorowej w oddzielnym pomieszczeniu są dość rzadko udzielane. Jednakże perspektywicznie, w przypadku pojawienia się możliwości lokalowych, sprawa utworzenia takiego pomieszczenia zostanie rozważona.

Kończąc przedstawianie wyników zrealizowanych wizytacji jednostek penitencjarnych, należy wskazać, iż działania podjęte przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich w Zakładzie Karnym w Czerwonym Borze miały na celu sprawdzenie stanu realizacji zaleceń wydanych w dniach 17-18 maja 2005 r.

---

⁹ Dz. U. z 2003 r. Nr 186, poz. 1820.

Zgłoszone wówczas uwagi dotyczyły m. in.: przeprowadzenia generalnego remontu jednego z pawilonów, rozważenia możliwości udzielania widzeń w niedzielę i święta, rozważenie możliwości wydłużenia czasu udzielania widzeń, z uwagi na małą pojemność sali, zamontowanie w każdym z oddziałów w jednym z pawilonów samoinkasującego aparatu telefonicznego, rozważenia możliwości częstszego niż tylko raz w tygodniu przyjmowania osadzonych przez lekarza ogólnego, udostępnienia łaźni dla osób pracujących po skończonej pracy, jak również zwiększenia ilości wydawanych środków czystości. Po przeanalizowaniu ustaleń dokonanych podczas wizytacji jednostki w drugim kwartale 2010 r. stwierdzono, że wszystkie zalecenia wydane w wyniku poprzedniej wizytacji zostały wykonane.

Rola krajowych mechanizmów prewencji polega również na przedstawianiu propozycji i uwag odnośnie obowiązujących oraz projektowanych przepisów prawa. Dlatego też do Biura RPO kierowane są projekty wszystkich aktów prawnych, które w jakimkolwiek stopniu odnoszą się do osób pozbawionych wolności. W drugim kwartale 2010 r. Zastępca Rzecznika przedstawił swoją opinię m. in. o *projekcie z dnia 7 maja 2010 r. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej*. W wystąpieniu¹⁰ z dnia 21 maja 2010 r. Zastępca Rzecznika zasygnalizował, iż treść niektórych rozwiązań sformułowanych w projekcie budzi wątpliwości, zwłaszcza w zakresie dotyczącym zapewnienia w praktyce gwarancji praworządowego użycia środków przymusu bezpośredniego. W projekcie rezygnuje się z wielu sprawdzonych procedur służących zwiększeniu takich gwarancji, będących efektem wieloletniej współpracy Służby Więziennej z instytucjami ochrony praw człowieka w Polsce, w tym z Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Projekt znacznie ogranicza zakres dokumentowania stosowania środków przymusu bezpośredniego. Generalnie odstępuje się w nim od protokołowania stosowania środków przymusu bezpośredniego (z wyjątkiem wypełnienia protokołu po użyciu broni i psa służbowego) na rzecz sporządzenia mało szczegółowej notatki służbowej. Zaprojektowane przepisy, w porównaniu z obecnym stanem prawnym, w sposób istotny ograniczają możliwość weryfikowania zasadności skarg osadzonych na sposób użycia wobec nich środków przymusu bezpośredniego. Projekt rozporządzenia nie uwzględnia (za wyjątkiem czasu umieszczenia w celi zabezpieczającej) obowiązku rejestrowania przebiegu stosowania środków przymusu bezpośredniego. Natomiast na potrzebę kontynuowania tego typu działań wskazują wyniki wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji. Dla wizytujących materiał filmowy jest doskonałym potwierdzeniem działań opisanych w protokole stosowania środków przymusu bezpośredniego. W odpowiedzi z dnia 18 czerwca 2010 r. Minister Sprawiedliwości poinformował, że większość uwag szczegółowych została uwzględniona w preredagowanej wersji projektu z dnia 15 czerwca 2010 r., m. in. wprowadzono do notatki służbowej dokumentującej stosowanie środków przymusu bezpośredniego dodatkowe elementy, np. umieszczenie informacji o ostrzeżeniu o zastosowaniu

---

¹⁰ RPO-641871-VII/10.

środka przymusu bezpośredniego, czy też przywrócono konieczność – w razie użycia broni służbowej, oddania strzału ostrzegawczego. Niemniej jednak Minister Sprawiedliwości przedstawił również szczegółowe wyjaśnienia w kwestiach, w których nie podzielił wyrażonych w opinii wątpliwości, w tym m. in. dotyczących obowiązku zakładania kajdanek na ręce trzymane z tyłu, jak również rejestrowania przebiegu stosowania środków przymusu bezpośredniego. Odnosząc się do tego drugiego zagadnienia, Minister Sprawiedliwości stwierdził, że zasady utrwalania obrazu i dźwięku określone zostały w obowiązujących przepisach¹¹. Zgodnie z tymi regulacjami cały obszar zakładu karnego może być monitorowany przy użyciu wewnętrznego systemu urządzeń rejestrujących. Natomiast część cel, w których przebywają szczególnie niebezpieczni osadzeni, podlega monitoringowi obowiązkowemu. Tym samym – w ocenie Ministra Sprawiedliwości – ustawodawca już w Kodeksie karnym wykonawczym przesądził, iż wszelkie czynności podejmowane wobec osadzonych agresywnych, stwarzających zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa zakładu karnego lub bezpieczeństwa innych osadzonych muszą być rejestrowane.

4. Jednostki dla nieletnich

W drugim kwartale 2010 r. przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich, wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji przeprowadzili wizytacje dwóch zakładów poprawczych (dalej ZP)¹², jednego schroniska dla nieletnich (dalej SdN)¹³, (funkcjonowało ono w ramach jednej placówki jako zakład poprawczy i schronisko dla nieletnich) oraz jednego młodzieżowego ośrodka wychowawczego (dalej MOW)¹⁴. Nie wszystkie informacje z wizytacji zostały jednak sporządzone do dnia opracowania niniejszego raportu. W związku z tym, ustalenia dokonane w ich trakcie, zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym Krajowego Mechanizmu Prewencji. Natomiast w raporcie niniejszym przedstawione zostaną również wnioski z wizytacji jednej placówki tego typu przeprowadzonej w pierwszym kwartale¹⁵.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Salezjańskim Ośrodku Wychowawczym (dalej SOW) im. św. Jana Bosko w Trzcincu pozwoliły na stwierdzenie, iż pomimo wypełnienia większości zaleceń sformułowanych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich po wizytacji Ośrodka w dniach 3 – 4 marca 2009 r., w dalszym ciągu nie udało się wyeliminować przejawów **złego traktowania nieletnich**. Podczas oglądu sypialni

---

¹¹ Kodeks karny wykonawczym (Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2009 r. w sprawie urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku z monitoringu w zakładach karnych (Dz. U. Nr 175, poz. 1360).

¹² Zakład Poprawczy w Warszawie-Falenicy (6.05.2010), Zakład Poprawczy w Białymstoku (23-24.06.2010).

¹³ Schronisko dla Nieletnich w Warszawie-Falenicy (6.05.2010).

¹⁴ Salezjański Ośrodek Wychowawczy w Różanymstoku (21-22.06.2010).

¹⁵ Salezjański Ośrodek Wychowawczy im. św. Jana Bosko w Trzcincu (11.03.2010).

internatu Ośrodka znajdującego się w Trzcińcu, wychowankowie przebywający w pokojach zasygnalizowali przedstawicielom Rzecznika Praw Obywatelskich niewłaściwe traktowanie przez pracownika placówki, na którego skarżyli się także ankietowani, polegające na stosowaniu wobec nich przemocy fizycznej oraz poniżaniu werbalnym. Z uwagi na charakter zarzutów, przedstawiciele Rzecznika zorganizowali spotkania z wychowankami 3 grup wychowawczych przebywających w internacie, w celu ustalenia kręgu osób pokrzywdzonych działaniami pracownika SOW. Podczas spotkań z wychowankami, większość chłopców potwierdziła zarzuty niewłaściwego zachowania pracownika, lecz tylko czterech z nich zdecydowało się na złożenie oficjalnej skargi w tym przedmiocie. Pozostali nie chcieli skorzystać z takiej możliwości, obawiając się ewentualnej zemsty ze strony pracownika. Część wychowanków, którzy wypowiadali się podczas spotkań w grupach, potwierdziła zgłoszone zarzuty, nie dostrzegając jednakże w postępowaniu pracownika niczego złego. Przyznali, iż byli świadkami zarówno stosowania przemocy fizycznej, jak i publicznego obrażania wychowanków, lecz nie mieli świadomości, iż takie zachowanie pracownika jest niedopuszczalne. Zarzuty sformułowane przez czterech wychowanków w oficjalnych skargach dotyczyły słownego poniżania nieletnich oraz ich rodzin, czynionego przez pracownika w sposób publiczny np. podczas spotkań w jadalni lub dokonywania przeszukań pokoi wychowanków. Trzech chłopców podało ponadto, iż zostali uderzeni przez wspomnianego pracownika Ośrodka. Odebrane od nieletnich skargi potraktowane zostały jako zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa i przekazano je do Prokuratury Rejonowej w Drawsku Pomorskim.

W ocenie przedstawicieli Rzecznika, Dyrektor Ośrodka nie potraktował w sposób właściwy zarzutów dotyczących złego traktowania wychowanków, które odebrano już podczas poprzedniej wizyty w Ośrodku. W odpowiedzi Dyrektor placówki wskazał, iż po ubiegłorocznej wizytacji pracowników Biura Rzecznika przeprowadził dwukrotnie rozmowy z zainteresowanym pracownikiem. Podkreślił również, iż opinię zawartą w informacji powizytacyjnej, że „w dalszym ciągu nie udało się wyeliminować przejawów złego traktowania”, będzie można rozważyć dopiero wówczas, jeśli zostanie ono zweryfikowane przez odpowiednie decyzje procesowe. Zgodnie z sugestią Zachodniopomorskiego Kuratora Oświaty, organ prowadzący w porozumieniu z Dyrektorem zadecydował o zawieszeniu pracownika do czasu wyjaśnienia sprawy. Ponadto, w odpowiedzi na wnioski zalecenia pracowników BRPO, w celu poprawy i doskonalenia oddziaływań resocjalizacyjnych, podjęto m. in. następujące działania: Rada Pedagogiczna Ośrodka i szkoły odbyła trzy spotkania poświęcone analizie sytuacji wychowawczej w placówce, zorganizowano szereg spotkań dla wychowanków w formie apeli szkolnych, zebrań grup, w czasie których wyjaśniano nieletnim na czym polegają ich prawa, zwłaszcza w kontekście obowiązków oraz poszanowania praw innych osób. Dyrektor Ośrodka złożył również zawiadomienie do Prokuratury Rejonowej w Drawsku Pomorskim przeciwko trzem

wychowankom, w rezultacie obrażania i naruszania godności nauczycieli i wychowawców. Sprawa pozostaje nadal w zainteresowaniu przedstawicieli Rzecznika.

W Schronisku dla Nieletnich i Zakładzie Poprawczym w Falenicy nie odebrano uwag co do sposobu traktowania w placówce. W rozmowach indywidualnych dziewczęta bardzo dobrze oceniły swoich wychowawców.

Odnosząc się do **warunków bytowych** należy wskazać, iż ogląd pomieszczeń internatu Salezjańskiego Ośrodka Wychowawczego w Trzcincu, pozwolił na stwierdzenie pełnej realizacji zalecenia dotyczącego potrzeby przeprowadzenia prac remontowych w tym obiekcie. Rekomendowano natomiast dbałość o dostosowanie ubioru nieletnich do aktualnej pory roku. W opinii wizytujących, zaobserwowany podczas oglądu grupy strój wychowanków (krótkie spodenki, koszulki z krótkim rękawem), był zbyt lekki jak na okres zimowy. Postulowano również wyposażenie sypialni wychowanków w lampki nocne, ponieważ stwierdzono korzystanie przez nieletnich z lampek własnej produkcji służących do dodatkowego oświetlenia pokoi. W Schronisku dla Nieletnich i Zakładzie Poprawczym w Falenicy zalecono odnowienie pokoi wychowanek w grupie schroniskowej, a także wyodrębnienie świetlicy dla nieletnich z tej grupy, gdyż do celów świetlicowych wykorzystywana jest, w godzinach popołudniowych, jedna z sal lekcyjnych. Warunki w niej panujące były znacznie gorsze niż w pozostałych świetlicach. W ocenie wizytujących, wyodrębnienie świetlicy niewątpliwie przyczyniłoby się do prowadzenia efektywniejszej pracy wychowawczej z dziewczętami.

Na uwagę zasługuje **praktyka umieszczania nieletnich w izbie przejściowej na podstawie przesłanek nie znajdujących odzwierciedlenia w obowiązujących przepisach prawnych** (SdN i ZP w Falenicy). W regulaminie placówki znajdował się zapis, zgodnie z którym wychowanka może być umieszczona w izbie przejściowej po doprowadzeniu jej z ucieczki, albo po przedłużonej samowolnie przepustce lub urlopie oraz na własną prośbę ze względu na złe samopoczucie. Natomiast na podstawie przepisów rozporządzenia z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich¹⁶, Dyrektor zakładu może umieścić nieletniego w izbie przejściowej, na czas określony, dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie (§25 pkt 4 rozporządzenia). Ponadto, umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej może nastąpić na okres nie dłuższy niż 14 dni w celu: poddania go wstępnym badaniom lekarskim, badaniom osobopoznawczym i zabiegom higieniczno-sanitarnym, przeprowadzenia wstępnej rozmowy adaptacyjnej, przygotowania planu indywidualnych oddziaływań resocjalizacyjnych, utrzymania bezpieczeństwa i porządku w zakładzie, zapobiegania agresji lub dezorganizacji życia w zakładzie (§ 44 pkt 2 rozporządzenia). Wskazane przepisy nie dają zatem możliwości umieszczenia nieletniego w izbie przejściowej ze względów, które ujęto w regulaminie tej placówki. Umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej z powodu samowolnie przedłużonej przepustki lub urlopu dotyczy tylko wychowanków schroniska dla nieletnich (§ 51 pkt 4 rozporządzenia).

---

¹⁶ Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359 z późn. zm.

Ponadto, analizując zasadność umieszczenia wychowanków w izbie przejściowej w **trybie § 25 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia** stwierdzono przypadki, w których takie umieszczenie było następstwem nagannego zachowania nieletnich (SdN i ZP w Falenicy). Taka praktyka wskazuje na „karne” zastosowanie izby przejściowej, co pozostaje w sprzeczności z wyżej wskazanym przepisem, a także z Regułą 70 Narodów Zjednoczonych dotyczącą ochrony nieletnich pozbawionych wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Nr 45/113), zgodnie, z którą: *Dyscyplinarne karanie nieletniego powinno być dozwolone wyłącznie w ściśle wytyczonych granicach obowiązującego prawa i regulaminów. Przed wymierzeniem kary dyscyplinarnej należy w wyraźny i zrozumiały dla nieletniego sposób poinformować go o tym, jakie przekroczenie mu się zarzuca i stworzyć mu wszelkie możliwości przedstawienia swojej obrony; powinien on mieć prawo odwołania się do właściwej, bezstronnej władzy. W rozmowach indywidualnych niektóre wychowanki podkreślały, że w ich odczuciu umieszczenie w izbie przejściowej jest jedną z najsurowszych kar stosowanych w placówce.*

Postulowano również odnotowywanie w księgach wychowanek zatrzymanych w izbie przejściowej informacji dotyczących prowadzonych wobec nich oddziaływań wychowawczo-terapeutycznych (rozmowy z psychologiem, wychowawcą, badania lekarskie) oraz realizacji obowiązku szkolnego. Zapisy zawierające tego typu informacje są niezbędne i świadczą o zapewnieniu wychowance podstawowych praw.

W jednej placówce stwierdzono nieprawidłowości w zakresie **stosowania środków przymusu bezpośredniego** (SdN i ZP w Falenicy), polegające na umieszczaniu nieletnich w izbie przejściowej, w przypadku konieczności zastosowania środka przymusu bezpośredniego polegającego na umieszczeniu w izbie izolacyjnej. Działania te są podejmowane niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i często prowadzą do znacznie dłuższego pobytu nieletnich w izolacji, niż pozwalają na to przepisy (np. 9 dni - jak wynikało z zapisu w księdze stosowania środków przymusu bezpośredniego). Zgodnie z art. 95a § 7 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich¹⁷ (dalej u.p.n.), środek przymusu w postaci izolacji nie może być stosowany dłużej niż 48 godzin, a wobec nieletniego w wieku do 14 lat - dłużej niż 12 godzin.

W wizytowanych jednostkach wątpliwości budziły również wewnętrzne regulacje w zakresie stosowania **nagród i kar**. W Schronisku dla Nieletnich i Zakładzie Poprawczym w Falenicy zalecono wyeliminowanie zapisu znajdującego się pośród negatywnych zachowań, za które wychowanka może mieć obniżoną ocenę, w następującym brzmieniu: *praktykowanie zachowań o treści seksualnej (odwiedzanie się nocą, (...), pisanie do siebie listów miłosnych)*. Niewątpliwie kwestia zachowań lesbijskich wśród wychowanek stanowi poważny problem dla kadry placówki. W takich przypadkach kadra stara się przede wszystkim odseparować dziewczęta. Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły niepokojące informacje na temat tego, że personel placówki stosuje dyskryminacyjne praktyki odnośnie orientacji seksualnej

---

¹⁷ Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.

wychowanek. Informacja ta trafiła do Biura RPO za pośrednictwem Kampanii Przeciw Homofobii, która poinformowana została o karaniu izolacją nieletnich wykazujących zachowania świadczące o lesbijskiej orientacji seksualnej (np. pisanie listów miłosnych). W ocenie przedstawicieli RPO traktowanie w ten sposób nieletnich jest niedopuszczalne. Orientacja seksualna nie powinna być postrzegana jako zachowania patologiczne, za które nieletnie są karane.

Natomiast w Salezjańskim Ośrodku Wychowawczym w Trzcińcu po raz kolejny rekomendowano wyeliminowanie z katalogu nagród obowiązujących w jednej z grup, nagrody w postaci czytania lektur szkolnych. Ujęcie czytania lektur szkolnych jako jednej z nagród wydaje się być nieuzasadnione z punktu widzenia konieczności zapewnienia przez Ośrodek właściwej edukacji szkolnej, na którą składa się m. in. znajomość obowiązujących lektur. Analizowany zapis budził także zastrzeżenia w konfrontacji z planem lekcji odbywających się w grupie readaptacyjnej, zgodnie z którym wśród codziennych zajęć lekcyjnych przewidziane są zajęcia z czytania lektur. W odpowiedzi na informację powizytacyjną, Dyrektor Ośrodka wskazał, iż zapis ten został odpowiednio zmieniony.

Niepokojący dla przedstawicieli Rzecznika był również fakt nadmiernej **kontroli korespondencji** wychowanek w Schronisku dla Nieletnich i Zakładzie Poprawczym w Falenicy. W trakcie indywidualnych rozmów, nieletnie stwierdziły, że każda korespondencja, zarówno przychodząca, jak i wychodząca zawsze podlega kontroli. Praktyka taka stoi w sprzeczności z art. 66 § 3 u.p.n.

Dostrzeżono również pewne nieprawidłowości w zakresie **tworzenia aktów regulujących wewnętrzne funkcjonowanie placówki**. Polegały one na przykład na niedostosowaniu zapisu określającego liczebność grupy wychowawczej do obowiązującej w tej mierze regulacji zawartej w obowiązujących przepisach prawa (SOW w Trzcińcu), bądź też stworzeniu wspólnego regulaminu dla wychowanek Zakładu i Schroniska, co może powodować, iż przestaje on być czytelny dla nieletnich (SdN i ZP w Falenicy).

Weryfikując dostępność informacji na temat **instytucji, do których nieletni mogą się zwrócić w razie potrzeby**, w regulaminie jednej z placówek dostrzeżono niewłaściwy zapis następującej treści: *Na prośbę wychowanki dyrektor udostępnia jej adresy instytucji powołanych do przestrzegania praw człowieka*. Powyższe ograniczenie nie znajduje odzwierciedlenia w obowiązujących przepisach prawa. Adresy tego typu instytucji powinny być w placówce ogólnodostępne, co zostało zasygnalizowane już podczas wizytacji tej placówki w 2008 r. (SdN i ZP w Falenicy).

W niniejszym raporcie warto również wskazać, iż w dniu 13 kwietnia 2010 r. Zastępca Rzecznika skierował kolejne wystąpienie¹⁸ do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w sprawie przygotowania przez resort sprawiedliwości informatora dla wychowanek umieszczonych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, w którym zostaną zawarte informacje o sytuacji prawnej nieletniego, jego prawach i obowiązkach oraz instytucjach, do których może się

---

¹⁸ RPO-603898-VII/10.

zwrócić w sytuacji, gdy przysługujące mu prawa są łamane. W odpowiedzi na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich w tej sprawie, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, iż Ministerstwo Sprawiedliwości planuje opracować standardowy wzór informacji o prawach i obowiązkach nieletniego na potrzeby wszystkich zakładów dla nieletnich. Ponadto, zostanie określony sposób rozpowszechniania tej informacji wśród nieletnich, uwzględniający potrzebę zapewnienia stałego dostępu do niej. Ujednoliceniu mają również ulec inne dokumenty dotyczące pobytu nieletnich w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich np. regulamin izby przejściowej i regulamin izby izolacyjnej. W związku z powyższym, Zastępca Rzecznika zwrócił się z prośbą o przekazanie informacji, czy wskazane czynności zostały już zakończone, a jeżeli tak, o udostępnienie dokumentów opracowanych w tym przedmiocie przez resort sprawiedliwości. W odpowiedzi z dnia 19 maja 2010 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, iż proces opracowania standardowego wzoru takiej informacji oraz ujednolicenia niektórych dokumentów dotyczących pobytu nieletnich w podległych placówkach nie został jeszcze zakończony, ze względu na konieczność realizowania innych zadań istotnych dla bieżącego funkcjonowania zakładów dla nieletnich. Zakończenie prac przewidywane jest w grudniu 2010 r. Również do końca bieżącego roku zostanie zrealizowane zadanie związane z ujednoliceniem we wszystkich zakładach dla nieletnich niektórych procedur postępowania wobec wychowanków.

W zakresie problematyki dotyczącej nieletnich godzi się zauważyć, iż Zastępca Rzecznika w piśmie¹⁹ z dnia 11 czerwca 2010 r. przedstawił swoje uwagi i propozycje odnośnie *projektu założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* z dnia 26 marca 2010 r. oraz przygotowanego zgodnie z tymi założeniami *projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*. Zastępca Rzecznika zaproponował m. in. skrócenie proponowanego siedmiodniowego okresu pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka na czas wykonywania czynności na polecenie sądu, zagwarantowanie odpowiednich sposobów weryfikacji wyników badań uzyskanych metodą niewymagającą badania laboratoryjnego, przeprowadzonych w celu ustalenia w organizmie obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia (w związku z przyznaniem kuratorowi sądowemu uprawnienia do zobowiązania nieletniego do poddania się takim badaniom).

5. Izby wytrzeźwień oraz jednostki organizacyjne Policji

W drugim kwartale 2010 r. przeprowadzono wizytacje dwóch placówek, w której umieszcza się osoby nietrzeźwe, z wyłączeniem jednostek Policji (dalej IW)²⁰. Ustalenia dokonane w trakcie wizytacji Izby Wytrzeźwień w Gdańsku zostaną

---

¹⁹ R-071-13/10.

²⁰ Izba Wytrzeźwień we Wrocławiu (24.05.2010), Całodobowe Pogotowie Socjalne dla Osób Nietrzeźwych (Izba Wytrzeźwień) w Gdańsku (30.06.2010).

omówione w kolejnym sprawozdaniu kwartalnym. W raporcie niniejszym przedstawione zostaną również wnioski z wizytacji dwóch pomieszczeń dla osób zatrzymanych przy jednostkach organizacyjnych Policji²¹(dalej PdOZ), które nie były zawarte w sprawozdaniu z pierwszego kwartału 2010 r.

W Izbie Wytrzeźwień we Wrocławiu zalecono, aby Dyrektor Izby zwrócił uwagę podległym sobie pracownikom na konieczność postępowania z osobami umieszczonymi w Izbie z **poszanowaniem ich godności**. W trakcie rozmów z przedstawicielami Rzecznika, większość osób oczekujących na zwolnienie z Izby, zgłosiło zastrzeżenia co do sposobu traktowania przez personel (np. długi czas oczekiwana na przyście pracownika, uniemożliwienie skorzystania z prysznicza, używanie zwrotów powszechnie uznanych za obelżywe).

W zakresie **poszanowania prawa do intymności** postulowano wyposażenie toalet w przesłony przy wejściu, co umożliwi załatwienie potrzeb fizjologicznych w warunkach zapewniających intymność (IW we Wrocławiu).

Ponadto, w oparciu o informacje udzielone przez kierownika zmiany oraz zapisy w księdze zastawów ustalono, iż w Izbie, na podstawie art. 41 ust. 4 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi²², dokonywane są zastawy na niektórych przedmiotach posiadanych przez osoby umieszczane w Izbie (w szczególności na telefonach komórkowych). Tymczasem praktyka dokonywania zastawów na telefonach komórkowych wraz z kartą SIM uznana została przez Generalnego Inspektora Danych Osobowych za niedopuszczalną, z uwagi możliwość pozyskania danych osobowych przez pracowników izby, do których przetwarzania nie są uprawnieni oraz naruszenia poprzez takie działanie **prawa do prywatności pacjenta**²³. W związku z powyższym, zalecono zrezygnowanie z ustanawiania tego typu zastawów (IW we Wrocławiu).

Za konieczne uznano również wyposażenie sal Izby w **instalację przywoławczą**, zgodnie z § 20 pkt 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego²⁴.

W trakcie wizytacji pomieszczeń dla osób zatrzymanych w zakresie **warunków bytowych** zalecano wyposażenie pokoi dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, zgodnie z § 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 października 2008 r. w sprawie pomieszczeń w jednostkach organizacyjnych Policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych

---

²¹ Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Kutnie (24.03.2010), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Środzie Wielkopolskiej (26.03.2010).

²² Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.

²³ RPO-642757-VII/10.

²⁴ Dz. U. z 2004 r. Nr 20, poz. 192 z późn. zm.

w celu wytrzeźwienia oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach²⁵ (dalej rozporządzenie), (PdOZ w Kutnie, PdOZ w Środzie Wielkopolskiej).

W wizytowanych jednostkach stwierdzono również brak ubrań zastępczych przeznaczonych dla osób, o których mowa w § 10 ust. 2 regulaminu pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (zwanego dalej regulaminem), a także odzieży zastępczej wyszczególnionej w § 10 ust. 3 regulaminu (PdOZ w Kutnie, PdOZ w Środzie Wielkopolskiej). W związku z tym, zalecono zapewnienie stosownego zaopatrzenia. Ustosunkowując się do powyższych zaleceń Komendant Powiatowy Policji w Kutnie oraz Komendant Powiatowy Policji w Środzie Wielkopolskiej poinformowali o podjęciu działań mających na celu wyeliminowanie stwierdzonych naruszeń.

Ponadto, spotykano się z nieprawidłowościami polegającymi na nierespektowaniu przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2001 r. w sprawie zasad **dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych** na terenie obiektów podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych²⁶. Z rozmów przeprowadzonych z zatrzymanymi wynikało, iż funkcjonariusze zezwalają na palenie papierosów w toalecie (PdOZ w Kutnie). Z informacji udzielonej przez Komendanta Powiatowego Policji w Kutnie wynika, iż w chwili obecnej wyznaczenie miejsca do palenia tytoniu jest bardzo utrudnione. Trwają prace nad ustaleniem jego lokalizacji, jednakże wymaga to przeprowadzenia prac remontowych.

W celu pełniej realizacji praw osób umieszczonych Izbach za konieczne uznano również doposażenie w podstawowe środki apteczki znajdującej się w pokoju lekarskim oraz systematyczne weryfikowanie dat przydatności przechowywanych w niej leków (PdOZ w Kutnie, PdOZ w Środzie Wielkopolskiej).

W wyniku analizy **dokumentacji wewnętrznej** rekomendowano zwrócenie uwagi lekarzom na potrzebę każdorazowego rzetelnego wypełniania książki wizyt lekarskich (PdOZ w Kutnie).

6. Ośrodki dla cudzoziemców

W omawianym okresie wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły jeden ośrodek dla cudzoziemców²⁷.

W wizytowanym Areszcie w Celu Wydalenia nie stwierdzono przesłanek naruszenia praw i wolności osadzonych cudzoziemców, w tym istnienia praktyk noszących znamiona tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania.

Dobrze oceniono **warunki bytowe** panujące w jednostce, niemniej jednak zalecono podjęcie działań zmierzających do zapewnienia należytej intymności osobom korzystającym z natrysków w jednym z pomieszczeń sanitarnych. Za konieczne

²⁵ Dz. U. z 2008 r. Nr 192, poz. 1187.

²⁶ Dz. U. z 2001 r. Nr 106, poz. 1163.

²⁷ Areszt w Celu Wydalenia przy Pomorskim Oddziale Straży Granicznej w Szczecinie (16.06.2010).

uznano również **wyodrębnienie palarni** dla osadzonych, albo zadaszenia wyznaczonej na palarnię części placu spacerowego. Obecne rozwiązanie – wyznaczenie na palarnię miejsca, które nie jest zadaszone – w okresie jesienno-zimowym bądź przy złych warunkach pogodowych znacznie utrudnia lub wręcz uniemożliwia osadzonym korzystanie z możliwości palenia tytoniu.

Z uwagi na charakter wizytowanej placówki, a zwłaszcza fakt, iż nie jest to typowe miejsce detencji dla sprawców czynów zabronionych, wskazano również na potrzebę rozważenia zasadności przeprowadzania w ciągu dnia wielokrotnych **kontroli osobistej** osadzonych oraz cel mieszkalnych Aresztu.

Ponadto, rekomendowano rozważenie możliwości przedłużenia **czasu odbywania spacerów**. Co do zasady, umieszczeni w Areszcie cudzoziemcy korzystają z prawa do godzinnego spaceru na wolnym powietrzu. Uzyskane informacje wskazywały jednak, iż czas spaceru jedynie sporadycznie bywa przedłużany. Jednym z warunków jest przy tym możliwość sprawowania przez funkcjonariuszy Służby Granicznej nadzoru nad osadzonymi korzystającymi ze spaceru. Dodatkowy spacer wykorzystywany jest natomiast jako czynnik motywacyjny. Jak wynika z udzielonych pracownikom Biura RPO wyjaśnień, spacer taki przysługuje bowiem jedynie tym osobom, których zachowanie nie budzi zastrzeżeń funkcjonariuszy SG. W ocenie osób wizytujących, ograniczanie możliwości spaceru do godziny dziennie i sporadyczne jedynie przypadki przedłużania czasu trwania spacerów mogą stanowić nadmierną uciążliwość dla przebywających w Areszcie osób. W art. 117 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach²⁸, zagwarantowano osadzonym cudzoziemcom prawo do godzinnego spaceru dziennie, niemniej jednak należy wskazać, iż przepis ten określa jedynie pewne minimum i w żaden sposób nie ogranicza możliwości przedłużania czasu trwania spaceru. Możliwość taką, co istotne, przewiduje również § 5 pkt 4 przyjętego w Areszcie porządku wewnętrznego.

W trakcie wizytacji stwierdzono, iż przy przyjęciu do placówki cudzoziemcom zapewnia się możliwość zapoznania się z treścią obowiązującego w Areszcie **porządku organizacyjnego**. W dacie wizytacji *Porządek wewnętrzny* nie był jednak wywieszony w celach mieszkalnych Aresztu. Nie zostały także wywieszone listy adresowe organów, instytucji i organizacji pozarządowych, zajmujących się sprawami cudzoziemców, ani inne informacje dotyczące praw lub obowiązków osadzonych. W związku z tym zalecono wyeliminowanie stwierdzonych w tym zakresie nieprawidłowości.

7. Szpitale psychiatryczne

W drugim kwartale 2010 r. przeprowadzono wizytacje dwóch szpitali psychiatrycznych²⁹. W rozdziale tym opisano również wnioski z jednej wizytacji³⁰, których nie przedstawiono w sprawozdaniu z pierwszego kwartału 2010 r..

²⁸ Dz. U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1694.

²⁹ Samodzielny Wojewódzki Zespół Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej przy ul. Nowowiejskiej w Warszawie (6.05.2010), Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 1 Pomorskiej Akademii Medycznej im. prof. Tadeusza Sokołowskiego w Szczecinie (16-18.06.2010).

W dwóch placówkach stwierdzono **praktyki noszące znamiona okrutnego i nieludzkiego traktowania pacjentów**. W Samodzielnym Wojewódzkim Zespole Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej przy ul. Nowowiejskiej w Warszawie, zaobserwowano sale mieszkalne dla chorych oddzielone od korytarza przezroczystą ścianą, co umożliwia stały, nieograniczony wgląd na sale. Ponadto, w Oddziale wydzielono dwie sale obserwacyjne w postaci swoistych klatek z przezroczystymi ścianami, w których wykonywany jest m. in. przymus bezpośredni w formie izolacji i unieruchomienia. Rozwiązanie w postaci szklanych sal pobytowych oraz szklanych „klatek” obserwacyjnych, wzbudziło zasadnicze wątpliwości wizytujących, ponieważ pozostaje ono w kolizji z obowiązkiem ochrony przyrodzonej i niezbywalnej godności pacjenta jako człowieka oraz respektowania jego **prawa do intymności** i ochrony swego wizerunku. W związku z powyższym zalecono podjęcie niezbędnych kroków, w celu dostosowania tych pomieszczeń do wymogów zapewniających pacjentom poszanowanie ich praw. W placówce tej zalecono również niezwłoczne zaprzestanie dyskryminujących i stygmatyzujących praktyk wobec pacjentów przyjętych do Szpitala bez zgody, polegających na obowiązku przebywania całą dobę w piżamach. Z kolei, w Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu pacjenci w rozmowach z osobami wizytującymi skarżyli się na zdarzające się przypadki traktowania chorych w sposób niegrzeczny i pozbawiony szacunku. Przedstawiciele Rzecznika zaobserwowali podczas wykonywanych czynności m. in. wchodzenie do sal chorych bez pukania oraz mówienie do pacjentów per „ty”. Ponadto, pacjenci podali, że ogranicza się możliwość korzystania z toalety przez osoby przebywające na sali obserwacyjnej jednego z oddziałów (to samo ograniczenie stwierdzono również w Klinice Psychiatrii Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie). Według pacjentów prośby o zezwolenie na wyjście do sanitariatu poza wyznaczonymi godzinami spełniane są przez personel niechętnie. Pacjenci doznają również ograniczeń możliwości poruszania się po oddziale, mimo że pozwala na to regulamin oraz zakazów korzystania z odtwarzaczy mp3 i mp4. Pracownicy Biura Rzecznika zalecili dążenie do poprawy sposobu traktowania pacjentów przez personel placówki oraz wyeliminowanie niedopuszczalnych ograniczeń wolności i praw pacjentów w szpitalu.

W trakcie wizytacji szpitali, przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili uwagę na zróżnicowane **warunki bytowe** w samych placówkach oraz ich poszczególnych oddziałach. Zdarzało się, iż nie skierowano żadnych zaleceń w tym zakresie (Klinika Psychiatrii Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 Pomorskiej Akademii Medycznej im. prof. Tadeusza Sokołowskiego w Szczecinie). W kilku oddziałach jednej z placówek czystość oraz warunki higieniczne oceniono jako niezadowolające. Zastrzeżenia wzbudziło też wyposażenie sal chorych – zaobserwowano, że niektórzy pacjenci w jednym oddziałów śpią na materacach z

---

³⁰ Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu (17-18.03.2010).

gąbki, pozbawionych pokrowca (Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu).

Ponadto, zalecono zapewnienie zgodnej z prawem praktyki **stosowania środków przymusu bezpośredniego**, w tym niezwłoczną eliminację nieprawidłowości w zakresie nadzoru nad stosowaniem tych środków oraz ich dokumentowania. Zastrzeżenia wizytujących wzbudziła przyjęta w jednym ze szpitali praktyka polegająca na przekazywaniu karty izolacji lub unieruchomienia do sąsiedniego oddziału psychiatrycznego do oceny, po zakończeniu stosowania tego środka. Działanie to pozostaje w rażącej sprzeczności z obowiązującymi przepisami. Stosownie bowiem do art. 18 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego³¹, zasadność zastosowania środka przymusu bezpośredniego przez lekarza zakładu opieki zdrowotnej, winien ocenić kierownik tego zakładu lub – jeśli kierownik nie jest lekarzem – lekarz przez niego upoważniony. Zawiadomienie o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego powinno być dokonane przez lekarza, który go zastosował, w formie pisemnej, w terminie trzydniowym od zastosowania, a nie zakończenia stosowania środka przymusu (Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 1 Pomorskiej Akademii Medycznej im. prof. Tadeusza Sokołowskiego w Szczecinie). W innej placówce, w jednym z oddziałów zaobserwowano stosowanie umieszczania w zamykanej sali obserwacyjnej pacjentek „uporczywie łamiących regulamin” (np. próby przekazywania listów, uchylanie się od zajęć), w ramach „czynnika leczniczo-terapeutycznego”. W efekcie praktyka taka jest tożsama ze stosowaniem środka przymusu bezpośredniego w formie izolacji. Jednakże, z informacji udzielonych przez personel wynika, że umieszczenia w sali obserwacyjnej nie traktuje się jako wyżej wskazanego środka przymusu bezpośredniego. W związku z tym nie prowadzi się też stosownej dokumentacji w tym zakresie, ani nie poddaje kontroli przez kierownika zakładu w sposób przewidziany w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego (Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu).

W wizytowanych placówkach za celowe uznano również zorganizowanie **systemu przyjmowania i załatwiania skarg** (pisemnych i ustnych), spełniającego wymogi wynikające z obowiązujących przepisów prawa. Skargi składane na piśmie oraz ustnie powinny być bowiem traktowane równoprawnie, zarówno co do sposobu rozpatrywania i załatwiania, jak też dokumentowania (Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 1 Pomorskiej Akademii Medycznej im. prof. Tadeusza Sokołowskiego w Szczecinie, Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu).

8. Domy pomocy społecznej

W drugim kwartale 2010 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły dwa domy pomocy społecznej³² (dalej DPS).

³¹ Dz. U. 1994 r. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.

³² Dom Pomocy Społecznej przy ul. Rodziny Zientalów 13 w Radomiu (24-25.05.2010), Dom Pomocy Społecznej w Jedlance (25-26.05.2010).

Wizytujący ocenili pozytywnie **warunki bytowe** panujące w placówkach. Wyposażenie pokoi, ich estetyka i różnorodność stwarzały, zaplanowaną przez personel Domu, atmosferę wręcz domową. Zarówno w pokojach, jak i pomieszczeniach sanitarnych panowała czystość.

Według deklaracji personelu jednego z Domów, w placówce nie stosuje się **środków przymusu bezpośredniego**, a osoby, które zachowują się w sposób niebezpieczny dla siebie i innych są kierowane do szpitala psychiatrycznego. W ocenie przedstawicieli Rzecznika, ze względu na specyficzny charakter Domu (z treści Statutu wynika, że jest przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie) i związaną z tym możliwością wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych, należałoby rozważyć przeszkolenie personelu w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego (DPS w Jedlance), dlatego też wydano stosowne zalecenie.

Dyrektorzy wizytowanych placówek przytaczali przykłady wskazujące na ofiarność i zaangażowanie pracowników. Jednakże biorąc pod uwagę stan zdrowia niektórych mieszkańców, przedstawicielom Rzecznika trudno było ocenić stosunek osób pracujących w Domu do chorych tylko na podstawie zaobserwowanych sytuacji.

Ponadto, pewne wątpliwości budziło oznakowanie drzwi imionami i nazwiskami pensjonariuszy oraz wywieszenie na korytarzu tablicy z imionami, nazwiskami i innymi danymi mieszkańców. Wskazano, iż może to stanowić naruszenie przepisów o **ochronie danych osobowych**. Umieszczenie danych mieszkańców (imion, nazwisk, zdjęć) jest możliwe tylko w przypadku wyrażenia przez nich zgody.

Zalecano również uporządkowanie sprawy dokumentowania wszystkich **skarg i wniosków** (pisemnych i ustnych), składanych przez mieszkańców. Według deklaracji kierownictwa wizytowanych placówek, książka skarg i wniosków jest pusta, ponieważ skarg pisemnych nikt nie zgłasza. Problemy sygnalizowane ustanie, nie są protokołowane, gdyż w opinii kierownictwa, nie ma takiej potrzeby, z uwagi na to, że nie mają one charakteru skarg. Zdaniem przedstawicieli RPO sytuacja taka budzi wątpliwości, dlatego też rekomendowano odnotowywanie tego typu przypadków w książce skarg i wniosków.

9. Podsumowanie

Działania podejmowane w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji w drugim kwartale 2010 r. nie wykazały przypadków stosowania tortur. Niemniej jednak odebrano niepokojące sygnały o praktykach noszących znamiona niehumanitarnego traktowania i karności w jednostkach dla nieletnich oraz szpitalach psychiatrycznych. Wielokrotnie wskazywano, iż rozwiązanie problemów zidentyfikowanych w trakcie wizytacji jednostek penitencjarnych, w tym realizacja zadań związanych z likwidowaniem zjawiska przeludnienia – wymaga stałych i wysokich nakładów na funkcjonowanie więziennictwa.

Ponadto, we wszystkich wizytowanych jednostkach najczęściej spotykano nieprawidłowości w zakresie warunków bytowych, stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz poszanowania prawa do intymności i prywatności.

Niezwykle istotnym wydarzeniem, które miało miejsce w omawianym okresie sprawozdawczym był opisany w rozdziale drugim, udział pracowników polskiego Krajowego Mechanizmu Prewencji w programie szkoleniowym, który odbył się w ramach projektu *European NPM Project*. Praca z udziałem ekspertów CPT, SPT, APT oraz Rady Europy wykazała mocne strony polskiego KMP, lecz również zmotywowała do poszukiwania, w oparciu o przekazane uwagi, odpowiednich rozwiązań, które usprawnią działalność Mechanizmu. Niemniej jednak realizacja części z przekazanych przez ekspertów rekomendacji będzie bardzo utrudniona lub wręcz niemożliwa, bez zapewnienia odpowiednich środków finansowych na działalność KMP przez władze Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek zagwarantowania na ten cel niezbędnych środków przez Państwo Stronę wynika bezpośrednio z art. 18 ust. 3 Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania

Część 3

Wybór spraw indywidualnych

RPO-577489-II/07

Do Rzecznika zwrócił się Pan Jacek A. z wnioskiem o interwencję wobec postępowania przygotowawczego Prokuratora Rejonowego w O., w sprawie kradzieży i zniszczenia rzeźb na jego szkodę, które ustawiono w Parku Gminnym w miejscowości J.

Omawiane postępowanie przygotowawcze zakończono postanowieniem o odmowie wszczęcia śledztwa, w trybie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., bowiem uznano, iż w ocenianych zdarzeniach i zachowaniach brak jest ustawowych znamion czynu zabronionego.

Powyższe rozstrzygnięcie Prokuratora Rejonowego zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Rejonowego w O. Dokonana w Biurze Rzecznika analiza materiałów powyższej sprawy karnej wykazała, że postępowanie sprawdzające nie doprowadziło do jednoznacznego ustalenia i wyjaśnienia szeregu istotnych okoliczności sprawy, a tym samym merytoryczna decyzja procesowa o odmowie wszczęcia śledztwa budziła wątpliwości i w ocenie Rzecznika wydana została przedwcześnie.

W toku postępowania sprawdzającego dotyczącego między innymi zaistnienia ewentualnych przestępstw przeciwko mieniu, nie wyjaśniono definitywnie kto był jego właścicielem lub czy istniał innego rodzaju stosunek prawny. Co za tym idzie, nie zweryfikowano kto zarządzał rzeźbami i był uprawniony do dysponowania nimi. W szczególności nie ustalono kto mógł decydować o ich usunięciu z Parku Gminnego oraz kto i jakie miał obowiązki ich zabezpieczenia przed uszkodzeniem (zniszczeniem) lub kradzieżą. Nie było wiadomo zatem, czy w tym przypadku nie doszło także do czynu zabronionego polegającego na ewentualnym niedopełnieniu obowiązków służbowych ze strony odpowiedzialnych funkcjonariuszy publicznych.

Ponadto z zawiadomienia o przestępstwie i zeznań Pana Jacka A. wynikało, że wykonane przez niego rzeźby z powierzonego mu materiału, nie były jednak jego indywidualną własnością. Tymczasem kwestia jednoznacznego ustalenia własności była również niezwykle istotna pod względem rozstrzygnięcia kto ma przymioty pokrzywdzonego w postępowaniu karnym w rozumieniu art. 49 § 1 k.p.k. i stąd płynące uprawnienia procesowe.

Poza tym podczas działań nie podjęto próby ustalenia rzeczywistej wartości mienia, a w tym nie zweryfikowano - sygnalizowanej przez Pana Jacka A. w zażaleniu - znacznej wartości jego rzeźb.

Rzecznik zauważył, iż nie ulega najmniejszej wątpliwości, że ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody jest podstawowym zadaniem postępowania przygotowawczego. Innymi słowy okoliczności powyższe miały znaczenie dla właściwej oceny badanych zdarzeń oraz przyjęcia prawidłowej ich kwalifikacji prawnej.

Według Rzecznika, dostrzeżone mankamenty postępowania uniemożliwiały prawidłową i kompleksową ocenę analizowanej sprawy i nie dawały podstaw do jej zakończenia odmową wszczęcia śledztwa, bowiem nie osiągnięto jeszcze celu postępowania przygotowawczego określonego przez ustawodawcę w art. 297 k.p.k.

Przedstawiając powyższe stanowisko w pisemnym wystąpieniu do Prokuratora Okręgowego w O., Rzecznik wskazał na potrzebę i konieczność rozważenia w niniejszej sprawie możliwości podjęcia na nowo prawomocnie zakończonego postępowania, w trybie art. 327 § 1 k.p.k.

Odpowiadając na wspomniane wystąpienie Prokurator Okręgowy w O., nie odnosząc się w ogóle do prezentowanej tam argumentacji poinformował, że nie znajduje podstaw do kwestionowania prawomocnej decyzji procesowej Prokuratora Rejonowego w O. Lakoniczność owej odpowiedzi oraz brak jakiegokolwiek próby merytorycznego odniesienia się do zgłaszanych w wystąpieniu uwag i wątpliwości sprawiły, że w zostało skierowane wystąpienie do Prokuratora Apelacyjnego w B.

Do Biura Rzecznika wpłynęła pisemna, obszerna informacja, w której poinformowano o zbadaniu akt wyżej wymienionej sprawy. W wyniku analizy decyzję procesową o odmowie wszczęcia dochodzenia uznano za niesłuszną i w związku z tym polecono podjęcie działań, które wyjaśnią okoliczności usunięcia lub kradzieży rzeźb ustawionych w parku obok budynku Urzędu Gminy. Za niesłuszną uznano również wcześniejszą odpowiedź Prokuratora Okręgowego. Tym samym podzielono poglądy Rzecznika o przedwczesnym wydaniu decyzji o odmowie wszczęcia dochodzenia w przedmiotowej sprawie.

RPO-603466-II/08

Do Rzecznika zwrócili się rodzice chłopca, który pomimo trzykrotnego podania mu szczepionki mającej zabezpieczyć przed zachorowaniem na zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, zapadł na taką chorobę. Postępowanie przygotowawcze Prokuratora Rejonowego w Ł. w tej sprawie, zakończono umorzeniem śledztwa. Następnie rozstrzygnięcie prokuratora zostało utrzymane w mocy przez Sąd Rejonowy w Ł.

Dokonana w Biurze Rzecznika analiza akt powyższej sprawy wykazała, iż pomimo starannego zbierania materiału dowodowego, dostrzeżono jeszcze możliwość uzupełnienia postępowania. Wobec powyższego, skierowano pisemne wystąpienie do Prokuratora Rejonowego w Ł., przedstawiając stanowisko Rzecznika, wnioskując

jednocześnie o rozważenie możliwości uzupełnienia postępowania przygotowawczego w trybie art. 327 § 3 k.p.k.

Rzecznik zauważył, że uważna lektura dokumentacji z leczenia Mateusza Z. w klinice wskazywała, iż jakkolwiek w pobranym płynie mózgowo – rdzeniowym badanie bakteriologiczne wypadło ujemnie, to w wymazie z nosogardła wyhodowano bakterie.

W tej sytuacji, zdaniem Rzecznika, celem dążenia do ustalenia i wyeliminowania domniemania, iż podana szczepionka, pozostawała bez związku przyczynowego z zachorowaniem chłopca na ropne zapalenie opon mózgowo – rdzeniowych, należałoby przesłuchać w charakterze świadka lekarza prowadzącego leczenie chłopca i ordynatora kliniki na okoliczności:

- czy wyhodowane w wymazie z nosogardła pacjenta bakterie *Haemophilus influenzae* pozwalają na określenie źródła zakażenia i stwierdzenia, iż właśnie ten rodzaj bakterii był powodem jego zachorowania na ropne zapalenie opon mózgowo – rdzeniowych?;

- czy wyniki badań i przebieg leczenia Mateusza Z., przy uwzględnieniu okresu inkubacji - pozwalają w tym przypadku na określenie czasu infekcji oraz przyjęcie, że uprzednio podana chłopcu szczepionka pozostawała bez związku z zachorowaniem?;

- czy jest możliwe wskazanie, w jakim stopniu szczepionka Hiberix zabezpiecza i uodparnia przed zakażeniem innym niż bakteria *Haemophilus influenzae typ b?* (dostępna literatura i informacje o omawianym specyfiku wskazują, iż Hiberix nie zabezpiecza przed infekcją innymi typami *Haemophilus influenzae*, ani przed zapaleniem opon mózgowych wywołanym przez inne drobnoustroje).

Rzecznik podkreślił, że nie ulega wątpliwości, iż wskazana jednostka chorobowa, tj. zapalenie opon mózgowo – rdzeniowych, zamieszczona została w wykazie chorób zakaźnych i zakażeń, zatem w obecnych warunkach prawnych, jak też zgodnie z wówczas obowiązującą ustawą z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych i zakażeniach (Dz.U. z dnia 31.10.2001r., Nr 126, poz. 1384 ze zm.) przypadki zachorowań tego typu winny być zgłoszone Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu, który prowadzi rejestr zachorowań na choroby zakaźne.

W tych warunkach, dla kompleksowej i prawidłowej oceny prawno – karnej istotne znaczenie miało ustalenie ówczesnej liczby zachorowań na zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych w powiecie ł. W konsekwencji należałoby się zwrócić do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Ł. o:

- podanie liczby zgłoszonych Inspektorowi w okresie od 2004 do końca 2005 roku przypadków ujawnienia owej choroby zakaźnej;

- wskazanie, czy w Inspektoracie badano bądź analizowano ile z tych zachorowań wystąpiło pomimo wcześniej podanej szczepionki Hiberix.

Według Rzecznika, dysponując uzyskanymi w trybie art. 327 § 3 k.p.k. zeznaniami oraz danymi zaprezentowanymi przez Państwowego Powiatowego

Inspektora Sanitarnego, z pewnością możliwe byłoby jednoznaczne zweryfikowanie i potwierdzenie, iż w omawianym przypadku faktycznie nie doszło do popełnienia czynu zabronionego bądź też wypracowanie decyzji o podjęciu na nowo prawomocnie umorzonych postępowania przygotowawczego w trybie określonym art. 327 § 1 k.p.k.

W odpowiedzi na wspomniane wystąpienie Prokurator Rejonowy w Ł. stwierdził, iż podzielając stanowisko Rzecznika o konieczności poczynienia dodatkowych, uzupełniających czynności procesowych w sprawie, przekazał polecenie prokuratorowi dotychczas nadzorującemu postępowanie wykonania w trybie art. 327 § 3 k.p.k. wskazywanych przez Rzecznika czynności i ewentualnie innych, których podstawa wyniknie w toku. Natomiast po zrealizowaniu tych działań rozważona będzie decyzja w przedmiocie podjęcia na nowo umorzonych postępowania przygotowawczego.

RPO-639205-V/10

Do Rzecznika zwróciła się z prośbą o pomoc Pani Jadwiga S. użytkownik lokalu w M. Wnioskodawczyni poinformowała o braku możliwości wyegzekwowania od Gminy M. postanowień prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego, tzn. wskazania jej rodzinie lokalu socjalnego.

Pani Jadwiga S. wyjaśniała, że jej rodzina znajduje się w bardzo trudnej sytuacji życiowej, ponieważ w mieszkaniu w kwietniu 2009 roku odcięli dopływ wody, a od sierpnia 2009 roku dopływ energii elektrycznej, co skutkuje przebywaniem w fatalnych warunkach sanitarnych. Pani Jadwiga S. wskazywała, iż powyższa sytuacja bardzo źle wpływa na zdrowie psychiczne jej dzieci. Ponadto skarżyła się, iż pomimo wystąpień do Burmistrza M., z prośbą o wskazanie jej rodzinie lokalu socjalnego, brak jest jakichkolwiek działań.

Z załączonych do pisma dokumentów wynikało m.in., iż prawomocnym wyrokiem Sąd Rejonowy w M. nakazał pozwanym Władysławowi S., Jadwidze S., Krzysztofowi S., Łukaszowi S., Marcinowi S., Reginie S., Dawidowi S., Mateuszowi S. i Justynie S. opuszczenie, opróżnienie i wydanie powodowi Jarosławowi Z. i Jolancie Z. lokalu położonego w M. oraz nakazał wstrzymanie wykonania opróżnienia lokalu w stosunku do pozwanych do czasu złożenia przez Gminę M. oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego.

Rzecznik zwrócił się do Burmistrza M. z prośbą o nadesłanie informacji, kiedy Pani Jadwidze S. i jej rodzinie zostanie wskazany lokal socjalny.

W odpowiedzi poinformowano, iż wniosek Pani Jadwigi S. o przydział lokalu socjalnego z gminnych zasobów mieszkaniowych został rozpatrzony pozytywnie i została ona umieszczona na liście osób oczekujących. Jednocześnie, z uwagi na trudne warunki sanitarne panujące w obecnym mieszkaniu Pani Jadwigi S. i jej rodziny, Burmistrz M. zaproponował zamieszkanie w lokalu zastępczym znajdującym się w budynku Ośrodka Sportu i Rekreacji w M., na co wnioskodawczyni wyraziła zgodę.

W związku z powyższym, Rzecznik poinformował Panią Jadwigę S. o braku podstaw do podejmowania przez niego dalszych działań w zawisłej sprawie. Sprawę uznano za zakończoną.

RPO-542409-VII/06

Pan Marek K., przebywający w Zakładzie Karnym w B.P., zwrócił się do Rzecznika m.in. ze sprawą korzystania z aparatów telefonicznych w zakładach karnych.

W toku badania wniosku analizie poddano kwestię dopuszczalności rejestrowania (tzn. odnotowania w dokumentacji służbowej) przez administrację numerów telefonów, z którymi skazani zamierzają uzyskać połączenie z aparatów samoinkasujących zainstalowanych na terenie zakładów karnych.

Zgodnie z art. 90 pkt 9 i art. 91 pkt 11 k.k.w. (Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557 ze zm.), kontroli administracji zakładu karnego podlegają (bądź mogą podlegać) rozmowy telefoniczne skazanych. Zapis ten zrodził wątpliwość, czy zezwala on jedynie na zapoznawanie się z treścią rozmowy oraz możliwość jej przerwania (na co wskazuje art. 242 § 10 k.k.w.), czy – zgodnie z regułą *a maiori ad minus* (komu wolno więcej, temu tym bardziej wolno mniej) – obejmuje również możliwość rejestrowania numeru telefonicznego rozmówcy.

Dyrektor Biura Prawnego Centralnego Zarządu Służby Więziennej, do którego zwrócono się o zajęcie stanowiska, podzielił zgłoszone mu wątpliwości. Z jego opinii wynika jednoznacznie, że nie ma potrzeby wprowadzania dodatkowych obostrzeń, polegających na rejestrowaniu przez administrację numerów telefonów, z którymi skazani zamierzają uzyskać połączenie z aparatów samoinkasujących zainstalowanych na terenie zakładów karnych.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, zarzut w tym przedmiocie uznano za zasadny.

RPO-556371-VII/07

Do Rzecznika zwrócił się Pan Robert J., który żalił się m.in. na decyzje o ukaraniu dyscyplinarnym, podjęte wobec niego podczas pobytu w Areszcie Śledczym w G.

Przeprowadzone czynności wyjaśniające wykazały, że w związku z niewłaściwym zachowaniem Pana Roberta J. po przetransportowaniu do Aresztu Śledczego w G., polegającym m. in. na odmowie wejścia do wyznaczonej celi i odbycia rozmowy wstępnej z wychowawcą, sporządzono cztery wnioski o wymierzenie mu kary dyscyplinarnej. W jednym z nich jako powód do ukarania wychowawca podał, iż skazany „groził, że za wypisanie wniosku dyscyplinarnego spotkają się w sądzie”. Decyzją Dyrektora Aresztu Śledczego w G., za to zachowanie

oraz trzy inne przekroczenia, wymierzono skazanemu łączną karę dyscyplinarną w postaci udzielania widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą przez okres 3 miesięcy.

Zgodnie z art. 142 § 1 k.k.w. skazany podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za zawinione naruszenie nakazów lub zakazów wynikających z ustawy, regulaminu lub innych przepisów wydanych na jej podstawie albo ustalonego w zakładzie karnym porządku. Opisane w przedmiotowym wniosku o ukaranie dyscyplinarne zachowanie skazanego nie dawało podstaw do przyjęcia, iż naruszył on jakikolwiek nakaz lub zakaz przewidziany przepisami prawa. Prawo obywatela do składania skarg oraz do rozpatrzenia sprawy przez sąd jest zagwarantowane konstytucyjnie (art. 63 i 45 Konstytucji RP). Rzecznik stanął na stanowisku, że oświadczenie skazanego o zamiarze skorzystania z przysługujących mu praw nie może być potraktowane jako przekroczenie dyscyplinarne.

Wystąpiono do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w K. z wnioskiem o uchylene decyzji Dyrektora Aresztu Śledczego w G., jako sprzecznej z prawem.

Dyrektor Okręgowy nie podzielił powyższego poglądu. W związku z tym Rzecznik zwrócił się do Centralnego Zarządu Służby Więziennej, który w konsekwencji uznał skargę osadzonego za zasadną w części dotyczącej niesłusznego sporządzenia jednego z wniosków o ukaranie dyscyplinarne. Zwrócił się jednocześnie do Dyrektora jednostki, w której osadzony przebywał, o anulowanie przedmiotowego wniosku poprzez dokonanie stosownej adnotacji w aktach osobowych osadzonego.

RPO-557463-VII/07

Do Rzecznika skierował skargę Pan Marek S., który sformułował pod adresem administracji Aresztu Śledczego w W. zarzut dotyczący umieszczania jego danych osobowych wraz z informacjami o planowanych zabiegach medycznych oraz diecie, którą ma stosować, na drzwiach celi mieszkalnej oddziału szpitalnego.

Dyrektor Aresztu Śledczego w W., do którego Rzecznik zwrócił się z prośbą o wyjaśnienie przedmiotowej sprawy, potwierdził fakt umieszczania na drzwiach celi mieszkalnej informacji, o których mowa wyżej, niemniej jednak uznał skargę za nieuzasadnioną. Ponadto stwierdził, że karteczki informacyjne naklejane na drzwiach celi nie zawierają informacji o stanie zdrowia pacjenta a jedynie informacje dla funkcjonariusza działu ochrony o dietach i terminie zabiegu.

Powyższe stanowisko budziło wątpliwości, więc Rzecznik na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwrócił się do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych z prośbą o zbadanie sprawy.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego, uznał, iż udostępnianie przez Areszt Śledczy na drzwiach cel danych osobowych więźniów tam przebywających w zakresie informacji o terminach planowanych wobec nich zabiegów i dietach, które mają stosować,

proceedzi do naruszenia przepisów ustawy o ochronie danych osobowych i zwrócił się do Dyrektora Aresztu Śledczego o zmianę dotychczasowej praktyki w omawianym zakresie. Ponadto wskazał, iż osobie chorej przysługuje także prawo do ochrony jej sfery życia prywatnego, zwłaszcza gdy dotyczy to danych szczególnie chronionych, jakimi są dane o jej stanie zdrowia, do których niewątpliwie należą termin planowanego wobec pacjenta zabiegu oraz informacje o diecie, którą ma stosować.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych podkreślił, iż realizacja przez Areszt Śledczy zadań z zakresu ochrony zdrowia i życia więźniów powinna się odbywać przy zapewnieniu ochrony danych przed dostępem do nich przez osoby nieupoważnione.

Mając na uwadze powyższe skargę skazanego uznano za uzasadnioną.

RPO-579962-VII/08

Pan Piotr W., przebywający w Areszcie Śledczym w Ł., podniósł zarzut zabrania mu przez administrację jednostki penitencjarnej wyrobów tytoniowych oraz przekazania ich do depozytu.

Wskazane przez wnioskodawcę fakty znalazły potwierdzenie w toku podjętych czynności. Jako przesłankę tych działań wskazano okoliczność, iż nie jest on osobą palącą, dokonuje obrotu wyrobami tytoniowymi oraz nabył używki w sposób nielegalny bądź „na wpół legalny” tzn. poprzez przesłanie ich w korespondencji lub paczce pod pozorem żywności.

Nasunął się wniosek, iż po skontrolowaniu korespondencji lub paczki, tytoń został wnioskodawcy wydany do celi mieszkalnej przez przełożonych w rozumieniu art. 72 § 2 k.k.w. W toku badania sprawy poczyniono ustalenia, iż umożliwiono wnioskodawcy dokonanie zakupów wyrobów tytoniowych podczas tzw. wypiski. W wyjaśnieniach Dyrektora Aresztu Śledczego w Ł. zawarto informację, iż wydanie używki do celi mieszkalnej „wymaga, zgodnie z obowiązującymi przepisami” jego zgody, która to nie została udzielona.

Argumenty te nie zasługiwały na uwzględnienie, albowiem nie znajdują podstawy prawnej w przepisach powszechnie obowiązujących. Zakres przedmiotów, które mogą być w dyspozycji osoby pozbawionej wolności w celi mieszkalnej został uregulowany w art. 110a k.k.w. Skazany ma prawo posiadać w celi dokumenty związane z postępowaniem, którego jest uczestnikiem, artykuły żywnościowe i wyroby tytoniowe, środki higieny osobistej, przedmioty osobistego użytku, zegarek, listy oraz fotografie członków rodziny i innych osób bliskich, przedmioty kultu religijnego, materiały piśmienne, notatki osobiste, książki, prasę i gry świetlicowe oraz – za zgodą dyrektora zakładu karnego – inne przedmioty, w tym także podnoszące estetykę pomieszczenia lub będące wyrazem kulturalnych zainteresowań skazanego, jeżeli posiadanie tych przedmiotów nie narusza zasad porządku i bezpieczeństwa obowiązujących w zakładzie karnym.

Zakres ten, zgodnie z §§ 14 ust. 2 pkt 7 i 8 rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1493) oraz w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1494) jest doprecyzowywany w porządkach wewnętrznych jednostek penitencjarnych poprzez określenie ilości i rodzaju własnej odzieży, bielizny i obuwia oraz ilości i wymiaru przedmiotów, które osadzony może posiadać w celi, a także sposobu ich przechowywania, a w razie potrzeby zasady ich używania.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, zarzut podniesiony przez wnioskodawcę należy uznać za zasadny.

RPO-629356-VII/09

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Michała C. W piśmie tym osadzony podniósł zarzut, iż mimo uzyskania zezwolenia na opuszczenie jednostki w trybie art. 141 a § 1 k.k.w. na uroczystości pogrzebowe ojca, nie został dowieziony na mszę.

Na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, działając z upoważnienia Rzecznika, zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W.

Z poczynionych ustaleń wynika, iż Sąd Okręgowy w R. zezwolił osadzonemu na opuszczenie Aresztu Śledczego pod konwojem funkcjonariuszy na uroczystości pogrzebowe. Natomiast funkcjonariusze Służby Więziennej nie dowieźli osadzonego na uroczystość pogrzebową do kościoła św. Jana Chrzciciela w Z.

Dyrektor Okręgowy uznał skargę osadzonego za zasadną.

RPO-627964-VII/09

Do Rzecznika zwrócił się Pan Marcin C. przebywający w Zakładzie Karnym w D., stanowiącym zakład karny typu półotwartego. Skarżył się na warunki socjalno-bytowe oraz nieprawidłowości związane z odbywaniem kary pozbawienia wolności w tamtejszej jednostce. Wśród tych ostatnich wskazywał m.in. na faktyczne pozbawienie możliwości osób używających wyroby tytoniowe palenia w porze nocnej.

W przedmiotowej sprawie Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Rz. W nadesłanej odpowiedzi Dyrektor uznał wszystkie zarzuty przytoczone przez skazanego za niezasadne.

W związku z wątpliwościami dotyczącymi sposobu uregulowania używania wyrobów tytoniowych w ww. jednostce, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego w D. z prośbą o nadesłanie Porządku wewnętrznego tamtejszej jednostki. Analiza jego treści w części dotyczącej powziętych wątpliwości, uzasadniała ponowne zwrócenie się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Rz.

W skierowanym do niego piśmie Rzecznik zauważył, iż zgodnie z przyjętymi w Porządku zasadami, palenie wyrobów tytoniowych dopuszczalne jest w tamtejszej jednostce tylko poza celami mieszkalnymi - w oddziałowych palarniach, wyznaczonych miejscach na placach spacerowych oraz na terenie wygrodzonym. Korzystanie z tych miejsc przez skazanych dopuszczalne jest zaś pomiędzy zakończeniem apelu porannego a ogłoszeniem przygotowania do ciszy nocnej. Takie uregulowanie powoduje w praktyce brak możliwości używania wyrobów tytoniowych przez osoby pozbawione wolności w Zakładzie Karnym w D. w porze nocnej. Jego obecne brzmienie nie jest ponadto zgodne z treścią obowiązującego w tej mierze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości (Dz. U. Nr 140, poz. 658 oraz z 1998 r. Nr 12, poz. 54). Rozporządzenie to w § 3 w odniesieniu do zakładów typu półotwartego, w których stosuje się zamknięcie cel mieszkalnych w porze nocnej, nakazuje stosowanie zasad używania wyrobów tytoniowych obowiązujących w zakładach karnych typu zamkniętego. Przez owe zasady rozumieć zaś należy konieczność wyznaczenia cel mieszkalnych przeznaczonych dla osób palących. Wprawdzie w analizowanym porządku wewnętrznym określono, iż cele mieszkalne pozostają otwarte przez całą dobę, lecz możliwość ich opuszczenia w porze nocnej uzależniona jest od zgody przełożonego. Faktycznie zatem, nawet dysponując taką zgodą, skazany palący nie mógłby skorzystać z tego uprawnienia w palarni z uwagi na zakaz palenia w porze nocnej.

W odpowiedzi Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Rz. poinformował Rzecznika o zmianie postanowień porządku wewnętrznego Zakładu Karnego w D., poprzez umożliwienie osadzonemu w niej przebywającemu poruszania się po terenie zakładu, w celu skorzystania z wyodrębnionej w nim palarni.

RPO-589294-VII/09

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Tomasza K., przebywającego w Zakładzie Karnym w K. W przedmiotowej skardze osadzony podnosił zarzut, iż administracja jednostki penitencjarnej utrudnia mu kontakt z adwokatem. Twierdził, że rozmowy telefoniczne z podmiotami, o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w., odbywają się w ramach zasad określonych w porządku wewnętrznym zakładu karnego, a więc podlegają reglamentacji.

O zbadanie sprawy Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. Z treści otrzymanej w sprawie odpowiedzi wynika, że konieczność uzyskania zgody dyrektora jednostki na rozmowę z adwokatem, a więc z podmiotem, o którym mowa w art. 8 § 3 k.k.w., poza ustalonym grafikiem, nie narusza uprawnień skazanego, wynikających z art. 102 pkt 7 k.k.w. Ponadto, w trosce o zapewnienie realizacji tego uprawnienia wszystkim skazanym, dopuszcza się ograniczenia czasu trwania takich rozmów.

Rzecznik nie podzielił powyższego stanowiska, bowiem stoi ono w sprzeczności z obowiązującymi przepisami.

Art. 102 pkt 7 k.k.w. przyznaje skazanemu prawo do komunikowania się z obrońcą i pełnomocnikiem. Rozmowy prowadzone z osobami, o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w. nie mogą podlegać ograniczeniom, poza tym, że winny następować w godzinach urzędowania administracji i po uprzednim ustaleniu, że osoba, z którą skazany rozmawia, jest jego obrońcą (pełnomocnikiem). Rozmowy te nie podlegają kontroli, nie są ograniczane czasowo, a ich przeprowadzenie nie może być uwarunkowane otrzymaniem zgody dyrektora jednostki. Z takim stanowiskiem Rzecznika zgodził się Dyrektor Generalny Służby Więziennej.

Skarga Pana Tomasza K. została uznana za zasadną. Postępowanie administracji Zakładu Karnego w K., polegające na limitowaniu rozmów, o których mowa wyżej, co do długości ich trwania, jak i częstotliwości, z jaką można je wykonywać, narusza przepis art. 102 pkt 7 k.k.w.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. z wnioskiem o podjęcie działań, zmierzających do pełnego respektowania praw skazanych wynikających z art. 102 pkt 7 k.k.w. we wszystkich podległych mu jednostkach penitencjarnych.

RPO-640957-VII/10

Do Rzecznika zwrócił się Pan Andrzej B. odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w N. Żalił się on, że nie otrzymuje leków zleconych przez lekarza.

Podjęte czynności wyjaśniające wykazały, że istotnie na przełomie 2009/2010 roku osadzonemu wydano leki w mniejszej, niż byłoby to wskazane, ilości. Było to spowodowane sytuacją finansową jednostki, która w tym okresie nie posiadała już środków na zakup leków w potrzebnej ilości.

Przepis art. 102 k.k.w. stanowi, iż skazany ma prawo do świadczeń zdrowotnych, zaś zgodnie z art. 115 § 1 k.k.w. skazanemu świadczenia te oraz leki i artykuły sanitarne udzielane są bezpłatnie. Więzienna służba zdrowia ma zatem obowiązek dostarczenia skazanemu leków uznanych za potrzebne w procesie leczenia, w odpowiedniej ilości. Niewywiązanie się z tego obowiązku, niezależnie od przyczyn, które to spowodowały, oznacza naruszenie przysługującego osadzonemu prawa do opieki medycznej.

O uznaniu skargi za zasadną Rzecznik poinformował Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O., zwracając się jednocześnie o podjęcie stosownych działań w celu niedopuszczenia do powstania podobnych zdarzeń w przyszłości.

RPO-644026-VII/10

Do Rzecznika skierował skargę Pan Marcin O., przebywający w Areszcie Śledczym w W. Przedmiotem skargi było nieprawidłowe osadzenie w celi mieszkalnej. Wnioskodawca przebywał razem z osobami palącymi, co narusza jego prawo, jako osoby niepalącej, do przebywania w środowisku wolnym od dymu tytoniowego.

O zbadanie sprawy Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W.

Ustalono, iż ww. został nieprawidłowo osadzony z uwagi na brak wolnych miejsc zakwaterowania w pawilonie mieszkalnym przeznaczonym dla uczniów szkoły. W tej sytuacji wnioskodawca, dla którego priorytetową sprawą było dalsze kształcenie, wyraził zgodę na czasowe osadzenie w celi przeznaczonej dla osób palących. Dyrektor Okręgowy w piśmie skierowanym do Rzecznika uznał, że pobyt w celi był na tyle krótki, że nie stanowił dla skazanego dolegliwości.

Należy stwierdzić, że powyższe działanie administracji Aresztu Śledczego w W. było niezgodne z ustawą z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 10, poz. 55) oraz naruszyło § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości (Dz. U. z 1996 r. Nr 140, poz. 658 ze zm.), który stanowi, że dla osadzonych używających wyrobów tytoniowych wyznacza się odrębne cele mieszkalne.

Mając na uwadze powyższe ustalenia oraz obowiązujący stan prawny stwierdzić należy, iż ww. zarzut Pana Marcina O. okazał się zasadny.

RPO-637560-VII/10

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Michała W. przebywającego w Areszcie Śledczym w L. W piśmie osadzony wskazywał m.in. zarzut nie zapewnienia mu bezpieczeństwa osobistego, poprzez osadzenie go z tzw. „grypsującymi”, mimo odpowiednich zapisów w dokumentacji osobopoznawczej, które wskazują na potrzebę odseparowania go od takiego środowiska.

O zbadanie wskazanego zarzutu Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L.

W otrzymanej odpowiedzi Dyrektor wskazał, iż w rozmowie wstępnej wychowawca odnotował, iż należy osadzonego, z uwagi na wcześniejsze konflikty, izolować od osadzonych przynależących do podkultury przestępczej.

Pan Michał W. został przetransportowany do Aresztu Śledczego w L. i osadzony w celi z osadzonymi deklarującymi przynależność do podkultury przestępczej.

Decyzję taką należy ocenić jako błędną. Trzeba stwierdzić, iż w niniejszej sprawie, wychowawca nie dokonał w sposób rzetelny analizy dokumentacji osobopoznawczej

przy podejmowaniu decyzji o umieszczeniu Pana Michała W. w danej celi.

Art. 108 § 2 k.k.w. zobowiązuje skazanego do informowania niezwłocznie przełożonego o zagrożeniach dla jego bezpieczeństwa osobistego oraz do unikania tych zagrożeń. Mimo wyżej wymienionych uregulowań prawnych, nie zwalnia to administracji Aresztu Śledczego z realizowania w sposób właściwy normy zawartej w art. 108 § 1 k.k.w., która nakłada na Służbę Więzienną obowiązek podejmowania odpowiednich działań celem zapewnienia skazanym bezpieczeństwa osobistego w czasie odbywania kary.

Wobec powyższego, w oparciu o obowiązujące regulacje prawne, uznano skargę Pana Michała W. za uzasadnioną, stwierdzając naruszenie przysługujących mu praw.

RPO-612948-VII/10

Do Rzecznika zwrócił się Pan Józef W., przebywający w Zakładzie Karnym w P. Żalił się on, że godzinę oczekiwał na doprowadzenie na widzenie.

Na prośbę Rzecznika wyjaśnień w sprawie udzielił Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł. Powiadomił on, że opóźnienie w doprowadzeniu osadzonego na widzenie zostało spowodowane niemożnością odnalezienia przez funkcjonariusza pełniącego służbę w oddziale pozytywnie rozpatrzonej prośby osadzonego o wyrażenie zgody na zabranie na widzenie zdjęć. Osadzony mógł być doprowadzony na widzenie, jednak musiałby zrezygnować z przekazania zdjęć rodzinie.

Dyrektor Okręgowy wskazał jednocześnie, że w tym dniu w oddziale pełnił służbę inny niż zwykle funkcjonariusz, co spowodowało, że miał on trudności z odnalezieniem dokumentu. Zapewnił przy tym, że funkcjonariusz ten dołożył starań, aby wskazany dokument znaleźć, po czym niezwłocznie osadzony został doprowadzony do sali widzeń. Ostatecznie skargę osadzonego uznał za nieuzasadnioną.

Zdaniem Rzecznika funkcjonariusze pełniący służbę w oddziale są odpowiedzialni za należyte przechowywanie przekazanych im dokumentów. Niemożność ich odnalezienia i potwierdzenia tym samym posiadania przez osadzonego zgody na zabranie z celi zdjęć, czego wynikiem było opóźnienie w realizacji widzenia, była zawiniona przez Służbę Więzienną.

O swoim stanowisku w sprawie Rzecznik powiadomił Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł.

RPO-646158-VII/10

Do Rzecznika zwrócił się ze skargą osadzony Pan Piotr P., podnosząc zarzut odmowy wydania okularów leczniczych w Areszcie Śledczym w R.

Osadzony wskazywał, że przebywając w Zakładzie Karnym w S. lekarz okulista wystawił mu receptę na wyrobienie okularów korekcyjnych. Służba zdrowia Aresztu Śledczego w R., do którego został przetransportowany, zwróciła osadzonemu przedmiotową receptę, informując o konieczności złożenia prośby o wyrobienie okularów korekcyjnych, finansowanych ze środków funduszu postpenitencjarnego.

Powyższe działanie było niezgodne z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2003 r., w sprawie warunków i sposobu zaopatrzenia osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych w protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, zgodnie z którym to na kierowniku więziennego zakładu opieki zdrowotnej spoczywa obowiązek sporządzenia wniosku do dyrektora jednostki penitencjarnej o bezpłatne zaopatrzenie osadzonego w środek pomocniczy, jakim są okulary korekcyjne. W związku z powyższym skarga osadzonego została uznana za zasadną.

RPO-641463-VII/10

Do Rzecznika zwrócił się ze skargą Pan Paweł G., podnosząc zarzut, że pomimo upływu 9 miesięcy od wydania przez Sąd Rejonowy w P. postanowienia w przedmiocie wcześniejszego zatarcia skazania, w dalszym ciągu figurował w rejestrze osób skazanych.

Jak ustalono, przyczyną tego stanu było zaniedbanie ze strony Sądu Rejonowego w P., który nie przesłał stosownego zawiadomienia do Krajowego Rejestru Karnego o wydaniu postanowienia o wcześniejszym zatarciu skazania.

Wiceprezes Sądu Rejonowego w P., do którego zwrócił się Rzecznik, powiadomił, iż sprawy o zatarcie skazania zostaną objęte jego nadzorem. Polecił ponadto podjęcie działań, mających na celu bezwzględne wyeliminowanie tego rodzaju sytuacji w przyszłości.

RPO-611989-X/09

Do Rzecznika wpłynęły liczne wnioski, z których wynikało, że reklamacje osób, na które nałożono opłatę dodatkową w związku z podróżą komunikacją miejską w W. nie są rozpatrywane w ciągu 30 dni od ich złożenia.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami (rozporządzenie Ministra Transportu i Budownictwa w sprawie ustalania stanu przesyłek oraz postępowania reklamacyjnego), po przekroczeniu tego terminu reklamacja powinna być uwzględniona, niezależnie od jej zasadności. Na wystąpienie Rzecznika przewoźnik wyjaśnił, że pism podróży nie traktuje jako reklamacje, lecz „odwołania”.

Po interwencjach u Prezydenta W. przewoźnik uznał, że wszelkie pisma spełniające wymogi wspomnianego rozporządzenia są reklamacjami, a co za tym

idzie, anulował opłaty nałożone na osoby, których reklamacje nie zostały rozpatrzone w ciągu 30 dni.

RPO-626027-XVIII/09

Sprawa prowadzona przez Zespół Terenowy Biura Rzecznika w Katowicach na podstawie wniosku pana Tomasza S., Dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w R. Jak ustalono w ww. placówce jako jedynej w kraju realizowany jest program przygotowujący wychowanki do samodzielnego życia poprzez prowadzenie gospodarstwa domowego. Program realizowany jest w ten sposób, że pięć grup wychowawczych dysponuje miesięcznym budżetem na wyżywienie w wielkości zależnej od ilości wychowanek i wysokości stawki żywieniowej. Wychowanki wspólnie z wychowawcą planują tygodniowy jadłospis oraz samodzielnie dokonują zakupów produktów żywnościowych.

Powyższe powoduje, iż realizując program w ośrodku nie ma możliwości przeprowadzania zamówień publicznych na zakup artykułów żywnościowych, pomimo że w rocznym planie finansowym środki zaplanowane na wyżywienie przekraczają łącznie kwotę 14 tysięcy euro. Organ założycielski, jakim jest Urząd Marszałkowski, zagroził przeprowadzeniem kontroli oraz poważnymi konsekwencjami w związku z niestosowaniem się do przepisów ustawy.

Na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich z dnia 15 lipca 1987 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2001r., Nr 14, poz. 147) zwrócono się do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego o udzielenie wyjaśnień w niniejszej sprawie oraz wskazanie sposobu jej załatwienia.

W związku z tym, iż kontrole przeprowadzone przez pracowników Wydziału Kontroli Urzędu Marszałkowskiego w R. wykazały, iż wydatki na poszczególne rodzaje żywności nie przekroczyły wyrażonej w złotych równowartości 14 000 euro wydano opinię prawną zgodnie z którą nie istniał obowiązek stosowania ustawy prawo zamówień publicznych.

RPO -644920-XVIII/10

Do Rzecznika zwrócił się wnioskodawca w sprawie braku podstaw prawnych do kontynuacji finansowania studiów podyplomowych osobom, które utraciły status bezrobotnego z powodu podjęcia innej pracy zarobkowej podczas, gdy na zasadzie art. 42a ust. 3 ustawy z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy możliwe jest dalsze finansowanie przez powiatowy urząd pracy studiów podyplomowych osobom, które podjęły zatrudnienie.

Z wyjaśnień udzielonych przez Zastępcę Dyrektora Departamentu Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wynika, że pozostają w toku prace nad nowelizacją ww. przepisów, mające na celu zrównanie statusu wszystkich

bezrobotnych podejmujących aktywność zawodową - w tym w zakresie uprawnień do finansowania kosztów studiów podyplomowych oraz stypendiów dla osób kontynuujących studia podyplomowe po utracie statusu bezrobotnego, bez względu na to jaką formę aktywności zawodowej podjęła ta osoba (zatrudnienie, inną pracę zarobkową, pozarolniczą działalność gospodarczą).

Projekt ustawy o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz zmianie niektórych innych ustaw został przekazany do rozpatrzenia przez Radę Ministrów.

RPO-626105-XIX/09

Do Rzecznika zwróciła się Pani Elżbieta J. ze skargą na Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w S.

Interesantka posiada legitymację osoby represjonowanej, zgodnie z którą jest częściowo niezdolna do pracy oraz trwale niezdolna do samodzielnej egzystencji. Z treści wniosku Pani Elżbiety J. wynika, iż po zmianie legitymacji inwalidy wojennego na legitymację osoby represjonowanej, kierownicy przedsiębiorstwa odmawiali wydania jej biletów ze zniżką 78%, „ponieważ w legitymacji wystawionej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych brak jest adnotacji ‘Inwalida I grupy’”. W związku z zaistniałą sytuacją musiała ona nabywać bilety ze zniżką 37%.

Rzecznik zwrócił się do Ministerstwa Infrastruktury z żądaniem udzielenia wyjaśnień, w jaki sposób należy rozumieć treść § 3 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 7 lipca 2003 roku w sprawie rodzajów dokumentów poświadczających uprawnienia inwalidów wojennych i wojskowych oraz innych osób do korzystania z przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z dnia 31 lipca 2003 r.).

W odpowiedzi wskazano, iż osoby posiadające w legitymacjach osoby represjonowanej wpisy o częściowej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji, należy traktować jako inwalidów I grupy, którym prawodawca przyznał najwyższy wymiar ulg.

Treść wyjaśnień otrzymanych z Ministerstwa Infrastruktury przesłano do Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w S. z żądaniem ich uwzględnienia w przyszłości.

RPO-639103-XIX/10

Do Rzecznika zwróciła się Pani Maria M., skarżąc się na przewlekłość postępowania w Wydziale Realizacji Umów Międzynarodowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. Wniosek o przyznanie renty rodzinnej został przez nią złożony we wrześniu 2009 roku.

Rzecznik wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. z żądaniem udzielenia wyjaśnień.

W odpowiedzi wskazano, że wniosek o rentę rodzinną po Panu Zlatko M., zgłoszony w dniu 1 października 2009 roku, został wysłany do zagranicznej instytucji ubezpieczeniowej w S. z dniem 21 stycznia 2010 roku. Opóźnienie w podjęciu postępowania rentowego spowodowane było dużym wpływem do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. wniosków o świadczenia emerytalno-rentowe.

W ocenie Rzecznika niepokojący jest fakt, że od daty wpływu wniosku Pani Marii M. do czasu podjęcia działań, minęło aż 112 dni. Jednocześnie za niedopuszczalne i niezgodne z przepisami regulującymi postępowanie administracyjne uznano zaniechanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych poinformowania o przyczynie opóźnienia i przewidywanym terminie załatwienia sprawy.

Wobec powyższego Rzecznik wystąpił do Naczelnika Wydziału Realizacji Umów Międzynarodowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. z żądaniem wskazania, jakie działania podjęto lub jakie planuje się podjąć w celu poprawy istniejącego stanu rzeczy tak, aby w przyszłości nie dochodziło do powyższych sytuacji.

Pani Naczelnik wyjaśniła, że pracownicy zostali pouczeni o konieczności realizowania zadań zgodnie z obowiązującymi terminami ustawowymi oraz że w najbliższym czasie planowane jest zwiększenie zatrudnienia w Wydziale, co wpłynie na przyspieszenie procedury załatwiania spraw.

RPO-641151-XIX/10

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Romana P. na działalność funkcjonariuszy Policji z Komendy Powiatowej Policji w K.

Wnioskodawca wyjaśnił, iż w Sylwestra jego wnuk wyszedł popołudniu na podwórko, gdzie został zatrzymany przez Policję podczas rzucania petard. Na polecenie funkcjonariuszy wnuk przyszedł po kogoś dorosłego z rodziny, jednakże nikt nie spełnił tej prośby. W związku z tym policjanci stawili się w mieszkaniu wnioskodawcy żądając od wszystkich obecnych w mieszkaniu dowodów osobistych. Pan Roman P. nie rozumiejąc podstaw takiego działania nie wylegitymował się, w związku z czym wszczęto wobec niego postępowanie w sprawie o wykroczenie.

Rzecznik zwrócił się do Komendanta Powiatowego Policji w K. o udzielenie wyjaśnień w tej sprawie.

W nadesłanej odpowiedzi nie wskazano, aby istniała przyczyna, dla której policjanci żądali od wszystkich osób przebywających w mieszkaniu dowodów osobistych. W związku z tym Rzecznik skierował wystąpienie do Komendanta, z żądaniem poinstruowania funkcjonariuszy, iż podczas interwencji naruszających mir domowy, powinna zostać zachowana szczególna staranność. Podjęte działania powinny być współmierne do przyczyny interwencji, tak by dolegliwości dla mieszkańców były jak najmniejsze.

Komendant zapewnił, iż poinstruował podległych mu funkcjonariuszy, zgodnie z wystąpieniem Rzecznika.

RPO-629318-XX/09

Do Rzecznika zwrócił się Pan Bronisław S., który zarzucił, iż Powiatowy Urząd Pracy w B. przedłożył mu do podpisania umowę dotyczącą Indywidualnego Planu Działania, o którym mowa w art. 34a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w formie gotowego formularza, nie zaś indywidualnie ustalonego planu działania.

Z odpowiedzi na wystąpienia Rzecznika wystosowane w niniejszej sprawie do Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w B. oraz Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy w O. wynikało, iż kwestionowana przez Interessanta umowa jest formularzem identycznym dla każdego bezrobotnego lub poszukującego pracy, jednak działania podejmowane w celu doprowadzenia go do podjęcia odpowiedniej pracy są dobierane indywidualnie. Nadto podkreślono, iż stosowanie umów/porozumień miało podnieść rangę stosowanych działań, wyrażając jednocześnie szacunek do klienta. W przedmiotowych wyjaśnieniach wskazano również, iż kilkakrotnie proponowano Interessantowi pracę na stanowisku archiwisty, co spotkało się jednak z jego odmową.

Mając na względzie powyższe wyjaśnienia Rzecznik zwrócił się do Departamentu Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o stanowisko w przedmiotowej sprawie. Rzecznik zauważył, iż umowa stosowana przez Powiatowy Urząd Pracy w B. jest w istocie szablonem analogicznym dla każdego bezrobotnego/poszukującego pracy, nie zaś zindywidualizowanym planem działania ustalonym dla każdej osoby bezrobotnej odrębnie, z uwzględnieniem jej wykształcenia, posiadanego doświadczenia zawodowego, wieku, przepracowanych lat i predyspozycji. Podkreślono, iż ustawodawca wprowadził możliwość przygotowania indywidualnych planów działania nie po to, by były one takie same dla każdego bezrobotnego, ale po to, by odpowiadały potrzebom konkretnego bezrobotnego i miały na celu jak najszybszy jego powrót na rynek pracy. Każdy Indywidualny Plan Działania powinien być zatem tworzony odrębnie dla każdego bezrobotnego, nie zaś funkcjonować w formie gotowego szablonu.

W odpowiedzi na powyższe wystąpienie Dyrektor Departamentu Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej przyznał, iż kwestionowana przez Rzecznika umowa przygotowana przez Powiatowy Urząd Pracy w B. posiada formalne uchybienia, które sprawiają, iż nie może zostać uznana za dokument w wysokim stopniu zindywidualizowany. Nadto zwrócono uwagę, iż umowę powinien podpisać pracownik urzędu pracy, który jest odpowiedzialny za przygotowanie IPD dla konkretnej osoby, podczas gdy we wzorze umowy widnieje miejsce na podpis doradcy zawodowego lub specjalisty rynku pracy, mimo iż stanowisko specjalisty rynku pracy nie występuje wśród pracowników publicznych służb zatrudnienia.

W wyniku kolejnego wystąpienia skierowanego przez Rzecznika do Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w B., zapewniono zastosowanie się do sugestii w zakresie wprowadzenia zmian do Indywidualnych Planów Działania.

RPO-635443-XX/09

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pani Marty M., niedosłyszającej, lecz doskonale mówiącej, studentki fizjoterapii, która zarzuciła, iż z uwagi na jej wadę słuchu Rektor Wyższej Szkoły Fizjoterapii w W. w toku postępowania rekrutacyjnego zakwestionował jej zdolność do podjęcia studiów na wybranym przez nią kierunku. W toku prowadzonego przez Rzecznika postępowania wyjaśniającego ustalono, iż interesantka dysponowała zaświadczeniem wydanym przez lekarza medycyny pracy, z którego wynikało, iż brak jest przeciwwskazań do podjęcia i kontynuowania studiów na wybranym kierunku. Lekarz przeprowadzający badanie miał świadomość kierunku studiów, który interesantka chciała podjąć, jak również stopnia jej niepełnosprawności. Rektor Uczelni zakwestionował okazane mu przez interesantkę zaświadczenie i wydał skierowanie na kolejne badania, z dopisaną przez niego diagnozą głębokiego niedosłuchu.

W wystąpieniu do Dyrektora Departamentu Nadzoru i Organizacji Szkolnictwa Wyższego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Rzecznik podkreślił, iż z doświadczenia osób wykonujących zawód fizjoterapeuty wynika, że nie ma żadnych przeciwwskazań, by osoby niedosłyszające czy nawet całkowicie niesłyszające nie tylko ukończyły studia na kierunku fizjoterapia, ale i z powodzeniem wykonywały ten zawód. Zdaniem Rzecznika nie sposób a priori, w trakcie postępowania rekrutacyjnego, arbitralnie zakładać, iż interesantka nie byłaby w stanie pozytywnie zaliczyć wszystkich przedmiotów, zaś później wykonywać zawód fizjoterapeuty.

W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wezwało Rektora Wyższej Szkoły Fizjoterapii w W. do dołożenia wszelkich starań, by osoby niepełnosprawne traktowane były w procesie rekrutacji na studia na takich samych zasadach, jak inni kandydaci. Jednocześnie Ministerstwo zwróciło uwagę, iż wprawdzie badania profilaktyczne przed przyjęciem na studia powinny być przeprowadzane na podstawie skierowania wystawionego przez uczelnię (nie zaś pobranego samodzielnie, jak to miało miejsce w niniejszym przypadku), jednak niedopuszczalnym jest dopisywanie jakichkolwiek sugestii kierunku badań przeprowadzanych przez lekarza medycyny pracy. Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa, brak było również jakichkolwiek podstaw do dokonywania przez organy Wyższej Szkoły Fizjoterapii we Wrocławiu oceny sprawności czy też zdrowia kandydata na studia, albowiem diagnoza ta należy wyłącznie do lekarza medycyny pracy.

RPO-635397-XX/09

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pani Katarzyny P., matki dwojga nieletnich dzieci, korzystającej od kilku lat ze świadczeń pomocy społecznej oraz wsparcia w ośrodkach interwencji kryzysowej. Niniejsza skarga dotyczyła m.in. nieprawidłowości w funkcjonowaniu ośrodka interwencji kryzysowej.

W związku z powyższą skargą, na wniosek Zespołu Terenowego Biura Rzecznika została przeprowadzona doraźna kontrola w ww. ośrodku. Jej przedmiotem była ocena realizacji zadań ośrodka interwencji kryzysowej i ośrodka wsparcia w zakresie zadań zleconych przez gminę, na podstawie wizytacji obiektu, rozmowy z pracownikami, analizy dokumentacji oraz omówienia zasadności skargi.

W wyniku kontroli stwierdzono, że pracownicy w momencie pojawienia się problemu nie dążyli skutecznie do jego rozwiązania. Tylko natychmiastowe podjęcie działań zmierzających do rozładowania napięć i wspólne wypracowanie zasad (przez pracowników ośrodka i skarżącą) mogłyby zapobiec konfliktom. W protokole z kontroli ośrodka zalecono m.in. prawidłowe dokumentowanie terapii mieszkanek, a także dokumentowanie pracy innych specjalistów, dostosowanie regulaminu ośrodka do potrzeb mieszkanek, traktowanie je w sposób indywidualny, prowadzenie zajęć o tematyce ogólnospołecznej tak, by na nowo mogły wejść w relacje z otoczeniem, zgodnie z ogólnie przyjętymi normami życia społecznego.

Dyrektor OIK zapewnił Rzecznika, iż podjęte zostały odpowiednie działania do opracowania właściwych programów i rozwiązań, które pozwolą na budowanie atmosfery wzajemnego zaufania i skuteczniej będą pomagały kobietom wyjść z sytuacji kryzysowych.

RPO-637822-XX/10

Do Rzecznika wniosła skargę Pani Małgorzata K. Skarga dotyczyła problemu „zatapiania” ulicy osiedlowej i znajdujących się na niej posesji, po wykonaniu prac remontowych tej ulicy – co zostało udokumentowane na zdjęciach tego terenu.

Dla wyjaśnienia ww. zarzutów, Rzecznik zwrócił się o udzielenie wyjaśnień do Dyrektora Departamentu Infrastruktury i Gospodarki Urzędu Miasta, a także do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego o zbadanie problemu jakości wykonanych prac remontowych.

Dyrektor Urzędu Miejskiego przekazał opinię Inżyniera Kontraktu firmy zarządzającej rozbudową kanalizacji sanitarnej osiedla, który twierdził, że po otrzymaniu zgłoszenia od mieszkańców, wykonawca przeprowadził prace udrożniające studzienki burzowe. Jego zdaniem, obecnie nie powinno dochodzić do podtapiania prywatnych posesji. Trwa także usuwanie powstałych podczas robót usterek sieci kanalizacji technicznej. W pracach tych uczestniczą przedstawiciele TP SA. Odnośnie stanu technicznego ulicy wyjaśnił, iż zgodnie z zapisem kontraktu,

wykonawca jest zobowiązany do ułożenia nawierzchni oraz do naprawienia wszelkich powstałych uszkodzeń na własny koszt.

Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego poinformował Rzecznika iż, przeprowadzono kontrolę zalewanej ulicy. W jej następstwie, Inspektor postanowił wszcząć z urzędu postępowanie administracyjne w sprawie robót budowlanych obejmujących przedmiotową ulicę. Postępowanie miało na celu ustalenie nieprawidłowości opisanych w wystąpieniu Rzecznika. Według dotychczasowych ustaleń Nadzoru Budowlanego obecnie trwają prace polegające na utwardzaniu chodnika oraz wykonywane są roboty budowlane związane z budową kanalizacji sanitarnej, deszczowej i wodociągowej.

Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego zapewnił Rzecznika, że po zakończeniu ww. postępowania i wydaniu decyzji rozstrzygającej przedmiotową sprawę co do istoty, udzieli stosownych informacji.